la abstinet. Hæc prout occurrere potuerũt, in præsenti capitulo diximus. Poscamus uero à domino, ut quæ perfecta sunt, ipse nobis reuelare dignetur per Christũ Iesum dominum nostrum, cui est gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

De siti populi in Raphidin, & de bello Amalechitarum, & de præsentia Iethro, Homilia Vndecima. Cap. XVII. XVIII.

QVONIAM omnis qui uult pie uiuere in Christo persecutionẽ patitur, & ab hostibus impugnatur, agens iter uitæ huius semper debet esse armatus, & stare semper in castris. Ideo & de populo dei referẽ. Profecta est, inquit, omnis synagoga filiorum Israel de deserto Sin, secundũ castra sua, per uerbũ domini.] Est ergo una quidẽ synagoga domini, sed hæc in quatuor castra diuiditur. Quatuor nanq; castra describuntur circa tabernaculum domini posita, sicut refertur in Numeris. Et tu ergo si semper uigiles, & semper armatus sis, & scias te in castris domini militare, obserua illud mandatum, quia nemo militans deo, implicat se negocijs secularibus, ut ei placeat cui se probauit. Quia si ita milites, ut à rebus secularibus liber sis, & in castris domini agas semper excubias, & de te dicetur, quia per uerbũ domini exeas de deserto Sin, & uenias in Raphidin. Sin eñ tentatio interpretatur. Raphidin uerò sanitas iudicij. Qui bene exijt de tentatione, & quem tentatio probabilem reddit, iste uenit ad sanitatem iudicij. In die enim iudicij sanus erit, & sanitas cũ eo erit, qui in tentatione non fuerit uulneratus. Sicut & in Apocalypsi scriptum est: Qui autem uicerit, dabo ei de ligno uitæ, quod est in paradiso dei mei. Venit ergo ad sanitatẽ iudicij, qui bene disponit sermones suos in iudicio. Sed quid est quod sequit: Sitijt ibi, inquit, populus aquam, & murmurabant aduersum Moysen.] Videat fortasse ex superfluo dictum, quod dixit, quia aquã sitierit populus. Suffecerat eñ dicere, quia sitijt, quid opus fuit addere aquam sitijt? Non est superflua adiecto. Sunt eñ diuersæ sites, & unusquisq; habet propriam sitim. Qui beati sunt, secundum uerbũ domini esuriunt, & iusti tiam sitiunt: & alij nihilominus dicunt: Sitiuit anima mea ad te deus. Qui uerò peccatores sunt, patiuntur non sitim aquæ, neq; famem panis, sed sitim audiendi uerbũ dei. Idcirco igitur & hic addit, quia populus sitijt aquam, qui debuit deũ sitire, qui debuit sitire iustitiam. Verum quia deus uere eruditor est infantium, & magister insipientiũ, corrigit culpas, & emendat errores, & dicit ad Moysen, ut sumat uirgam, & percutiẽs petram, educat eis aquam. Vult enim eos iam de petra bibere, uult eos proficere, & ad interiora uenire mysteria. Murmurauerunt enim aduersus Moysen, & propterea iubet dominus ut ostendat eis petram, ex qua bibant. Si quis est, qui legens Moysen murmurat aduersus eum, & displicet ei lex, quæ secundum literam scripta est, quod in multis nõ uidetur seruare consequentiam, ostendit ei Moyses petram, quæ est Christus, & adducit eum ad ipsam, ut inde bibat, & reficiat sitim suam. Sed hæc petra, nisi fuerit percussa, aquas non dabit: percussa uerò fontes producit. Percussus enim Christus, & in crucem actus, noui testamenti fontes produxit: Et propterea dictum est de eo, quia percutiam pastorem, & dispergentur oues. Necesse ergo erat illum percuti. Nisi enim ille fuisset percussus, & exisset de latere eius aqua & sanguis, omnes nos sitim uerbi dei pateremur. Hoc ergo est, quod & Apostolus interpretatus est, quia omnes eundem manducauerunt cibum spiritalem, & omnes eundem spiritalem biberunt potum. Bibebant autem de spiritali, sequente petra. petra uerò erat Christus. Obserua tamen quod dixit hoc in loco Deus ad Moysen. Antecede populum, & duc tecum maiores natu, id est presbyteros populi. Non solus Moyses ducit populum ad aquas petræ, sed & seniores populi cum ipso. Non enim sola lex adnunciat Christum, sed & prophetæ, & patriarchæ, & omnes maiores natu. Post hæc bellum describitur gestum cum Amalechitis, pugnasse refertur populus & euicisse. Antequã mãducaret panẽ de cœlo, & biberet aquam de petra, nõ refertur populus pugnasse, sed dicitur ad eum: Dominus pugnabit pro uobis, & uos tacebitis. Est ergo tẽpus quãdo dominus pugnat pro nobis, nec permittit nos tentari supra id q̃d possumus, nec impares uirib. sinit ad fortis uenire cõgressum. Denicq; & Iob omne illud tẽtationis suæ famosissimũ certamen iam perfectus impleuit. Et tu ergo cũ cœperis mãducare manna, panẽ cœlestem uerbi Dei, & bibere aquã de petra, cũq; ad interiora doctrinę spiritalis accesseris,

Apoc. 21.

Matt. 5
Psal. 42

Zach. 13.

Panis uerbũ dei

ſperato pugnã:& præpara te ad bellũ.Bello igitur imminente, uideamus quid præcipiat Moyſes.Dixit,inquit,ad Ieſum:Elige tibi ipſi uiros,& exi,& cõflige cũ Amalech craſtino.] Vſq; ad hunc locũ beati nominis Ieſu nuſquã facta eſt mentio.Hic primum uocabuli huius ſplendor effulſit.Hic primũ uocauit Moyſes Ieſum,& dixit ei:Elige tibi ipſi uiros.Moyſes uocat Ieſum,lex uocat Chriſtũ, ut eligat ſibi ipſi uiros potẽtes de populo.Nõ poterat Moyſes eligere, ſed Ieſus ſolus eſt qui poſſit potẽtes uiros elige-
Ioan.15 re,qui dixit:Non uos me elegiſtis,ſed ego uos elegi. Ipſe enim electorũ dux, ipſe potentiũ princeps,ipſe qui confligit cum Amalech. Ipſe eſt em̃ qui intrat in domũ fortis & alligat fortẽ,& uaſa eius diripit.Sed interim uideamus quid nũc hiſtoria præſens texat. Aſcendit,inquit,Moyſes in uerticẽ collis.Nondũ aſcendit in uerticẽ mõtis, ſed in uerticem collis. Seruabatur enim ei tũc aſcendere in uerticẽ montis, cũ aſcenſurus erat Ieſus,& cum ipſo Moyſes,& Helias,& ibi trãsformandus in gloria.Nũc ergo uelut nondũ glorificatus ex transformatione Ieſu, nondum aſcendit in uerticem mõtis, ſed aſcẽdit in uerticẽ collis.Et factũ eſt,inquit,cum eleuaret Moyſes manus, ſuperior fiebat Iſrael.] Moyſes quidem eleuat manus,non extẽdit: Ieſus autem qui uniuerſum orbem terræ exaltatus in cruce complexurus erat brachijs ſuis, dicit: Extendi manus meas ad populum non credentẽ,& contradicentem mihi.Moyſes ergo eleuat manus ſuas,& cũ eleuaret manus uincebat Amalech.Eleuare manus, hoc eſt opera & actus eleuare ad Deũ,& nõ habere actus deorſum deiectos,& humi iacentes, ſed Deo placitos,& ad cœlum erectos. Eleuat ergo manus, qui theſaurizat in cœlum: ubi enim
Pſal.141 theſaurus eius,ibi & oculus eius, ibi & manus eius.Eleuat manus & ille qui dicit, eleuatio manuum mearũ ſacrificium ueſpertinum.Si ergo eleuentur actus noſtri,& non
1 Tim.2 ſint in terra,uincitur Amalech. Sed & Apoſtolus præcipit leuare ſanctas manus ſine
Heb.12 ira & diſceptatione:& ad quoſdã dicebat:Demiſſas manus,& diſſoluta genua erigite, & rectos greſſus facite pedibus ueſtris.Si ergo ſeruat populus legẽ,eleuat Moyſes manus,& aduerſarius uincit.Si nõ ſeruat legẽ,inualeſcit Amalech.Quia igit̃ & nobis pugna eſt aduerſus principes,& poteſtates,& mundi huius rectores tenebrarũ,ſi uis uincere,ſi uis obtinere,eleua manus,& eleua actus tuos,& cõuerſatio tua nõ ſit in terris,
Phil.3 ſed ſicut dixit apoſtolus:Super terrã ambulãtes,cõuerſationem habemus in cœlo. Et ita poteris ſuperare populum aduerſantẽ tibi Amalech, ita ut dicatur de te etiã, quia in manu occulta expugnabat dominus Amalech.Eleua & tu manus ad Deũ,& imple
1 Theſſ.5 mandatũ,quo Apoſtolus dicit:Sine intermiſſione orantes:& tũc fiet quod ſcriptũ eſt:
Num.22 Quia ſicut uitulus ablingit in cãpis herbã uiridẽ,ita ablinget populus hic populũ qui ſuper terrã eſt.Per q̃d(ut à maioríb. accepimus) indicari dicitur,quia populus Dei nõ tam manu & armis,quàm uoce & lingua pugnabat:id eſt orationem fundens ad deũ, proſternebat inimicos.Ita ergo& tu ſi uis uincere inimicos,eleua actus tuos,clama ad
Col.4 Deũ,ut dicit Apoſtolus:Orationi inſtantes,& uigilantes in ea.Hęc enim eſt Chriſtiani pugna,qua ſuperat inimicũ.Puto autẽ quod per hanc figurã etiam duorum populorũ Moyſes formam deſignet, & oſtendat unũ eſſe populum ex gẽtibus qui eleuet manus Moyſi,& erigat eas:id eſt qui in ſublimi extollat ea quæ ſcripſit Moyſes, & in excelſo eorũ intelligentiã ſtatuat,& per hoc uincat. Aliũ eſſe qui quoniam nõ eleuat manus Moyſi,nec extollit eas à terra,nec altum in eo aliquid & ſubtile cõſiderat,uincitur ab aduerſarijs,& proſternitur.Poſt hæc uenit ad montẽ Dei Moyſes,& occurrit ei Iethro ſocer ſuus.At ille exit ei obuiam de caſtris,& non eũ ducit ad montẽ dei, ſed ducit eũ ad tabernaculũ ſuum.Non enim poterat ſacerdos Madian aſcendere ad mõtem dei,ſed nec in Aegyptũ deſcẽdere potuit uel ipſe,uel uxor Moyſi,ſed nũc ad eum uenit cum filijs eius.Non em̃ poteſt deſcẽdere in Aegyptum, & ſubire agones Aegy-
1 Cor.9 ptios,niſi qui fuerit athleta probabilis,& talis qualẽ dicit Apoſtolus: Quia omnis qui in agone cõtendit,ab omnib.ſe abſtinet:& illi quidẽ ut corruptibilẽ coronã accipiãt, nos autem incorruptam.Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertum: ſic pugno, non quaſi aerem uerberans.Moyſes ergo quia magnus erat & potens athleta, deſcẽdit in Aegyptũ,deſcẽdit ad agones & exercitia uirtutũ.Sed & Abrahã deſcendit in Aegyptũ,quia erat & ipſe magnus & potens athleta.Nã de Iacob quid dicam,qui ipſo no-
Gen.26 mine athleta eſt? Luctator enim & ſupplantator interpretat̃. Et ideo cũ deſcẽdiſſet in

ſeptuaginta

septuaginta quinq; animabus in Aegyptū Iacob, factus est sicut stellæ cœli in multitudinē. Sed omnes qui descendunt in Aegyptum ita pugnant, & ita expediunt agones, ut in multitudinem fiant, & ut stellæ cœli multiplicent. Alijs in contrariū cedit descēdisse in Aegyptū. Scio ego Hieroboā fugientē à Salomone descendisse in Aegyptū, & non solū nō creuisse in multitudinē, sed & scidisse & corrupisse populū dei. Quia descēdens in Aegyptū accepit à Susachim rege uxorē Thecimene uxoris eius sororē. Sed interim uenit Iethro ad Moysen, adducens secum filiam suam uxorē Moysi, & filios eius. Et uenit, inquit, Aaron & omnes presbyteri de Israel manducare panē cū socero Moysi in conspectu Dei.] Non omnes panē māducant in cōspectu Dei, sed qui presbyteri sunt, qui seniores, qui perfecti sunt, & meriti probati, ipsi manducant panē in cōspectu Dei, q; obseruāt illud q̄d apostolus dicit: Siue māducatis, siue bibitis, siue aliud quid facitis, omnia ad gloriā dei facite. Omnia ergo quæ faciūt sancti, in conspectu dei faciunt. Peccator aūt à cōspectu Dei fugit. Denicq; scriptū est, quia Adam post quam peccauit, fugit à cōspectu Dei, & interrogatus respōdit: Audiui uocē tuam, & abscōdi me quia erā nudus. Sed & Cain postq; pro parricidio condēnatus à Deo est, exijt, inquit, à facie dei, & habitauit in terra Naim. Exijt ergo à facie Dei, qui indignus est cōspectu Dei. Sancti aūt manducant & bibunt in conspectu Dei, & omnia quæ agunt, in conspectu eius agūt. Ego amplius adhuc locū præsentē discutiens, uideo quia qui pleniorē scientiā dei accipiunt, & plenius diuinis imbuti sunt disciplinis, isti etiā si malū faciūt, corā Deo faciūt, & in cōspectu eius faciūt: sicut ille qui dixit: Tibi soli peccaui, & malū corā te feci. Quid ergo plus habet qui malū corā Deo facit? Illud profecto q̄d cōtinuo pœnitet, & dicit: Peccaui. Qui aūt discedit à cōspectu dei, nescit conuerti, & peccatū pœnitēdo purgare. Hoc ergo interest, malū corā deo facere, & à dei conspectu discessisse peccantē. Sed ut uideo Iethro non frustra uenit ad Moysen, nec frustra manducauit panē cū senioribus populi in conspectu domini. Dat em̄ consiliū Moysi ꝓbabile satis & utile, ut eligat uiros, & cōstituat principes populi: uiros Deum colentes, uiros potentes, & odiētes superbiā. Tales em̄ oportet esse principes populi, qui nō solū superbi nō sint, sed & qui oderint superbiā: id est ut non solū ipsi absq; uitio sint, sed & in alijs oderint uitia. Nō homines dico odisse, sed uitia. Et ordinabis, inquit, eos tribunos, & centuriones, & quinquagenarios & decanos, & iudicabūt populum omni hora. Verbum autē quod grauius fuerit, referēt ad te.] Audiant principes populi & presbyteri plebis, quia debent oēm hora populū iudicare, semper & sine intermissione sedere in iudicio, dirimere lites, recōciliare dissidētes in gratia, recordare discordes. Discat unusquisq; ex scripturis sāctis officiū suū. Moyses, inquit, ut sit in his quæ ad Deū sunt, & uerbū Dei edisserat populo. Cæteri aūt principes quos appellāt tribunos. Tribuni em̄ ex eo dicunt, q̄d tribui præsint. Cæteri ergo tribuni, uel centuriones, uel quinquagenarij, præsint minorib. iudicijs, quæ ad singulos quosq; pertinēt dirimētes. Puto autē hanc ipsam figuram non solū in præsenti seculo ecclesiæ datam, uerumetiā in futuro seruandā. Audi denicq; quid dominus dicat in Euāgelio: Cū sederit, inquit, filius hominis super thronū glorię suę, sedebitis & uos super duodecim thronos, iudicantes duodecim trib. Israel. Vides ergo quia nō solum dominus iudicat, cui omne iudiciū pater dedit, sed & cōstituit sibi & alios principes qui iudicent populum de minoribus causis, uerbum autē quod grauius fuerit, referant ad ipsum. Idcirco dicebat & dominus de quodā quidē, quia reus erit consilio, de alio autē, reus erit iudicio, & de alio, reus erit gehennæ ignis. Sed & de omni uerbo otioso dicimur præstaturi rationē, & nō dixit quia Deo præstabimus rationē: sicut de periurio dicit: Reddes autē domino iuramēta tua. Verum & regina Austri surget in iudicio cū uiris generationis huius, & condēnabit eos. Ecce & aliud iudicij genus. Qui habet aures audiēdi audiat. Hæc enim omnia typus & umbra sunt cœlestiū, & imago futurorū. Verum sicut scriptum est, legimus q̄a nō satiat oculus uisu, nec auris auditu, nec nos satiari possumus intuendo & considerando quę scripta sunt, quot ex partib. nos ædificent, quantis nos instruant modis, Etenim cū perspicio quod Moyses propheta deo plenus, cui deus facie ad faciem loquebat: consiliū accepit à Iethro sacerdote Madiā, admiratione nimia stupore mētis incurro. Dicit enim scriptura: Et audiuit Moyses uocē soceri sui, & fecit quæcunq;

3 Reg. 11

Col. 3

Gen. 3. 4

Psal. 51

2 Reg. 12

Iudicū descriptio.

Matt. 19

Matt. 12

Matt. 5. 8. 15

Eccles. 1

cit quæcunq; dixit ei.] Non dixit, quia mihi deus loquit, & quid agere debeam, cœlesti ad me sermone defertur, & qũo consiliũ ab homine accipiã, & ab homine gentili, alieno à populo dei? Sed audit uocẽ eius, & facit omnia quæ dicit, & nõ quis dicat, sed quid dicat, auscultat. Vnde & nos si forte aliquando inuenimus aliquid sapienter à gentilibus dictum, non continuo cum auctoris nomine spernere debemus & dicta, nec pro eo quod legẽ à deo datam tenemus, conuenit nos tumere superbia, & sperne
1.Thess.5 re uerba prudẽtium. Sed sicut apostolus dicit: Omnia probantes, quod bonum est tenentes. Quis autem hodie eorum qui populis præsunt, non dico si iam aliqua ei à deo reuelata sunt, sed si in legis scientia aliquid meriti habet, consilium dignatur inferioris saltem sacerdotis accipere? nedum dixerim laici, uel gentilis. Sed Moyses qui erat homo mansuetus super omnes, accepit consilium inferioris, ut & formam humilitatis populorum principibus daret, & futuri sacramenti designaret imaginem. Sciebat enim futurum quandoq;, ut gentiles bonum consilium proferrẽt apud Moysen, ut bonum & spiritalem intellectum adferrent ad legem dei: & sciebat quia audiet eos lex,
Rom.8 & faciet omnia sicut dicũt. Non enim potest facere lex sicut Iudæi dicũt, quia infirmatur lex in carne, id est in litera, & nihil potest secundum literam facere: nihil enim ad perfectum adducit lex. Secundum autem cõsilium quod nos afferimus ad legem, possunt omnia spiritaliter fieri. Possunt & sacrificia spiritaliter offerri, quæ modo carnaliter non possunt. Potest & lex lepræ spiritaliter seruari, quę secundũ literam nõ potest. Sic ergo quomodo nos intelligimus, quomodo nos sentimus, & consilium damus, omnia facit lex: secundum literam autem non omnia, sed admodum pauca. Post hæc autem cum profectus esset Iethro, & uenisset Moyses ex Raphidim in desertum Sina, ibiq; in columna nubis descendisset dñs ad Moysen, ut uidẽs populus crederet ei, & uerba eius audiret, ait dominus ad Moysen: Descende, protestare populo, & purifica illos hodie, & cras, & lauent uestimẽta sua, & sint parati in diẽ tertiũ. Si quis est qui ad audiendũ uerbũ dei cõueniat, audiat quid præcepit dñs: sanctificatus uenire debet ad audiendũ uerbũ, lauare debet uestimẽta sua. Si eñ sordida huc detuleris uestimẽta, au
Matt.22 dies & tu: Amice qũo huc introisti nõ habẽs uestẽ nuptialẽ? Nemo ergo potest audire uerbũ dei, nisi prius fuerit sanctificatus: id est nisi fuerit sanctus corpore & spiritu, ni si uestimẽta sua lauerit. Ingressurus est enim paulopost ad cœnam nuptialem, mãducaturus est de carnib. agni, potaturus est poculũ salutaris. Nemo intret ad hãc cœnã sordidis uestimẽtis. Hoc enim & alibi sapientia præcepit dicens: In omni tẽpore sint uestimẽta tua mũda. Lota sunt enim semel uestimẽta tua cum ueneris ad gratiã baptismi,
Cœna domini. Eccles.9 purificatus es corpore, mundatus es ab omni inquinamẽto carnis & spiritus. Quæ ergo deus mundauit, tu immũda ne feceris. Audi igit nũc & sanctificationis genus. Ne accesseritis, inquit, ad mulierẽ hodie, & crastina, ut die tertia audiatis uerbũ dei.] Hoc
1.Cor.7 est quod & apostolus dicit: Bonũ est homini mulierẽ nõ tangere. Saluo tamen remedio his qui pro infirmitate sua remedio indigẽt nuptiali. Veruntamẽ consiliũ audiamus apostoli dicẽtis: Quia tẽpus breue est, superest ut & qui habẽt uxores, tanquã nõ habentes sint, & qui emunt, tanquã nõ possidentes, & qui utuntur hoc mũdo, tanquã non utantur. Præterit eñ habitus huius mũdi, præterit tẽporale regnum, ut perpetuũ
Matt.6 ueniat & æternũ. Sicut & in oratione dicere iubemur. Adueniat regnũ tuum: in Christo Iesu domino nostro, cui est gloria & imperiũ in secula seculorũ, Amen.

De uultu Moysi glorificato, & uelamine quod ponebat in facie sua.

Homilia Duodecima. Cap. XXXIIII.

LECTIO nobis Exodi recitata est, quę nos ad intelligentię inquisitionem, uel incitet, uel repellat. Incitat mentes studiosas & liberas, desides & occupatas repellit, Scriptũ est enim: Quia uidit Aaron & omnes filij Israel Moysen, & erat glorificata facies eius, & color uultus eius, & timuerunt accedere ad illum. Et post pauca: Ponebat, inquit, Moyses uelamen super faciem suam. Cum autem introierat in conspectu domini, ut loqueretur illi, deponebat uelamen.] Hæc autem Apostolus differens magnifico illo sensu quo in cæteris utitur, de quo dixit: Nos au-
2.Cor.3 tem sensum Christi habemus, ait. Quod si ministeriũ mortis in literis formatũ in lapidibus fuit ad gloriam, ita ut non possent intendere filij Israel in faciẽ Moysi ꝓpter gloriam

riam uultus eius, quæ aboletur, quomodo nō magis ministeriū spiritus erit in gloria? Et iterum paulo post dicit. Et nō sicut Moyses ponebat uelamen super faciem suā, ut non intenderent filij Israel in faciem uultus eius. Obtusi sunt enim sensus eorū, usq; in hodiernū diem. Cum enim legitur Moyses, uelamē est positū super cor eorū. Quis nō admiret mysteriorū magnitudinē? quis non pertimescat uelamen obtusi cordis? Glorificata est facies Moysi, sed nō poterant intendere in faciē uultus eius filij Israel, non poterat intendere populus synagogæ. Si quis autem conuersationē, & uitā potest habere eminentiorē quām reliquū uulgus, iste potest intueri gloriam uultus eius. Et nūc enim, sicut dixit Apostolus, uelamen est positū in lectione ueteris testamenti: & nunc Moyses glorificato uultu loquitur, sed gloriam quę est in uultu eius non possumus intueri. Idcirco autē nō possumus, quia adhuc populus sumus, & nihil studij, nihil meriti plusquam reliqua plebs habemus. Verū quia dicit sanctus Apostolus: Idipsum autē uelamen in lectione ueteris testamēti manet, amputaret nobis omnē intelligētiæ spē tanti & talis apostoli prolata sententia, nisi addidisset: Cū autē quis cōuersus fuerit ad dominū, auferetur uelamē. Igitur causam auferendi uelaminis, cōuersionem nostram esse dicit ad dominum. Ex quo colligēda sunt nobis indicia, quod donec legētes scripturas diuinas latet nos intellectus, donec obscura sunt nobis & clausa quæ scripta sunt, nōdum cōuersi ad dñm sumus. Si em conuersi essemus ad dñm, sine dubio auferretur uelamē. Sed & hoc ipsum conuerti ad dñm quale sit uideamus. Et ut euidentius scire possimus quid sit conuersus, dicendū nobis prius est quid sit auersus. Omnis qui cum recitantur uerba legis, cōmunibus fabulis occupatur, auersus est. Omnis qui cum legitur Moyses, de negotijs seculi, de pecunia, de lucris sollicitudinē gerit, auersus est. Omnis qui possessionū curis stringitur, & diuitiarum cupiditate distenditur, qui gloriæ seculi, & mūdi honorib. studet, auersus est. Sed & qui ab his quidē uidetur alienus, assistit autē & audit uerba legis, & uultu atq; oculis intentus, corde tamē & cogitationibus euagatur, auersus est. Quid ergo est cōuerti? Si his omnibus terga uertamus, & studio, actib. mēte, sollicitudine, uerbo dei operam demus, & in lege eius die ac nocte meditemur, omissis omnib. deo uacemus, exerceamur in testimonijs eius, hoc est cōuersum esse ad dñm. Tu ergo si uolueris filiū tuū scire literas quas liberales uocāt, scire grāmaticam, uel rhetoricā disciplinā, nunquid non ab omnib. eum uacuum & liberū reddis? Nunquid nō omissis cæteris, huic uni studio dare operam facis? Pędagogos, magistros, libros, impēsas, nihil prorsus deesse facis quoadusq; perfectū propositi studij opus reportet. Quis nostrū ita se ad diuinæ legis studia cōuertit? Quis nostrum ita operā dedit? Quis tanto studio ac labore diuina quærit studia, quanto quæsiuit humana? Et qd cōquerimur si q̄d nō didicimus ignoramus? Aliqui uestrū ut recitari audierint quæ leguntur, statim discedūt. Nulla ex his quę dicta sunt inquisitio adinuicē, nulla collatio, nusquā memoria mādati illius, quo te diuina lex cōmonet: Interroga patres tuos, & dicēt tibi, presbyteros tuos, & annūciabūt tibi. Alij ne hoc ipsum quidē patiēter expectāt, usquequo lectiones in ecclesia recitentur. Alij uerò nec si recitantur, sciunt, sed in remotiorib. dominicæ domus locis, secularibus fabulis occupantur. De quibus ego ausus sum dicere, quia cū legitur Moyses, iam non uelamen super cor eorū, sed paries quidā & murus est positus. Si em ille qui adest, qui audit, & intentus est, & quæ audit retractat, & discutit, & quæ assequi nō potest, percontatur, & discit, uix potest ad libertatē scientiæ peruenire: ille qui abscōdit aures suas ne audiat, & terga in faciē legētis obuertit, qūo dicendus est uelamen habere superpositū cordi, ad quem ne ipsum quidem uelamen literæ quo sensus uelatur, qui est sonus uocis, accessit? Euidens igitur figura est, quomodo glorioſa efficitur facies Moysi: habēt enim gloriā ea quę loquitur: sed hęc tegitur, & occultat, & est omnis gloria eius intrinsecus. Illud quoq; intuere quale sit, quod in lege uultus quidē Moysi glorificatus refertur, licet uelamine cōtegatur: manus autē eius intra sinū missa, leprosa facta memoratur sicut nix. In quo mihi uidetur forma totius legis plenissime designari. In uultu em eius sermo legis, in manu opera designant. Quia ergo ex operibus legis nullus erat iustificādus, nec aliquē ad perfectum adducere poterat lex, idcirco manus Moysi leprosa fit, & in sinum recōditur, tā quā nihil perfecti operis habitura: facies uerò eius glorificata est, sed uelamine tegit, quia

2. Cor. 3

Studiū theologiæ.

Exod. 4

Hier.13 quia sermo eius habet scientiæ gloriã, sed occultã. Vnde & propheta dicit: Nisi audie
Psal.51 ritis occulta, plorabit anima uestra. & Dauid dicit: Incerta & occulta sapientię tuę ma
nifestasti mihi. In lege ergo Moyses solam faciẽ habet glorificatã, neq; manus eius ha-
Exod.3 bent gloriã, imò potius & contumeliã: sed neq; pedibus. denicq; soluere iubetur calcea
mentũ suum, sic nulla erat gloria in pedibus eius, licet & hoc fieret nõ sine alicuius for
ma mysterij. Nouissima nanq; pars hominis pedes sunt. Ostendebat ergo quod in no
uissimis tẽporibus solueret Moyses calciamentũ suum ut acciperet alius sponsam, &
illa uocaret domus discalceati usq; in hodiernũ diem. Nihil ergo aliud in lege glorio-
sum habet Moyses, nisi solã faciẽ. In Euangelijs autẽ totus glorificatur ex integro. Au
Matt.17 di enim quid dicatur in Euãgelijs. Cum ascendisset Iesus in montẽ excelsum, assumẽs
secum Petrum & Ioannem & Iacobũ, transformatus est ibi coram ipsis: & ecce appa
ruerunt, inquit, Moyses & Helias in gloria, colloquẽtes cum eo. Hic nõ refertur quia
glorificatus est uultus eius, sed quia totus apparuit in gloria, colloquens cum Iesu, &
ibi ei cõpletur illa promissio, quam accepit in monte Sina, cum dictũ est ei: Posteriora
mea uidebis. Vidit ergo posteriora eius. Vidit enim quæ in posteriorib. & nouissimis
diebus facta sunt, & gauisus est. Sicut enim Abrahã concupiuit uidere diem domini,
& uidit, & gauisus est: ita & Moyses cõcupiuit uidere diẽ domini, & uidit, & gauisus
est: & necessario gauisus est, quia iam nõ solũ uultu glorificatus descẽdit de mõte, sed
Deut.18 totus glorificatus ascendit in montẽ. Gauisus est sine dubio Moyses, quod eũ de quo
dixerat: Prophetam uobis suscitabit dñs deus uester ex fratrib. uestris, sicut me ipsum
Matt.17 audietis per omnia: nũc adesse cernebat, & fidẽ facere sermonibus suis. Et ne cuncta-
retur in aliquo, audit paternã uocem dicentẽ: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi
bene cõplacui, ipsum audite. Moyses dudũ dixit, illum audietis: nũc pater dicit, hic est
filius meus, ipsum audite: & præsentẽ de quo dicit, ostẽdit. Gaudere etiã mihi pro hoc
uidet Moyses, quia & ipse quodãmodo nũc deponit uelamen conuersus ad dominũ,
cum euidenter quæ prędixit implentur: uel cũ tempus aduenit, ut per spiritũ sanctum
quæ obtexerat reuelentur. Retractandus tñ est sancti Apostoli sensus, & consideran
dum quid ei uisum sit, cum dixisset: Si autẽ conuersus quis fuerit ad dominũ, auferet ue
2.Cor.3 lamen, ut adderet, Dñs autem spiritus est: per quod quasi interpretari uidetur quid est
dominus. Quis enim nescit quod dñs spiritus est? Sed nunquid in hoc loco de domi-
ni uel natura, uel substantia tractabat, ut diceret quia dominus spiritus est? Videamus
ergo ne nõ solũ cum Moyses legitur, sed & cũ Paulus legitur, uelamen sit positũ super
cor nostrũ. Et manifeste, si negligenter audimus, si nihil studij ad eruditionẽ & intelli-
gentiam cõferimus, non solũ legis & prophetarũ scriptura, sed & apostolorũ & Euan
geliorum grandi nobis uelamine tegitur. Ego autẽ uereor, ne per nimiã negligentiã,
& stoliditatẽ cordis, nõ solũ uelata sint nobis diuina uolumina, sed & signata: ut si det
Esa.28 in manus hominis nescientis literas liber legẽdus, dicat, quia nescio literas: si det in ma
nus hominis scientis literas, dicat quia signatus est. Vnde ostendit non solum studiũ
nobis adhibendũ esse ad discendas literas sacras, uerũ & supplicandũ domino, & die-
Esa.29 bus ac noctib. obsecrandũ, ut ueniat agnus ex tribu Iuda, & ipse accipiens librũ signa
tum dignetur aperire. Ipse est emi qui scripturas adaperiẽs, accẽdit corda discipulorũ,
Luc.24 ita ut dicãt: Nónne cor nostrũ erat ardens intra nos, cũ aperiret nobis scripturas? Ipse
ergo etiã nunc nobis aperire dignet quid est quod apostolo suo inspirauit ut diceret:
Dñs autẽ spiritus est. ubi autem spiritus domini, ibi libertas. Egò quidem quantũ pro
paruitate intelligentiæ meæ sentire possum, puto quòd uerbũ dei pro eo quod audito
rib. interest (ut sæpe iam diximus) nunc uia, nunc ueritas, nunc uita, nunc resurrectio
nominat, nũc etiã caro, nũc uerò spiritus dicitur. Quãuis enim uere ex uirgine substã
tiam carnis acceperit, in qua & crucẽ pertulit, & resurrectionẽ initiauit: tamen est ubi
2.Cor.5 Apostolus dicit: Et si cognouimus Christũ secundũ carnẽ, sed nũc iam nõ nouimus.
Quia ergo & nũc sermo eius ad subtiliorẽ & spiritalẽ intelligentiã uocat auditores,
& uult eos nihil carnale in lege sentire, dicit ut qui uult auferri uelamen de corde suo,
cõuertatur ad dominũ. Nõ quasi ad carnẽ dominũ, est emi & hoc, quia uerbũ caro fa-
ctum est: sed quasi ad spiritum dñm. Si enim quasi ad spiritũ dominum conuertatur,
de carnalibus ad spiritalia ueniet, & ad libertatẽ de seruitute transibit. Vbi emi spiritus
domini

domini,ibi & libertas.Et ut adhuc euidentius fiat quod dicitur,utamur & alijs apostoli sensibus.Ad quosdã dicit quos senserat incapaces, Quia nihil me iudicaui aliud scire in ter uos,nisi Christũ Iesum & hunc crucifixum.Istis talibus nõ dicebat quia dominus spi ritus est,nec dicebat eis quia Christus dei sapiẽtia est.Non em̃ poterant agnoscere Chri stum secundũ hoc quod sapiẽtia dei est, sed secundũ hoc quod crucifixus est. Illi autem quibus dicebat:Sapiẽtiam loquimur inter perfectos, Sapientiam aũt non huius seculi, neq; principum huius mundi,qui destruuntur,sed loquimur dei sapientiam in mysterio absconditam:non indigebãt ut uerbum Dei secundũ hoc susciperent, quod caro factũ est,sed secundũ hoc,quod sapientia in mysterio abscõdita est.Sic ergo & in hoc loco,ijs qui de carnali ad spiritalem intelligentiam prouocãtur, dicitur, Dominus autẽ spiritus est. Vbi autem spiritus domini,ibi & libertas. Vt autem ostenderet,quia ipse iam perue nit ad scientiæ libertatem,& exutus est de uelaminis seruitute,addit his,& dicit:Nos au tem omnes reuelata facie gloriam domini speculãtes.Si ergo & nos dominum deprece mur,ut uelamen de corde nostro dignetur auferre,capere possumus intelligẽtiam spiri talem,si tamen conuertamur ad dominum,& libertatem scientiæ requiramus.Sed quo modo inuenire possumus libertatem,qui seruimus seculo? qui seruimus pecuniæ? qui seruimus desiderijs carnis? Ego meipsum corripio,meipsum iudico,ego meas culpas ar guo,uiderint qui audiũt,quid de semetipsis sentiant.Ego interim dico,quod donec ali- cui horum deseruio,non sum conuersus ad dominum,nec ullam cõsecutus sum liberta tem donec talia me negotia,& sollicitudines stringũt.Illius à quo cõstringor negotij & sollicitudinis seruus sum.Scio em̃ scriptũ esse,quia unusquisq; à quo uincitur,huic & ser uus addicit̃,etiã si me amor pecuniæ nõ superet,etiã si possessionũ & diuitiarũ cura non stringit,laudis tamen cupidus sum,& gloriam sector humanam,si de hominũ uultib.& sermonibus pendeo,quid de me ille sentiat,quomodo ille me habeat,ne illi displiceam, si illi placeam,donec requiro ista,seruus horum sum.Sed uolebam ex hoc saltẽ satis age re,si possim liber fieri,si possim de iugo huius seruitutis absolui, & peruenire ad liberta tẽ secundũ Apostoli cõmonitionẽ dicentis:In libertate uocati estis, nolite fieri serui ho minũ.Sed quis mihi dabit hãc manumissionẽ? quis me ab hac seruitute turpissima libe- rabit,nisi ille qui dixit:Si uos filius liberauerit,uere liberi eritis? Etenim scio quia seruus nõ potest libertate donari,nisi fideliter seruiens,nisi dominũ diligens.Et ideo etiã nos fi deliter seruiamus,& ex toto corde,& ex toto animo,& ex tota uirtute nostra diligamus dominum deum nostrũ, ut mereamur libertate donari à Christo Iesu filio eius domino nostro,cui est gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

1 Cor.2

Ibidem

2.Cor.3

Artifex

Gal.5

Ioan.8

De his quæ offeruntur ad tabernaculum. Homilia XIII Cap. XXV

IAM quidem & prius de tabernaculo pro uiribus dixeramus, uerũ quoniam sæpe in Exodi libro repetitur ipsa descriptio: dicitur enim & cum dominus præcepit Moysi qualiter fieri debeat,& iterum cum Moyses præcepit popu lo,ut offerat construendo operi materias,sicut hæc lectio continet,quæ nobis modo re citata est:sed & postmodum enumerant̃ singula,cum per Beselehel,& cæteros sapien- tes uiros fabricantur,& iterum,cum ad conspectum Moysi deferuntur,& rursum, cum præcepto domini dedicantur. Fit præterea & in alijs,uel libris,uel locis,horum cõme- moratio,& frequenter repetitur,utpote quod necessario commonetur.Nunc ergo reci tatus est nobis ille sermo, ubi dicit: Et dixit Moyses ad omnem synagogam filiorum I- srael dicens.Hoc est uerbum quod præcepit dominus dicens:Sumite à uobis ipsis redẽ ptionem domino,omnis qui concepit corde, offerat initia domino aurum, argentum, æramentũ,hyacinthum,purpurã, coccum duplicatum, & byssum tortam,pilos capra- rum,& pelles arietũ rubricatas,& pelles hyacinthinas,ligna imputribilia, & lapides sar dinos,& lapides ad sculpturã in humerali & podere,& omis sapiens corde in uobis ue- niat,& operet̃ omnia quæ præcepit dominus.Cum cõsidero meipsum primũ,& discu- tio,piget ad hæc aperienda manũ mittere. Vereor enim ne forte etiam si dominus reue lare dignetur alicui,sicut forte dignat̃ (de me enim nõ sum ausus dicere) uereor inquã, & ualde dubito si inueniam auditores:& cũ ita sit,ne forte ab eo qui explanare conabi- tur requirantur dominicæ margaritæ,ubi uel quomodo,uel ante quos mittantur. Verũ

quoniam magnopere expectatis ut aliqua ex his quæ lecta sunt, differātur, & præcepit
Matt.25 mihi dominus meus dicēs: Oportebat te dare pecuniam meam ad mensam, & ego ueniens cum usuris utiq; exegissem eam: ipsum rogabo, ut uerbū meum suam pecuniā facere dignetur, uti nō meam pecuniā, non meum aurum uobis, sed ipsius fœnerē, ipsius uobis uerbo, & ipsius sensu loquar, & ad auditus uestri hæc deferam mēsam. Vos iam uidetis suscipientes dominicam pecuniā, quomodo usuras eius uenienti domino prępare tis. Vsuræ aūt sunt uerbi Dei, habere in usu uitæ & actuū ea quæ præcepit sermo dei. Si ergo audientes uerbum utimini eo, & agitis secundum ea quæ auditis, & secundū hæc uiuitis, usuras domino præparatis: & potest fieri ut unusquisq; uestrum de quinq; talētis faciat decem, & audiat à domino: Euge serue bone, et fidelis, eris potestatē habēs super decem ciuitates. Tantum illud uidete, ne quis uestrum acceptam pecuniam, aut in sudario colliget, aut defodiat in terrā, quia huiusmodi hominis in aduētu domini quis sit exitus bene nostis. Tētabimus igitur pauca de multis, imò pauciora de paucis, quippe quibus & noster sermo librādus, & uester auditus. Primo igitur omniū uideamus quid est quod dicit Moyses ad filios Israel: Sumite à uobis ipsis redēptionē domino, omnis qui conceperit corde, efferat initia domino. Non uult Moyses, ut aliquid offeras deo quod extra te est, à uobis ipsis, inquit, sumite, & initia offerte domino, prout unusquisq; cōcepit corde. Aurū iubetur & argētum deferri, æs & cæteræ materiæ, qūo hoc possum ego de me ipso offerre? Nunquid intra me aurum nascitur aut argentū, & cætera quæ iubentur? Nōne hoc unusquisq; de prōptuariis, & de scriniis suis profert? Quid est ergo qd dicit Moyses, offerte à uobis ipsis, & unusquisq; sicut cōcepit corde? Illud quidē aurū & argentum cæteræq; materiæ unde tabernaculū constructū est, cōstat de scriniis et promptuariis uniuscuiusq; prolatū. Spiritalis aūt lex aurum requirit ad tabernaculū, quod intra nos est, argentū qd intra nos est, & oēs reliquas materias illas deposcit, quas & intra
Rom.10 nos habere possumus, & proferre de nobis. Dicit em̄ scriptura, quia prope est uerbū in ore tuo, & in corde tuo, quia si cōfessus fueris in ore tuo dominū Iesum, & credideris in corde tuo, q; Deus illū suscitauit à mortuis, saluus eris. Si ergo credideris in corde tuo, cor tuum, & sensus tuus aurū est. Obtulisti igitur aurū ad tabernaculū, id est fidē cordis tui. Si uerò cōfessus fueris, sermonē obtulisti, sermonē cōfessionis argentū. Idcirco ergo dicit Moyses, qui est lex spiritalis, sumite à uobis ipsis. Hæc à te ipso sumis, hæc intra te sunt, hæc etiā si nudus sis, habere potes. Sed & quod addidit, unusquisq; sicut concepit corde, huc respicit. Nō em̄ poteris aliquid de sensu tuo offerre Deo, uel de uerbo tuo, nisi prius quę scripta sunt corde cōceperis, nisi intētus fueris, & diligenter audieris, nō potest aurū tuum probatū esse, nec argentū; requiriť enim ut probatum sit. Audi scripturā
Psal.11 dicentem: Eloquia domini eloquia casta, argentū igne probatū, purgatum septūplum. Si ergo quę scripta sunt corde cōceperis, erit aurum tuum, id est sensus tuus, pbus, & argentum tuum, qui est sermo tuus, probatū. Quid etiam de ære dicemus? opus est & ære ad tabernaculi cōstructionē. Videtur qdē æs pro fortitudine suscipi, & loco poni posse fortitudinis & constantiæ: sed ne quis dicat, hoc diuinare magis est q; explanare, ubi qd dicitur, non de scripturarū auctoritate munitur, puto ergo æs accipi posse pro uoce. Aliud enim est sermo, aliud uox. Sermo dicit loquela rationi subnixa. Vox uerò est (uerbi causa) si latine, si gręce dicatur, si eleuatius, si pressius. Sed hęc necessario ut de scripturis
1Cor.13 probemus exigitis. Audi quid dicat Apostolus: Si linguis hominū loquar et angelorū, charitatem aūt non habeam, factus sum ut æramentum sonans, ut cymbalum tinniens. Ita ergo loqui linguis, & interpretari ex alia in aliā linguam, æris oblatio est. Necesse est enim omnia habere tabernaculum dei, & nihil deesse in domo domini. Est igitur (ut diximus) æris oblatio uox. Vox autem est quę alterius sensum in alterā linguā uertit. Sermo uerò est, qui sensum propriū refert. Omnia ergo offerantur deo, & sensus, & sermo, & uox. Quid de cæteris dicemus? Multa sunt enim, & singula discutere opus est ingēs. Verū quid proderit, ut nostro quidem ingenti labore dicant, ab occupatis uerò auditoribus, & uix unius horæ puncto uerbo Dei assistētibus spernantur, & pereant? Nisi em̄ dominus ædificauerit domum, in uanū laborauerunt qui ędificāt eam. Veruntamē nos (ut suprà iam dictum est) tradimus ad mēsam pecuniam domini, uideat em̄ unusquisq; auditorū, quomodo suscipiat quę tradunt. Vnusquisq; aūt, inquit, nostrum, sicut corde

concepit

concepit, offerat initia domino. Quod dixit initia, quæro quæ sint initia auri, uel quæ primitiæ argenti? Quomodo aũt de cocco & purpura & byſſo uidentur conferri primitiæ? Aut qũo ſicut corde cõceperit quis offert? Hoc iam ſingulos noſtrũ pulſat, uideamus ſimul & qũo corde cõcepimus. Quanti modo hic præſentes ſumus, & ſermo dei tractat? Sunt qui cõcipiunt corde quę lecta ſunt, ſunt qui omnino nõ cõcipiũt, quę dicunt, ſed eſt mẽs eorũ & cor aut in negocijs aut in actibus ſeculi, aut ſupputationib. lucri: & præcipue mulieres, qũo putas corde concipiunt, quæ tantum garriunt, quæ tantũ fabulis oſtrepunt, ut non ſinant eſſe ſilentiũ? Iam quid de mente earum, quid de corde diſcutiã, ſi de infantibus ſuis, aut de lana cogitent, aut de neceſſarijs domus? Vereor magis ne ſequant illas, de quibus dicit apoſtolus: Quæ diſcũt circumire domos, non ſolum uerboſæ, ſed & curioſæ, loquẽtes quæ nõ oportet. Quomodo ergo iſtæ tales corde cõcipiunt? Nõ cõcipiet corde quis, niſi uacet corde, niſi ſit mente liber & totus intentus, niſi corde uigilet, nõ poteſt corde concipere, & offerre dona deo. Quod ſi hactenus neglexímus, ex hoc ſaltẽ attentiores ſimus, & ſollicite intendamus, ut poſſimus mente cõcipere. Iuſtũ eſt em̃, ut in tabernaculo domini inueniat unuſquiſq; habere portionẽ ſuã. Nõ em̃ latet deũ unuſquiſq; qd ei offerat. Quàm glorioſum tibi eſt, ſi dicat in tabernaculo domini: Aurũ iſtud (uerbi cauſa) quo arca teſtamẽti obtegitur, illius eſt: argentũ ex quo baſes, & columnę ſunt, illius eſt: de quo anuli, & candelabrũ, & nõnullæ colũnarũ baſes factæ ſunt, illius eſt: ſed & lapides iſti humeralis, & logij, illius ſunt. & purpura qua ornat pontifex, illius eſt, & coccus illius eſt, & cætera quæq; per ſingula? Et rurſum q̃ indecorũ, q̃ miſerũ erit, ſi dominus ueniens requirere ædificiũ tabernaculi, nihil muneris tui inueniat in eo, nihil à te cognoſcat oblatũ? Sic indeuotus, ſic infidelis uixiſti, ut nihil memoriæ tuæ in tabernaculo dei eſſe geſtieris? Sicut em̃ princeps huius mũdi uenit ad unumquẽq; noſtrũ, & quærit ſi qd de ſuis actib. inueniat in nobis, & ſi quidẽ inuenerit, ſibi nos uindicat: ita & ecõtrario ſi ueniens dñs inueniat aliqd tuũ in tabernaculo ſuo, ſibi te defendit, & ſuũ te dicit. Domine Ieſu præſta mihi, ut aliqd monumẽti habere merear in tabernaculo tuo. Ego optarẽ (ſi fieri poſſet) eſſe aliquid meũ in illo auro, ex quo propitiatoriũ fabricat, uel ex quo arca cõtegitur, uel ex quo candelabrũ fit luminis & lucernę. Aut ſi aurũ nõ habeo, aut argentum, ſaltẽ aliquid inueniar offerre qd ꝓficiat in colũnas, uel in baſes earũ. Aut certe uel ęris aliquid habere merear in tabernaculo, unde circuli fiant, & cætera quę ſermo diuinus deſcribit. Vtinã mihi eſſet poſſibile unum eſſe ex principibus & offerre gẽmas ad ornamentũ pontificis humeralis, & logij. Sed quia hæc ſupra me ſunt, certe uel pilos caprarũ habere merear in tabernaculo dei, tantũ ne in omnib. ieiunus & infœcundus inueniar. Vnuſquiſq; ergo ſicut cõcepit corde. Videte ſi cõcipitis uidete ſi tenetis, ne forte effluãt quæ dicunt, & pereãt. Volo uos admonere religionis ueſtrę exẽplis: noſtis qui diuinis myſterijs intereſſe cõſueſtis, qũo cũ ſuſcipitis corpus domini, cũ omni cautela & ueneratione ſeruatis, ne ex eo parũ quid decidat, ne cõſecrati muneris aliquid dilabat. Reos em̃ uos creditis, & recte creditis, ſi qd inde ꝑ negligentiã decidat. Quod ſi circa corpus eius cõſeruandũ tãta utimini cautela, & merito utimini: qũo putatis minoris eſſe piaculi uerbũ dei neglexiſſe, q̃ corpus eius? Initia ergo iubent offerre, hoc eſt primitias: q offert qd primũ eſt, neceſſario habeat ipſe quod reliquũ eſt. Vide quantum nos oportet abundare auro, quantũ, argento, ac reliquis omnib. quę iubent offerri, ut & domino offeramus, & nobis ſuperſit. Primo em̃ omniũ debet ſenſus meus intelligere deum, & ipſi offerre primitias intellectus ſui, ut cũ deum bene intellexerit, reliqua cõſequenter agnoſcat. Hoc etiã ſermo faciat, hoc & omnia quæ in nobis ſunt, agant. Sed uideamus & cætera, Hyacinthũ & purpurã, & coccum duplicatũ, & byſſum tortã. Quatuor iſta ſunt ex quib. cõficiunt, uel põtificis indumẽta, uel cætera quæ ad ſacrum parantur ornatũ. De his dixerũt quidã ante nos, & ſicut non decet aliena furari, ita conueniens puto bene dictis alterius non abuti patentẽ. Iſta ergo (ut de priorib. uiſum eſt) quatuor elementorũ, ex quibus & mundus cõſtat & corpus humanum, tenent figurã, id eſt aeris, ignis, aquæ, & terræ. Hyacinthus ergo ad aerem refert, hoc em̃ ipſe indicat color, ſicut & coccus ad ignẽ. Purpura aquę tenet figurã, quaſi quę de aqs accipiat fucũ. Byſſus terrę, quia oritur ex terra. Habemus ergo & nos hęc omnia in no

Mulier in tẽplo garrula.

1. Tim. 5

Corpus domini.

bis,& quia ex his primitias dño iubemur offerre,ideo dicit:Sumite ex uobis ipsis,& offerte primitias domino. Verum illud cõsiderandũ puto,quod cũ de cæteris simpliciter dixit Moyses,tantũ de cocco addidit duplicatũ,& byssum tortam.Requiritur ergo,cur alias quidẽ materias,ex quibus & cætera indicantur elementa,simpliciter dixerit: coccum quo ignis designat,solum posuerit duplicatum. Difficilia hęc ad intelligẽdum,& ad proferendum multo difficiliora. Veruntamen prout dñs dederit,tentabimus explanare. Oportet em̃ & dici aliqua,& aliquãta seruari. Videamus ergo qua ratione coccũ dixerit duplicatũ.Color iste (ut diximus)ignis indicat elementũ. Ignis aũt duplicẽ habet uirtutẽ,unam qua illuminat,aliam qua incẽdit.Hæc est historiæ ratio. Veniamus & ad intellectũ alium.Etiã ignis ipse duplex est.Est ignis quidã in hoc seculo,est & in futu
Luc.12 ro. Dominus Iesus dicit: Ignẽ ueni mittere in terrã. Ignis iste illuminat. Item rursus dñs
Matt.25 dicet in futuro operarijs iniquitatis: Ite in ignẽ æternum, quem præparauit pater meus diabolo & angelis eius. Ille ignis incẽdit. Veruntamẽ iste ignis,quẽ uenit mittere Iesus,
Ioan.1 illuminat quidem omnẽ hominẽ uenientem in hunc mundum, habet tamen aliquid &
Luc.24 quod incendat,sicut confitent̃ illi qui dicunt:Nõne cor nostrũ ardens erat intra nos, cũ adaperiret nobis scripturas? Simul ergo & incendebat & illuminabat, adaperiens scripturas.Nescio autẽ si & ille ignis in futuro seculo qui incendit, habeat aliquid & quod
Ignis purgatorij illuminet.Est ergo(ut ostendimus) natura ignis duplex, & ideo iubetur offerri coccus duplicatus.Quõ ergo nos offerre possumus ignem istum duplicatũ ad ædificiũ taberna culi,uideamus.Si doctor es,extruis tabernaculũ ædificans ecclesiã dei: dicit ergo & ad
Hier.1 te deus quod & ad Hieremiã dixit:Ecce dedi uerba mea in os tuũ,id est ignem. Si ergo docens & ædificans ecclesiã dei, increpes tantũmodo & arguas & castiges, & peccata populi exprobres,nihil aũt consolationis proferas de scripturis diuinis,obscurum nihil explanes,nihil scientiæ profundioris attingas, nec aliquid intelligentiæ sacratioris aperias,obtulisti quidem coccum, sed non duplicatũ. Ignis em̃ tuus incendit tantũmodo, & non illuminat. Et rursum si docens mysteria legis aperias, secretorũ arcana discutias, peccantem uerò non arguas,negligentem non corripias,seueritatem disciplinæ nõ teneas,obtulisti quidem coccũ,sed non duplicatũ.Ignis enim tuus tantũ illuminat,nõ ac-
Gen.4 cendit.Qui ergo recte offert,& recte diuidit,coccũ offert duplicatũ,ut cum scientiæ lumine igniculum seueritatis admisceat. Quid autem sibi uelit & byssus torta uideamus. Et hic enim dedit aliquid additamenti præ cæteris elementis. Byssum diximus terræ habere formam,quod est caro nostra. Carnem ergo non uult offerri deo fluitantem luxu, & delicijs resolutam,sed torqueri iubet eam & constringi.Quis ergo est qui torquebat
1.Cor.9 carnẽ suam? Ille nimirũ qui dixit: Macero corpus meum, & in seruitutẽ subijcio, ne forte cum alijs prædicauerim,ipse reprobus efficiar. Sic ergo est offerre & byssum tortam, carnem abstinentia,uigilijs,& meditationũ labore conficere. Offeruntur & pili caprarũ.Hoc genus pecudis in lege pro peccato iubetur offerri. Pilus uerò species est emortua,exanguis & exanimis.Hanc qui offert,ostendit in se sensum peccati iam mortuum, nec in membris suis ultra uiuere aut regnare peccatum. Pelles quoque offeruntur arietum.Arietẽ etiã ante nos quidam pro furore posuerunt. Et quia pellis mortui animalis indicium est, ostendit in se furorem mortuũ qui deo offert arietum pelles. Post hæc:Et uiri,inquit,acceperunt à mulieribus suis,omẽs quibus uisus est sensus,& attulerũt gemmas,& inaures,& anulos,& discriminalia, & dextralia. Vides & hic quomõ illi afferũt dona deo,qui corde uident,qui intellectũ corde cõcipiunt,qui mentẽ intẽtam & deditam habẽt ad uerbum dei. Isti ergo afferunt munera, & afferũt etiã à mulieribus suis inaures,inquit, & gemmas & dextralia. Mulieres secundum allegoricã rationẽ sæpe iam diximus quòd caro accipit̃,& uir rationabilis sensus.Bonæ sunt ergo istæ mulieres quę obediunt uiris suis.Bona est caro quæ iam spiritui nõ repugnat, sed obtẽperat & cõsentit,& ideo si duobus uel tribus in uobis cõuenerit, ex quacunq; re petieritis, fiet uobis, dicit dominus.Offerũt ergo à mulieribus suis inaures.Vides quomodo domino offert̃ auditus.Sed & dextralia dño offeruntur.Opera dextra,& opera bona,quæ per carnem geruntur.Hæc domino offerat rationabilis sensus.Sed & discriminalia offerunt̃.Offert discriminalia,qui bene scit discernere quid agendũ sit, quid uitandũ, quid deo placeat, quidue displiceat,quid iustum sit,quid iniustũ. Ista sunt discriminalia quæ domino offe-

runtur

runtur. Hę ergo mulieres inaures domino offerunt, quia sunt mulieres sapientes. Venerunt eñ, inquit, mulieres sapientes, & fecerunt quæcunq; necessaria erant ad indumẽta pontificis. Illę uerò mulieres quę inaures suas obtulerũt ut fieret uitulus, insipiẽtes erãt, quę à ueritate quidẽ auerterunt auditum, ad fabulas autem impietatẽq; se cõuerterunt, & ideo obtulerunt inaures suas, ut fieret caput uituli. Sed & in Iudicum libro aliud nihilominus idolum inuenimus ex mulierum inauribus factũ. Istæ ergo beatæ mulieres, beata ista caro, quę domino offert inaures suas, & dextralia sua, et anulos suos, et omnia opera manuũ suarum quę in mandatis domini agit. Additur post hęc, quia & apud quẽ inuẽta sunt ligna imputribilia, obtulit deo. Si quis diligit Christũ dñm in incorruptiõe, lignum imputribile offert domino. Beatus ergo apud quem inuenit̃, uel sensus incorruptus, uel corpus incorruptum, & hoc offert deo. Vnde et bene ualde dixit: Apud quem inuenta sunt ligna imputribilia. Non enim apud omnes inueniunt̃ ligna imputribilia. De auro non dixit neq; de argento, apud quem inuentum est, Potest eñ apud omnes inueniri sensus et sermo. Sed nec de quatuor coloribus hoc dixit. Omniũ nanq; est ex quatuor constare secundum corpus elemẽtis. Ligna autem imputribilia, id est incorruptionis & uirginitatis gratia, apud rarum quenq; inueniri potest, sicut & dominus dicit: Nõ omnes capiunt uerbum istud, sed quibus datum est. Sed & principes, inquit, obtulerũt dona sua. Quæ sunt ista dona quæ principes offerunt? Gẽmas, inquit, obtulerũt, & lapides Smaragdos, & lapides repletiõis, & lapides adhumerales. Lapides repletiõis dicũtur, qui ponuntur in logio, hoc est qui in pectore põtificis collocantur, scripti per nomina tribuum filiorum Israel. Hoc quod dicitur logion, id est rationale, qui est pannus exiguus ex auro & gemmis, coloribusq; uarijs, & superhumerali contra pectus pontificis annectebatur, formam habet sensus rationabilis qui in nobis est. In hoc positi dicunt̃ lapides repletionis, qui tamen cohærent, & cõnexi sunt ad lapides humerales, atq; ex his continentur adstricti. Humeralis ornatus indiciũ est actuum bonorum. Actus ergo cũ ratione & ratio cum actibus sociatur, ut sit cõsonantia in utroq;. Qui enim fecerit & docuerit, hic magnus uocabitur in regno cœlorũ. Sit ergo in nobis sermo de actibus pendens, & sermonem actus exornent. Hic enim pontificis refertur ornatus. Sed ad hęc explenda principes requiruntur: iste ornatus eorum est, qui intantum profecerũt, ut præesse populis mereantur. Offerunt etiam oleum principes ad usus duplices profuturũ, lucernis & chrismati. Debet enim lucerna eorum qui populis præsunt, non abscondi, aut sub modio poni, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Sed et incensi compositionem principes offerunt, quæ componatur per Moysen in odore suauitatis domino, ut & ipsi dicant, quia Christi bonus odor sumus. Et posteaquã obtulit populus, uocauit, inquit, Moyses omnem sapientem ad fabricandũ, & architectũ, ut componerent, & fabricarẽtur singula quæq; quæ scripta sunt. Sed & mulieres, inquit, sapientes uocauit, ut facerent quæ conuenirent in tabernaculo domini. Vides hęc omnia quę fiunt, à sapientibus fieri, & mulieres sapientes uocãtur, & uiri sapientes. Omnia eñ opera domini in sapientia fiunt. Venit ergo unusquisq; sapiens sensu, et facit opera domini. Non sufficit nobis si offeramus tantum, sed opus est ut cum sapientia ea quæ in nobis sunt operemur, sciamus miscere aurũ cum byssо, & coccum duplicare, uel miscere cum purpura. Quid enim tibi prodest si habeas hęc, & uti his nescias, neq; agnoscas quomodo unumquodq; in suo tempore, & in suo loco aptare debeas & proferre? Et ideo danda nobis est opera, ut sapientes simus, & hæc quæ audimus de scripturis sanctis proferre in tempore & aptare possimus, & componere atque ex his adornare tabernaculum deo Iacob. Per Iesum Christum dominum nostrum, cui est gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

Iud. 18

2. Cor. 2

HOMILIARVM ORIGENIS IN Exodum Finis.

ORIGENIS TRACTATVS IN LEVITICVM

HOMILIA PRIMA SVPER I. CAP.

ICVT in nouiſſimis diebus uerbum dei ex Marię carne ueſtitũ proceſſit in hunc mundũ, & aliud quidẽ erat quod uidebaſ in eo, aliud quod intelligebatur. Carnis nanq; aſpectus in eo patebat omnibus, paucis uerò & electis dabatur diuinitatis agnitio. Ita et cum per ꝓphetas uel legislatorem uerbum dei profertur ad homines, nõ abiq; cõpetentibus profertur indumentis. Nam ſicut ibi carnis, ita hic literæ uelamine tegitur. Vt litera quidem aſpiciatur tanquam caro, latens uerò intrinſecus ſpiritalis ſenſus tanquam diuinitus ſentiatur. Tale ergo eſt quod & nunc inuenimus librum Leuitici reuoluentes, in quo ſacrificiorum ritus, & hoſtiarũ diuerſitas ac ſacerdotum miniſteria aſcribuntur. Sed hæc ſecundum literam, quæ tanq; caro uerbi dei eſt, & indumentum diuinitatis eius, digni fortaſſe uel aſpiciant, uel audiant & indigni. Sed & beati ſunt illi oculi, qui uelamine literæ obtectũ intrinſecus diuinum ſpiritum uident, & beati ſunt qui ad hæc audienda mundas aures interioris hominis deferunt. Alioquin aperte in his ſermonibus occidentem literam ſentient. Si enim ſecundum quoſdam etiam noſtrorũ intellectum ſimplicem ſequar, & abſq; ulla (ut ipſi ridere nos ſolent) ſtropha uerbi & allegoriæ nubilo uocem legislatoris excipiã, ego eccleſiaſticus ſub fide Chriſti uiuens, & in medio eccleſiæ poſitus, ad ſacrificandũ uitulos & agnos, & ad offerendã ſimilam cum thure & oleo diuini præcepti auctoritate cõpellor. Hoc enim agũt, qui deſeruire nos hiſtoriæ, & ſeruare legis literã cogunt. Sed tẽpus eſt nos aduerſus improbos presbyteros uti ſanctæ Suſannæ uocibus, quas illi quidẽ repudiãtes, hiſtoriã Suſannæ de catalogo diuinorũ uoluminũ deſecarũt. Nos aũt & ſuſcipimus & opportũe cõtra ipſos ꝓferimus, dicẽtes, Anguſtię mihi ſunt undiq;. Si em̃ hoc conſenſero uobis, ut legis literã ſequar, mors mihi erit. Si aũt nõ cõſenſero, non effugiã manus ueſtras. Sed melius eſt me ſine ullo geſtu incidere in manus ueſtras, q̃ peccare in cõſpectu domini. Incidamus ergo & nos (ſi ita neceſſe eſt) in obtrectationes ueſtras, tãtum ut ueritatẽ uerbi dei ſub literę tegmine coopertã ad Chriſtũ iam dñm conuerſa cognoſcat eccleſia. Sic em̃ dicit Apoſtolus: Quia ſi conuerſus quis fuerit ad dominũ, auferetur uelamẽ. Vbi em̃ ſpiritus domini, ibi libertas. Ipſe igitur nobis dñs, ipſe ſanctus ſpiritus deprecandus eſt, ut omnẽ nebulã, omnẽq; caliginem quę peccatorũ ſordibus concreta uiſum noſtri cordis obſcurat, auferre dignetur, ut poſſimus legis eius intelligentiã ſpiritalẽ, & mirabilem contueri, ſecundũ eum qui dixit: Reuela oculos meos, & cõſiderabo mirabilia de lege tua. Igit̃ q̃ poſſumus breuiter pauca ꝓſtringamus ex multis, non tã ſingulorum uerborũ explanationi ſtudentes, hoc em̃ facere per otium ſcribentis eſt, ſed quæ ad ædificationẽ eccleſiæ pertinent proferẽtes: ut occaſiones potius intelligentię auditoribus demus, q̃ expoſitionũ latitudinẽ proſequamur, ſecundũ illud quod ſcriptũ eſt: Da occaſionẽ ſapienti & ſapiẽtior erit. Principiũ ergo Leuitici dicit, quia uocauit dñs Moyſen, & locutus eſt illi de tabernaculo teſtimonij, ut promulgaret filijs Iſrael ſacrificiorum leges & munerũ, & ait: Si homo munus offerat domino, offerat ex bobus uel pecoribus, id eſt, agnis uel hœdis. Si uerò ex auib. turtures uel pullos columbarũ. Si uerò nõ homo, ſed anima offerat munus deo, ex ſimila, inquit, offerat panes azymos coctos in clibano, uel certe ſimilã ex ſartagine in oleo cõſperſam, aut ex craticula oleo nihilominus ſubactã. Tum deinde edocemur quia fermẽtatũ nihil omnino oportet offerri ad altare dei, neq; mellis q̃q̃ ſacrificijs admiſceri, ſed ſale ſaliri om̃e ſacrificiũ uel munus. Secũdo in loco de primitiarũ prꝫcepit ſacrificijs, quæ recẽtia toſta bene purgata offerri domino iubet. Poſthęc ſub eadẽ legis cõtinẽtia de ſacrificijs ſalutarib. iniungit̃, primo ex bobus, ſecũdo ex ouibus, in quib. tamẽ liceat, ſiue in agnis, ſiue in hœdis uel fœminas offerre, uel mares. & nihil præter hæc animalia decernit in ſacrificijs ſalutarib. offerendũ. Sed repetamus paululũ, & uideamus primo omniũ quidẽ q̃d dicit, Homo ex

S

Suſannæ hiſtoria

Dan. 13

2. Cor. 3

Pſal. 118

uobis

uobis si offerat munus, quasi uerò possit alius aliqs offerre q̄ homo. Et utiq; suffecisset dicere, si quis ex uobis offerat munus: sed nūc dicit, Si homo ex uobis offerat munus. In consequētibus uerò dicit, Si aūt anima offerat munus. In posterioribus porrò, cū secundo iam loquit̄ dominus ad Moysen, & mādat de sacrificijs pro peccato offerēdis, ita dicit: Si pōtifex peccauerit, offerat illud & illud. Vel si omnis synagoga peccauerit, uel si principes peccauerint, uel si anima una peccauerit: mandat̄ singulis quibusq; quid offerant. Quid ergo? inanē putamus esse istam personarū distinctionē, ut aliud quidem offerendum sub hominis appellatione, aliud sub animæ, aliud sub pōtificis, aliud uerò sub synagogæ, aliud etiā sub principis, uel sub unius animę cognominatione mandet̄? Ego interim pro exiguitate sensus mei, hoc in loco hominē quē appellauit, & primū in omnibus posuit ad offerendū munus deo, intelligendū esse omne humanū arbitror genus, & ipsum dici hominē qui holocaustū offerat uitulum ex bobus sine macula. Iste aūt uitulus sine macula, uide si nō ille saginatus est uitulus quē pater regresso ac restituto sibi illo qui perierat filio, quiq; omnē eius substantiā dilapidauerat, iugulauit, & fecit cōuiuium magnū, & lętitiam habuit, ita ut lætarētur angeli in cœlo super uno peccatore pœnitentiā agēte. Homo ergo iste qui perierat & inuētus est, quoniā nihil habuit propriæ substantiæ quod offerret, cuncta nanq; dilapidauerat uiuens luxuriose, inuenit istū uitulum cœlitus quidē missum, sed ex patriarcharum ordine, & cōnexis ex Abrahā generationum, successionibus uenientē, & idcirco nō dixit uitulū & siluit, ut uideatur uitulus quicunq; mādatus, sed uitulū ex bobus, id est ex patriarcharū generatione uenientem. Est aūt masculus sine macula. Masculus uerò est, qui peccatū quod est fœmineę fragilitatis ignorat. Solus ergo ille masculus, solus sine macula est, qui peccatū non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius, & qui acceptus cōtra dominū, offertur ad hostiū tabernaculi. Ad ostium tabernaculi nō est intra ostium, sed extra ostium. Extra ostium etenim fuit Iesus, quia in sua propria uenit, & sui eum nō receperunt. Non est ergo ingressus tabernaculū illud, ad quod uenerat, sed ad ostiū eius oblatus est in holocaustū, quia extra castra passus est. Nam & illi mali coloni uenientē filium patrisfamiliâs eiecerunt foras extra uineam, & occiderūt. Hoc est ergo quod offertur ad ostiū tabernaculi acceptum contra dominū, & quid tam acceptum q̄ hostia Christi, qui seipsum obtulit deo? Et tamen imponent manū suā, inquit, super caput hostiæ, & iugulabūt uitulum cōtra dominum, & offerēt filij Aaron sacerdotis sanguinē, & effundent sanguinem ad altare in circuitu, quod est ad ostium tabernaculi testimonij. Potest quidem uideri ob hoc dictum, quod de filijs Aaron erant Anna & Caiphas, & cæteri omnes qui cōsilium agentes cōtra Iesum pronunciauerunt eum reū mortis, & effuderunt sanguinē eius circa basim altaris tabernaculi testimonij. Ibi enim effundit̄ sanguis, ubi erat altare, & basis eius, sicut ipse dominus dixit: Quia non capit perire prophetā extra Hierusalē. Posuit ergo & manum suam super caput uituli, hoc est peccata generis humani imposuit super caput suū. Ipse est enim caput corporis ecclesiæ suæ. Sed & hoc fortasse nō sine causa fit, quod cū superius dixisset, applicabit eum ad ostiū tabernaculi testimonij, in posterioribus repetit, & iterum dicit, ad altare quod est ad ostiū tabernaculi testimonij, quasi non eundem locum sub eadē narratiōe semel designasse suffecerit. Nisi quia forte hoc intelligi uoluit, quod sanguis Iesu nō solum in Hierusalem effusus est, ubi erat altare, & basis eius, & tabernaculū testimonij, sed et quod super illud altare quod est in cœlis, ubi & ecclesia primitiuorū est, idē ipse sanguis aspersus erit, sicut & Apostolus dicit: Quia pacificauit per sanguinem crucis suæ, siue quæ in terra sunt, siue quę in cœlis. Recte ergo secundo nominat altare, quod est ad ostium tabernaculi testimonij, quia non solū pro terrestribus, sed etiā pro cœlestibus oblatus est hostia Iesus, & hic quidem pro hominibus ipsam corporalem materiam sanguinis sui fudit, in cœlestibus uerò ministrantibus (si qui illi inibi sunt) sacerdotibus, uitalem corporis sui uirtutem, uelut spiritale quoddam sacrificiū immolauit. Vis autem scire quia duplex hostia in eo fuit, cōueniēs terrestribus, & apta cœlestibus? Apostolus ad Hebræos scribens dicit: Per uelamen, id est carnem suam. Et iterum interius uelamen interpretat̄ cœlum, quod penetrauit Iesus, ut adsistat nūc uultui dei pro nobis, semper, inquit, uiuens ad interpellandum pro his. Si ergo duo intelliguntur uelamina, quæ uelut pontifex ingressus est Iesus, consequenter & sacrificiū duplex

Leuit.1

Leuit.4

Eph.1

Caue

Ibidem

Heb.10.6

intelligẽdum eſt,per quod & terreſtria ſaluauerit & cœleſtia. Deniq; & ea quæ ſequuntur,plus cœleſti ſacrificio quàm terreno uidenť aptãda. Et decoriãtes,inquit,holocauſtũ diuidẽt illud membratim, & imponent filij Aaron ſacerdotis ignem ſuper altare, & conſtipabunt ligna in ignem, & imponẽt filij Aaron ſacerdotis diuiſa mẽbra, & caput, & adipes,& ligna quæ ſunt ſuper altare.Interanea uerò & pedes lauabũt aqua,& impo net ſacerdos omnia ſuper altare,hoſtia eſt & ſacrificiũ odor ſuauitatis domino.] Quomodo decorieť caro uerbi dei,quod hic uitulus nominať,& quomodo mẽbratim diuidatur à ſacerdotibus,operæpreciũ eſt aduertere.Ego puto q̃d ille ſacerdos detrahit corium uituli oblati in holocauſtũ, & deducit pellem qua membra eius cõteguntur, q̃ de uerbo dei abſtrahit uelamen literæ, & interna eius, quæ ſunt ſpiritalis intelligentię mẽbra,denudat:& hæc mẽbra uerbi interioris ſcientiæ,nõ in humili aliquo loco ponit,ſed in alto & ſancto,id eſt ſuper altare collocat:cũ non indignis hominibus, & humilẽ uitã ac terrenã ducẽtibus pandit diuina myſteria,ſed illis qui altare dei ſunt,in quibus ſemp ardet diuinus ignis,& ſemper conſumiť caro.Super hos ergo tales membratim diuiſus iſte holocauſti uitulus collocať.Diuidit nanq; membratim uitulũ,q̃ explanare per ordinem poteſt, & cõpetenti diſtinctiõe diſſerere,qui ſit ꝓfectus, Chriſti fimbriã cõtigiſſe: qui uerò pedes eius lauiſſe lachrymis,et capillis capitis exterſiſſe:quãto aũt ijs potius ſit caput eius unxiſſe myrrha:ſed & in pectore eius recubuiſſe q̃d habeat eminẽtiæ. Horũ ergo ſingulorũ cauſam diſſerere,& alia quidẽ incipientibus,alia uerò ijs qui iam ꝓficiũt in fide Chriſti,alia aũt illis qui iam perfecti ſunt in ſciẽtia et charitate eius,aptare,hoc eſt membratim uitulum diuiſiſſe.Sed & qui nouit oſtendere quæ fuerint legis principia, q̃ etiam in prophetis profectus acceſſerit, quę uerò in Euãgelijs plenitudo perfectionis habeatur:uel qui docere poteſt,quo uerbi lacte alendi ſunt paruuli in Chriſto,& q̃ uerbi holere refouẽdi ſint qui infirmantur in fide, quis etiam ſit cibus ſolidus & fortis, quo impinguãdi ſint athletæ Chriſti: qui hæc ſingula nouit ſpiritali ratione diuidere, poteſt huiuſmodi doctor ille ſacerdos uideri, qui imponit ſuper altare holocauſtũ per mẽbra diuiſum.Addit & ligna altari,quo ignis animetur,& ardeat is à quo nõ ſolum de corporalibus uirtutibus Chriſti,ſed etiã de diuinitate eius ſermo miſcetur.De ſurſum enim eſt diuinitas Chriſti,quò ignis iſte feſtinat.Conuenienter ergo omnia hæc quæ in corpore à ſaluatore geſta ſunt,cœleſtis ignis abſumpſit, & ad diuinitatis eius naturam cuncta reſtituit. Lignis tamẽ adhibitis ignis iſte ſuccẽditur. Vſq; ad lignũ enim carnis paſſio fuit Chriſti. Vbi autem ſuſpenſus in ligno eſt, diſpenſatio carnis finita eſt. Reſurgens enim à mortuis aſcẽdit in cœlum,quò iter eius natura ignis oſtendit. Vnde & apoſtolus dicebat. Quia & ſi cognouimus Chriſtum ſecundum carnem, ſed nunc iam non nouimus. Holocauſtum nanq; carnis eius per lignum crucis oblatum,terrena cœleſtibus, & diuinis humana ſociauit.Interanea ſanè cum pedibus aqua diluí iubet ſermo pręcepti,ſacramentum baptiſmi ſub figurali prædicatione denuncians.Nam interanea diluit,qui cõſcientiam purgat.Pedes abluit,qui conſummationem ſuſcipit ſacramenti,& ſcit quia q̃ mundus eſt non indiget niſi ut pedes lauet,et quia partem quis habere non poteſt cum Ieſu,niſi lauerit pedes eius.Verum ſi hæc etiam ad moralem locũ inclinare uelis, habes & tu uitulum,quẽ offerre debeas. Vitulus eſt,& quidem ualde ſuperbus, caro tua: quã ſi uis munus domino offerre,ut eam caſtã pudicam q̃ cuſtodias, adduc eam ad oſtiũ tabernaculi,id eſt ubi diuinorum librorum ſuſcipere poſſit auditum. Maſculinum ſit munus tuum,fœminam neſciat,concupiſcentiam reſpuat,fragilitatẽ refugiat, nihil diſſolutum requirat aut molle.Impone etiã manum tuã ſuper hoſtiã tuam,ut ſit accepta domino,& iugula illã contra dñm,hoc eſt impone ei cõtinentiæ frenũ,et manũ diſciplinę ne auferas ab ea,ſicut impoſuit manũ carni ſuæ ille q̃ dicebat:Macero corpus meũ,& ſeruituti ſubijcio,ne forte cũ alijs prædicauero,ipſe reprobus efficiar. Et iugula eã cõtra dominũ,mortificans ſine dubio membra tua quæ ſunt ſuper terrã. Sed & filij Aaron ſacerdotis offerãt ſanguinem eius. Sacerdos in te eſt,& filij eius, mens quę in te eſt & ſenſus eius,qui merito ſacerdos,et filij ſacerdotis appellanť:ſoli enim ſunt qui intelligunt deũ, & capaces ſunt ſcientiæ dei. Vult ergo ſermo diuinus, ut rationabili ſenſu carnẽ tuã in caſtitate offeras deo:ſecundum quod Apoſtolus dicit, Hoſtiã uiuam, ſanctã, placentẽ deo,rationabile obſequiũ ueſtrum. Et hoc eſt per ſacerdotẽ uel filios ſacerdotis offerre

1 Cor.3

2.Cor.5

1 Cor.9

Rom.12

ſanguinem

sanguinẽ ad altare, cum & corpore & spiritu quis castus efficitur. Sunt enim & alij, qui offerunt quidẽ holocaustũ carnem suã, sed non per ministeriũ sacerdotis. Non enim sci entes, nec secundum legẽ quę in ore sacerdotis est offerũt, sed sunt quidẽ casti corpore, anima aũt inueniũtur incesti. Aut enim glorię humanę cõcupiscentia maculanť, aut cupiditate auaritię polluũtur, aut inuidiæ ac liuoris infelicitate sordescunt, uel furẽtis odij & iræ immanitate uexantur. Quicũq; ergo tales sunt, licet corpore casti sint, tamen non offerunt holocausta sua p manus & ministeria sacerdotis. Nõ est enim in eis consiliũ, & prudentia, quæ sacerdotio fungitur apud deum: sed sunt ex illis quinq; uirginib. stultis, quæ uirgines quidem fuerũt, & castitatem corporis seruauerunt, oleum autem charitatis, & pacis, & reliquarum uirtutum, in uasis suis condere nescierunt, & idcirco excluſæ sunt à thalamo sponsi: quoniã sola carnis cõtinentia ad altare dominicũ nõ potest peruenire, si reliquis uirtutibus et sacerdotalibus ministerijs deseratur. Et ideo qui hęc legimus uel audimus, in utranq; partem operam dare debemus, casti esse corpore, recti mẽte, mũdi corde, moribus emẽdati, proficere in operibus, uigilare in scientia, fide, et actibus, gestis, & intellectibus esse perfecti, ut ad similitudinẽ hostiæ Christi cõformari mereamur. Per ipsum dominum nostrũ Iesum Christum, per quem deo patri omnipotenti cum sancto spiritu est gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

De sacrificiorum ritu, hoc est de muneribus salutaribus, & pro peccatis: & quomodo offert pontifex pro peccato suo, & pro peccato synagogæ, uel pro anima quæ ex populo terræ peccauerit non uoluntate Homilia II. Cap. I. & II.

SVPERIOR quidem de principio Leuitici disputatio edocuit nos legẽ sacrificiorum, quæ munera appellãtur, ut si homo munus offerat ex animalibus, id offerret ex bobus, uel ouib. uel etiã capris. Si uerò ex auibus, turturũ par, aut duos pullos columbinos ădhiberet. Si uerò anima offerat munus, similam offerret ex clibano, id est panes ex simila azymos, aut similam oleo consperſam ex sartagine uel etiam craticula. Si autem sacrificium offerat primitiarum, de primitijs frugum, ut simila sit recens, id est noua, igni quoq; eam torreri uult, & medio fractam esse, ne multum minutatum sit, quia primitiæ sunt, & bene purgata sit. Oleum quoq; & thus ut imponantur super eam, & sic offeratur. At uerò si quis offerat sacrificium salutare, ex bobus iubetur offerre, uel etiam ex ouibus siue capris, & exceptis his nullum aliud sacrificij genus substituitur in salutaribus hostijs. Nam pro peccatis non uoluntarijs, generaliter quidẽ anima iubetur offerre, & post hæc per diuersas itur, uariasq; personas: & iubetur, si quidem pontifex sit qui deliquit, & offert sacrificium pro peccato, ut uitulum in holocaustum offerat, sed non eo ritu, quo illum pro munere obtulit. De hoc enim tantũ adipes, & duos renes cum adipibus suis, & adipẽ qui tegit interiora, imponet super altare holocaustorũ. De sanguine quoq; eius intingẽs digitum suum, respergit septies cõtra dominum, & linit ex eo cornua altaris incensi. Cæteras autẽ carnes cum corio, & interaneis, & stercore extra castra igni cremari iubet in loco mũdo. Obseruandũ sanè est, quod in peccato pontificis non addidit legislator, quia per ignorantiã, aut non uolũtate peccauerit. Neq; enim cadere ignorantia poterat in eũ, qui ut cæteros doceret, prouectus est. Si autem totius synagogæ peccatũ fuerit, uitulum nihilominus in holocaustũ synagoga iubetur offerre. Sed in peccato synagogę dicit, si ignorauerit, & latuerit uerbum ab oculis synagogæ, & fecerit unũ ab omnibus mandatis domini, quod non fiet. Vnde apparet etiã omnem synagogam posse delinquere per ignorantiã. Quod & dominus confirmat in euangelijs cũ dicit: Pater remitte illis, non em sciunt quid faciũt. Quod si princeps fuerit qui offert hostiam pro peccato, hircũ ex capris iubetur offerre, nõ holocaustum, sed tantũ ut de sanguine eius imponat sacerdos super altare, & omnẽ adipem eius offerat in altari: reliquum autem sacerdotibus remanet ad edendum, sanguine tantũ ad basim altaris effuso. Si uerò anima fuerit, inquit, una quę offert pro peccato, capram fœminam offerat: ritu scilicet eodem, quo hircũ superius diximus immolatũ. Quod si non ualuerit, inquit, manus eius ad capram, uel ad agnum, par turturũ offerat, aut duos pullos columbarũ. Quod si nec hoc inueniet, decimam partem offæ similaginis sine oleo & sine thure mãdatur offerre. Hæc quidẽ nobis singula priori lectione recitata sunt, ue- Luc. 23

rum

rum explanatio eorum, quoniam tẽpore excludebamur, omissa est, de qua nunc paucis commonere studiosos quosq;, & eos qui etiam prẽteritarum meminerint lectionũ, absurdum non puto, quanquam ad ea quæ nuper recitata sunt, urgeamur. Et primo uelim uidere quæ sit ista differentia, quod alia quidem hominem dicit offerre, alia animã, alia pontificem, alia synagogam, alia principem, alia unam animã ex populo terrę. Et puto quidem hominẽ illum debere intelligi, qui ad imaginẽ & similitudinẽ dei factus, rationabiliter uiuit. Hic uerò munus offert deo uitulũ, cum carnis superbiã uicerit. Ouem, cũ irrationabiles motus insipientesq; correxerit. Hœdũ, cum lasciuiã superauerit. Offert etiam par turturum, cum non fuerit solus, sed mentem suam uerbo dei uelut uiro cõiugi sociauerit, sicut hoc genus auium, unũ dicitur & castum seruare coniugiũ. Offert etiam & duos pullos columbarum, cum & ipse intellexerit mysteriũ, quo oculi sponsæ sicut co
Cant.1 lumbę dicuntur ad plenitudines aquarũ, & collum eius sicut turturis. Hęc ergo sunt hominis secundum quod suprà exposuimus, munera. Animæ autẽ munera, lõge inferiora describit. Anima hæc neq; uitulum habet, neq; ouem, neq; hœdum quẽ offerat deo: sed ne par quidem turturum, aut duos pullos inuenit columbarũ. Similam tantũ habet, ex ipsa panes azymos offert à clibano, ex ipsa in sartagine opus factũ, uel in craticula oleo permixtum. Videtur mihi hæc quæ anima appellata est, homo ille, quem Paulus animalem hominem nominat, intelligẽdus: qui etiam si peccatis nõ urgeatur, nec sit prẽceps ad uitia, non tamen habet aliquid in se spiritale, & quod figuraliter carnes uerbi dei re-
1.Cor.2 putent. Sic enim de eo ipse Paulus Apostolus dicit: Quia animalis homo nõ percipit ea quę sunt spiritus dei. Stultitia enim est illi, et nõ potest intelligere, quia spiritaliter dijudicatur. Spiritalis autem examinat omnia. Iste ergo qui anima nominatur, nõ potest offere omnia, quia examinare nõ potest omnia: sed offert solam similã & panes azymos, id est cõmunem hanc uitam, uerbi gratia, in agricultura, aut in nauigãdo, aut in aliquibus communis uitę usibus posita: offert tamen etiam ipsa munus deo, licet solam similam dicatur offerre oleo tantũ cõsperſam. Omnis enim anima eget oleo diuinæ misericordiæ, nec præsentem uitam euadere quispiã potest, nisi ei oleũ cœlestis miserationis adfuerit. Secundo in loco, primitiarum, id est de initijs frugũ mãdatur oblatio. Quod si bene ministis, in die Pentecostes fieri lex iubet. In quo illis planè umbra data est, nobis autem ueritas reseruata est. In die enim Pentecostes oblato orationũ sacrificio, primitias aduenientis sancti spiritus apostolorũ susceptit ecclesia. Et uere hæc fuerunt recentia, qa erat
Act.2 nouum, unde & musto repleti dicebãtur. Igni tosta. Igneæ nanq; linguæ supra singulos consederunt. Et medio fracta. Frangebãtur enim media, cum litera separabat à spiritu. Et bene purgata. Purgat nanq; omnes sordes præsentia sancti spiritus, remissionẽ tribuens peccatorum. Oleũ quoq; misericordiæ huic sacrificio infunditur, & thus suauitatis, per quod Christi bonus odor efficimur. Post hęc de sacrificijs salutarib. dicit, quę animalibus, id est bobus, uel capris, atq; ouibus offerũtur, & nihil his ultra substituit ad immolandum, sed ne de auibus quidẽ, quæ superius in offerendis muneribus fuerãt substitutæ. Iste enim qui salutares hostias offert, sine dubio iam suæ salutis est cõscius: & ideo qui ad salutẽ peruenit, necesse est ut quę magna et perfecta sunt offerat. Sic enim & apo
Heb.5 stolus dicit: Perfectorũ autẽ est cibus solidus. Dehinc ad offerendas pro peccatis uictimas sacrificiorũ ordo dirigitur, in quo & secũdo dicitur. Locutus est dominus ad Moy-
Leuit.4 sen, dicens: Anima quæcunq; peccauerit corã domino, nõ uolũtate. Recte animã dicit, quam peccare describit. Nõ enim spiritũ uocasset, quẽ diceret peccatorẽ. Sed ne hominem quidẽ hunc diceret, in quo nequaq; imago dei peccato interueniẽte cõstaret. Nõ
Gal.5 ergo est spiritus ille qui peccat. Fructus enim spiritus est (ut describit Apostolus) charitas, gaudiũ, pax, patientia. & cætera his similia, quę etiã fructus uitæ appellãtur. Denicq;
Gal.6 & alibi dicit. Qui seminat in carne, de carne metet corruptionẽ: & q seminat in spiritu, de spiritu metet uitã æternã. Quoniã ergo alius est qui seminat, & alius est in q semina tur, seminat aũt uel in carne cũ peccatur ut metat corruptio, uel in spiritu cũ secundum deum uiuitur ut metatur uita æterna: cõstat animã esse, quæ uel in carne, uel in spiritu seminat, & illam esse quæ uel in peccatum ruere possit, uel conuerti à peccato. Nã corpus sequela eius est ad quodcunq; delegerit: & spiritus dux eius est ad uirtutẽ, si eum sequi uelit. Sed hæc generaliter dicta sunt, nũc uerò p species diuiduntur. Si pontifex, inquit, qui unctus

qui unctus est peccauerit, & populū fecerit peccare, offerat pro peccato suo uitulum de bobus sine macula domino. Terror simul & misericordia in diuinis legibus ostētat. Ita ne tandem nihil tutum est, nec pontifex quidē? & qui pontifex? Ipse qui unctus est, ipse qui sacris ignibus diuina succendit altaria, qui deo munera et salutares hostias immolat: qui inter deū & homines medius quidam repropitiator iuteruenit, nec iste inquā ipse immunis manet à contagione peccati. Sed uide misericordiā dei, & plenius eam, Paulo docēte, cognosce. Ipse enim ad Hebrēos scribens dicit: Omnis nanq; pontifex ab homi nibus adsumptus, pro hominib. cōstituit ad offerēdas hostias deo. Et paulo post: Lex, inquit, homines cōstituit sacerdotes infirmitatē habētes, ut possint sicut pro sua, ita etiā pro populi infirmitate offerre. Vides ergo dispēsationē diuinæ sapiētiæ. Sacerdotes sta tuit, nō eos qui omni modo peccare non possent, alioquin non essent homines, sed eos qui imitari quidē debeant illum, qui peccatū nō fecit. Offert aūt hostias primo pro suis, postea pro populi delictis. Sed quid præcipue in huiusmodi sacerdote mirandū est? nō ut non peccet, quod fieri non potest, sed ut agnoscat & intelligat peccatū suū. Nunquā enim se emēdat, qui peccasse se nō putat. Simul quia & facilius potest indulgere peccā tibus, is qui alicuius infirmitatis suę cōsciētia remordet. Quæ est aūt oblatio sacerdotis pro peccato? Vitulus, inquit, ad holocaustū. Secundo inuenimus offerri à pontifice uitulū in holocaustū, semel pro munere, semel pro peccato. Sed ille qui offert in munere super holocausti altare cōsumit. Qui uerò pro peccato, extra castra, cum corio, & interaneis ac stercore, in loco mundo iubet exuri, adipibus solis in altare oblatis & renibus. Quæ singula diuidere ac discernere, quāuis & supra nostras uires sit, & supra auditū uestrum, tamē aliquas uobis ad intelligendū occasiones cōquirere, atq; in mediū proferre tentabimus. Vide ergo ne forte Iesus quē Paulus dicit pacificasse per sanguinē suū non solum quæ in terris, sed & quæ in cœlis sunt, idem ipse sit uitulus, qui in cœlis quidē nō pro peccato, sed pro munere oblatus est, in terris aūt ubi ab Adā usq; ad Moysen regna uit peccatū, oblatus sit p peccato, & hoc est passum esse extra castra. Extra illa, opinor, castra, quæ uiderat Iacob, angelorū dei castra cœlestia. De quibus scriptū est in Genesi: Et suspiciens Iacob uidit castra dei in apparatu, & occurrerunt illi angeli dei, & dicit Ia cob cum uideret eos, castra dei sunt hæc. Extra illa ergo castra cœlestia est omis, in quo habitamus nos, locus iste terrenus, in quo in carne passus est Christus. Quod uerò dicit, quia cum stercore exuritur & interaneis, uide ne forte ad comparationē cœlestiū corporū, corpus istud humanæ naturæ, stercus figuraliter appelletur. Terra enim est, & de terra sumptū. Sed & cophinus ille stercoris qui ad radices succidendæ ficulneæ mittitur, quid aliud quàm mysteriū susceptæ in corpore dispensationis ostendit? Nec tamen ei interanea deesse dicunt. Quamuis enim uilem serui gesserit formā, plenitudo tamen in eo diuinitatis habitabat. Hæc quamuis audacter discussa sint, tamen fideliū quorūq; nutriri semper ad maiora debet auditus. Eadē quoq; etiā de synagogæ uitulo accipienda sunt. In morali aūt loco potest pontifex iste sensus pietatis & religionis uideri, qui in nobis per orationes & obsecrationes quas deo fundimus, uelut quodā sacerdotio fungitur. Hic si in aliquo deliquerit, omnem cōtinuo qui intra nos est bonorū actuum pec care populum facit. Neq; enim recti operis aliquid gerimus, cum in prauū declinauerit dux bonorum operum sensus, & ideo ad huius emendationem non qualiscunq; hostia, sed ipsius saginati uituli requiritur sacrificium. Similiter & synagogæ culpa, hoc est om nium quæ intra nos sunt uirtutum emendatio, nō aliter quàm ex Christi mortificatione reparat. Si uerò princeps, inquit, peccauerit, hircum offerat ex capris. Princeps iste potest uideri uis rationis quæ intra nos est. Quæ si peccet in nobis, & stultum aliquid agamus, pertimescenda nobis est illa sentētia Saluatoris, quæ dicit: Vos estis sal terræ. Si au tem sal infatuatum fuerit, ad nihil ualet nisi ut proiciat foras, & conculcetur ab homini bus. Habet ergo & iste hostiā suā. Sed & anima, inquit, una si peccauerit, caprā fœminā similiter offerat, secundum illam substitutionem hostiarū, quā superius memorauimus. Sed fortasse dicāt auditores ecclesiæ. Melius ferè agebatur cum antiquis, q̄ nobiscum, ubi oblatis diuerso ritu sacrificijs, peccātib. uenia præstabat. Apud nos una tantūmodo uenia est peccatorū, quæ per lauacri gratiā in initijs datur. Nulla post hæc peccāti misericordia, nec uenia ulla concedit. Decet quidem districtioris esse disciplinæ Christianū,

pro quo

Leu.4.

Heb.5.7

Caue

Eph.1

Gen.32

Matt.5

pro quo Christus oblatus est. Pro illis oues, hirci, boues iugulabant & aues, & similia cõ spergebatur: pro te dei filius iugulatus est, et iterum te peccare delectat? Et tamẽ ne tibi hæc non tam erigant animos pro uirtute, quàm pro desperatione deiciãt, audisti quan
Septem modi remittẽdi pec cata ta sint in lege sacrificia pro peccatis, audi nũc quantę sint remissiones peccatorũ in Euã gelijs. Est ista prima, qua baptizamur in remissionẽ peccatorũ. Secunda remissio est in passione martyrij. Tertia est, quæ pro eleemosyna datur. Dicit enim Saluator: Verunta
Luc.11 men date eleemosynã, & ecce omnia mũda sunt uobis. Quarta nobis fit remissio pecca torũ, per hoc quod et nos remittimus peccata fratribus nostris. Sic enim dicit ipse domi
Matt.6 nus & saluator noster, quia si dimiseritis fratribus uestris ex corde peccata ipsorũ, & uobis remittet pater uester peccata uestra. Quod si nõ remiseritis fratribus uestris ex corde, nec uobis remittet pater uester: & sicut in oratiõe nos dicere docuit. Remitte nobis debita nostra, sicut et nos remittimus debitorib. nostris. Quinta peccatorũ remissio est,
Iacob.5 cum cõuerterit quis peccatorem ab errore uiæ suæ. Ita enim dicit scriptura diuina, quia qui conuerti fecerit peccatorẽ ab errore uiæ suæ, saluat animã eius à morte, & cooperit multitudinẽ peccatorũ. Sexta quoq; fit remissio per abundantiã charitatis, sicut & ipse
Luc.7 dominus dicit: Amẽ dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniã dilexit multum. &
Pœnitentia Apostolus dicit: Quoniã charitas cooperit multitudinem peccatorũ. Est adhuc et septi
1 Pet.4 ma, licet dura & laboriosa, per pœnitentiã remissio peccatorum, cũ lauat peccator in la chrymis stratum suum, & fiunt ei lachrymæ suæ panes die ac nocte, & cũ non erubescit
Psal.32 sacerdoti domini indicare peccatum suũ, & quęrere medicinã, secundũ eũ qui ait: Dixi, pronunciabo aduersum me iniustitiam meã domino, & tu remisisti impietatem cordis
Iacob.5 mei. In quo impletur & illud, quod apostolus dicit: Si quis aũt infirmatur, uocet presby teros ecclesiæ, & imponant ei manus, ungentes eũ oleo in nomine domini, & oratio fidei saluabit infirmũ, & si in peccatis fuerit, remittentur ei. Et tu ergo cũ ueneris ad gratiam baptismi, uitulum obtulisti, quia in morte Christi baptizaris. Cũ uerò ad martyriũ duceris, hircum obtulisti, quia auctorem peccati diabolum iugulasti. Cum uerò eleemo synã feceris, & erga indigentes affectum misericordię sollicita pietate depẽderis, altare sacrũ hœdis pinguibus onerasti. Nam si ex corde remiseris peccatũ fratri tuo, & iracundię tumore deposito mitem intra te & simplicẽ recollegeris animum, immolasse te arietem, uel agnum in sacrificiũ obtulisse cõfide. Porrò aũt si diuinis lectionibus instructus meditando sicut colũba, & in lege domini uigilando die ac nocte, ab errore suo conuerteris peccatorem, & abiecta nequitia ad simplicitatẽ eum colũbæ reuocaueris, atq; adhærendo sanctis, feceris eum societatẽ turturis imitari, par turturum aut duos pullos columbarũ domino obtulisti. Quod si illa quę spe & fide maior est charitas, abũdauerit in corde tuo, ita ut diligas proximũ tuum non solũ sicut teipsum, sed sicut ostendit ille qui
Ioan.15 dicebat: Maiorem hac charitatem nemo habet quàm ut animã suã ponat quis pro amicis suis, panes similagineos in charitatis oleo subactos sine ullo fermento malitię & nequitię, in azymis sinceritatis & ueritatis te obtulisse cognosce. Si aũt in amaritudine fletus fueris luctu, lachrymis & lamẽtatione cõfectus, si carnẽ tuã macerauerís, & ieiunijs ac multa abstinẽtia aridam feceris, & dixeris, quia sicut frixoriũ confrixa sunt ossa mea, tunc sacrificiũ similam à sartagine, uel à craticula obtulisse te noueris: et hoc modo inueniris tu uerius, & perfectius secundum Euangeliũ offerre sacrificia, quę secundũ legem iam offerre non potest Israel. Sed uideamus quid etiã de his quę nuper recitata sunt, sentiendum sit. Si autem, inquit, una anima peccauerit nolens ex populo terrę, faciendo unum ab omnibus mandatis domini quod non fiet, & deliquerit, & notum factũ fuerit illi peccatum quod peccauit, adducet donum suum capram de hœdis, fœminã sine macula adducet pro peccato quod peccauit.] Et omnem post hęc sacrificij ritũ, secundum quod supra exposuimus, enarrauit. De anima quam sub peccato factã dicit offerre, qualiter sentiẽdũ sit, in superioribus (prout potuimus) explanauimus: quod uerò in hoc loco addidit, dicẽs, Anima si peccauerit ex populo terræ, nõ mihi uidetur ociosum. Quis enim dubitaret, quin ea quæ dicit lex, ad animas, uel ad populum, qui sunt in terra, dicerentur? Quid ergo necessarium fuit, ut ad hoc quod dixit, anima una si peccauerit, adderet ex populo terræ? Sed uidendũ est, ne forte ad distinctionẽ alterius populi qui nõ est de terra, hæc anima quę peccauit, de populo terrę esse dicat. Neq; enim cõuenire dictũ

hoc potest

hoc poteſt illi, qui dicebat: noſtra autem cõuerſatio in cœlis eſt, unde & Saluatorẽ expectamus dominũ Ieſum. Quomodo ergo iſtã animã merito dixerim de populo terræ, quæ nihil habet cõmune cũ terra, ſed tota in cœlis eſt, & ibi cõuerſatur ubi Chriſtus eſt in dextra dei ſedens, quo & redire deſiderat, & eſſe cũ Chriſto, multo ẽm melius, ſed permanere in carne neceſſarium dicit propter nos? Hæc ẽm anima quæ peccat, de populo terræ eſt, faciens unũ ab omnib. mãdatis domini, quod nõ fiet. Diu me in hoc ſermone quidã ſtupor attonitũ tenuit: Non enim conſequenter dictum uideo, quod peccauerit anima, & fecerit unũ ex mandatis domini quod nõ fiet. Si enim mãdatum domini eſt, quomodo fieri non debuit, cũ utiq; ad hoc dentur mandata domini, ut fiant? Et quomodo hic dicitur peccaſſe animã quæ fecerit unũ de mãdatis domini, quod non fiet? Et fortaſſis aliquibus uidebitur errorẽ locutionis per interpretes factum: ſed mihi curioſius inquirenti, compertũ eſt omnes interpretes ſimiliter protuliſſe, & ideo non elocutionis error, ſed profundioris intelligentiæ requirendus eſt ſenſus. Inquantũ ergo nobis occurrere poteſt, hæc mihi uidetur abſolutio. Mandata domini quædã data ſunt ut fiant, quædã ut non fiant. Sed ea quæ fieri debent, neceſſitas poposcit humana ut inſerta illis proferrẽtur, quæ fieri nõ deberẽt. Verbi gratia (ut de his ipſis quæ nũc habemus in manib. ſacrificijs proferamus exemplũ) Agnus immolari iubetur in Paſcha, nõ quòd uere agni hoſtiã per ſingulos annos requireret deus, ſed quòd ſignificaret immolari debere illũ agnũ, qui tolleret peccata mũdi. Hoc ergo fieri uoluit, illud noluit. Sic enim per Eſaiam dicit: Quo mihi multitudinẽ ſacrificiorũ ueſtrorũ, dicit dominus? Plenus ſum holocauſtis arietũ, & adipem agnorũ, & ſanguinẽ hircorũ, & taurorũ nolo. Audiſti quomodo nõ uult hoſtiã arietũ, nec adipes agnorũ? dedit tamẽ mandatũ quomodo uel taurorũ uel agnorũ hoſtia deberet offerri. Sed qui legẽ ſpiritaliter intellígit, ſpiritaliter hæc quærit offerre. Si uerò quæ ſecundũ ſpeciem mandati carnalis obtulerit, hæc anima una ex populo terræ, quæ peccauit nolens faciendo unum ab omnib. mandatis domini quod nõ fiet, & deliquit, & ideo adiũgit in ſubſequẽtibus: Et cũ notũ factũ fuerit illi peccatũ quod peccauit, adducet munus ſuũ ante deum. Debet ẽm munus offerre anima, cũ ei innotuerit, quia deus nõ quærit carnale ſacrificiũ. Quia ſacrificiũ Deo eſt ſpiritus contribulatus. Notũ fit ergo ei peccatũ ſuum, cũ didicerit à domino dicẽte: Miſericordiã malo quàm ſacrificiũ: & cum agnouerit immolare ſacrificiũ laudis in eccleſia, & reddere altiſſimo uota ſua, per Chriſtum dominum noſtrum, cui laus & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Conſulit interpretes.

Exod. 12

Eſa. 1

Pſal. 50

Oſee 6

De eo quod ſcriptum eſt. Si autem anima peccauerit, & audierit uocem iuramenti, & hic teſtis ſit aut uiderit, aut conſcius fuerit, ſi non indicauerit, & ipſa accipiet peccatum eius. Et anima quæcunq; tetigerit omnem rem immundam, aut morticinum, aut à fera captum, & cætera. Homília III. Cap. III.

DE ſacrificijs quę offeruntur ab his qui per ignorantiam, uel qui nõ uoluntate peccauerint, ſermo eſt. Vnde & in ſuperioribus, cũ de pontificis ſacrificio diceremus, obſeruauimus nõ eſſe ſcriptum de eo, quia ignorauerit. Sed ſi quis bene meminit eorum quæ dicta ſunt, poteſt nobis dicere, quia ſacrificiũ quod pontifícem pro peccato diximus obtuliſſe, figurã Chriſti tenere poſuimus, & conueniens non uidebitur uero Chriſto qui peccatum neſcit, ut pro peccato dicatur obtuliſſe ſacrificium, licet per myſteriũ res agatur, & idem ipſe pontifex, idem ponatur & hoſtia. Vide ergo ſi & ad hoc poſſumus hoc modo occurrere, quia Chriſtus peccatum quidem non fecit, peccatum tamen pro nobis factus eſt: dum qui erat in forma dei, in forma ſerui eſſe dignatur: dũ qui immortalis eſt, moritur, & impaſſibilis patit, & inuiſibilis uidet. & qa nobis hominib. uel mors, uel reliqua omnis fragilitas in carne ex peccati cõditione ſuperducta eſt: ipſe etiã qui in ſimilitudinem hominũ factus eſt, & habitu repertus ut homo, ſine dubio pro peccato q̃d ex nobis ſuſceperat, quia peccata noſtra portauit, uitulũ immaculatũ, hoc eſt carnẽ incõtaminatã obtulit hoſtiã Deo. Sed quid faciemus de eo, quod in ſequentib. iũgitur? Vbi enim dicit: Si quidem pontifex qui unctus eſt, peccauerit, ibi addit: Vt populũ faceret peccare, offeret pro peccato ſuo. Quomodo ergo cõueniet, quia per carnem ſuam, quã ſuſcepit ex nobis

Iesus, ipse peccatũ factus est, peccare fecerit populũ? Ausculta & de hoc, si forte cum aliqua cõsonantia possumus respondere. Passio Christi credentib. quidẽ uitam, mortem uero nõ credentibus confert. Quamuis enim salus gentib. sit per crucem eius, & iustificatio, Iudæis tñ interitus est, & condemnatio. Sic enim & scriptum est in Euan-
Luc. 2 gelio: Ecce hic natus est ad ruinam, & resurrectionem multorũ. Et hoc modo per peccatum suũ, hoc est per carnẽ in crucẽ actam, in qua nostra peccata susceperat, nos quidem credentes liberauit à peccato: populũ uerò non credentẽ peccare fecit, quib. ad incredulitatis malũ, etiã sortilegij accessit impietas. Et hoc modo põtifex iste per suũ peccatũ peccare populũ fecit, dum in carne positus, & teneri potuit, & occidi. Nã ponamus (uerbi gratia) si dominus maiestatis nõ uenisset in carne, nõ arguisset Iudæos, non eis fuisset grauis etiam ad uidendũ, nõ utiq; teneri potuisset, & neq; ad mortẽ tradi: nunquam sine dubio uenisset sanguis eius super ipsos, & super filios eorũ. Sed quia uenit in carne, & pro nobis peccatũ factus est, & hęc pati potuit, idcirco ipse dicit peccare populũ fecisse, qui fecit eũ in se posse peccare. Sed uideamus iam quid agit & ista anima, quæ audit uocem iuramẽti, & testis est, uel quę uidit aliquid, & cõscia est, & nõ indicat: ex quo accepit etiã ipsa peccatũ eius sine dubio, qui inique aut egit aliqd, aut iurauit. Hoc etiã secundũ historiã nos ædificat, & docet, ne unquã in peccatis alterius polluamus conscientias nostras, ne cõsensum male agentibus præbeamus. Cõsensum autẽ dico, nõ solũ pariter agendo, sed etiã quæ illicite gesta sunt, reticendo. Vis aũt sci-
Matt. 18 re quia cõsentiant hæc etiã euangelicis præceptis? Ipse dominus dicit: Si uideris fratrẽ tuũ peccare, argue eũ inter te & ipsum solũ. Si te audierit, lucratus es fratrũ tuũ. Quod si te nõ audierit, adhibe tecũ alios duos, uel tres. Quod si nec ipsos audierit, dic ecclesiæ. Si uero nec ecclesiã audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. Sed euãgelicum præceptũ in eo perfectius datũ est, quod indicãdi peccatum modũ disciplinamq; cõstituit. Non uult enim te, si forte peccatũ uideris fratris tui, cõtinuo euolare ad publicũ, & proclamare passim, ac diuulgare aliena peccata: quod esset utiq; nõ corrigẽtis, sed potius infamantis. Solus inquit, inter te & ipsum solũ corripe eum. Vbi enim seruare sibi mysteriũ uiderit ille qui peccauerit, seruabit & ipse emendationis pudorẽ. Si uerò diffamari se uideat, illico ad denegandi impudentiã conuertet: & nõ solum non emendaueris peccatũ, sed & duplicaueris. Disce ergo ex euangelijs ordinem. Primo, inquit, solus inter te & ipsum. Secũdo adhibe tecum alios duos, uel tres. Quare duos, uel tres? In ore eũ, inquit, duorũ, uel triũ testiũ stabit omne uerbũ. Quoniã quidẽ tertio correptionẽ mãdat ad ecclesiã deferendã, secũdo uult duos, uel tres testes adhiberi: quibus præsentib. correptus, si emendare se nõ uult, cũ ad ecclesiam delatum fuerit eius peccatũ, possit duob. adhibitis testibus cõfutari. frequenter enim accidit, ut uolens quis euangelicũ implere mandatũ, calumniator uideat si crimen deferat ad ecclesiam, & deficiat testibus. Ne ergo hoc accidat, idcirco duos uel tres testes in secunda conuentione iussit adhiberi. Cũ ergo euangelij tale mandatũ sit, & lex præcipiat: quia si tacuerit, accipiet peccatũ eius: sciendũ est, quod si quis ea quæ uidet in delicto proximi sui, uel nõ indicat secundũ regulã superius datam, uel in testimoniũ uocatus, nõ quæ uera sunt dixerit, peccatũ quod cõmisit ille quem celat, ipse suscipiet, & pœna cõmissi reuoluetur ad conscium. Sufficienter ergo in hoc capite, ipse nos ędificauit tex-
Psal. 110 tus historiæ. Puto tñ quod & illa anima, quæ legit scriptum in lege dei, quia iurauit dominus, nec eum pœnitebit, tu es sacerdos in æternũ secundũ ordinẽ Melchisedech, audit uòcẽ iuramenti, ut faciunt Scribæ & Pharisæi semper hæc meditantes, sed tacẽt, & enunciare ad populũ nolunt, ne Christi testentur aduentũ. Propterea ergo ipsi accipient peccatũ, in quo nõ enunciantes ad populũ quæ uera sunt, peccare faciant Israel. Post hæc alia lex promulgatur. Anima, inquit, quæcunq; tetigerit omnẽ rem immundam, aut morticinũ iumentorũ immundorũ, & latuerit eum, & inquinatus est, aut si tetigerit ab immunditia hominis, ab omni immunditia, ex qua inquinetur, & cętera.] Hæc quidẽ apud Iudæos indecenter satis, & inutiliter obseruantur. Vt quid enim immundus habeat qui cõtigerit (uerbi causa) animal mortuũ, aut corpus hominis defunctũ? Quid si pphetæ corpus sit? quid si patriarchæ, uel etiã ipsius Abrahæ corpus? qd si & ossa Samuelis cõtigerit, immũdus erit? Quid si Helisæi ossa cõtingat quæ & mortuum

tuum ſuſcitant? Immundus erit ille qui cõtingit, & immundũ faciunt oſſa pphetæ etiã illũ ipſum, quẽ à mortuis ſuſcitant? Vide q̃ inconueniens ſit Iudaica intelligẽtia. Sed nos uideamus primo quid ſit tãgere, & quis ſit tactus qui faciat immundũ, qui uerò ſit tactus qui faciat mundũ. Apoſtolus dicit: Bonũ eſt homini mulierem nõ tangere. Hic tactus, immundus eſt: hoc eſt enim illud, quod dominus in Euangelio dixit: Si quis uiderit mulierem ad concupiſcendum, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Tetigit em̃ cor eius concupiſcentiæ uitiũ, & immũda facta eſt anima eius. Si quis ergo hoc modo tangit aliquã rẽ, id eſt uel per mulieris cõcupiſcentiã, uel per pecuniæ cupiditatẽ, uel alio quolibet peccati deſiderio, immundũ tetigit, & inquinatus eſt. Oportet ergo te ſi quid tale cõtigeris, ſcire quomodo offeras ſacrificiũ, ſecundũ ea quæ in ſuperioribus memorauimus, ut mundus effici poſſis. Vis tibi oſtendã quę eſt anima, quę tetigit immundũ, & immũnda facta eſt, & rurſum tetigit mundum, & facta eſt munda? Illa quæ profluuiũ ſanguinis paſſa eſt, & erogauit omnem ſubſtantiã ſuam in medicos, nec aliquid proficere potuit, per immũditiã peccati in hoc deuoluta eſt. Tetigerat em̃ peccatum, & idcirco flagellũ carnis acceperat. Sed poſtq̃ fide plena tetigit fimbriã Ieſu, ſtetit fluxus ſanguinis eius, & repente facta eſt munda, quę ante per tantũ tẽpus uixit immunda. Et quemadmodũ cum tetigiſſet dominũ, & Saluatorem, dixit ipſe: Quis me tetigit? Ego enim ſenſi uirtutẽ exiſſe de me: illam ſine dubio uirtutẽ, quę mulierẽ ſanauerat, & fecerat eam mundã. ſic intelligendũ eſt, quia ſi quis cõtigerit peccatũ, & exeat ex ipſo peccato uirtus quædã maligna, quæ eũ qui ſe cõtigit faciat immũdum, & hoc eſt uere contigiſſe immundũ. Simili ratione etiã de morticino hominis, uel de morticino pecoris mundi aut immundi dicendũ eſt. Morticinũ nanq̃ hominis cõtingit is, qui in peccatis ſuis mortuũ quempiã uel ſequitur, uel imitatur. Sed quia ſingulorũ differentiæ requirẽdæ ſunt, ſingula recenſeamus. Hominis morticinũ (ſicut ſuprà diximus) illud poſſumus dicere, q̃d Apoſtolus ad Corinthios dicit: Scripſi, inquit, uobis in epiſtola, ut nõ cõmiſceamini fornicariis. Nõ utiq̃ fornicariis huius mũdi, aut auaris, aut rapacib. aut idolis ſeruientib, alioquin debueratis de hoc mundo exiſſe. Nũc autẽ ſcripſi uobis, ut nõ cõmiſceamini. Si quis frater nominat̃ fornicator, aut immũdus, aut auarus, aut idolis ſeruiẽs, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cũ huiuſmodi nec cibum quidẽ ſumere. Illud eſt ergo hominis morticinũ cõtingere, qui ei ſe ſociũ ſaltẽ in cibo præbuerit, qui in Chriſto homo effectus, rurſum in peccatis eſt mortuus. Nã & illa uidua, de qua dicit Apoſtolus, quę in delitiis uiuens mortua eſt, morticinũ hominis dici poteſt. Sed & animalia morticina nihilominus quæ ſunt in eccleſia, requirenda ſunt. Si ſimpliciores quiq̃ ad hoc quod nihil prudẽtiæ egerũt, etiã in peccatorũ ſordibus uolutent̃, hos ſi quis ſequat̃, uel tangat eo tactu quo ſuprà expoſuimus, morticinũ animal tetigit. Quod aũt eccleſia habeat & animalia, audi qũo dicit in pſalmis: Homines & iumẽta ſaluos facies domine. Hi ergo, qui uerbi dei & rationabilis inſtituti ſtudiũ gerunt, homines appellant̃. Qui uero abſq̃ huiuſmodi ſtudiis uiuunt & ſcientiæ exercitia non requirũt, fideles tñ ſunt, animalia quidẽ, ſed mũda dicũtur. Sicut em̃ ſunt quidã homines dei, ita ſunt quidã & oues dei. Scriptũ eſt enim, quia Moyſes non erat ouis dei, ſed homo Dei. Et Helias non erat ouis Dei, ſed homo Dei. Sic enim ipſe dicit: Si homo dei ſum ego, deſcẽdat ignis de cœlo, & cõſumat te, & quinquaginta tuos. Vis autẽ audire de ouibus Dei? dicit̃ per prophetã: Oues meæ, oues ſanctæ ſunt, dicit dñs. Et iterum Saluator dicit in euangelio. Oues meæ uocẽ meã audiunt. Et non puto eum dixiſſe de hominibus, quia uocem meã audiunt homines, ſed oues. Sed hęc qui habet aures audiendi audiat, quomodo uocem audiunt oues, homines aũt uerba eius audiunt. Iſta ergo ſunt animalia munda quidẽ propter Chriſtũ, morticina autem propter peccatũ. Quæ ſi quis tetigerit, hoc eſt, ſi ſecutus fuerit quis in peccato, immũdus erit. Et ſi quis huiuſmodi hominis morticinũ cõtigerit: id eſt eius qui ſecundum rationẽ uiuens primo, & in uerbo dei ſemetipſum exercens, poſtmodũ decidit in peccatum: ſi quis eum ſequatur aut imitetur, hominis contingit morticinũ, & erit immundus. Sed & à fera captũ ſi cõtigeris, immũdus eris. Quę eſt fera? leo eſt, an lupus, quę rapit homines, uel iumẽta? Illa (credo) fera eſt, de qua dicit Petrus Apoſtolus, q̃ aduerſarius ueſter diabolus, ſicut leo rugiẽs circuit, quærẽs quẽ deuoret. Cui reſiſtite fortes in fide

1 Cor.7 Matt.9 1 Cor.5 1 Tim.5 4 Reg.1 Ezech.34 Ioan.10 1 Pet.5

Act.20 in fide. Et rursum de quibus dicit Apostolus Paulus. Intrabũt em̃ post discessum meũ lupi rapaces nõ parcentes gregi. Ab istis ergo feris si captũ uideris, noli eos sequi, noli cõtingere, ne & tu efficiaris immũdus. Sunt præterea & alia immũda animalia, quorũ morticinũ uetat cõtingi. Immũda animalia sunt homines, q̃ extra Christũ sunt, in q̃bus neq̃ ratio, neq̃ religio ulla est. Horũ ergo omnium morticina, id est peccata si uideas, dicit tibi Legislator, ne cõtigeris, ne adtaminaueris, ne adtrectaueris. Et istæ sunt immũditiæ, quæ merito fugiendæ sunt. Hominis aũt tactũ noli refugere uel mortui corporis, cui magis sepultura religiose deferenda est. Iudaicæ istæ sunt & inutiles fabulæ, speciẽ quidẽ pietatis habẽtes, uirtutẽ uerò ipsius denegãtes. Prima ergo lex de immũditijs data est. Si quis iuramenti alicuius uel delicti testis fuit, & non indicabit, & per hoc immũdus quodãmodo effectus est etiã ipse societate peccati. Secũda lex, qua cõtingere immundũ aliquid, ac morticinũ uetat. Tertia nũc lex p̃mulgatur huiusmodi. Et anima, inquit, quæ iurauerit pronunciãs labijs suis malefacere, aut benefacere secũdum omnia quæcunq̃ dixerit homini cũ iuramẽto, & latuerit eũ, & hic cognouerit, et peccauerit unũ aliquid de istis, pronunciet peccatũ quod peccauit, & offeret pro his quæ deliquit domino pro peccato quod peccauit, fœminã de ouib. & cætera.] Quomodo quidẽ si pronũciauero labijs meis, uel iurauero benefacere, & nõ faciã, peccati reus sim, difficultas nõ est ostẽdere: quomodo aũt si iurem uel pronunciẽ malefacere, & nõ fecero, peccauerim, uerbo adsignare difficile est. Absurdũ em̃ uidet (uerbi gratia) ut si per iracundiã dixero me hominẽ occisurũ, & nõ fecero, ne periurare, aut fallere uidear, cogat ad explendũ opus, quod temere & illicite promisi. Quæramus ergo quæ sit res, in qua si promittimus nos malefacere, & nõ fecerimus, peccamus: si uero fecerimus, excusemur à peccato, ut rationabiliter stare p̃cepti ueritas possit. Quãtum in hoc loco intelligendũ uidet, male facere aduersari alicui est, & nõ indulgere ei ut faciat quod uult. Et nos ergo cũ uenimus ad deũ, & uouemus ei nos in castitate seruire, pronunciamus labijs nostris, & iuramus nos castigare carnẽ nostrã, uel male ei facere, atq̃ in seruitutẽ eam redigere, ut spiritũ saluũ facere possimus. Sic enim & ille iurasse se dixit qui ait: Iuraui, & statui seruare omnia p̃cepta tua. Quia ergo carnis uox

Rom.7 est, quæ dicit: Nõ em̃ q̃d uolo ago, sed q̃d odi illud facio, afflicta sine dubio ab spiritu, & coercita est: resistit em̃ & repugnat aduersum spiritũ, & nisi male ei fiat, ut affligat,

1.Cor.12 & infirmet, nõ potest dicere spiritus: cũ infirmor, tũc potẽs sum. Huic ergo carni resistẽti, & repugnãti aduersum spiritũ, si quis iurauerit, & pronũciauerit malefacere, & affligere ac macerare eã, et nõ fecerit, peccati reus est, in q̃ iurauit cruciare se carnẽ suã, et seruituti subijcere, & nõ fecit. Eodem aũt iuramẽto, & spiritui decernit benefacere. In quo em̃ carni malefacit, spiritui benefacit. Si quis ergo hoc iurauerit, & nõ fecerit, peccati efficit reus. Vis aũt scire quia nec põt uni eorũ bñfieri, nisi alij malefeceris? Audi

Deut.32 etiã dñm ipsum dicentẽ: Ego occidã, & uiuere faciã. Quid occidit deus? Carnẽ utiq̃. Et quid uiuere facit? Spiritũ sine dubio. Et rursum in sequentib. dicit: Percutiã, & ego sanabo. Quid p̃cutit? carnẽ. Quid sanat? Spiritũ. Prorsus ut illa deficiat, iste proficiat, ut faciat te mortificatũ carne, uiuificatũ spiritu: ne forte & tu mẽte seruias legi dei, carne aũt si mortificata nõ fuerit, obstringaris legi peccati. Si ergo istũ ordinẽ promiseris & seruare nõ quiueris, audi quid legis ordo præcipiat. Si peccauerit, inquit, unũ aliq̃d de istis, pronũciet peccatũ q̃d peccauit. Est aliq̃d in hoc mirabile secretũ, q̃d iubet pronunciare peccatũ. Etenim omni genere pronũcianda sunt, & in publicũ proferẽda cũcta quæ egerimus, si q̃d in occulto gerimus, si q̃d in sermone solo, uel etiã intra cogi-

Confessio tationũ secreta cõmiserimus, cũcta necesse est publicari, cuncta proferri. Proferri aũt ab illo, qui & accusator peccati est, & incẽtor. Ipse em̃ nũc nos ut peccemus, instigat, ipse etiã cũ peccauerimus, accusat. Si ergo in uita præueniamus eũ, & ipsi nostri accusatores simus, nequitiã diaboli inimici nostri & accusatoris effugimus. Sic em̃ & alibi pro

Esa.43 pheta dicit: Dic tu, inquit, iniq̃tates tuas prior, ut iustificeris. Nõne euidẽter mysteriũ de quo tractamus ostẽdit, cũ dicit: Dic tu prior? ut ostendat tibi quia p̃uenire illũ debeas, qui paratus est ad accusandũ. Tu ergo, inquit, dic prior, ne te ille p̃ueniat: q̃a si prior dixeris, & sacrificiũ pœnitẽtiæ obtuleris, secundũ ea quæ in superioribus diximus offerẽda, & tradideris carnẽ tuã in interitũ, ut spiritus saluus fiat in die domini, dicet & tibi

& tibi, qa percepisti & tu in uita tua mala, nũc uerò hic requiesce. Sed & Dauid eodẽ spiritu loquit in psalmis, & dicit: Iniquitatẽ meã notam feci, & peccatũ meũ non cooperui. Dixi pronũciabo aduersum me iniustitiã meam, & tu remisisti impietatẽ cordis mei. Vide ergo quia pronũciare peccatũ, remissionẽ peccati meret. Præuẽtus em diabolus in accusatione, ultra nos accusare nõ poterit: & si ipsi nostri simus accusatores, ꝓficit nobis ad salutẽ: si uerò expectemus ut à diabolo accusemur, accusatio illa cedit nobis ad pœnã: habebit em socios in gehenna, quos cõuicerit criminũ socios. Multũ erit nũc hostiarũ diuersitates, & sacrificiorũ ritus, ac uarietates exequi, & lõge alterius operis, quã eius uerbi, quod in cõmuni auditorio uulgus excipiat. Verũ ut aliqua in trãscursu perstringere uideamur, omnis quidẽ penè hostia quæ offert, habet aliqd formæ, & imaginis Christi. In ipsum nãqꝫ omnis hostia recapitulat, intantũ ut postquã ipse oblatus est, oẽs hostiæ cessauerint, quæ eũ in typo & umbra præcesserãt: de quib. prout potuimus, in superiorib. diximus, qñ quod uitulus à põtifice oblatus, siue in munere, siue pro peccato, formã eius haberet ostẽdimus. Adipes uerò qui offerunt in munere, operiẽtes interiora, & renibus cohærẽtes, potest sancta illa eius anima intelligi: quæ interiora quidẽ, id est diuinitatis eius secreta uelabat: renib. aũt hoc est corporali materiæ, quæ ex nobis caste sumpta fuerat, cohærebat: & media inter carnẽ deũqꝫ posita, deificandã, sanctificandã sacris altarib. & diuinis ignib. illustrandã, & conseruandam secũ ad cœlos, naturã carnis imponit. Renũculi aũt ignib. traditi, quis dubitet ꝙ nullos in Christo fuisse indicẽt genitaliũ partiũ motus? Quod uerò de sanguine hostiæ septies ante dñm sacerdos respergere memorat, euidẽter sancti spiritus uirtus septẽplicis gratiæ sub mysterio designat. Quatuor cornua altaris, quæ sanguine liniuntur, Christi passionẽ referri quatuor Euãgelijs indicãt, qui penna iecoris offert. In iecore, ira iugulat. In penna uelox, & concita uis furoris ostendit. Reliquus aũt sanguis, qui ad basim altaris effundit, puto ꝙ illius gratiæ formã designet, qua in nouissimis dieb. posteaquã plenitudo gentiũ subintroierit, omnis qui reliquus fuerit Israel, ad ultimũ uelut ad basim altaris positus, effusionẽ Christi sanguinis etiã ipse suscipiet. De agnis uerò, & hœdis, turturib. & columbis, sed & similа conspersa in oleo, aut in panibus azymis cocta, quantũ res pati potuit, suprà dictũ est. Videamus nũc quæ lex ꝓponit in offerẽdis hostijs ꝓ peccato. Et locutus est, inquit, dñs ad Moysen dicẽs: Anima siqua latuerit, & peccauerit non uolẽs à sanctis dñi, offerat ꝓ delicto suo arietẽ immaculatũ de ouib. emptũ precio argẽti sicli sancto, in eo qd deliquit, & qd peccauit à sanctis, reddet, & quintas adijciet ad illud, & dabit illũ sacerdoti, & sacerdos exorabit ꝓ eo in ariete delicti, & remittet ei.] In superiorib. legib. quę de immũditiæ sacrificijs referebant, sicubi dixit offerendũ (uerbi causa) ouẽ, aut hœdũ, addidit: Quod si non sufficit manus eius ad hœdũ, aut ad agnũ, offerat par turturũ, aut duos pullos colũbinos. Et iterũ. Quod si nec ad hoc sufficiet, offerat similaginẽ. In hac uerò lege, ubi de peccato qd in sanctis cõmittit, differit, nullã substitutionẽ inferioris hostiæ secundæ, uel tertiæ subrogauit, sed statuit solũ arietẽ offerendũ: nec aliter ostẽdit solui posse peccatum qd in sancta cõmittit, nisi arietẽ iugulauerit: & nõ simpliciter arietẽ, sed arietẽ precio emptũ, & certo precio, siclo, inquit, sancto. Quid igit? si quis pauper fuerit, & non habuerit siclũ sanctũ unde mercari possit aretem, peccatũ eius non soluet? Quærendæ sunt ergo unicuiqꝫ & diuitiæ, ut peccatũ eius possit absolui. Verũ si dignet dominus, uel nobis oculos ad uidendũ, uel uobis ad audiendũ aures cordis aperire, qd sibi uelit Legislatoris sensus apertis mysterijs requiremus. Et primo quidẽ uideamus hoc ipsũ quod recitatũ est secundũ literã quale sit. Videt enim de his dicere, in quorũ manibus sancta cõmissa sunt, id est quæ in domini donis oblata sunt: uerbi gratia, uota & munera quæ in ecclesijs dei ad usus sanctorũ, & ministeriũ sacerdotũ, uel quæ ob necessitatẽ pauperũ à deuotis, & religiosis mẽtibus offerũtur. De his si quis qualibet præsumptione subtraxerit, decernit lex, ut si rememoratus fuerit peccasse se, & spõte cõpunctionẽ cordis acceperit: de eo em qui non sponte compungitur, sed alio arguẽte cõuincitur, difficilius remediũ est. Hic ergo, qui sponte recordatus fuerit peccatũ suũ, reddet, inquit, illud ipsum, qd subtraxerat, & addet ad illud quintas, & offeret arietẽ ꝓ peccato emptũ precio sicli sãcto. Quod dicit, addet ad illud qntas, simpliciores qqꝫ existimãt

Luc. 16
Psal. 38. 32

ita dictũ,ut(uerbi causa)si quinq; numi subtracti sunt,unus addatur,ut pro quinq; sex reddere uideatur. Sed qui in disciplina numerorũ peritiã gerũt,lõge aliter istius uocabuli numerũ supputant. Nã & in græco non habet πέμπτον,quod simpliciter quintas facit,sed habet ἐπίπεμπτον,quod nos quidẽ possumus dicere super quintas: nisi dicere tur istud specialis cuiusdã numeri apud illos esse uocabulũ, quo indicaret pro quinq; alios quinq; dandos,& unũ super:ut uerbi gratia intelligatur qui furatus sit quinq; numos,ipsos quidẽ quinq; restituere,& alios quinq; uno superaddito.Nec tñ hæc continuo pro furtis aut fraudibus intelligẽda sunt,sed quod etiã si quis pro usibus necessarijs sibi de sanctis pecuniã sumpsit,& moras attulit in restituendo huiusmodi lege cõstringitur. Quæ lex etiã secundum literam ædificare debet audientes. Valde em̃ utilis & necessaria est obseruatio,his præcipue qui ecclesiasticis dispensationib.præsunt,ut sciant sibi ab his quæ in usum sanctorũ oblata sunt,cautius & diligentius obseruandũ. Sed & nos quibus ista forte nõ accidũt,uideamus qua ex parte sermo legis ędificet.Et ego hodie,licet peccator sim,tamen quia dispensatio mihi uerbi dominici credita est, sancta dei uideor habere cõmissa.Neq; nũc primum,sed sæpe iam & olim dispensatione hac erga uos utimur.Si quis ergo ex uobis suscipiat à me dominicã pecuniã,& (ut fieri solet)egressus ecclesiã,& diuersis occupationib.seculi raptus,obliuioni quæ audierat,dedit,nec opus aliquod ex uerbo q̃d suscepit impleuit,iste est qui pecuniam de sanctis susceptã,non reddidit. Vnde uel his auditis in memoriã reuocet,quod ea quæ dudum sibi fuerãt in uerbo dei cõmissa neglexit. Reddat ergo & hoc, quod accepit, & addat ad id quintas eo modo quo ante iã diximus: id est, ut bis quina sint, & unus superaddatur. Videamus ergo quomodo quinq; isti reddantur.Quinq; numerus frequenter imò penè semper pro quinq; sensibus accipitur.Scire ergo debemus hoc modo istos quinq; sensus in sanctis actib.posse restitui,ut si forte prę sumpsimus abuti eis in secularib.actib.& impendimus usum eorũ in his,quæ non secundũ Deũ gessimus: restituamus nũc & ipsos quinq; sanctis actib.religiosisq; ministerijs, & alios his quinque addamus,qui sunt interioris hominis sensus:per quos uel mũdi corde effecti Deũ uidemus,uel aures habemus ad audienda ea quæ docet Iesus, uel odorẽ capimus illũ quem dicit Apostolus,quia Christi bonus odor sumus Deo:uel etiã gustũ sumimus illum,de quo dicit propheta:Gustate,& uidete, quoniam suauis est dominus:uel tactũ illũ quem dicit Ioannes,quia oculis nostris inspeximus,& manus nostræ cõtrectauerunt de uerbo uitæ.His aũt omnib. unũ superaddamus, ut ad unũ deũ hæc cuncta referamus.Et hæc quidẽ de restituendis his,quæ qualibet culpa ex sanctis ablata fuerãt, dicta sint.Quid uerò dicemus de sacrificio arietis precio empti, & precio sicli sancti, qui pro peccati expiatione iubet offerri? Diues futurus est,q precio arietis possit delicta purgare.Quę sunt istæ diuitiæ,requiramus.Docet nos sapientissimus Salomõ dicens:Redẽptio animæ uiri,proprię diuitiæ eius.Audis uerba sapiẽtię,qũo necessarijs cũ proprietatib.uim uniuscuiusq; sermonis enũciat? Diuitias dicit aptas ad animæ redemptionẽ,& diuitias nõ alienas,neq; cõmunes,sed diuitias ꝓprias.Per q̃d ostẽdit esse quasdã diuitias proprias,quasdã uero nõ proprias.Sed hoc euidẽtius dñs in euangelijs declarauit,cũ dixit:Quod si in alieno fideles nõ fuistis, q̃d uestrũ est,quis dabit uobis? ostẽdẽs per hoc prę sentis seculi diuitias nõ esse nostras proprias,sed alienas. Trãseunt em̃,& sicut umbra prætereũt.Proprię uero sũt illę diuitię,de quib.propheta dicit:Et ad te cõgregabo diuitias gentiũ. Ex his fortasse diuitijs & Abrahã dives factus est ualde in auro,& argẽto,& pecorib.atq; omni suppellectili. Vis tibi ostendã ex quibus thesauris descendãt istæ diuitiæ? Audi apostolũ Paulũ dicentẽ de dño Iesu Christo. In quo sunt,inquit,omnes thesauri sapiẽtiæ & sciẽtiæ abscõditi. Sed & in Euangelijs dñs dicit,quia scriba dives profert de thesauris suis noua & uetera.De his & Apostolus Paulus dicit,quia in omnibus diuites facti estis in illo,in omni uerbo,& in omni scientia.Ex his ergo diuitijs,quæ de thesauris sapiẽtiæ & scientiæ proferunt̃,mercãdus nobis est iste aries, q offerri debeat ꝓ peccatis, illis scilicet quæ in sancta cõmissa sunt,& sicli sancti adnumeratione mercãdus. Iã superius diximus q̃ omnis hostia typũ gerat et imaginẽ Christi,multo magis aries,qui et pro Isaac quondã à deo subst itutus est immolãdus.Sicio igit̃ sancto cõparãdus nobis est Christus, qui peccata nostra

2 Cor.2 Psal.33 1 Ioan.1 Prou.13 Luc.16 Zach.14 Col.1 Matt.13 1 Cor.1

dissoluat

dissoluat. Siclus sanctus fidei nostræ formam tenet. Si enim fidē obtuleris tanquā precium, Christo uelut ariete immaculato in hostiā dato remissionē accipies peccatorū. Sentio quod in explanando uires nostras mysteriorū superat magnitudo. Sed quāuis non ualeamus cuncta differere, tamen sentimus cuncta repleta esse mysteriis. Et ideo studiosis quibusq; indicia posuisse sufficiat, quibus excitati ad altiora horū, & profundiora perueniant, & intelligant ex quibus eis gregibus quęratur uitulus ad hostiā, ex quibus ouibus aries prouidendus sit. Habeo em (inquit Iesus) & alias oues, quæ non sunt de hoc ouili, & illas oportet me adducere, ut fiat unus grex & unus pastor. Sciāt etiā ubi turtures, ubi columbæ requirendæ sunt. Oculi, inquit, tui sicut columbę super plenitudines aquarū. Ad aquarū ergo plenitudines properandū est, in his enim spontæ describitur pulchritudo. Et collū, inquit, tuū sicut turturis. In columbis oculi prædicantur. Quod enim dixit columbæ super plenitudines aquarū, ferunt hoc genus auis, cū ad aquas uenerit, quia ibi solet accipitris insidias pati, uenientē desuper inimicū, uolitantis umbra aquis inspecta deprehendere, & oculorū perspicacia fraudem periculi imminentis euadere. Quod si & tu ita prospicere potueris insidias diaboli, & cauere, sacrificiū deo columbas obtuleris. Sed & quibus talia curæ sunt, illud etiam requirāt, ex quibus eis agris simila debet offerri. Ego arbitror quod ex illius terræ segetibus, quæ facit aliū centesimū, aliū sexagesimū, alium tricesimum fructum. Requirant etiā, nisi plusquā debet curiosum uidetur, quibus molentibus simila ista ad sacrificia præparetur. Nec eos lateat duas esse quę molunt, quarū una adsumitur, & alia relinquitur. Ex illius ergo mola quę adsumenda est, similā oportebit offerre. Sed & siclus sanctus, qui ad arietis preciū necessarius dicitur, uide unde, & quomodo perquirendus sit. Siclus pecuniæ dominicæ nomē est, & in multis scripturarū locis, diuersis appellationū nominibus pecunia dominica memoratur. Sed quædā proba, quædā uerò reproba dicitur. Proba erat illa pecunia, quam paterfamiliâs peregre profecturus, uocatis seruis suis dedit unicuiq; secundū uirtutē suā. Proba erat & illa pecunia, quæ denarius nominatur, qui cū mercenariis pactus est, & à nouissimis datus est usq; ad primos. Scire ergo te oportet, quia est & alia pecunia reproba. Audi prophetā dicentem: Argentū uestrū reprobū. Quia ergo est quædā proba, quædā uerò reproba, propterea Apostolus, uelut ad probabiles trapezitas, probantes, inquit, omnia, quod bonū est obtinentes. Solus enim est dominus noster Iesus Christus, qui te huiusmodi artem possit edocere, per quā scias discernere, quæ sit pecunia, quę ueri regis imaginē tenet: quę uerò sit adulterina, & (ut uulgo dicitur) extra monetā formata, quæ nomen quidē habeat regis, ueritatem aūt regiæ figuræ non teneat. Multi nanq; sunt qui nomen Christi habent, sed ueritatē non habēt Christi. Et propter hoc dicit Apostolus Paulus: Oportet enim & hæreses esse, ut probati manifesti fiant inter uos. Idcirco igitur & in præsenti lectione legislator totus ad mysticum & spiritalē respiciens sensum, addidit ut aries iste, qui ob hoc cōparatur ut peccatum possit absoluere, non qualicunq; siclo, hoc est, nō qualicunq; pecunia, sed siclo sancto cōparetur. Quod si non respiciebat ad mysteriū, quid rationis esse uidebatur, ut aries emptus offerretur ad hostiam, & certo precio? & non sufficit nomē pecuniæ siclo nominasse, sed addidit & sancto siclo? Quid si haberet aliquis in gregibus suis arietes optimos, & diuinis sacrificijs dignos? Aut quid si aliquis ita pauper esset, ut siclum sanctū habere non posset? Hæc est ergo legislatoris moderatio, ut nisi quis habeat certū pecuniæ modum, peccatū eius nō possit absolui, Quod aperte secundum literā quidem uidetur absurdum. Secundū spiritalē uerò intelligentiam certum est, quod remissionē peccatorū nullus accipiat, nisi detulerit integrā, probam, & sanctam fidem, per quam mercari possit arietem: cuius natura hæc est, ut peccata credētis abstergat. Et hic est siclus sanctus, probata (ut diximus) & syncera fides, id est ubi nullus perfidiæ dolus, nulla hæreticæ calliditatis peruersitas admiscetur, ut synceram fidem offerentes precioso Christi sanguine tanquam immaculatæ hostiæ diluamur. Per quē est Deo patri omnipotenti, cum spiritu sancto gloria, & imperium in secula seculorum, Amen.

Fides iustificat

Ioan.10

Cant.4

Columbæ natura

Hier.6

1 Thes.5

1.Cor.11

Fides iustificat per Christum

De eo quod scriptum est. Si peccauerit anima, & præteriens præterierit præcepta domini, & mentietur proximo suo super deposito, aut societate, & cætera. Homilia IIII Cap. VI

I secundum diuinæ legis fidem hæc quæ legũtur nobis, dominus locutus
S est ad Moysen, puto quod tanquam Dei uerba non debeant secũdum incapacitatem audientium, sed secũdum maiestatem loquẽtis intelligi. Dominus, inquit, locutus est. Quid est dominus? Apostolus tibi respondeat, & ab ipso disce quod dominus spiritus est. Quod si tibi apostoli sermo nõ sufficit, audi ipsum dominum in Euangelijs loquentem, quia deus spiritus est. Si ergo & dominus, & Deus spiritus est, quæ spiritus loquit̃ spiritaliter debemus audire. Ego adhuc & amplius aliquid dico, quia quæ dominus loquitur, non spiritalia tantũ, sed & spiritus esse credenda sunt. Non meo sensu hæc, sed de Euangelijs approbabo. Audi dominũ & saluatorem nostrum ad discipulos suos dicentẽ: Verba quæ locutus sum uobis, spiritus & uita sunt. Si ergo ipsius Saluatoris uoce didicimus, quia uerba quæ locutus est Apostolis spiritus & uita est, nequaquam dubitare debemus, quod etiam quæ per Moysen locutus est, spiritus & uita credenda sint. Sed uideamus, quæ sint de quibus nunc prout possumus, aliqua dicere debemus. Et locutus est, inquit, dñs ad Moysen dicẽs. Anima quæcunq; peccauerit, & præteriẽs præterierit præcepta dñi, & mentiet̃ proximo super deposito, aut societate, aut rapina: aut nocuit aliquid proximo, aut inuenit perditionem, & mentietur de ea, aut iurauerit inique de uno ab omnibus quæcunq; fecerit homo, ut peccet in his: & erit cum peccauerit, & deliquerit, & reddet rapinam quã rapuit, aut iniuriam qua nocuit, aut depositum quod commodatum est ei, aut perditionem, quã inuenit, ab oĩ re, pro qua iurauerit iniuste, & restituet ipsum caput, & quintas insuper augebit, & cuius est ei reddet, qua die conuictus fuerit.] Hucusq; em̃ peccati species exponuntur, postea uerò purgatio eius per hostias imperatur. Sed qui infirmi sunt, & incapaces profundioris mysterij, ædificent̃ ex litera, & sciant quia si quis præteriens præterierit pręcepta domini, & mentitus fuerit ꝓximo super deposito, aut societate, aut rapina, peccati ingentis statuet̃ reus. Sed absit hoc ab ecclesia dei, ut ego credam esse aliquem in cœtu isto sanctorum, qui se tam infeliciter agat, ut depositum proximi sui neget, aut societatem fraude cõtaminet, aut uel ipse aliena diripiat, aut ab alijs rapta suscipiat, & pro his si ab eo requiratur, contra conscientiam iuret. Absit, absit inquam, ut hæc ego de aliquo fidelium sentiã. Cõfidenter ergo de uobis dico, quia uos non ita didicistis Christum, neq; ita docti estis, sed neq; lex ipsa hæc sanctis & fidelibus præcipit. Vis scire, quia non ad sanctos & iustos ista dicantur? Audi Apostolum
1.Tim.5 ista distinguentem: Iusto, inquit, lex non est posita, sed iniustis, & nõ subditis, sceleſtis & contaminatis, patricidis, matricidis, & horum similibus. Quia ergo huiusmodi hominibus Apostolus legẽ dicit impositã, ecclesia dei quam absit in huiusmodi facinoribus maculari, relicta alijs litera, sanctius ædificetur à spiritu. Videamus itaq; nunc qd̃ est depositũ, quod fideliũ unusquisq; suscepit. Ego puto quòd & ipsam animã nostrã & corpus depositũ accepimus à deo. Et uis uidere maius aliud depositũ, quod accepisti à deo? Ipsi animæ tuæ deus imaginẽ suã, & similitudinẽ cõmendauit. Istud ergo depositũ tam integre tibi restituendũ est, quã à te constat esse suscepturn. Si ènim sis misericors sicut pater tuus in cœlis misericors est, imago dei in te est, & integrũ depositũ seruas. Si perfectus es, sicut pater tuus in cœlis perfectus est, imaginis dei in te depositũ manet. Similiter & cætera omnia, si pius, si iustus es, si sanctus, si mundus corde: & omnia quæ in deo præsto sunt per naturã, si tibi per imitationẽ subsistãt, depositũ apud te diuinæ imaginis saluũ est. Si uerò ecõtrario agas, & pro misericorde crudelis, pro pio impius, pro benigno uiolentus, pro quieto turbulentus, pro liberali raptor existas, abiecta imagine dei, diaboli in te imaginẽ suscepisti, & bonũ depositũ tibi diuinitus cõmendatũ abnegasti. Aut non hoc erat quod sub mysterio Apostolus electo discipulo
2.Tim.1 mandabat Timotheo dicẽs: O Timothee, bonũ depositũ custodi? Ego etiã illud addo, q̃d & Christũ dominũ depositũ suscepimus, & sanctũ spiritũ depositum habemus. Videndũ ergo nobis est, ne hoc sancto depositio nõ sancte utamur, & cũ nos in cõsensum sui peccata sollicitãt, iuremus nos nõ suscepisse depositũ. Q̃utiq; si habeamus in nobis

nobis,peccato consentire nõ possumus.Sed & ipse sensus rationabilis, q in me est,cõ
mendatus mihi est ut eo utar ad intelligentiã diuinorũ:ingeniũ, memoria,iudiciũ,ra-
tio,& oẽs,qui intra me sunt motus,cõmẽdati mihi uidentᵉ à deo,ut eis utar in his,quæ
præcepit lex diuina.Si uerò ad malas artes solers & perspicax uertamus ingeniũ,& re
bus dei abutamur in his quæ non uult deus,hoc est abiurare depositũ,& beneficia uer
tere in perfidiam. Videamus nũc quid etiã societas intellenda sit.Putas est aliquis,qui
secundũ literam cõmoneri debeat,ne forte in ratiõe pecuniæ, uel qualibet alia specie
societatis,socium fraude decipiat? Vltimæ misericordiæ est anima illa,in qua cadere
adhucfraudis hoc genus potest. Veruntamẽ quoniã multa est in homine fragilitas,eti
am de his cõmoneamus,quia nec Apostolũ piguit ista mandare:dicit enim: Ne quis 1.Thess.4
circunscribat in negotio fratrẽ suum,quoniam uindex est de his omnibus deus.Nunc
uerò requiramus,quæ sit etiã societas spiritus.Audi de his ipsis uerbis Apostolum di-
centẽ:Si qᵈ solatiũ charitatis,siqua societas spiritus,siqua uiscera miserationis,imple- Phil.2
te gaudiũ meũ. Vides societatis legẽ quõ intellexit apostolus Paulus. Audi & Ioannẽ
quomodo uno eodemq; spiritu proloquatur.Et societatẽ, inquit, habemus cũ patre, 1.Ioan.1
& cũ filio eius Iesu Christo.Et iterum Petrus dicit:Consortes,inquit,facti estis diuinæ 2.Pet.1
naturæ,quod est socij.Et iterum dicit apostolus Paulus. Quæ enim societas luci ad te 2.Cor.6
nebras? Quod si luci ad tenebras societas nulla est, potest ergo societatẽ lux habere
cũ luce.Igit si nobis cũ patre,& filio,& spiritu sancto societas data est, uidendũ nobis
est,ne sanctã istam diuinamq; societatẽ peccando abnegemus.Si enim agamus opera
tenebrarũ,certum est quia societatẽ negauimus lucis.Sed & sanctorum socios nos di
cit apostolus,nec mirum.Si enim cũ patre & filio dicitur nobis esse societas,qũo nõ &
cum sanctis,nõ solũ qui in terra sunt,sed & qui in cœlis:quia & Christus per sanguinẽ
suũ pacificauit cœlestia,& terrestria, ut cœlestibus terrena sociaret. Quod euidenter
indicat,ubi dicit gaudiũ esse in cœlis super uno peccatore pœnitentiã agente. Et rur- Luc.15
sum cũ dicit eos,qui resurgũt à mortuis, futuros esse sicut angelos dei in cœlo, & cum Matt.22
ex integro hominib.cœlorum regna promittit.Hãc ergo societatẽ dirumpit,& abne-
gat,quicunq; malis actibus suis, malisq; sensibus ab eorũ coniunctione separatᵉ. Post
hæc de rapina dicit.Raptores sunt mali,& boni,& boni quidẽ illi de quibus dicit sal-
uator,quia regnum cœlorũ diripiunt.Sunt autẽ & mali raptores,de quibus dicit pro- Matt.11
pheta:Et rapina pauperũ in domibus uestris est.Apostolus uerò abrupte pronunciat Esa.3
dicẽs:Nolite errare quia neq; adulteri,neq; molles,neq; masculorũ cõcubitores,neq; 1.Cor.6
fures,neq; rapaces,regnũ dei possidebunt. Et tamen aliqui sciunt & secundũ spiritalẽ
intelligentiã culpabiliter rapere,sicut illi laudabiliter rapiunt regna cœlorũ. Vt uerbi
causa dicamus,si homo nondũ purgatus à uitijs,nondũ segregatus à profanis & sordi
dis actibus,uelit se cœtui sanctorũ & perfectorũ latenter ingerere,& sermonem quo
perfecta & mystica tractantur audire, huiusmodi homo secretorũ & perfectorũ scien
tiã non bene rapit.Meminisse em oportet præcepti saluatoris quo dicit: Quia nemo Matt.9
mittit uinũ nouũ in utres ueteres,alioquin & utres rumpentur, & uinũ peribit:ostẽ-
dens quod animæ nondũ renouatæ,sed in uetustate malitiæ perduranti,non oporteat
nouorũ mysteriorũ,quæ per Christũ mundus agnouit,secreta cõmitti. Addit dehinc
legislator.Aut si quid nocuit proximo, uel inuenit perditionẽ. Lex literæ hic uidetur
mandare,ut si quis inuenit quod alius perdidit,& requisitũ fuerit,reddat nec periuret
pro eo.Est & hæc utilis audiẽtibus ædificatio.Multi em sine peccato putãt esse,si alie
nũ qᵈ est inuenerint teneant,& dicũt:Deus mihi dedit,cui habeo reddere? Discãt er
go peccatũ hoc esse simile rapinę,si quis inuenta nõ reddat. Veruntamen si hoc tantũ
quod secundũ literam putatur,legislator uoluisset intelligi,potuerat dicere,si inuenit
quod perierat,uel quod aliquis perdiderat.Nunc aũt cũ dicit,inuenit perditionẽ,am-
plius nos aliquid uoluit intelligere. Qui nimis peccãt,in scripturis perditio appellãt,
sicut in Ezechiele ꝓpheta legimus dictũ: Perditio, inquit,factus es,& nõ subsistes in Ezech.27
æternũ tẽpus.Est ergo ostẽdere qui multũ quærendo inuenit perditionẽ: ut uerbi gra
tia dicamus, Hæretici ad cõstruenda & defendenda dogmata sua multũ perquirũt &
discutiunt in scripturis diuinis,ut inueniant perditionẽ.Cũ em multũ quæsierint testi-
monia,quibus astruant quæ praue sentiunt,perditionẽ sibi inuenisse dicẽdi sunt.Sed
si forte

si forte aliquis horũ audiens in ecclesia uerbũ dei catholice tractari, resipiscat, & intelligat quia quod inuenerat perditio est, reddet, inquit, quod inuenit. Et is qui perditionẽ inuenit, & ille qui rapinã, sed & ille qui depositũ abnegauit, & omnis quicunq; aliqua ex parte animæ nocuit proximo, aut iurauit iniuste, restituet, inquit, ipsum caput, & quintas superaugebit, & ei cuius est, reddet, secundũ eã duntaxat expositionẽ quã de quintis addendis ante iam diximus. Et offeret, inquit, domino arietẽ de ouibus sine macula, precio in id quod deliquit, & orabit pro eo sacerdos cõtra dominũ, & remittet ei pro uno ab omnibus quæ fecit, & deliquit in eo. Diximus in superioribus, quid est offerre arietẽ, & hunc precio sicli sancti emptũ. Nunc supereſt, ut differentiã illã dicamus: quod ibi preciũ posuit sicli sancti, hic tantũmodo preciũ dicit, nec quantitatẽ precij, nec nomen pecuniæ designauit. In superioribus em̃ ubi pro peccato qđ in sancta cõmissum fuerit, lex dabat, siclũ sanctũ diximus nominatũ, & siclũ nomen esse pecuniæ: ut alibi obolus, alibi drachma, alibi mna, uel talentũ, uel minutũ æs, denarius dicit. Hic ergo nihil horũ nominat, sed tantũ preciũ quo offerendus aries dicitur. Interest enim peccare in sanctis, & peccare extra sancta. Vis & alibi uidere hanc ipsam dis-
1 Reg. 2 tinctionẽ? Audi qũo in Regnorũ libris dicit Heli sacerdos ad filios suos: Si enim peccauerit quis in hominẽ, exorabit pro eo sacerdos. Si aũt in deum peccauerit, quis exo-
1. Ioan. 5 rabit pro eo? Similiter & Ioannes apostolus dicit: Est peccatũ ad mortẽ, nõ pro illo dico ut oret. Quia ergo diuersitates peccatorũ discere ex spirituali lege debemus, in quibus peccatis tantũmodo emendus sit aries, in quibus uerò siclo sancto mercãdus, qui etiã sint isti qui uendãt arietes, requiramus. Ego arbitror ipsos esse istos, qui arietes ad sacrificiũ distrahũt, qui sunt & illi, qui oleum ad lampadas uirginũ uendũt, de quibus dicebant illæ prudentes stultis uirginib: ite ad uẽdentes, & emite uobis. Vendũt ergo uel oleũ luminibus, uel arietes sacrificijs, qui alij nisi prophetæ sancti & apostoli, qui mihi cũ peccauero ostendunt, & consiliũ dant qũo debeã corrigere errores meos, & emẽdare peccata? Vendit mihi Esaias arietem ad sacrificandũ pro peccato, cum mihi
Esa. 1 dicit: tanquã ex dei persona: Holocausta arietum, & adipes agnorum, & sanguinẽ hircorũ & taurorum nolo. Et paulo post subiungit: Auferte nequitias ab animis uestris, à cõspectu oculorum uestrorũ, discite bonum facere, eripite iniuriã accipientẽ, iudicate pupillo, & iustificate uiduam, & uenite disputemus, dicit dns. Et si fuerint peccata uestra ut phœniciũ, ut niuem dealbabo: Si aũt ut coccinum, ut lanam cãdidam efficiam. Vendit mihi arietem & Daniel cum dicit: Quia nõ est locus ad sacrificandũ in conspectu tuo, ut possimus inuenire misericordiã. Sed in anima cõtribulata, & spiritu humilitatis suscipiamur uelut in multitudine agnorũ pinguiũ, sic fiat sacrificiũ nostrũ in cõ-
Psal. 51 spectu tuo hodie. Vendit nobis & Dauid arietem sacrificij, cũ dicit: Sacrificiũ deo spiritus contribulatus, cor contritũ & humiliatũ deus non spernit. Cum ergo singuli prophetarũ, uel etiã apostolorum consilium his qui delinquũt, dederint, quo possint corrigere uel emendare peccatum, merito his uendidisse arietes ad sacrificiũ uidebuntur. Quid aũt precij à cõparantibus sumant, illud opinor, legendi studiũ, uigilias audiẽdi uerbi dei, & super omnia dignissimũ preciũ obedientiã puto, de qua dicit dominus. Obedientiã malo, q̃ sacrificium, & dicto audientiam magis, q̃ holocausta. Post hæc subsequit. Et locutus est, inquit, dns ad Moysen dicẽs: Præcipe Aaron, & filijs eius dicens. Hæc est lex holocausti. Hoc holocaustũ in crematione sua erit super altare tota nocte usq; in mane: & ignis altaris ardebit super illud, nec extinguet: & induet se sacerdos tunicã lineã, & cãpestre lineũ induet circa corpus suum: & auferet hostiam, quam cõsumpserit ignis, & holocaustũ de altari, & ponet illud secus altare: & despoliabit se stola sua, & induetur stola alia: & ejciet hostiam quæ cremata est, extra castra in locũ mundũ: & ignis super altare ardebit, nec extinguetur, & cõburet super illum sacerdos ligna mane, & cõstipabit in illud holocaustũ, & imponet super illud adipem salutaris, & ignis semper ardebit super altare, nec extinguet.] Audi semper debere esse ignẽ super altare & tu, si uis esse sacerdos dei, sicut scriptũ est: Oẽs enim uos sacerdotes do-
1. Pet. 2 mini eritis. Et ad te em̃ dicit, Gens electa, regale sacerdotiũ, populus in adquisitionẽ. Si ergo uis sacerdotiũ agere animæ tuæ, nunq; recedat ignis de altari tuo. Hoc est qđ
Luc. 12 & dns in Euangelijs præcipit, ut sint lumbi uestri præcincti, & lucernæ uestræ ardentes.

tes. Semper ergo tibi ignis fidei, & lucerna scientiæ accensa sit. Sed & quod dixit lũbi uestri præcincti, dñs in Euangelio: hoc idẽ est, quod & nunc legislator præcepit, ut cã pestri lineo precingat̃ sacerdos, & ita ueteri cinere deposito, innouet sacros ignes. Oportet enim etiã nos dicere: ecce uetera transierũt, & facta sunt omnia noua. Cãpestri enim lineo cingitur, uel (sicut alibi dicit̃) femoralibus utitur, qui luxuriã fluxæ libidinis, cingulo restrinxerit castitatis. Ante oñia eñ sacerdos q diuinis assistit altaribus, castitate debet accingi, nec aliter purgare uetera, & instaurare poterit noua, nisi lineis indutus. De lineis sæpe iam dictũ est, & tunc maxime cũ de indumẽtis sacerdotalibus dicebamus, quod species ista formã teneat castitatis: quia origo lini ita è terra ducit̃, et de terra editur, ut ex nulla admixtione concepta sit. Obseruandũ tamen est quod alijs indumentis sacerdos utit̃ dũ est in sacrificiorũ ministerio, & alijs, cũ procedit ad popu lũ. Hoc faciebat & Paulus scientissimus pontificũ, & peritissimus sacerdotũ. Qui cum esset in cœtu perfectorũ, tanꝯ intra sancta sanctorũ positus, & stola perfectionis indu tus, dicebat: Sapientiã loquimur inter perfectos: sapientiã aũt non huius mundi, necꝯ principũ huius mũdi, qui destruunt̃, sed loquimur dei sapientiã in mysterio absconditam, quã nemo principũ huius seculi cognouit. Si enim cognouissent, nunꝯ dominũ maiestatis crucifixissent. Sed post hæc tanquã ad populũ exiens mutat stolã, & alia induitur longe inferiore, ꝯ illa. Et quid dicit? Nihil aliud, inquit, iudicaui me scire inter uos, nisi Iesum Christũ, & hunc crucifixum. Vides ergo istũ doctissimũ sacerdotẽ, quo modo indutus sit. Cum est iturus inter perfectos, uelut in sancta sanctorũ, alia utit̃ sto la doctrinæ. Cũ uerò exit ad eos, qui incapaces sunt, mutat stolã uerbi, & inferiora do cet: & alios lacte potat, ut paruulos: alios holeribus nutrit, ut infirmos: alijs uerò fortes præparat cibos, his scilicet qui pro possibilitate sumendi exercitatos habẽt sensus ad discretionẽ boni, uel mali. Sic sciebat Paulus mutare stolas, & alia uti ad populũ, alia in ministerio sanctorũ. Ipse aũt pontificũ pontifex, & sacerdotũ sacerdos dominus, & saluator noster, de quo dicit Apostolus quia põtifex sit futurorũ bonorũ, audi quo modo primus hæc fecerit, & ita discipulis suis hæc imitanda reliquerit. Euangeliũ refert de eo, & dicit, quia in parabolis loquebat̃ ad turbas, & sine parabolis nõ loqueba tur eis. Seorsum aũt soluebat ea discipulis suis. Vides quomodo ipse docuit alijs indumentis uti debere potificẽ, cum procedit ad turbas, alijs cum eruditis & perfectis ministrat in sanctis. Vnde optandũ nobis est, & agendum, ne tales nos inueniat Iesus, ita imparatos, & ita seculi sollicitudinibus alligatos, ut cum turbis loquatur nobis in parabolis, ut uidentes nõ uideamus, & audientes nõ audiamus: sed potius inter eos inueniri mereamur, ad quos dicit: uobis datũ est nosse mysteriũ regni dei. Post hoc, Hæc est, inquit, lex sacrificij, quod offerẽt filij Aaron sacerdotis ante altare cõtra dñm. Auferet ab eo plenã manũ de similagine sacrificij cũ oleo eius, & cũ omni thure eius, quę sunt ad sacrificiũ, & imponet super altare hostiã odorẽ suauitatis, memoriale eius domino. Quod aũt superfuerit ex ea, mãducabit Aarõ & filij eius. Azyma edetur in loco sancto, in atrio tabernaculi testimonij manducabunt eã. Non coquet̃ fermentatũ, partem illis hãc dedi ab hostijs domini, sancta sanctorũ sunt, sicut est pro peccato, & pro delicto: omnes masculi sacerdotũ edẽt eam. Legitimũ æternum in progenies uestras ab hostijs domini. Oñis qui tetigerit ea, sanctificabit̃] In his quæ proposita sunt, mos quidẽ sacrificandi sacerdotibus dat̃, & obseruantię quibus coli deus, uel purificari populus uideret̃, uel etiam in necessarijs uictus causa consuleretur sacerdotibus & ministris. Offerẽdæ eñ similæ in sacrificio mensura posita est, quæ decima pars ephi appellatur, huic oleum superfunditur, & thus superponit̃. Sed cũ ad altare peruenerit, sacerdos, inquit, plenam manũ ex ea sumet, ita ut intra plenitudinem manus concludat & oleum quod infusum est, & thus quod superpositum est, ut sit hoc libamẽ, & sacrificiũ deo in odorẽ suauitatis. Cætera, inquit, maneãt sacerdotibus ad edendum, sed edenda ea tradidit lex in loco sancto, in atrio tabernaculi, ita ut nihil fermentet̃ ex eis. Hãc eñ inquit, dedi partẽ sacerdotibus, & hæc sunt sancta sanctorũ. Sed & aliud obseruari uoluit, ut soli masculi edant ex eo, fœmina nulla cõtingat. Addit & hoc, qđ qui tetigerit ea sanctificet̃. Sed si uelimus nũc ab ijs, qui in manifesto Iudæi sunt, requirere de singulis qua ratiõe illud hoc modo dictũ sit, aut illud alio modo, absoluta nobis resp̃sione

satisfacient

Matth. 13

Heb. 9

Ibid.

1. Cor. 2

2. Cor. 5

satisfacient dicentes. Ita uisum est legē danti, nemo discutit dominū suum. Et ideo cedentes eis in cæteris, de hoc nouissimo sermone requiramus, ut dicāt: qūo omnis qui tetigerit ex sacrificio sanctorū, sanctificetur. Si homicida tetigerit, si profanus, si adulter, si incestuosus, sanctificatus erit? Nō enim excepit aliquē sed dixit: omis qui tetigerit ea, sanctificabit. Ponamus enim, quòd etiā nunc integer sit status illius templi, offerant hostiæ, sacrificia consumant. Ingressus est aliquis templū scelestus, iniquus, impurus, inuenit carnes ex sacrificijs propositas, & tetigit eas, sanctificatus cōtinuo pronūciabit? Enimuero nullo modo, uel rei natura, uel ueritas religionis hoc recipit: & ideo redeundū nobis est ad expositiones Euangelicas, atq; apostolicas, ut lex possit intelligi. Nisi em uelamē abstulerit euangeliū de facie Moysi, non potest uideri uultus eius, nec sensus eius intelligi. Vide ergo qūo in ecclesia apostolorum discipuli adsunt his quæ Moyses scripsit, & defendūt ea, q & impleri queāt, & rationabiliter scripta sunt. Iudæorū uerò doctores, & impossibilia hęc, & irrationabilia, sequētes literā faciūt. Igitur sacrificiū, pro quo hæc omnia sacrificia in typo & figura præcesserāt, unū, & perfectū, immolatus est Christus. Huius sacrificij carnē si quis tetigerit, cōtinuo sanctificatur. Si immūdus est, mundat: si in plaga est, sanat. Sic denicq; intellexit illa, de qua paulo ante memoraui, quæ profluuiū sanguinis patiebat, quia ipse esset caro sacrificij, & caro sancta sanctorū: & quia uere intellexit quæ esset caro sancta sanctorū, idcirco accessit. Et ipsam quidē carnē sanctā cōtingere nō audet: nondū em mundata fuerat, nec quæ perfecta sunt, apprehenderat: sed fimbriā tetigit uestimēti, quo sancta caro tegebat, & fideli tactu uirtutē elicuit ex carne, quæ se & ab immunditia sanctificaret, & à plaga quā patiebat sanaret. Non tibi uidet isto magis ordine stare posse dicta Moysi, quibus dicit: Omnis qui tetigerit ex carnib. sanctis, sanctificabitur? Has enim carnes, quas nos exposuimus, tetigerūt oēs, qui ex gentib. crediderūt. Has tetigit & ille, q dicebat: Fuimus em & nos aliquādo stulti, & increduli, errantes, seruiētes desideriis, & uoluptatibus uariis, in malitia, & inuidia agentes, odibiles, odientes inuicē. Sed cū benignitas & humanitas inluxit saluatoris nostri dei, saluos nos fecit per lauacrū regenerationis, & renouatiōis spiritus sancti. Et alibi dicit: Et hæc, inquit, quidē fuistis, sed iustificati estis, sed sanctificati estis in nomine dñi nostri Iesu Christi, & in spiritu dei nostri. Si em (ut diximus) tangat quis carnē Iesu eo modo quo suprà exposuimus, tota fide, omi obediētia accedat ad Iesum, tanq; ad uerbū carnē factū, iste tetigit carnē sacrificij, & sanctificatus est. Tangit aūt carnes uerbi & ille, de quo dicit Apostolus: Perfectorū aūt est cibus solidus, eorū qui pro possibilitate sumendi exercitatos habent sensus ad discretionē boni ac mali. Tangit ergo & ille carnē uerbi dei, q interiora eius discutit, & occulta potest explanare mysteria. Et nos si haberemus talē intellectū, ut possemus singula quæ scribūt in lege, spiritali interpretatiōe discernere, & obiectū uniuscuiusq; sermonis sacramentū in lucē scientiæ subtilioris educere: si ita docere possemus ecclesiā, ut nihil ex his quæ lecta sunt remaneret ambiguū, nihil relinqueret obscurū: fortassis & de nobis dici poterat, quia tetigimus carnes sanctas uerbi dei, & sanctificati sumus. Sic aūt accipio & illud quod dictū est, quia oēs masculi ex sacerdotibus edēt eā. Nulla em fœmina, nec remissa & dissoluta anima poterit edere carnes sanctas uerbi dei. Masculus quærit, qui eas edat. Masculi denicq; sunt, qui perducunt & ad numerū, nusq; fœminæ, nusq; paruuli numerant. Vnde & apostolus dicebat: Cū aūt factus sum uir, deposui quæ erāt paruuli. Talis ergo iste masculus, & talis uir quærit, qui carnes sanctas possit comedere, & comedere nō in quocunq; loco, sed in loco sancto, intra atriū tabernaculi. Audiāt hæc qui scindūt ecclesiā, & peregrinas ac prauas inducētes doctrinas putāt se sacras carnes extra templū dei, & extra aulā dominicā posse comedere. Profana sunt eorū sacrificia, quæ cōtra mādati legē gerunt. In loco sancto edi iubent, intra atria tabernaculi testimonij sint. Atria tabernaculi testimonij sunt quæ fidei murus ambit, spei colūnæ suspēdūt, charitatis amplitudo dilatat. Vbi hæc nō sunt, carnes sanctę nec haberi possunt, nec comedi. Bene aūt q & ea, quę ex sacrificio simi laginis offerunt, plena manu cū oleo offerunt & thure, in odorē suauitatis dño. Istum locū breuiter explanauit Apostolus Paulus ad Philippenses dicēs: Repletus sum accipiens ab Epaphrodito, ea quę à uobis missa sunt in odorē suauitatis, hostiam acceptā, placentem

Tit. 3

1. Cor. 6

Hebr. 5

1. Cor. 13

Phil. 4

placentem deo. In quo ostendit, quod misericordia quidem, quę erga pauperes fit, oleū infundit in sacrificio dei: ministeriū uerò quod sanctis defertur, suauitatem thuris impo nit. Sed hoc plena manu fieri debere prȩcipitur. Sic enim idē apostolus dicit: Quia qui parce seminat, parce & metet. Qui aūt seminat in benedictione, de benedictione & me tet uitam æternam. Est tamē aliquid in ipso sacrificio, quod memoriale appellatur, q̄d offerri domino dicitur. Ego si possem die ac nocte in lege domini meditari, & oēs scri- pturas memoria retinere, memoriale sacrificij mei domino obtulissem. Certe si nō oīa possumus, saltem ea quæ nunc docent in ecclesia, uel quæ recitantur, memoriæ commē demus: ut exeuntes de ecclesia, & agentes opera misericordiæ, & implentes diuina præ cepta, sacrificium cum thure & oleo offeramus in memoriā domino. Ex his ergo edoce mini, ut quæ auditis in ecclesia tanquam munda animalia, ueluti ruminantes ea reuoce tis ad memoriā, & cum corde uestro quæ dicta sunt cōferatis. Quod si aliqua memoriæ superfuerint, & intellectum uestrum superauerint, facite q̄d præsentis mandati aucto- ritas præcipit, dicens. Quod autem superfuerit ex ijs, manducabit Aaron, & filij eius. Si quid superauerit, & excesserit intellectum tuū, uel memoriam tuam, serua Aaron: hoc est reserua sacerdoti, reserua doctori, ut ipse hæc māducet, ipse discutiat, ipse exponat: si cut & alibi ipse Moyses dicit. Interroga patres tuos, & annūciabūt tibi, presbyteros tu- os, & dicent tibi. Ipsi em̄ sciunt quomodo hæc Azyma debeāt manducari, & in azymis syncerit atis & ueritatis exponi. Additur in sequētibus. Et locutus est dns ad Moysen dicens. Hoc munus Aaron & filiorū eius, quod offerent domino in die qua unxeris eū, decimam partem ephi similaginis in sacrificio semper, dimidium eius mane, & dimidiū eius post meridiem. In sartagine ex oleo fiet cōsperta, offeret eam tenerā, sacrificium de fragmētis, in odorē suauitatis domino. sacerdos qui unctus fuerit pro eo ex filijs eius, faciat ea, lege æterna omnia consummabunt. Et omne sacrificium sacerdotis holocau- stum erit & non edetur.] In cæteris quidem præceptis pontifex in offerendis sacrificijs populo præbet officium, in hoc uerò mādato, quę propria sunt curat, & quod ad se spe ctat, exequitur. Iubetur enim ex die, qua unctus fuerit, semper & in perpetuū offerre si milaginem oleo conspersam, teneram ex sartagine. Idcȩ cognominat sacrificiū ex frag- mentis, in odorem suauitatis: & hoc lege æterna permanere, & trāsmitti ad posteros ir- bet. Addit sane obseruandum, ne ullum sacrificium sacerdotis, hoc est quod pro se ipso offert, edatur à quoquam: sed holocaustū fiat, quod est igni absumi. Prȩceptū quidē se- cundum literam clarum est, uelim tamen uidere qui in hoc typus, & quę figura formet. Dimidium sacrificij huius mane uult offerri, & dimidium uespere, certa mensura similę oleo conspersę teneræ à sartagine. Vide si non (ut ego suspicor) sacrificij sacerdotis hęc ipsa sit lex, quę per Moysen promulgatur, cuius dimidiū mane iubetur offerre, dimidiū uerò ad uesperam. Quam legem in duas partes diuidi præcepit, in literā uidelicet, & spi ritum. Et dimidiam quidē partē, quæ est litera offerri iubet mane, primo scilicet legis tē pore: quod illis quibus tunc secundum literam data est, nouam lucem, & nouū protulit diem, dimidium uerò eius offerri iussit in uesperam. In uespera em̄ nobis datus est salua toris aduentus, in quo pars illa dimidia, hoc est sensus uel spiritus legis, secundū q̄d lex spiritalis est, offeratur oleo conspersa tenera. Oleum ad misericordiā reuocatur, quę de bet in sacerdotibus abūdare. Tenera ad subtilem et puram intelligentiā pertinet. Quod autem à sartagine dicitur, puto quod districtū, & multa continentia aridū, & torridum uelit esse sacerdotem, in quo nihil remissum haberi ad luxuriā, nihil fluitans ad libidinē possit. Quod autem sacrificiū ipsum ex fragmentis nominauit in odorem suauitatis, pu to quod fragmēta sacerdotum uelit intelligi: cum legis per eos litera frangitur, & cibus ex ea latens intrinsecus spiritalis elicitur: ut audientes turbæ reficiantur, sicut & domi- nus fecisse refertur in Euāgelijs, ubi benedixit panes, & dedit discipulis, & discipuli cō- fringentes apposuerunt turbis. Et cum satiati fuissent omnes, superfuerunt, inquit, fra- gmentorum cophini duodecim. Istud est ergo sacrificium ex fragmentis, cū minutatim quę sunt legis sancta discutimus, ut spiritalem ex his cibum, purumq̄ capiamus. Et hęc, inquit, est lex æterna. Ioannes quidē apostolus in Apocalypsi dicit esse euangeliū æter- num, inuenimus & hic scriptum esse legem ȩternā. sed isti qui legem secundum literam sequi uolunt, uelim mihi nunc dicerent quomodo lex huius sacrificij esse possit ȩterna:

2 Cor. 9

Matt. 14

Apoc. 14

cum utiq; destructo templo, subuerso altari, & omnibus quæ dicebantur sancta, profanatis, ritus iste sacrificiorum non potuerit permanere. Quomodo ergo æternũ dicent, quod olim cessasse, & finitum esse iam constat? Restat ut secundum eam partem lex hęc æterna dicatur, qua nos dicimus legem esse spiritalem, & per eam spiritalia posse offerri sacrificia, quæ neq; interrũpi unquã, neq; cessare possunt. Nõ enim in loco est, quod subuertitur, aut in tẽpore quod mutatur, sed in fide credentis, & in corde sacrificantis. Sane quod ait, nõ edetur de sacrificio sacerdotis, sed holocaustũ erit, certum est ad domini & saluatoris nostri personã referri. De illius enim sacrificio nõ edetur, sed holocaustũ erit. Hoc in loco sacrificium, uerbum ipsum accipiendũ est, & doctrina, de qua nullus edet, hoc est nullus disputat, nullus retractat, sed holocaustũ est. Quicquid em̃ dixit, quicqd statuit, æterna consecratione perdurat, nec aliquis insanus inuenitur, aut profanus, qui retractare de eius sermonibus possit: quos tanq; holocaustum, sacrificiũ deo oblatũ, in omni cultu & ueneratione habere debemus. Quia cœlum & terra transibunt, uerba aũt eius non transibunt, sed semper manent, sicut & ipse semper manet. Per ipsum deo patri cum spiritu sancto gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

Matt. 24

De eo quod scriptum est. Hæc lex peccati, in loco quo iugulabuntur holocausta, occident & id quod peccati est, & cætera. Homilia V Cap. VII

ET locutus est dominus ad Moysen dicens: Loquere ad Aaron, et ad filios eius dicens. Hæc est lex peccati, in loco quo iugulabũtur holocausta, occident & id quod peccati est contra dominum, sancta sanctorum sunt. Sacerdos qui offert illud in loco sancto edet, in atrio tabernaculi testimonij. omnis qui tangit de carnibus eius, sanctificabitur, & cuicunq; aspersum fuerit ex sanguine eius, super uestimentum quodcunq; respersum fuerit, & ipsum lauabitur in loco sancto, & uas fictile in quocunq; coctum fuerit, confringetur: si autem in uas æreum coctum fuerit, defricabit illud, & diluet aqua. Omnis masculus ex sacerdotibus edet ea, sancta sanctorum sunt domino. Et omnia quæ pro peccato sunt, ex quibus illatum fuerit à sanguine eorũ in tabernaculo testimonij deprecari in loco sancto, nõ edentur, sed igni comburẽtur.] Hæc omnia nisi alio sensu accipiamus, quàm literæ textus ostendit, sicut sæpe iam diximus, cum in ecclesia recitantur, obstaculum magis & subuersionem Christianæ religioni quàm rationem ædificationemq; præstabunt. Si uerò discutiantur & inueniant̃ quo sensu hæc dicta sunt, & digne deo quę hic scribuntur aduertantur, fiet quidẽ ludęus qui hęc audit, sed nõ ille qui in manifesto, sed qui in occulto Iudæus est: secundũ illam differẽtiam Iudæi, quam distinguit Apostolus dicens: Nõ enim qui in manifesto ludęus est, neq; quę manifeste in carne est circũcisio, sed qui in occulto Iudæus est circũcisione cordis, qui spiritu non litera, cuius laus non ab hominibus, sed ex deo est. Quam differentiam Iudæi uisibilis & Iudæi inuisibilis nõ intelligentes impij hæretici, non solum ab his scripturis refugerũt, sed & ab ipso deo, qui legem hanc, & scripturas diuinas hominib. dedit, atq; alium sibi deum, præter illum qui cœlum & terram cõdidit, confinxerunt, cũ utiq; fidei ueritas unum eundemq; deum legis & Euangeliorũ teneat, uisibilium et inuisibilium creatorẽ. Quia & cognationẽ plurimam uisibilia cum inuisibilibus seruãt, ita ut apostolus dicat: Quia inuisibilia dei à creatura mũdi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Sicut ergo cognationem sui ad inuicẽ gerunt uisibilia & inuisibilia, terra & cœlum, anima & caro, corpus & spiritus, & ex horũ cõiunctionibus constat hic mundus: ita etiam sanctam scripturam credendum est ex uisibilibus & inuisibilibus constare: ueluti ex corpore quodam, literæ scilicet quæ uideẽ: & anima, sensus qui intra ipsam deprehenditur: & spiritu, secundũ id quod etiam quædam in se cœlestia teneat, ut Apostolus dicit, quia exemplari & umbræ deseruiũt cœlestium. Quia ergo hęc ita se habẽt, inuocantes deum, qui fecit scripturæ animam, & corpus & spiritum: corpus quidem ijs qui ante nos fuerunt, animam uerò nobis, spiritum autem ijs qui in futuro hæreditatem uitæ æternæ consequentur, per quam perueniãt ad regna cœlestia: eam nũc, quam diximus legis animam requiramus, quantum ad prẽsens interim spectat. Nescio aũt si possumus etiam ad spiritum eius ascẽdere in his, quæ nobis de sacrificijs lecta sunt. Debemus enim eum, quem diximus in occulto Iudæum, sicut ostendimus quia nõ carne, sed corde circun-

Rom. 2

Rom. 1

Heb. 8

de circunciditur.ita oſtẽdere quia et ſacrificat non in carne,ſed corde:& quia edet de ſacrificijs non carne,ſed ſpiritu.Sed uideamus iam quę ſunt illa,quę referuntur in lege.Et locutus eſt,inquit, dominus ad Moyſen dicẽs:Loquere ad Aaron,& filios eius dicens.

Hæc lex peccati:& cætera quæ paulo ante recitata ſunt. Et ante iam dixiſſe nos memini,quia lex non ſemper eiſdem datur: ſed alia quidem datur filijs Iſrael,alia autẽ filijs Aaron,alia etiam(ſicut iampridem obſeruauimus) Moyſi & Aaron eſt:& alia lex quæ ſoli Moyſi datur, ita ut nec Aaron legi ipſius particeps fiat. Quarum per ſingula diſtinctiones & diuerſitates,quis ita ſciẽtiæ dono illuminatus à deo eſt,ut poſſit integre aperteq; differere? Inuenimus enim in cõſequẽtibus præceptum domini ad ſolum Moyſen dari,& iuberi ut pectuſculum arietis perfectiõis Moyſi detur,ſicut pręcepit,inquit,dominus Moyſi.In qua portione neq; Aaron,neq; filij eius participes fiunt.Et inueniẽ lex quę pertinet ad arietẽ perfectionis,nõ poſſe peruenire uſq; ad Aarõ,neq; ad filios eius, multo magis nec ad reliquos filiorũ Iſrael,ſed ad ſolũ Moyſen,qui erat amicus dei.Verum quid opus eſt,quę poſtmodum recitanda ſunt,pręuenire? Nunc interim lex recitata eſt,quæ ad Aaron & filios eius promulgat,lex peccati, hoc eſt hoſtiæ quæ offert pro peccato:in loco,inquit,in quo iugulãtur holocauſta,ibi occident & id quod pro peccato eſt,in cõſpectu domini,ſancta ſanctorum ſunt.Multa quidem iam(deo iuuãte) de ſacrificiorum ritu ſecundum ſpiritalem intelligentiã in ſuperioribus dicta ſunt,ſed & nũc ſi gratia domini nos uiſitare dignetur,& uos oratiõibus annitamini,addemus quę dederit dominus.Hoſtiarum quædam quidem ſunt dei ſolius,ita ut nullus hominum participet ex ipſis.Quædam ſunt Aaron ſacerdotis,& filiorũ eius:quædam ipſius, & filiorum & filiarum eius,ita ut etiã uxorẽ ſacerdotis edere liceat ex his. Quędam ſunt ſacerdotũ, & filiorum ac filiarum eorum,ſed de quibus edere liceat etiam filios Iſrael.Et in illis quidem hoſtijs de quibus licet edere filios Iſrael,ſine dubio habẽt participium etiã ſacerdotes,& filij ſacerdotum:nõ tamen ex omni hoſtia,quã edet ſacerdos, etiã filios Iſrael edere licebit.Igitur cũm iſtę ſint hoſtiarum differentię,illã quam diximus ſolius dei eſſe,ex qua neq; Moyſen,neq; Aaron,neq; filios eius participare fas eſt,aliquando quidẽ holocauſtomata nominari inuenimus: aliquando uerò nõ holocauſtomata, ſed holocarpomata,ueluti dicamus,quod totus fructus ſit,ille ſcilicet qui deo offert.Eſt ergo prima legislatio de ſacrificijs, ſi tamen uel obſeruaſtis uel retinetis diligenter quę lecta ſunt, ac diſſerta,& non tranſcurrunt aures ueſtras in uanum,uel quę à nobis dicũtur,uel quę ex diuinis uoluminibus recitant.Prima ergo eſt hoſtia,holocauſtomata.Neq; enim oportebat aliam primo hoſtiam nominari,niſi eam quæ omnipotenti deo offerebatur. Secũda hoſtia eſt,quæ ad edendum ſacerdotibus mancipatur.Tertia,de qua etiã filios Iſrael contingere,uel edere,ipſos ſcilicet qui offerunt,fas eſt.Sed filios Iſrael nõ omnes, niſi illos tãtum qui mundi ſunt. Soli enim qui mundi ſunt de ſacrificijs edere iubentur. Verũ iſtas omnes hoſtias tu qui in occulto ludęus es,nõ in animalib.requiras uiſibilibus:nec in mutis pecoribus inueniri putes, quod offerri debeat deo. Iſtas hoſtias intra teipſum require,& inuenies intra animã tuam.Intellige te habere intra temetipſum greges boũ, illos qui benedicuntur in Abrahã.Intellige habere te & greges ouiũ,et greges caprarũ, in quibus benedicti, & multiplicati ſunt patriarchæ. Intellige eſſe intra te etiã aues cœli.Nec mireris quòd hæc intra te eſſe dicimus,intellige te & alium mundũ eſſe paruum, & eſſe intra te ſolem,eſſe lunam,etiam ſtellas.Hoc enim ſi ita non eſſet, nunquam dixiſſet dominus ad Abrahã:Aſpice ad cœlum,& uide ſtellas,ſi dinumerari poſſunt à multitudine,ſic erit ſemen tuum. Nec mireris inquam ſi dicitur ad Abraham, quia ſic erit ſemen tuũ ſicut ſtellæ cœli:de illis ſcilicet qui ex fide eius geniti rationabiliter uiuãt, ac diuinas leges,& præcepta cuſtodiant.Audi amplius aliquid ſaluatorẽ ad diſcipulos dicẽtem:Vos eſtis lux mundi. Dubitásne eſſe intra te ſolem, & lunam, ad quem dicit, quia lux ſis mũdi? Vis adhuc amplius aliqd de teipſo audire, ne forte parua de te & humilia cogitans, tanquam uilem negligas uitam tuam? Habet hic mũdus gubernatorem ſuũ, habet qui eum regat,& habitet in ipſo omnipotentẽ deum,ſicut ipſe per prophetam dicit.Nonne cœlum & terram ego impleo,dicit dominus? Audi ergo,ipſe omnipotẽs deus quid etiã de te,hoc eſt quid de hominib.dicat.Habitabo,inquit,in eis,& in ipſis ambulabo.Plus aliquid adhuc audi erga perſonã tuam. Et ero, inquit,eis in patrem,& ipſi

Gen.15

Matt.5

Hier.23 Leuit.26

erunt mihi in filios & filias, dicit dominus. Habet hic mundus filium dei, habet spiritum
Psal.33 sanctum, secūdum quod dicit propheta: Verbo domini cœli firmati sunt, & spiritu oris
Sap.1 eius omnis uirtus eorum. Et iterum alibi: Spiritus em̄ domini repleuit orbem terrarum.
Matt.28 Audi & tibi quid dicit Christus: Ecce ego uobiscū sum omnibus diebus usq; ad cōsum-
Ioel.2 mationem seculi. Et de spiritu sancto dicitur: Effundam de spiritu meo super omnē car-
nem, & prophetabunt. Cum ergo uideas habere te omnia quæ mundus habet, dubitare
non debes quod etiam animalia quæ offerūtur in hostijs, habeas intra te, & ex ipsis spiri
taliter offerre debeas hostias. Sed de illis (prout potuimus) in superioribus explanaui-
mus. Nūc uerò illud addimus, q̄d dicit: quia in loco in quo iugulant holocausta, ibi etiā
hostię pro peccato. Vide quàm multa misericordia et benignitas dei est, ut ubi holocau
stum iugulatur illud quod soli deo offertur, ibi etiā hostia quę pro peccato est, immola-
ri iubeat: quo scilicet intelligat se qui peccauit, & pœnitet, & cōuersus ad dominū con-
tribulati spiritus hostiam iugulat, in loco iam sancto stare, & sociari his quæ pertinēt ad
deum. Ibi ergo immolatur hostia pro peccato, ubi et holocaustum, in conspectu, inquit
domini. Est fortassis in conspectu domini offerre sacrificium, & nō offerre in cōspectu
domini. Quis ergo est qui offert in conspectu domini? Ille (ut opinor) qui nō exijt à cō-
Gen.4 spectu domini, sicut Caim, et effectus est timens & tremens. Si quis ergo est qui habet fi
duciam adstare in conspectu domini, & nō fugit à facie eius, nec aspectum eius peccati
conscientia declinat, iste in cōspectu domini offert sacrificiū. Hanc ergo hostiam quæ
offert pro peccatis, dicit esse sancta sanctorū. Maius aliquid audere uult sermo, si tamē
& uester sequat auditus. Quæ est hostia quæ pro peccatis offert, & est sancta sanctorū,
nisi unigenitus filius dei, dominus meus Iesus Christus? Ipse solus est hostia p peccatis,
& ipse est hostia sancta sanctorum. Sed q̄d addit, Sacerdos, inquit, qui offert illud, edet
illud, uidetur difficile esse ad intelligendū. Illud enim quod edendum dicit, ad peccatū
referri uidetur: sicut & alibi dicit de sacerdotib. propheta, quia peccata populi mei man
ducabunt. Vnde & hic ostēdit sacerdotem peccatum offerētis comedere debere. Sępe
ostēdimus ex diuinis scripturis Christum esse & hostiam quę pro peccato mūdi offert,
Heb.10 & sacerdotē qui offerat hostiā. Quod uno uerbo apostolus explicauit, cum dicit: Qui se
ipsum obtulit deo. Hic ergo est sacerdos, qui peccata populi comedit, & consumit, de
Psal.110 quo dictum est: Tu es sacerdos inæternum secūdum ordinem Melchisedech. Saluator
ergo & dominus meus peccata populi edit. Quomodo edit peccata populi? audi quid
Deut.4 scriptum est. Deus, inquit, noster ignis consumens est. Quid cōsumit deus ignis? Nun-
quid tam imperiti erimus, ut putemus quòd deus ignis ligna consumat, aut stipulā, aut
ferrum? Sed consumit deus ignis humana peccata, illa absumit, illa deuorat, illa purgat,
secundum quod & alibi dicit: Et purgabo te igni ad purum, hoc est māducare peccatū
eius qui offert sacrificiū pro peccato. Ipse enim peccata nostra suscepit, & in semetipso
ea tanquā ignis comedit, & absumit. Sic denicq; econtrario eos qui permanent in pecca
tis, mors dicit deglutisse, sicut scriptū est: Deglutiuit mors prævalens. Hoc puto esse q̄d
Luc.12 in euāgelio saluator dicebat: Ignem ueni mittere in terram, & q̄d uolo ut accendat? Atq;
utinam & mea terra accēdatur igni diuino, ut ultra nō afferat spinas & tribulos. Sic in-
Deut.32 telligere debes et illud, quod scriptum est: Ignis accēsus est ab ira mea, comedet terram,
et generationes eius. Dicit ergo lex. Sacerdos qui obtulerit, edet illud in loco sancto, in
atrio tabernaculi testimonij. Consequens enim est, ut secundū imaginem eius qui sacer
dotium ecclesiæ dedit, etiam ministri eius sint, & sacerdotes ecclesiæ peccata populi ac
cipiant, & ipsi imitantes magistrum, remissionem peccatorum populo tribuant. Debēt
ergo & ipsi ecclesiæ sacerdotes ita perfecti esse, & in officijs semper sacerdotalibus eru
diti, ut peccata populi in loco sancto, in atrijs tabernaculi testimonij, ipsi nō peccando
cōsumāt. Quid aūt est in loco sancto manducare peccatum? Locus erat sanctus, in quē
Exod.3 peruenerat Moyses, secundū quod dictum est ad eum: Locus enim in quo stas, terra san
cta est. Similiter ergo et in ecclesia dei locus sanctus est, fides perfecta, charitas de corde
puro, et cōscientia bona. Qui in his stat in ecclesia, in loco sancto stare se agnoscat. Nec
enim in terra quęrendus est locus sanctus, in quā semel data sententia est à deo dicēte:
Gen.3 Maledicta terra in opere tuo. Fides ergo integra, & sancta cōuersatio, locus est sanctus.
In hoc itaq; loco positus sacerdos ecclesiæ, populi peccata consumit, ut hostiam iugulās

uerbi

uerbi dei, & doctrinę sanæ uictimas offerens, purget à peccatis cõscientias auditorũ. Edit ergo sacerdos carnes sacrificij in atrio tabernaculi testimonij, cũ intelligere potuerit quę sit ratio in ijs, quæ ũe mysteria, quæ describũtur de atrijs tabernaculi testimonij. Ad hæc enim atria secreta & recondita nullus accedit, nulli hæc nisi sacerdotibus patẽt: si tamen pateant, si scientia sua, & intellectu mystico potuerint eorũ secreta penetrare. Scio autem esse & alia quædã in ecclesia dogmata secretiora, quæ adire nec ipsis sacerdotib. liceat. Illa dico, ubi arca reconditur, ubi urna, ubi manna, & tabulæ testamẽti. Illuc ne ipsis quidẽ sacerdotib. datur accessus, sed uni tantũ pontifici, & huic semel in anno certis quibusq; & mysticis purificationib. concedit istud intrare secretũ. Sunt & alia ecclesiæ dogmata, ad quę possunt peruenire etiã Leuitæ, sed inferiora sunt ab ijs quę sacerdotib. adire cõcessum est. Scio & alia esse, ad quę possunt accedere etiã filij Israel, hoc est laici, non tamẽ alienigenæ, nisi adscripti iã fuerint in ecclesia domini. Ægyptius em̃ tertia generatione intrabit in ecclesiam dei. Credo fidẽ patris, et filij, & spiritus sancti, in quã credunt omnes qui sociantur ecclesiæ dei, tertiam generationẽ mystice dictã. Veruntamẽ sciendum est, q; ex hostijs quæ offeruntur, licet concedant̃ sacerdotib. ad edendum, nõ tamẽ omnia cõceduntur: sed pars ex ipsis aliqua deo offertur, & altaris ignibus tradit̃: ut sciamus etiam nos q; etsi cõceditur nobis aliqua ex diuinis scripturis apprehẽdere et agnoscere, sunt tamen aliqua quæ deo reseruanda sunt: quæ cum intelligentiam nostrã superant, sensusq; eorum supra nos sit, ne forte aliter à nobis quàm se habet ueritas, ꝓferantur, melius igni ista seruemus. Et ideo etiã in hoc loco, quę quidẽ concessa sunt hominibus ad edẽdum, prout potuimus intra tabernaculũ domini cõsumpsimus: si qua uerò supersunt, & uel uos in audiendo, uel nos superant in dicẽdo, seruemus igni altaris, tanquam eam partẽ, quę pro peccato super altare domini iubetur offerri. Et hęc est, inquit, lex arietis qui pro delicto est, sancta sanctorum, in loco in quo iugulant̃ holocaustoma ta, iugulabunt et arietẽ qui pro delicto est, contra dominũ &c. Videtur quidẽ in scripturis diuinis frequẽter peccatũ pro delicto, & delictũ pro peccato indifferẽter, et absq; aliqua distinctione nominari: in hoc tamen loco inuenietur esse discretũ. Nam cũ superius in hostia pro peccato ritum sacrificij atq; ordinẽ tradidisset, nunc separatim mãdat sacrificium pro delicto, & quãuis eodem ordine, atq; eadẽ obseruãtia cuncta mãdentur, & addat in nouissimis: Sicut id quod pro peccato est, ita & id quod pro delicto est, lex una erit eorum: tamen uoluit ostẽdere esse aliquid differentiæ in his, quibus sacrificia diuisa mandauit. In quo puto ego delictũ quidẽ cõmissum esse leuius aliquanto, cẽ peccatum. Nam inuenimus de peccato dici, q; sit peccatum ad mortẽ. De delicto nõ legimus quod esse dicatur ad mortẽ. Scio tamen & illam differentiã, quæ nõnullis sapientiũ uisa est, quod delictũ quidem sit, cum nõ facimus ea quę facere debemus. Peccatũ uerò sit, cum cõmittimus ea quæ cõmittere non debemus. Sed hęc qm̃ non semper in scripturis diuinis sub ista distinctione inuenimus, idcirco generaliter affirmare nõ possumus. Igit̃ eodem modo, atq; eadem traditione de sacrificio quod pro delicto offertur, accipiendũ est, quo & suprà exposuimus de eo quod pro peccato est. Similiter enim iubent̃ adipes arietis, ij qui circa renes sunt, & ij qui interiora operiũt, imponi super altare: ut & tu qui hæc audis, scias omne quod est intra te crassius, & operit interiora tua, debere te offerre igni altaris: ut purgẽtur om̃ia interiora tua, & dicas & tu, sicut & Dauid dicebat: Benedic anima mea dominũ, & omnia interiora mea nomẽ sanctũ eius. Nisi em̃ ablata fuerit crassitudo illa quæ tegit interiora tua, non possunt subtilem & spiritalẽ capere sensum, nec possunt intellectum capere sapientiæ, & ideo dominũ laudare nõ possunt. Quod si ablatum fuerit omne quod pingue est de renibus, & omnib. interioribus uiscerũ, tunc uere purgatus omni uitio libidinis iugulasti hostiã ꝓ delicto, & obtuliſti sacrificiũ deo in odorẽ suauitatis. Sacerdotis, inquit, qui offert illud & repropitiabit pro delicto, ipsius erit. Discãt sacerdotes domini, qui ecclesiis prẽsunt, quia pars eis data est cũ his, quorũ delicta repropitiauerint. Quid aũt est rẽppitiare pro delicto? Si assumpseris peccatorẽ, & monẽdo, hortando, docẽdo, instruendo, adduxeris eũ ad pœnitentiã, ab errore correxeris, à uitijs emendaueris, et effeceris eũ talem, ut ei conuerso propitius fiat deus, pro delicto repropitiare diceris. Si ergo talis fueris sacerdos, et talis fuerit doctrina tua, & sermo tuus, pars tibi dabitur eorũ quos correxeris: ut illorum meritũ, tua merces sit,

1 Ioan. 5

Psal. 102

1.Cor.3 & illorum ſalus, tua gloria. Aut non & Apoſtolus hęc oſtendit, ubi dicit quia quod ſup
ædificauerit, quis mercedē accipiet? Intelligāt igitur ſacerdotes domini, ubi eſt his data
portio, & in hoc uacent, atq; his operā dent. Nō ſe inanibus & ſuperfluis actibus implicent, ſed ſciāt ſe in nullo alio partē habituros apud deū, niſi in eo quod offertur pro peccatis: id eſt q à uia peccati conuerterint peccatores. Notandū etiā illud eſt, q quę offerū
tur in holocauſtū, interiora ſunt: quod uerò exterius eſt, domino non offertur. Pellis do
mino nō offertur, nec cedit in holocauſtomata. Talis fuit & ille filius Iuda, qui dicebat
Gen.38 Her, quod interpretatur pellis. Propterea & Her peſſimus erat, & occidit eū deus, quia
iſti tales domino non offerūtur. Et omne ſacrificium quod fiet in clibano, & oē quod
fiet in craticula, uel in ſartagine, ſacerdotis q offeret illud ipſius erit. Quid dicimus? Putamúſne quod omnipotēs deus qui reſponſa Moyſi cœlitus dabat, de clibano, & craticula, & ſartagine præciperet: ut diſceret populus per Moyſen, quia per hæc deus his ꝓpitius fiet, ſi quędam in ſartagine frixerint, quædam in clibano coxerint, quędam in cra
Vt ubiq; ſubmouet literam ticula aſſauerint? Sed non ita eccleſiæ pueri Chriſtū didicerunt, nec ita in eum per Apoſtolos eruditi ſunt, ut de domino maieſtatis aliquid tam humile & tam uile ſuſcipiant. Quin potius ſecūdum ſpiritalem ſenſum, quem ſpiritus donat eccleſię, uideamus quod ſit iſtud ſacrificiū, quod coquatur in clibano, uel quis iſte clibanus intelligi debeat. Sed ubi inueniā modo ad ſubitum ſcripturā diuinam, quæ me doceat quis ſit clibanus? Dominum meū Ieſum inuocare me oportet, ut quęrentē me faciat inuenire, & pulſanti aperiat, ut inueniam in ſcripturis clibanum, ubi poſſim coquere ſacrificium meum, ut ſuſci-
Oſee 7 piat illud deus. Et quidē inueniſſe me puto in Oſee ꝓpheta ubi dicit: Omnes mœchantes, ſicut clibanus ſuccenſus ad comburendum. Et iterum: Incaluerunt, inq;, ſicut clibanus corda eorum. Cor ergo eſt hominis clibanus. Iſtud autem cor ſi uitia ſuccenderint, uel libido inflammauerit, non coquet, ſed exuret. Si uerò ille id ſuccenderit, qui dixit, Ignem ueni mittere in terram, panem ſcripturarū diuinarum, & ſermonum dei, quos in corde ſuſcipio, non exuro ad perditionē, ſed coquo ad ſacrificiū. Et fortaſſis illa coqui dicunt in clibano, quæ interiora ſunt, & recōdita, nec proferri facile ad uulgus poſſunt. Sunt em̄ multa in ſcripturis diuinis huiuſmodi: ſicut apud Ezechielem, cū uel de Cherubim, uel de deo, & de illa magnifica uiſione deſcribitur. Hæc ſi in clibano nō coquantur, comedi ita ut ſunt cruda nō poſſunt. Neq; em̄ credendum eſt, quod ſit animal quoddam in forma leonis poſitū, quo uehatur deus, uel aliud in forma uituli, aut aquilę. Hæc ergo & ſiqua huiuſmodi ſunt, non ſunt cruda proferenda, ſed in cordis clibano ſunt coquenda. Tria itaq; ſunt hæc, in quib. dicit ſacrificia debere præparari, in clibano, in ſartagine, in craticula: & puto quòd clibanus ſecundum ſui formam profundiora, & ea quæ ſunt inenarrabilia ſignificet in ſcripturis diuinis. Sartago uerò ea quæ ſi frequēter ac ſæpe uerſentur, intelligi, & explicari poſſunt. Craticula autem ea quę palam ſunt, & abſq;
Triplex ſcripturæ ſenſus aliqua obtectione cernuntur. Triplicē nanq; in ſcripturis diuinis intelligētię inueniri ſępe diximus modum, hiſtoricum, moralem, & myſticū. Vnde & corpus ineſſe ei, & animam, ac ſpiritum intellexim̄us. Cuius intelligentiæ triplicem formam, ſacrificiorum triplex hic apparatus oſtēdit. Sed et alibi inuenimus, id eſt in his ipſis, quę de ſacrificijs memorantur, dici caniſtrū ſanctum perfectionis, in quo tres panes haberi mādātur. Vides conſonare ſibi ſacramentorū omnium formas? Caniſtrū perfectionis, in quo tres panes poni iubentur, quid aliud debemus accipere, niſi ſcripturas diuinas, cibos auditorib. tripliciter apponētes? Vis tibi & de euangelijs ſimilis myſterij proferamus exempla? Re
Luc.11 colamus domini uocem, ubi dicit, quia medio noctis uenit quidam ad amicū ſuum pulſans oſtium eius, et ait: Amice, cōmoda mihi tres panes, quoniā amicus mihi ſuperuenit de uia, & non habeo quod ponam ei. In quibus (ut breuiter perſtringamus) nox eſt tēpus hoc uitę, & tres panes ſunt, unus qui in clibano, alius qui in ſartagine, tertius qui in craticula coquitur. Poſt hęc inquit: Et oē ſacrificiū factum in oleo ſiue non factum, omnibus filijs Aarō erit ſingulis æqualiter. Quod ſacrificiū factū eſt in oleo, uel quod eſt non factū in oleo? Sacrificiū ſalutaris in oleo fieri iubet, ſicut ſuprà iā diximus. Sacrificium uerò pro peccato nō fit in oleo. Dicit em̄: Nō ſuperponet ei oleum, quoniā pro peccato eſt. Quod ergo pro peccato eſt, nec oleum lętitię ei, nec thus ſuauitatis imponitur.
2.Cor.12 De peccantibus enim dicit apoſtolus: Et lugeam eos, qui ante peccauerunt, & nō egerunt

runt pœnitentiã. Nec odor in eo ſuauitatis eſt, quia ex perſona peccatoris dicitur: Cõputruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meę. Hæc interim à nobis obſeruata ſunt de ſuperiori capitulo, ubi lex ſacrificij ſcribit pro delicto. Nõ aũt dubito multa eſſe, quæ nos latent, & ſenſum noſtrũ ſuperant. Nõ enim ſumus illius meriti, ut & nos dicere poſſimus: Nos aũt ſenſum Chriſti habemus. Ipſi enim plus eſt ſenſus Chriſti, cui patent uniuerſa, quæ in legibus ſacrificiorũ intra literæ continentur arcanum. Si enim mererer ut daret mihi ſenſus Chriſti, etiã ego in his dicerẽ: Vt ſciamus quæ à deo donata ſunt nobis, quæ & loquimur. Sed nũc cõtenti paruitate ſenſus noſtri, ſecũdi capituli uideamus exordiũ. 1.Cor.2 Ibid.

Hæc eſt, inquit, lex ſacrificij ſalutaris, quod offerent domino. Siquidẽ pro laudatiõe offerẽt illud, & offerẽt ad ſacrificiũ panes laudationis ex ſimila factos in oleo, & lagana azyma uncta oleo, & ſimilaginẽ cõſperſam in oleo, ſuper panes fermẽtatos offeret munera ſua, quia ſacrificiũ laudationis ſalutaris eius eſt: & offeret ab eo unũ de omnib. muneribus ſuis ſeparationẽ domino, ſacerdoti qui effundit ſanguinẽ ſalutaris, & carnes ſacrificij laudationis ſalutaris, ipſi erunt, & in qua die donũ offertur, manducabũt, & nõ derelinquent ex eo uſq; in mane.] Sacrificiũ hoc, quod ſalutare appellatur, in duas diuidit partes, & unã quidem laudationis nominat, alterã uoti, utrunq; tamẽ ſacrificiũ, ſalutare nominatur. Verum quoniã non eſt nobis nunc ſecundum literã inſtaurare ſacrificia, requiramus in nobis quiſnam eſt tãtus ac talis, qui ſacrificium ſalutare, & ſacrificiũ laudis offerat deo. Ego illum eſſe arbitror, qui in omnibus actibus ſuis facit laudari deũ, & impletur per eum illud quod dominus & ſaluator noſter dicit: Vt uideãt homines opera ueſtra bona, & magnificent patrẽ ueſtrum, qui in cœlis eſt. Ille ergo obtulit ſacrificium laudis, pro cuius actibus, pro cuius doctrina, uerbo, & moribus, & diſciplina, laudaẽ & benedicitur deus, ſicut è cõtrario ſunt illi, de quibus dicitur: Quia per uos nomẽ meum blaſphematur inter gẽtes. Obſerua tamẽ & hic, quomodo panes ex ſimila facti in oleo, & lagana azyma uncta oleo, & ſimila cõſperſa in oleo ponitur, & triplici iterum ſacramento hoſtia ſalutaris offertur, et ad ultimum, ſacerdoti, inquit, qui effundit ſanguinem ſacrificij ſalutaris ipſi erit. Superius dixit: Sacerdoti qui propitiabit ipſi erit. Hic ſacerdoti qui effundit ſanguinẽ ſacrificij ſalutaris, ipſi erit. Digno ordine utitur, prius eñ repropitiatio quærẽda eſt, & poſt hæc offerendum ſacrificium ſalutaris. Neq; enim ſalus eſſe cuiquam poteſt, niſi prius ſibi propitiũ faciat Deum. Sed & carnes, inquit, ſacrificij laudationis ſalutaris ipſi edunt. Sæpe iam diximus quòd carnes in ſcripturis ſolidũ indicãt cibum, perfectamq; doctrinam. Secundũ ſcripturas ſcio eſſe animæ cibum quendam lactis, & aliũ cibum animæ olerũ, & alium carnis, ſicut ipſe Apoſtolus de quibuſdã dicit: Quia lacte uos potaui, nõ eſca. Nõdum enim poteratis, ſed nec adhuc poteſtis. Adhuc enim eſtis carnales. Et iterum alibi dicit: Alius quidẽ credit manducare omnia, qui aũt infirmus eſt olera manducat. Et rurſum alibi: Perfectorum autem eſt cibus ſolidus, & cętera. Hic ergo carnes ſacrificij ſalutaris, quod offertur pro laudatione, ipſius iubenẽ eſſe ſacerdotis. Ex ſimila uerò tripliciter oblata (ut ſuprà diximus) unum tantum quod placuerit ſacerdoti deputatur: cætera offerẽtis ſunt laici, ita tamen ut ſub die comedantur, nec remaneat ex his aliquid in mane. Carnes ergo in quibus ſolidus cibus eſt, & perfecta ſcientia, ſacerdotibus deputãtur, quia debent in omnibus eſſe perfecti, in doctrina, in uirtute, in moribus. Si enim hoc in ſe nõ habuerint, de ſacrificiorũ carnibus nõ edent. Vnum uerò illud quod ſeparatur, tanquam præcipuum ex tribus quæ ex ſimila præcepta ſunt, in hoc illam partẽ ſciẽtiæ arbitror deſignari, de qua ſuperius diximus, quæ perfectam indicat profundamq; doctrinam. Sed requires fortaſſe, cum ſuperius fermentũ penitus abiecerit de ſacrificijs, quomodo nũc ſuper panes fermentatos ſacrificium mandat imponi? Verum diligentius intuere, quia non ad ſacrificium, ſed ad miniſterium ſacrificij fermentatus panis aſſumitur. Quid ergo hic ſit agẽdum, uideamus. Dominus in Euangelijs humanã doctrinam Phariſæorum, qui tradebant traditionem prȩcepta hominum, fermentum appellat, cum dicit diſcipulis: Obſeruate à fermento Phariſæorum. Similiter ergo humana doctrina eſt (uerbi cauſa) grãmatica ars, uel rhetorica, uel etiam dialectica. Ex qua doctrina ad ſacrificium quidem, hoc eſt in his quæ de deo ſentienda ſunt, nihil ſuſcipiendum eſt, ſermo uerò lucidus, et eloquentiæ ſplendor, ac diſputãdi ratio, ad miniſterium uerbi dei decenter iubetur admitti. An non ſuper hoc fermentũ ha- 1.Cor.2 Matt.5 Rom.2 1 Cor.3 Rom.14 Heb.5 Matt.16

1.Cor.15 Tit.1 bebat uerbi dei sacrificiũ positũ ille qui dicebat: Corrumpunt mores bonos colloquia mala. & Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, uętres pigri, & alia his similia ex fermento sumpta Græcorũ. Quod autem dicit, sub die comedetur, nec derelinquetur ab eo usq; in mane, conferamus cum cæteris sacrificijs, & uideamus quæ sit ratio quòd in hoc quidẽ sacrificio salutari, eadem die quæ offerunt præcepit comedenda: in alio uerò sacrificio, etiã in secundam diem seruari indulget, & usq; in tertiam, tertia uerò iam die igni tradi quæ superfuerint, ne polluant offerentem. Quid ergo habeat ista differẽtia, uideamus. Sed uerè indigemus auxilio dei, qui omnes adipes cõtegẽtes interiora nostra dignetur abscindere, & omne crassioris sensus uelamẽ auferre, ut hæc secundũ id quod à deo mandari dicitur, possimus aduertere. Conferamus igitur ipsam sibi scripturã diuinam, & quam aperuerit nobis absolutionis semitam subsequamur. Inuenimus enim de sacrificio Paschę, quod in uespera immolari iubetur, dari mãdatũ similiter, ut nihil remaneat ex carnibus usq; in mane. Non est hoc ocioſum q; hesternas carnes uesci non uult nos sermo diuinus, sed recẽtes semper & nouas, eos uerò maxime qui sacrificiũ Paschę, uel sacrificiũ laudis immolãt deo, nouas uerò carnes, & recentes ipsius diei edere iubet, hesternas prohibet. Recordatus sum simile aliquid & prophetã Ezechielẽ dicere, cum ei dominus præcepisset, ut coqueret sibi panes in stercore humano, Respõdit enim do-
Ezech.4 mino & dixit: O domine, nunq; cõtaminata est anima mea, & morticinũ aut immundũ nõ introiuit in os meum. Sed neq; caro hesterna introiuit in os meũ. De quo sæpe apud memetipsum requirebã quænã esset ista prophetæ exultatio, qua uelut magnũ aliquid ante deũ proferret, & diceret, quia nunquã carnẽ hesternam manducaui. Sed ut uideo, hinc edoctus, & ex istis imbutus mysterijs, hęc propheta loquebatur ad dñm, quia non ita abiectus, & degener sum sacerdos, ut hesternis, id est ueteribus carnibus uescar. Audite hæc omes domini sacerdotes, & attentius intelligite quæ dicuntur. Caro quæ ex sacrificijs sacerdotibus deputat, uerbũ dei est quod in ecclesia docent. Pro hoc ergo figuris mysticis cõmonentur, ut cum proferre ad populum sermonẽ cœperint, nõ hesterna proferant, non uetera quæ sunt secundum literã proloquantur, sed per gratiã dei noua semper proferant, & spiritalia semper inueniant. Si em̃ ea quæ didiceris à Iudæis hesterno, hæc hodie in ecclesia proferas, hoc est hesternã carnẽ sacrificij edere. Si meministis, etiam in oblationẽ primitiarũ eodem sermone usus est Legislator, ut sint, inquit, noua & recentia. Vides ubiq; ea, quę ad laudes dei pertinẽt (hoc enim est sacrificium laudis) noua, & recentia esse debere, ne forte cum uetera profers in ecclesia labia tua loquãtur,
1 Cor.14 & mens tua sine fructu sit. Sed audi quid dicit Apostolus: Si, inquit, loquar linguis, spiritus meus orat, sed mens mea sine fructu est. Quid igitur est? orabo, inquit, spiritu, orabo & mente: psalmum dicam spiritu, psalmum dicam & mente. Ita ergo & tu siue ex eruditione spiritali, & ex dono gratiæ dei, præsentem & recentẽ protuleris sermonẽ in laudibus dei, os quidẽ tuũ offert sacrificiũ laudis, sed mens tua pro sterilitate hesternæ carnis arguitur. Nam & dominus panẽ, quem discipulis dabat, & dicebat eis: Accipite & man-
Matt.26 Corpus domini ducate, nõ distulit, nec seruari iussit in crastinũ. Hoc fortasse mysterij cõtinetur etiam in eo quod panẽ portari non iubet in uia, ut semper recentes, quos intra te geris, uerbi dei
Ios.9 panes proferas. Denig; Gabaonitę illi propterea cõdemnant, & ligni cęsores, uel aquę gestatores fiunt, quia panes ueteres ad Israelitas detulerũt, quibus lex spiritalis iubebat semper uti recentibus & nouis. Alia sanè sacramẽtorum figura est, quæ iubet etiam in altera die, quod superfuerit edi, nihil uerò in tertiã diem reseruari, de qua suis locis uidebimus. Sed ne illud quidẽ nos lateat, esse quoddã tempus, in quo benedictio sit ueteribus uesci. Nam de anno septimo, qui remissionis annus uel sabbaticus nominatur, ita dicitur: Manducabis, inquit, uetera, & uetera ueterum. Tũc sub septimi anni mysterio (ut diximus) benedictio est uetera mãducare, nunc uerò prohibet. Sed multus est excessus hærere per hęc singula, & ex occasione testimoniorũ longius euagari, cũ explanationẽ sacrificiorũ habeamus in manibus. Dicitur ergo in sequẽtibus, quòd si uotum fuerit, aut si uoluntarium sacrificauerit munus suum, quacũq; die obtulerit sacrificiũ suũ edetur & altera die. Et quod superfuerit de carnibus sacrificij usq; in diem tertiũ igne cremabit. Si aũt manducãs mãducauerit ex carnibus die tertia, nõ erit acceptũ ei, qui offert illud, nõ reputabitur ei, coinquinatio est. Anima aũt si qua mãducauerit ex eo, peccatũ accipiet.

Hoc est

Hoc est nimirum quod & Dauid dicit in psalmis: Fiat oratio eius in peccatū, quando non solum nihil meriti, sed etiam culpæ multum ex sacrificijs quæritur. Audis enim Legislatorem decernere, quia si quis manducauerit ex eo quod superfuerit in tertiā diem, peccatū accipiet. Vnde cognoscendum est quanta humanæ conditioni peccatorum labes immineat, cum oriatur etiā inde peccatū, unde hostia propitiationis offertur. Hæc credo considerans beatus Dauid, dicebat in psalmis: Peccata quis intelligit? Voti igit & uoluntatis sacrificiū est, quo & secunda quidem die uesci fas est, penitus uerò abiuratur in tertiam. Sed dat remedium negligentibus. Si, inquit, inualidus fueris, & non potueris oēs carnes sacrificij secūda finire die, nihil de his in die tertia comedas, sed igni trade quod supereſt. Si enim uolueris post duos dies māducare de sacrificio, peccatum accipies. Ego (prout sēsus mei capacitas habet) in hoc biduo puto duo testamēta posse intelligi, in quibus liceat oēm uerbū quod ad deum pertinet (hoc enim est sacrificium) requiri, & discuti, atq; ex ipsis omnem rerum scientiam capi. Si quid autem superfuerit, quod nō diuina scriptura decernat, nullam aliam tertiam scripturam debere ad auctoritatem scientiæ suscipi, quia hæc dies tertia nominatur, sed igni tradamus quod supereſt, id est deo reseruemus. Neq; enim in præsenti uita deus scire nos omnia uoluit, maxime cum id & Apostolus dicat: Quia ex parte scimus, & ex parte prophetamus. Cum uenerit autem quod perfectum est, destruentur illa quæ ex parte sunt. Iste est ergo ignis, cui quæ in tertium diem superfuerint, seruare debemus, & non temeritate præsumpta assumamus nobis cunctorū scientiā, ut merito nobis dicatur ab eodem Apostolo, Nescientes neq; quæ loquuntur, neq; de quibus affirmant. Ne forte ergo non fiat acceptū sacrificium nostrum, & hoc ipsum quod ex diuinis scripturis cupimus scientiā capere, uertatur nobis in peccatū, seruemus eas mēsuras, quas nobis per Legislatorem lex spiritalis enunciat. Et carnes quæcunq; tactæ fuerint ab omni immūdo, non manducabuntur, igni cremabunt. Omnis mūdus manducabit carnes, & anima quæcunq; manducauerit carnes sacrificij salutaris quod est domino, & immūditia eius in eo fuerit, peribit anima illa de populo suo. Et anima quæcūq; tetigerit omnē rem immundā, uel ab immunditia hominis, uel quadrupedum immundorū, uel ab omni abominato immundo, & manducauerit ex carnib. sacrificij salutaris quod est domini, peribit anima illa de populo suo.] Triplices immunditiæ causas hic Legislator exposuit. Vnam, ne carnes sacrificiorū aliqua immunditia cōtingantur. Aliam, ne is qui edit carnes sacrificij, immūdus sit, & immunditia eius in ipso sit. Tertiam, quod etsi carnes mundæ sint, & ipse qui edit mundus sit, tamen ne cōtigerit aliquid immundū, uel à pecoribus, uel ab auibus, uel ex omnibus quæ immunda pronunciata sunt. Et hæc quidē uoluntas est Legislatoris de ritu sacrificiorum corporaliū sancientis. Secundū nostræ uerò expositionis ordinem, ubi carnes sanctæ uerba intelligant esse diuina, huiusmodi habenda est obseruatio, quia sæpe accidit mūdas carnes cōtingi ab aliquo immūdo, ut (uerbi causa dixerim) si quis de deo patre, ac de unigenito eius, & spiritu sancto, digno deitatis mysterio purū faciat syncerūq; sermonē, similiter & de omnibus creaturis rationabilibus tanq; à deo factis ad hoc ut caperent & intelligerent eum, non autē consequēti mysterio afferat etiam carnis resurrectionem, primus quidē sermo eius quē perfecte & sancte disseruit, solidus cibus est, carnes sanctæ sunt, hoc uerò quod his addit, resurrectionis carnis negando gloriā, quia alienum à fide est, superioribus iunctum perfectis & fidelibus uerbis, sanctas carnes cō taminauit & polluit, Ideo ergo præcepit Legislator ne manducētur huiusmodi carnes, quibus immūditia infidelitatis alicuius adiūgitur. Propterea & apostolus dicit: Etenim diem festū celebremus non in fermento ueteri, neq; in fermēto malitiæ & nequitiæ, sed in azymis syncritatis & ueritatis. Secundū immunditiæ genus est, ne ipse qui carnes edit, immūdus sit, & immunditia eius in ipso sit, quod hoc modo intelligi potest, uerbi gratia, si sit aliquis naturæ florentis, & ardentis ingenij, nō continuo aptus uidebitur ad suscipiēda uerbi dei mysteria, sed quærit etiā hoc, ut prius à profanis actibus, & immundis operibus separet, & ita demum eruditionis capax fiat, si prius capax fuerit sanctitatis. Simile his in Numeris legimus scriptū, ubi dominus carnes cœlitus dedit filijs Israel & dicit: Sanctificamini in crastinum, ut māducetis carnes, hoc ostēdens, quod nisi sanctificati essent prius, & mundi effecti, carnes eis non daret Deus. Bene aūt clementiam

Psal. 109

Psal. 18

1 Cor. 13

1 Cor. 5

Num. 11

domini

domini Legislator ostendit, ut nō diceret quia nō manducet carnes in quo fuit immun
ditia, sed ait: in quo immūditia eius in ipso est. Nemo etenim ferè inuenit, in quo nō fuit
immunditia: Inueniri aūt potest, in quo fuerit quidem, sed audita lege domini ultra iam
non sit. Quod si permanet in eo immunditia sua, & his auditis cōuerti nō uult, & emen
dari, peribit, inquit, anima illa de populo suo. Tertia est immunditiæ species, qua is qui
mundus est, si aliquid cōtigit immundū, non tam suo peccato, q̄ aliena cōtagione pol-
luitur: utputa si quis societur amicitijs & cōsortio hominis liuidi, uel iracundi, uel adul
teri, & ipse quidem propriis actibus nō inferatur sceleribus eius, uideat tamen eum, &
intelligat quomodo fratrē suum odit, & homicida est, uel quomodo insidiatur alienæ
mulieri, & adulter est, uel quomodo in cæteris quibusq̄ sacrilegus est, nec deprehēsis
his discedat ab eius cōsortio, iste est qui cōtingit immundū, uel animal, uel auē, uel mor
ticinū, & aliena immunditia ipse pollutus est. De diuersitatibus aūt immundorū, prout
occurrere potuit, in superioribus diximus. Aut nō & Apostolus secundū hanc eandem
1.Cor.5 præcepit formam, cum dicit: Nunc autē scripsi uobis in epistola, ut non cōmisceamini
fornicarijs, si quis frater nominat̄ fornicator, aut auarus, aut idolis seruiēs, aut ebriosus,
aut rapax, cum huiusmodi nec cibū sumere. In quibus oīibus quid est aliud quod præ-
cepit, nisi ne nos ab alienis peccatis & immūditijs polluamur? Et locutus est, inquit,
dñs ad Moysen dicens: Loquere filijs Israel dicens: Omnem adipem boum, & ouium,
& caprarū, non edetis, & adeps morticinorū, & à fera captorum nō erit ad omne opus,
& in esca non edetur. Omnis qui adipem edet ex pecoribus ex quibus offertis ab eis ho
stiam domino, peribit anima illa de populo suo. Et omnem sanguinē nō edetis in omni
habitatione uestra, à pecoribus, & à uolatilibus. Omnis anima quæcunq̄ māducauerit
sanguinē, peribit anima illa de populo suo.] Adipes quidem eorū animaliū, quæ in sa-
crificijs offeruntur, & aliorum nōnullorū edi uel in usu haberi abnegat Legislator, san-
guinē uerò omnis carnis comedi uetat. In superioribus locū mysticū pertractantes, ubi
uitulus in holocaustū dabatur pro peccato, & adipes imponebant̄ altari, sanguinē qui-
dem quo ex parte aliqua cornua liniebant̄, reliquus uerò ad basim effūdebat̄ altaris, in
eorum accipiemus figurā, qui residuus dicitur Israel, & postq̄ plenitudo gentium subin
troierit, salutem in nouissimis sperant. Adipes uerò animam diximus Christi, quę est ec
clesia amicorū eius, pro quibus animam suam posuit. Potest ergo fieri & in hoc loco, ut
quod mandatur ne quis adipes edat ex his quæ domino offerunt̄, hoc sit quod & domi
Matt.18 nus dicit: Ne quis scandalizet unum ex his minimis, qui credunt in me. Quod autē san-
Rom.11 guis nullius animalis edi iubetur, illud fortasse sit, quod de Israelitis dicit Apostolus: Di
cis ergo, si fracti sunt rami ut ego inserar. Bene propter incredulitatē fracti sunt. Tu aūt
fide stas, noli altum sapere, sed time. Et iterū: Noli gloriari aduersus ramos, quo scilicet
casui eorum nullus insultet. Ne forte sicut idem Apostolus dicit, & tu excidaris, & illi si
non permanserint in incredulitate inserant̄. Sanguis autem puto quod populus ille cō
petenter intelligatur. Nō enim ex fide, neq̄ ex spiritu Abraham, sed tantū ex sanguine
eius descendunt. Post hęc: Et locutus est dominus ad Moysen dicens, filijs Israel loque
re dicens: Qui offert sacrificiū salutaris sui domino, offeret munus suū domino in sacrifi
cio salutaris sui, manus eius offerent hostiam domino, adipem qui super pectusculū est,
& pinnam iecoris: offeret ea ita, ut ponatur donū contra dominū, & imponet sacerdos
adipem, qui est super pectusculum, super altare, & erit pectusculū Aaron & filijs eius,
& brachium dextrū dabitis separationē sacerdoti à sacrificijs salutaribus uestris, qui of
fert sanguinē salutaris, & adipem ex filijs Aaron, ipsi erit brachiū dextrum in parte, pe-
ctusculum enim impositionis, & brachiū dēptionis accepi à filijs Israel â sacrificijs salu-
taribus uestris, & dedi ea Aaron sacerdoti, & filijs eius, legitimū æternū à filijs Israel.]
Hoc est sacrificiū quod dicit̄ salutare. Quod sacrificium nemo offert dño, nisi qui sanus
est, & salutis suæ conscius, gratias dño refert. Nemo ergo qui æger est animo, & langui-
dus in operibus, offerre potest sacrificiū salutare. Vis uidere quia nemo æger & langui-
dus non potest illud offerre sacrificium? Leprosus ille, quem in euangelio dominus cu
rasse describitur, non poterat offerre hostiam, donec lepræ ægritudine tenebatur. Cum
aūt accessit ad Iesum, & mūdatus est, tūc iubetur ei à domino offerre munera ad altare,
Matt.8 quod præcepit, inquit, Moyses in testimonium illis. Audisti quis sit, qui offerre debeat

hostiam

hostiã salutaris, audi nunc quomodo debeat offerre. Manus, inquit, eius offerent hostiã domino. Nunquid nõ euidenter clamat Legislator, quia nõ homo est qui offert hostiã, sed manus eius, id est opera eius? Opera nanq; sunt, quę commendant hostiã deo. Si eñ attracta sit manus tua ad dandũ, & expansa ad accipiẽdum, intra te est adhuc lepra tua, & offerre non potes hostiã salutaris. Manus ergo eius offerent sacrificiũ salutaris, & manus eius offerent ea, quę dño offerenda sunt, id est adipẽ qui super pectusculũ est, & pinnam iecoris. In hoc loco ubi nos habemus manus eius offerẽt hostiã domino, in Gręcis habetur pro hostia ὁλοκαρπώματα, quod intelligiẽ omnem fructũ: per quod ostendit nõ posse domino offerre omnem fructum eum qui infructuosus est, qui nõ affert fructum iustitiæ, fructũ misericordiæ, uel etiam fructus spiritus, quos enumerat apostolus, charitatem, gaudium, pacem, patientiam, unanimitatem, & cętera his similia. Vnde et in alio loco propheta dicit: Et holocaustũ tuum pingue fiat. Offeret ergo adipes, qui super pectusculum sunt, & pinnã iecoris, quæ superponantur altari. De adipibus sæpe iam diximus. Quod autem dicit, adipes qui super pectusculum sunt, pectusculũ tuum intellige esse cor tuũ, de quo tibi auferendæ sunt omnes malæ cogitationes: inde enim procedũt, & altaris igni tradendæ sunt, ut possit cor tuum mundum effectum deum uidere. Sed et pinnam iecoris præcepit offerendam. Diximus & ante, iecoris pinnam, loco iracundię, uel cupiditatis exponi. offert enim pinnam iecoris, qui ex se omne uitium iræ, & furoris excidit. Adipes ergo qui sunt super pectusculũ, imponunt altari: ipsum uerò pectusculum, Aaron & filijs eius, sed & brachium dextrum seperari præcepit, & esse eis muneris loco ex sacrificio salutari. Vide quibus muneribus honorat sacerdos. Pectusculum accipit, & brachium, sed brachium dextrum. Putamus non esse aliquid rationis, quod ex omnibus membris animalium, quæ iugulantur in sacrificijs, hæc potissimum membra delecta sint? Ego puto quod si quis dicit se esse sacerdotem dei, nisi habeat pectus ex omnibus membris electum, non est sacerdos: & nisi habeat brachiũ dextrũ, nõ potest ascendere ad altare domini, nec sacerdos nominari. Quod ergo est sacerdotis pectus, aut quale? Tale ego puto esse, quod plenum sit sapientia, plenum scientia, plenum omni diuina intelligentia: & quid dico plenum intelligentia? imò quod plenum sit deo. Quale est et brachium sacerdotis, quod ei offerũt filij Israel pro salute sua, qua saluãtur. Formæ sunt singula ista quæ scribũtur in lege, eorum quæ in ecclesia geri debeãt. Alioquin nec fuisset necessarium legi hęc in ecclesia, nisi ex his ædificatio aliqua audientibus præberet. Si ergo sacerdos ecclesiæ per uerba, & doctrinam, & multã sollicitudinem suã, & laborem uigiliarum, conuertere potuerit peccatorẽ, & docere eum, ut meliorem uiã sequatur, ut ad timorem dei redeat, cogitet spem futuram, à malis actibus desinat, & cõuertatur ad bonos: si inquam tale opus fecerit, cõsequens est eũ, qui in ipsius labore saluatur, deo gratias agere, & offerre hostiam salutaris, pro eo quod salutem cõsecutus sit. In qua hostia pars efficitur sacerdotis, pectusculum & brachium dextrũ: ut sit indicium quod pectus eius & cor quod ante mala cogitabat, sacerdotis labore cõuersum, recepit cogitationes bonas, & ita mundatũ est, ut etiam Deũ possit uidere. Similiter & in brachio illud indicium est, quod mala eius opera & siniſtra, quę sunt utiq; praua, & nõ bona, conuertit in dextram, ut essent secundum Deum: & hoc est dextrum brachium, in quo pars esse dicit sacerdotis. Sed & uos deprecamur, qui hæc auditis, detis pectuscula, offeratis pectora uestra sacerdotibus dei, ut auferant ex his omne quod crassum est, ut sacerdotalem eam faciãt portionem. Date nobis etiam brachia, sed dextra à uobis poscimus brachia: siniſtrũ nihil uolumus, dextra à uobis opera requirimus. Sed & hoc quod addit pectusculũ dici appositionis, & brachiũ demptionis, non mihi sine causa dictũ uidetur. Et ideo uelim requirere quid est ꝙd apponendũ est ad pectusculũ, ut fiat pectusculũ appositionis. Posteaquam ablatum fuerit à corde tuo omne quod crassum est, & emundatũ fuerit ab omni operimento, uel inquinamento, ꝙd igni tradendum est, restat ut apponatur ei gratia spiritus sancti, & tunc fiet pectusculum appositionis, sed & brachiũ separationis, siue demptionis. Quomodo erit & brachium separatiõis? Si scias, & intelligas discernere quæ sint opera lucis, & quæ sint opera tenebrarũ, & separes actus tuos de tenebris, ut sint opera tua in lumine, brachium tuum efficitur brachium separationis: uel cũ separaueris te ab omni fratre inquiete ambulante: uel certe cũ secundum prophetã separant se

Citat Græca interpres, nõ Origenes

Gal. 5

Psal. 20

rant se,& exeunt de medio peccatorũ,qui portant uasa domini.Denicq; uernacula quadam cõsuetudine scripturæ, cõmune esse dicitur quod immundum est. Sicut & ad Pe-
Act.10 trum uox de cœlo dicit:Quod deus mundauit,tu cõmune ne dixeris. Cõsequẽter ergo si id quod immundum est, cõmune appellatur, quod sanctũ est, nominabitur separatũ. Sed & illud addimus.Si quis dei solius seruus est,cõmunis nõ potest dici.Si quis autem cõmunis est,dubium non est quod multorum sit, & ideo cõmunis dicatur. Grande est in hoc sermone mysterium, quod Israel secũdum carnem in usu sensum quidem habet, sed intellectum non habet. Communẽ dicunt & illi hominem immundum, sed cur cõmunis dicatur,ignorãt.Discãt ergo ab ecclesia, quia qui sanctus est, solius dei est, & cũ nullo ei cõmunio est.Qui aũt peccator est & immundus,multorum est. Multi enim dæmones possident eum,& ideo cõmunis appellatur. Denicq; & ille,qui in euãgelijs à do-
Mar.5 mino curatus est,cum interrogatus esset,quod tibi nomen est? dixit,Legio,multi em sũmus.Hæc licet in excessu quodam, necessaria tamen addita uidentur, ut mysteriũ pectusculi appositionis,& brachij separationis,quare scriptũ sit dissereremus,quæ est æterna portio sacerdotib. data. in qua dignos nos facere dignetur,ut per cordis puritatẽ,& operum probitatẽ, in diuino sacrificio habere participium mereamur,per æternum pontificem dominum & Saluatorem nostrum Iesum Christum, per quẽ est deo patri cum spiritu sancto gloria & imperium in secula seculorũ,Amen.

De indumentis pontificis,& sacerdotum. Homilia VI Cap. VIII

AVSAM, qua quidem hæc quæ nobis recitantur, aut intelligi possunt, aut
C non intelligi, breuiter ostendit Apostolus,dicens ab eius oculis posse ueteris testamenti uelamen auferri,qui conuersus ad deum fuerit:ex quo sciri uoluit, quod quanto minus hæc nobis plana sunt, tanto minus est ad deum nostra conuersio. Et ideo omni uirtute nitendum est,ut ab occupationibus seculi, & à mundanis actibus liberi,& ipsas etiam (si fieri potest) superfluas sodalium fabulas relinquentes, uerbo dei operam demus, & in lege eius meditemur die ac nocte, ut toto corde conuersi, reuelatam,& apertam Moysi faciem possimus aspicere,& maxime in his,quæ nunc recitata sunt,uel de sacerdotalibus indumentis,uel de consecratione pontificis,in quibus talia quædam dicuntur,ut etiam illum ipsum carnalem Israel ab historica intelligentia penitus excludant:& ideo nobis ad hæc exponenda,nõ humani ingenij uiribus nitendum est,sed orationibus, & precibus ad deum fusis. In quo etiam uestri adiutorio indigemus,ut deus pater uerbi,det nobis uerbũ in adapertionẽ oris nostri,ut possimus cõsiderare mirabilia de lege eius. Est ergo initiũ eorũ quæ hodie recitata sunt,in his uerbis.

Hæc unctio Aaron,& unctio filiorũ eius ab hostijs domini, qua die applicuit eos sacrificare domino,sicut præcepit dominus dare illis, qua die unxit illos à filijs Israel,legitimũ æternũ in progenies eorum.Hęc lex est holocaustorum,& pro peccato,& pro delicto,& cõsummationis,& sacrificij salutaris, sicut mandauit dominus Moysi in monte Sina, qua die præcepit filijs Israel offerre munera sua coram domino in deserto Sina.]
Cum proposuerit dicere Legislator,hæc unctio Aaron,& hæc unctio filiorum eius,nõ subiunxit quæ esset unctio, nec qualiter unxisset exposuit, sed hoc quidẽ in sequẽtibus facit, nunc uerò posteaquã dixit hæc unctio Aaron & filiorum eius, nihil de unctione subiunxit.Profecto ut ostenderet,quia hęc quæ suprà dixerat, id est pectusculum impositionis,& brachiũ separationis, ipsa esset unctio Aaron & filiorum eius, ne putaremus illa pro carnibus dicta, sed ut doceret etiã ipsa sub sacramẽto unctionis inserta. Denicq; in cõsequentibus repetit ea,quæ superius exposuerat,& dicit:Hęc lex holocaustorum, & sacrificij, & pro peccato. Hæc, id est quæ suprà exposita est.& uidetur esse ἀνακεφαλαίωσις, id est recapitulatio sacramentorũ,quæ in superioribus latius fuerant enarrata. Post hæc uerò subiungit.Et locutus est dominus,inquit,ad Moysen dicens:Sume,Aaron & filios eius, & stolas, & oleũ unctionis, & uitulũ qui est pro peccato,& duos arietes,& canistrũ azymorum, & omnem synagogam conuoca ad ianuam tabernaculi testimonij. Et fecit Moyses sicut præcepit ei dominus, & conuocauit synagogã ad ianuã tabernaculi testimonij.Et dixit Moyses ad synagogã:Hoc est uerbum quod mandauit dominus facere. Et applicuit Moyses Aaron fratrẽ suũ,& filios eius, & lauit eos aqua:

& uestiuit

& ueſtiuit eum tunica,& prę cinxit eum zona,& ueſtiuit eum tunica interiore,& impoſuit ei humeralem,& cinxit eum ſecundū facturā humeralis,& conſtrinxit eum in ipſo, & impoſuit ſuper eum logium, & impoſuit ſuper logium manifeſtationem & ueritatē, & impoſuit mitram ſuper caput eius,& poſuit ſuper mitram ante faciem eius laminā auream ſanctificatā ſanctam,ſicut præceperat dominus Moyſi.] Intentis auribus & uigilanti corde conſecrationem pontificis uel ſacerdotis audite, quia & uos ſecūdum promiſſa dei,ſacerdotes dei eſtis, gens enim ſancta,& ſacerdotium ſanctum eſtis.Accepit, inquit,Moyſes ſecundum præceptum domini Aaron & filios eius,& primo quidem lauat,poſtea uerò induit eos. Conſiderate diligentius ordinem dictorū, primo lauat,poſtea induit.Non enim potes indui,niſi ante,lotus fueris.Lauamini ergo,& mūdi eſtote, & auferte nequitias ab animis ueſtris.Niſi em̄ hoc modo lotus fueris, nō poteris induere dominum Ieſum Chriſtum,ſecundum quod dicit Apoſtolus: Induite dominū Ieſum Chriſtum,& carnis curā ne feceritis in cōcupiſcentijs.Lauet te igitur Moyſes,ipſe te lauet,& ipſe te induat.Quomodo te lauare poteſt Moyſes,frequēter audiſti.Sæpe em̄ diximus quod Moyſes in ſcripturis ſuis pro lege ponatur, ſicut in Euangelio dictum eſt: Habent Moyſen,& prophetas, audiant illos. Lex ergo dei eſt quæ te lauat,ipſa ſordes tuas diluit,ipſa ſi audias eam peccatorū tuorum maculas abſtergit:ipſe eſt Moyſes, hoc eſt lex quæ ſacerdotes cōſecrat,nec poteſt ſacerdos eſſe,quē nō lex cōſtituerit ſacerdotem.Multi em̄ ſunt ſacerdotes,ſed quos nō lauit lex,neq; puros reddidit uerbū dei,neq; abluit à peccatorum ſordibus ſermo diuinus.Sed & uos, qui ſacrum baptiſma deſideratis accipere, & gratiam ſpiritus promereri, prius debetis ex lege purgari, prius debetis audito uerbo dei,uitiorum germina reſecare,& mores barbaros ferosq; componere,ut manſuetudine & humilitate ſuſcepta,poſſitis etiā gratiā ſancti ſpiritus capere.Sic enim dicit dominus per prophetam:Super quem requieſcā,niſi ſuper humilem, et quietum, & trementem ſermones meos? Si humilis nō fueris, & quietus, nō poteſt inhabitare in te gratia ſpiritus ſancti,ſi non cum tremore ſuſcipis uerba diuina. Superbā nanq; & cōtumacem animam,& fictam refugit ſpiritus ſanctus. Debes ergo prius meditari legem dei,ut ſi forte actus tui intemperati ſunt,& mores inconditi,Lex dei te emēdet & corrigat,uis uidere quia Moyſes ſemper cum Ieſu eſt, hoc eſt lex cum Euangelijs? Docet te Euangeliū,quia cum transformatus eſſet in gloriam Ieſus, etiam Moyſes & Elias ſimul cum ipſo apparuerūt in gloria, ut ſcias quia lex, & prophetę, & euāgelia in unū ſemper conueniūt,& in una gloria permanēt. Deniq; & Petrus cum uellet eis tria facere tabernacula,imperitiæ notatur,tanquā qui neſciret quid diceret. Legi enim & prophetis,& euangelio non tria,ſed unum eſt tabernaculum,quæ eſt eccleſia dei. Lauat ergo primo Moyſes ſacerdotē domini,& cum eum lauerit,& purgatum reddiderit à ſordibus uitiorum,poſt hæc induit eum.Sed cōſideremus quæ ſint iſta indumēta,quibus induit Moyſes Aaron fratrem ſuum pōtificem primum, ſi forte poſſibile ſit etiam tibi indui eiſdem indumentis,& eſſe pontificē. Eſt quidem unus pontifex magnus dominus noſter Ieſus Chriſtus,ſed ille nō ſolum ſacerdos,ſed & ſacerdotum ſacerdos eſt, & non ſolum pontifex,ſed pontificum pontifex,nec ſacerdotū princeps,ſed princeps principum ſacerdotum.Sicut & rex non dicitur plebis,ſed regum rex,& dominus nō ſeruorum,ſed dominus dominorum.Poteſt ergo fieri,ſi & tu lotus fueris per Moyſen,& fueris ita mundus, quaſi quem Moyſes lauerit tantus ac talis,ut poſſis etiam peruenire ad hæc indumenta quæ profert Moyſes,& ſtolas iſtas, quibus induit Aaron fratrē ſuum, & filios eius. Sed non ſolum indumentis opus eſt ad ſacerdotales infulas,uerū & cingulis. Sed priuſquā de ſpecie ipſa indumentorum dicere incipiamus, uelim cōferre illa infelicia indumēta, quibus primus homo cū peccaſſet, indutus eſt, cū his ſanctis & fidelibus indumētis. Et quidem illa dicitur deus feciſſe:Fecit enim,inquit,deus tunicas pelliceas,& induit Adā & mulierem eius.Illę ergo tunicæ de pellibus erāt ex animalibus ſumptę.Talibus enim oportebat indui peccatorē,pelliceis,inquit, tunicis,quæ eſſent mortalitatis, quam pro peccato acceperat,& fragilitatis eius quæ ex carnis corruptione ueniebat,indicium.Si uerò iam lotus ab his fueris,& purificatus per legē dei, induet te Moyſes indumēto incorruptiōis: ita ut nuſquā appareat turpitudo tua, & ut abſorbeatur mortale hoc à uita. Videamus ergo quali ordine pontifex conſtituitur.Cōuocauit,inquit,Moyſes ſynagogam,&

Rom.13

Luc.16

Eſa.66

Matt.17

Gen.3

gam,& dicit ad eos:Hoc est uerbum quod prȩcepit dominus.] Licet ergo dominus de constituendo pontifice præcepisset,& dñs elegisset,tamen conuocat & Synagoga.Requiritur enim in ordinando sacerdote & præsentia populi, ut sciãt omnes, & certi sint, quia qui præstantior est ex omni populo,qui doctior,qui sanctior, qui in omni uirtute eminẽtior,ille eligit ad sacerdotiũ,& hoc astante populo,nequa postmodũ retractatio cuiquam,ne quis scrupulus resideret. Hoc est aũt quod & Apostolus præcepit in ordinatione sacerdotis dicens: Oportet aũt illum & testimonium habere bonum ab his qui foris sunt.Ego tamen & amplius aliquid uideo in eo quod dicit, quia conuocauit Moyses omnẽ synagogã,& puto quod conuocare synagogã, hoc sit colligere omnes animi, & in unum cõgregare uirtutes,ut cũ sermo de sacerdotalibus sacramẽtis habetur,uigilent oẽs animi uirtutes, & intentæ sint, nihil in eis sapiẽtiæ, nihil scientiæ, nihil desit industriæ,sed adsit omnis multitudo sensuum, adsit omnis cõgregatio sanctarũ cogitationum, ut quid sit pontifiex, quid unctio, quæ indumenta eius, cõferens intra sacrarium cordis sui possit aduertere.Lauit ergo eum,& induit.Quali indumẽto? Tunica,inquit, & præcinxit eum zona, & iterũ uestiuit eum tunicã talarẽ,uel(ut alibi legimus)interiorem.Duabus(ut uideo) tunicis per Moysen induit põtifex. Sed quid faciemus ꝙ Iesus sacerdotes suos,apostolos nostros, phibuit uti duabus tunicis? Dixeramus ꝙ Moyses & Iesus, id est lex & euangelia sibi inuicẽ cõsonarẽt. Posset fortasse dicere aliquis, quia quod præcepit Iesus duas tunicas non habendas, non est contrariũ legi, sed perfectius lege,sicut & cũ lex homicidiũ uetat,Iesus aũt etiam iracundiã resecat,& cum lex prohibet adulteriũ, Iesus etiã concupiscentiã cordis abscindit. Sic ergo uidebitur & duabus ibi tunicis pontificem,& hic una apostolos induisse.Sit quidẽ etiam iste sensus probabilis si uidetur,ego tamen non intra huius intelligentiæ angustiam pontificalia sacramenta concludo.Amplius mihi aliquid ex ista forma uidetur ostendi.Pontifex est,qui scientiã legis tenet, & uniuscuiusꝙ mysterij intelligit rationes: & ut breuiter explicem, qui legem & secũdum spiritum,& secundum literã nouit.Sciebat ergo pontifex ille,quem tunc ordinabat Moyses, quia esset circũcisio spiritalis,seruabat tamen& circũcisionem carnis, quia incircumcisus pontifex esse non poterat. Habebat ergo iste duas tunicas. Vnam ministerij carnalis,& aliam intelligentiæ spiritalis.Sciebat quia & sacrificia spiritalia offerri debent deo,offerebat tamen nihilominus & carnalia.Nõ enim poterat esse pontifex eorum qui tunc erant,nisi hostias immolaret. Ita ergo conuenienter ille pontifex duabus indutus tunicis dicit. Apostoli uerò qui dicturi erant,quia si circũcidamini, Chriſtus uobis nihil proderit, & qui dicturi erãt, nemo uos iudicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomenia, aut sabbato, quæ sunt umbra futurorũ, isti ergo ut huiusmodi secundũ literã legis obseruantias penitus repudiarẽt, nec occuparent discipulos Iudaicis fabulis,& imponerẽt his iugum,quod neꝙ ipsi,neꝙ patres eorũ portare potuerunt, merito duas tunicas habere prohibent, sed sufficit eis una, & hæc interior. Nam ista quæ foris est,& quæ desuper apparet,legis tunicã nolunt. Vnam nanꝙ eis Iesus,& ipsam interiorẽ habere permittit. Imponet tamẽ Moyses põtifici & humeralem, qui est humerorum quidam ex circumductione uestis ornatus. Humeri aũt operum figuram tenent,ac laboris indicia. Vult ergo pontificem esse etiam in operibus ornatum nec sufficit sola scientia,quia qui fecerit & docuerit,hic magnus uocabitur in regno cœlorum.Et cinxit,inquit,eum secundũ facturam humeralis.Iam & superius dixerat quia cinxit eum zonam super tunicam, & modo iterum cingitur secundum facturã humeralis. Quod est istud duplex cingulum, quo constrictum uult esse ex omni parte pontificem? Constrictus sit in uerbo, cõstrictus in opere, expeditus ad omnia,nihil remissum, nihil habeat dissolutũ.Accinctus sit animi uirtutibus, cõstrictus sit à corporalib. uitijs, nullum animæ lapsum,nullum corporis timeat,utroꝙ cingulo semper utatur, ut sit sanctus corpore,& spiritu. Bene aũt & secundum facturam humeralis cingitur.Secũdum facta enim sua & secundum opera sua cingulo uirtutis utitur.Et post hæc,inquit,imposuit super eum logiũ,quod est rationale,& imposuit super logiũ manifestationẽ, & ueritatem, & imposuit mitram super caput eius.Sed uideamus quid logium, quod est rationale,significet.Posteaꝙ nuditas tecta est,& indumẽtis turpitudo uelat, posteaꝙ munitus operibus & cingulo utroꝙ firmatus est,logium ei, id est rationale tunc traditur. Logium

Gal.5
Col.2

gium, sapientiæ indiciũ est, quia sapientia in ratione cõsistit. Sed quæ sit sapientiæ huius & rationis uirtus ostẽdit. Imponit enim super rationalem, manifestationẽ, & ueritatem. Non enim sufficit pontifici habere sapientiã, & scire omnium rationẽ, nisi possit etiam populo manifestare quæ nouit. Ideo ergo imponitur rationali manifestatio, ut possit re spondere omni poscenti se rationẽ de fide & ueritate. Ponitur aũt super illud & ueritas, ut nõ illa adstruat, quæ pprio excogitare potest ingenio, sed quæ ueritas habet, nec unquã à ueritate discedat ut in oĩi sermone eius semper ueritas maneat. Hoc est ergo superposuisse rationali manifestationẽ & ueritatẽ. Infelices illi, qui hæc legẽtes omnẽ intelligentiã suã erga sensum uestimenti corporalis effundunt. Dicant nobis quale est uestimentũ manifestationis, aut indumentũ quale est ueritatis. Si quis unquã uidit, si quis audiuit manifestationẽ & ueritatem uestimenta nominari, dicant nobis quæ sint mulieres quæ ista texuerint, in quo hæc unquam sint confecta textrino. Sed si uerũ uultis audire, sapientia est quæ huiusmodi confecit indumenta. Illa occultorũ manifestationem, illa texit rerum omniũ ueritatẽ. Hanc ergo oremus ad dominũ ut accipere mereamur, & ipsa nos talibus circumdabit indumẽtis. Sed & ipse ordo rerũ q̃ sanctus sit, & quàm mirabilis, intuere. Non ante logium, & postea humerale, quia non ante sapientia quàm opera, sed prius opera haberi debent, & postea quærenda sapiẽtia est. Tum deinde non ante manifestatio q̃ rationale, quia non ante alios docere, quàm nos instructi & rationabiles esse debemus. Super hæc aũt additur ueritas, quia ueritas est summa sapientia. Denicq̃ propheta hunc eundem ordinẽ seruat cum dicit: Seminate uobis ad iustitiã, & metite fructum uitæ, illuminate uobis lumen scientiæ. Vides quomodo nõ dicit primo illuminate uobis lumen scientiæ, sed primo seminate uobis ad iustitiã, & non sufficit seminare, sed metite, inquit, fructũ uitę, ut post hęc possitis implere quod sequit̃. Illumina te uobis lumen scientiæ. Sic ergo etiã hic imponit̃ humeralis ornatus, & non sufficit solus ornatus, sed & zona constringit̃. Sed ne hoc quidem satis est, secundo adhuc cingitur, ut ita demum rationale possit imponi, & post hæc manifestatio subsequatur & ueritas. His indumentis pontifex utatur. Tali ornatu debet indui, qui sacerdotiũ gerit. Sed nondum finiuit, & adhuc ornatus addendus est, necesse est ut accipiat etiam coronam. Propterea accipit primo cidarim, quod est uel operimentũ quoddã capitis, uel ornamẽtũ. Et post hæc superimponit̃ ei mitra. Ante faciẽ, id est à fronte pontificis, lamina aurea sanctificata, in qua sculptũ dicitur uocabulũ dei. Verum iste capitis ornatus, ubi nomẽ dei impositum dicitur, post illa omnia, quibus inferiora corporis membra fuerant exornata, superponitur. In quo mihi indicari uidetur, quòd super omnia, quæ de mundo uel de cæteris creaturis sentiri, aut intelligi possunt, eminentior tanc̃q̃ auctoris omnium scientia dei sit. Et quia ipse caput est omniũ, ideo & ornatus iste super omnia capiti superponit̃. Nihil enim post hæc adijcitur pontificis capiti. Et ideo miseri sunt, illi de quibus dicit Apostolus, quia nõ tenent caput, ex quo omnis iũctura cõnexa, & cõpaginata crescit in incremẽtũ dei in spiritu. Sed nos si bene intelleximus quis sit sacerdotis ornatus, quiue super omnia honor capitis eius, mysteriorũ diuinorũ profunda rimantes, non scire tantum hæc & audire, sed & implere desideremus & facere, quia non auditores legis iustificabunt̃ apud deũ, sed factores. Potes enim & tu (ut sæpe iam diximus) si studijs & uigilijs tuis huiuscemodi tibi præparaueris indumenta, si te abluerit, & mundũ fecerit sermo legis, & unctio charismatis, & gratia in te baptismi incõtaminata durauerit, si indutus fueris indumẽtis duplicibus literę ac spiritus, si etiã dupliciter accingaris, ut carne & animo castus sis, si humerali operum, & sapiẽtiæ rationali orneris, si etiã mitra tibi & lamina aurea, plenitudo scientiæ dei caput coronet, scito te etiã si apud homines lateas & ignoreris, apud deum tamen agere pontificatum intra animæ tuæ templum. Vos eĩ estis templum dei uiui, si spiritus dei habitat in uobis. Post hæc quæ de consecratione eius dicuntur & de unctione, sparsim à nobis & sæpe diserta sunt. Quod aũt dicit: Et applicuit Moyses filios Aaron, & induit eos tunicas, & præcinxit eos zonas, & imposuit eis cidares, sicut præcepit dñs Moysi, attendendum est quæ sit differentia minorũ sacerdotum, ad maiora sacerdotia. Istis neq̃ bina indumẽta traduntur, neq̃ humeralis neq̃ rationalis, neq̃ capitis ornatus, nisi tantum cidaris, & zonæ, quæ tunicam stringãt. Et isti ergo accipiũt sacerdotij gratiam, & isti funguntur officio, sed nõ ut ille qui & humerali

Ose. 10

Col. 2

& rationali ornatus est, qui manifestatiõe & ueritate resplendet, qui aureę laminę ornamento decoratur. Vnde arbitror aliud esse in sacerdotib. officio fungi, aliud instructum esse in omnib. & ornatũ. Quiuis enim potest solenni ministerio fungi ad populum, pauci autẽ sunt, qui ornati moribus, instructi doctrina, sapientia eruditi, ad manifestandam ueritatem rerum peridonei, & qui scientiam fidei non sine ornamẽto sensuum & adsertionum fulgore depromãt, quod aureæ laminæ capiti impositus designat ornatus. Vnũ igitur est sacerdotij nomẽ, sed nõ una, uel pro uitæ merito, uel pro animi uirtutib. dignitas. Et ideo in his quæ lex diuina describit, ueluti in speculo inspicere se debet unusquisque sacerdotũ, & gradus meriti sui inde colligere, si se uideat in his omnibus, quæ suprà exposuimus, positũ pontificalibus ornamẽtis, si conscius sibi sit quod uel in scientia, uel in actibus, uel in doctrina tantus, ac talis sit, sciat se summũ sacerdotium non solum nomine, sed & meritis obtinere. Alioquin inferiorẽ sibi gradum positũ nouerit, etiã si primi nomẽ acceperit. Nos sanè nõ debet præterire etiam hoc, quod potest ab studioso lector proferri, in quo & ego sæpe mecũ ipse hæsitaui. In Exdo em̃ legens, ubi de sacerdotalibus mandat̃ indumẽtis, inuenio octo esse species, quæ pontifici præparãtur. Hic uerò septem tantũmodo numerãtur. Requiro ergo quid sit, quod omissum est. Octaua species ibi ponit̃ cãpestre, siue (ut alibi legimus) femoralia linea, de quo hic inter cętera siluit indumẽta. Quid ergo dicemus? obliuionẽ dabimus in uerbis spũs sancti, ut cũ cætera omnia secũdo enarrauerit, una eũ species superius dicta latuerit? Nõ audeo hæc de sacris sentire sermonibus. Sed uideamus ne forte, quoniã in superiorib. diximus hoc genus indumenti indiciũ castitatis uideri, quo uel femora operiri, uel constringi renes uident̃ ac lumbi, ne forte inquam non semper in illis qui tunc erant sacerdotes, has partes dicat esse cõstrictas. Aliquãdo enim & de posteritate generis, & de successu sobolis indulget̃. Sed ego in sacerdotibus ecclesiæ huiusmodi intelligentiã non introduxerim. Aliam nanq; rem uideo currere sacramẽto. Possunt em̃ & in ecclesia sacerdotes, & doctores filios generare, sicut & ille qui dicebat: Filioli mei, quos iterũ parturio, donec formetur Christus in uobis. Et iterũ alibi dicit: Tametsi multa milia pædagogorũ habeatis in in Christo, sed nõ multos patres. Nam in Christo Iesu per Euangelium ego uos genui. Isti ergo doctores ecclesiæ in huiusmodi generationib. procreandis aliquando constrictis femoralibus utuntur, & abstinẽt à generãdo, cum tales inuenerint auditores, in quibus sciant se fructũ habere non posse. Deniq; & in actibus Apostolorũ refertur de quibusdã, quod nõ potuerunt, inquit, in Asia uerbũ dei loqui, hoc est imposita habuisse femoralia, & cõtinuisse se ne filios generarẽt, quia scilicet tales erant auditores, in quibus & semen periret, & nõ posset haberi successio. Sic ergo ecclesiæ sacerdotes, cum incapaces aures uiderint, aut cũ simulatores inspexerint et hypocritas auditores, imponãt campestre, utant̃ femoralibus, nõ pereat semen uerbi dei, quia & dominus eadem mandat et dicit: Nolite mittere sanctũ canibus, neq; margaritas uestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus, & cõuersi dirũpant uos. Propterea ergo si quis uult pontifex non tam uocabulo esse, q̃ merito, imitetur Moysen, imitetur Aaron. Quid enim dicitur de eis? quia nõ discedũt de tabernaculo domini. Erat ergo Moyses indesinẽter in tabernaculo dñi. Quod aũt opus eius erat? ut aut à deo aliquid disceret, aut ipse populum doceret. Hæc duo sunt pontificis opera, ut aut à deo discat legẽdo scripturas diuinas & sæpius meditando, aut populũ doceat. Sed illa doceat, quæ ipse à deo didicerit, nõ ex proprio corde, uel ex humano sensu, sed quæ spiritus sanctus docet. Est & illud opus quod facit Moyses: ad bella nõ uadit, non pugnat contra inimicos. Sed quid facit? Orat: & donec ille orat, uincit populus eius. Si relaxauerit & dimiserit manus, populus eius uincitur & fugatur. Oret ergo & sacerdos ecclesiæ indesinenter, ut uincat populus qui sub ipso & hostes inuisibiles Amalechitas, qui sunt dæmones, impugnãtes eos qui uolunt pie uiuere in Christo. Et ideo nos meditantes in his, & hæc die ac nocte ad memoriã reuocantes, & orationi instãtes ac uigilantes in ea, deprecemur dñm ut nobis ipse horum quæ legimus scientiã reuelare dignetur, & ostendere quõ spiritalem legem non solum in intelligentia, sed & actibus obseruemus, ut spiritalem gratiam consequi mereamur illuminati per legem spiritus sancti, in Christo Iesu domino nostro, cui est gloria, & imperium in secula seculorum, Amen.

Exod. 28

Sacerdotum cœlibatus

Gal. 4

1 Cor. 4

Act. 16

Matt. 7

Exod. 17

Deeo

De eo quod mandatum est Aaron, & filijs eius, ut uinum & siceram non bibant cum ingrediuntur tabernaculũ testimonij, uel cum accedunt ad altare, & de pectusculo appositionis, & de brachio separationis, & de mundis & immundis animalibus, uel cibis. Homilia VII Cap. X

LVRA quidem superiori lectione fuerunt recitata, ex quibus temporis breuitate constricti pauca admodum diximus. Non enim nunc exponendi scripturas, sed ędificandi ecclesias ministerium gerimus, quamuis & ex his, quę à nobis ante tractata sunt, prudens quisq; auditor euidentes ad intelligendum possit semitas inuenire. Et ideo ex his quoq;, quæ nunc lecta sunt, quoniã cuncta nõ possumus, aliqua tamen, quæ ædificent auditores, uelut agri pleni, quem benedixit dominus, flosculos colligemus. Quid ergo sit quod nobis nunc lectũ est, uideamus. Et locutus est dominus ad Aaron dicens: Vinum & siceram nõ bibetis, tu & filij tui tecum, cum intratis in tabernaculum testimonij, aut cum accedetis ad altare, & non moriemini. Legitimum æternum in progenies uestras, discernere inter medium sanctorum & contaminatorum, & inter medium immundorum, & inter medium mundorum, & instruere filios Israel omnia legitima quæ locutus est dominus ad eos per manum Moysi.] Lex euidens datur, & sacerdotibus, & principi sacerdotum, ut cum accedunt ad altare, uino abstineant, & omni potu quod inebriare potest, quod scripturæ diuinæ appellatione uernacula, siceram moris est nominare, uult ergo sermo diuinus sobrios in omnibus esse dominj sacerdotes, utpote qui accedentes ad altare dei orare pro populo debeant, & pro alienis interuenire delictis, qui portionem in terra non habeant, sed ipse dominus portio eorum sit. Sic enim dicit de his scriptura: Filijs, inquit, Leui non dabitis partẽ in medio fratrũ suorum, quia ego portio eorum dñs deus ipsorũ. Vult ergo istos, quibus ipse dominus portio est, sobrios esse, ieiunos, uigilãtes in omni tẽpore, maxime aũt cum ad exorandum dominum, & sacrificandum in conspectu eius altaribus præsto sunt. Quæ mandata intantum uim sui seruant, & omni obseruantia custodiẽda sunt, ut & Apostolus hæc eadem noui testamẽti legibus firmet. In quo similiter etiã ipse sacerdotibus, uel principibus sacerdotum uitæ regulas ponens, dicit eos non debere esse uino multo seruientes, sed sobrios esse. Sobrietas enim omniũ uirtutũ mater est, sicut econtrario ebrietas omnium uitiorũ. Aperte enim pronunciauit Apostolus dicẽs: Vinum, in quo est luxuria, ut ostenderet ex ebrietate, ueluti primogenitam filiam generari luxuriam. Tum præterea & Saluator, dñi & regis actoritate sacerdotibus simul & populis leges ac iura constituens: Attendite, inquit, ne forte grauentur corda uestra in ebrietate, & crapula, & in solicitudinibus seculi, & ueniat super uos subitaneus interitus. Audistis edictũ regis æterni, & lamentabilem finẽ ebrietatis uel crapulæ didicistis. Si quis uobis peritus, & sapiens medicus his ipsis uerbis præciperet, & diceret, attendite uobis, ne quis (uerbi gratia) de illius, uel illius herbæ succo auidius sumat, quod si fecerit, subitus ei ueniet interitus, non dubito quin unusquisq; proprię salutis intuitu præmonẽtis medici præcepta seruaret. Nunc uerò animarũ & corporũ medicus, simulq; & dñs, iubet ebrietatis herbã & crapulæ uitandã, similiter & solicitudinũ secularium, uelut mortiferos succos cauendos. Et nescio si quis nostrũ nõ in his cõsumit, uti ne dixerim sauciat. Est ergo ebrietas uini pernicioſa in omnibus, sola nanq; est, quæ simul cũ corpore & animã debilem reddat. In cęteris etenim potest fieri, ut secundũ Apostolũ, cum infirmatur corpus, tunc magis potẽs sit spiritus, & ubi is qui de foris est homo corrumpit, ille qui intus est, renouetur. In ebrietatis uerò ægritudine, corpus simul & anima corrumpit, spiritus pariter cum carne uitiat. Omnia membra debilitat, pedem, manũ, linguã resoluit, oculos tenebrat, mentẽ uelat obliuio, ita ut hominẽ se nesciat esse, nec sentiat. Habet ergo istud primo dedecoris corporalis ebrietas. Iã uerò si discutiamus quot modis mẽs inebriat humana, inueniemus ebrios etiã eos, qui sibi sobrij uidentur. Iracũdia inebriat animã, furor uerò eam plusquã ebriam facit, si quid tamẽ esse ebrietate amplius potest. Cupiditas & auaritia, nõ solum ebriũ, sed & rabidũ hominẽ reddunt. Et obscœnę cõcupiscentię inebriant animã, sicut ecõtrario & sanctæ cõcupiscentiæ inebriant eã, sed ebrietate sancta illa de qua dicebat quidã sanctorũ: Et poculũ tuũ inebrians q̃ præclarũ est. Sed postmodum de ebrietatis diuersitate uidebimus, nũc interim uide quãta sunt quæ inebriãt animam: &

Ioſ.23

Eph.4

Luc.21

Ebrietas

Pſal.23

mam: & formido inebriat eam, & uana ſuſpitio. Inuidia autem & liuor, ſupra omnem ebrietatem macerant eam. Sed enumerari non poſſunt quanta ſunt, quæ infelicem animam uitio ebrietatis afficiant. Nūc interim de ſacerdotibus uideamus, quos accedētes ad altare, uino lex præcipit abſtinere. Et quidem quantū ad hiſtoricum pertinet præceptum, ſufficiant iſta quæ dicta ſunt. Quantum aūt ad intelligentiā myſticā ſpectat, in ſu
Heb.9 perioribus tenetur noſtra profeſſio, quod ſecundum auctoritatē Pauli Apoſtoli, dominus, & ſaluator noſter futurorū bonorum pōtifex dicitur. Ipſe eſt ergo Aaron, filij uerò eius, Apoſtoli eius ſunt, ad quos ipſe dicebat: Filioli, adhuc modicū uobiſcū ſum. Quid ergo præcepit lex Aaron & filijs eius? ut uinum, & ſiceram non bibant, cum accedunt ad altare. Videamus quō id uero pontifici Ieſu Chriſto domino noſtro, & ſacerdotibus eius ac filijs, noſtris uerò Apoſtolis poſſimus aptare. Et perſpiciēdū primo eſt, quomodo prius quidem, quàm accedat ad altare uerus hic pontifex, cum ſacerdotibus ſuis bibit uinū. Cū uerò incipit accedere ad altare, & ingredi in tabernaculum teſtimonij, abſtinet uino. Putas poſſumus inuenire tale aliquid ab eo geſtū? Putas poſſumus ueteris inſtrumenti formas, noui teſtamenti geſtis & ſermonibus coaptare? Poſſumus, ſi nos ipſum dei uerbū & iuuare & inſpirare dignetur. Quærimus ergo quomodo dominus & ſaluator noſter, qui eſt uerus pontifex, cum diſcipulis ſuis, qui ſunt ueri ſacerdotes, ante quam accedat ad altare dei, bibebat uinū, cum uerò accedere cœperit, nō bibebat. Venerat in hunc mundum Saluator, ut pro peccatis noſtris carnem ſuam offerret hoſtiam deo. Hanc priuſquam offerret, inter diſpenſationū moras uinum bibebat. Denicꝙ dicebatur homo uorax, & uini potator, amicus publicanorū, & peccatorū. Vbi uerò tempus aduenit crucis ſuæ, & acceſſurus erat ad altare ubi immolaret hoſtiam carnis ſuę, ac
Matt.26 cipiens, inquit, calicem, benedixit, & dedit diſcipulis ſuis dicens: Accipite, & bibite ex hoc. Vos, inquit, bibite, quia modo acceſſuri nō eſtis ad altare. Ipſe aūt tanquā acceſſu-
Luc.22 rus ad altare, dicit de ſe: Amen dico uobis, quia nō bibā de generatiōe uitis huius, uſque quo bibam illud uobiſcū nouū in regno patris mei. Si quis ueſtrū auribus ad audiendū purificatis accedit, ineffabilis myſterij intueatur arcanum. Quid eſt quod dicit, quia nō bibam ex generatione uitis huius, uſquequo bibam illud uobiſcum nouū in regno patris mei? Dicebamus in ſuperioribus promiſſionē ſanctis bonę huius ebrietatis datam, cum dicunt, Et poculum tuum inebrians, cꝙ præclarum eſt. Sed & in alijs multis ſcriptu
Pſal.36 ræ locis ſimilia legimus, ut ibi: Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente bonitatis tuæ potabis eos. In Hieremia quoꝙ dicit dominus: Et inebriabo populum meum.
Hier.31
Eſa.65 Et Eſaias dicit: Ecce qui ſeruiunt mihi bibent, uos aūt ſitietis. Et multa de huiuſcemodi ebrietate in ſcripturis diuinis inuenies memorari. Quæ ebrietas ſine dubio pro gaudio animę, & lætitia mētis accipit, ſicut & alibi diſtinxiſſe nos meminimus, aliud eſſe nocte inebriari, & aliud die inebriari. Si ergo intelleximus ſanctorum quæ ſit ebrietas, & quō hæc pro lætitia ſanctis in promiſſionibus datur, uideamus nunc quomodo Saluator noſter non bibit uinum, uſquequo bibat illud cum ſanctis nouū in regno dei. Saluator meus luget etiā nunc peccata mea. Saluator meus lętari nō poteſt donec ego in iniquitate permaneo. Quare nō poteſt? quia ipſe eſt aduocatus pro peccatis noſtris apud patrem,
1Ioan.2 ſicut Ioannes ſymmyſta eius pronunciat dicēs: Quia & ſi quis peccauerit, aduocatū habemus apud patrē Ieſum Chriſtū iuſtum, & ipſe eſt repropitiatio pro peccatis noſtris. Quō ergo poteſt ille, qui aduocatus eſt pro peccatis meis, bibere uinū lætitiæ, quē ego peccādo cōtriſto? Quō poteſt iſte, qui accedit ad altare ut repropitiet me peccatorem, eſſe in lætitia, ad quem peccatorū meorum mœror ſemper aſcendit? Vobiſcū, inquit, illud bibam in regno patris mei. Quamdiu nos nō ita agimus, ut aſcēdamus ad regnum, non poteſt illud uinum bibere ſolus, quod nobiſcum ſe bibere promiſit. Eſt ergo tam-
2.Cor.12 diu in mœrore, quādiu nos perſiſtimus in errore. Si enim Apoſtolus ipſius luget quoſdam qui ante peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam in his quæ geſſerunt, quid dicam de ipſo, qui filius dicit charitatis? qui ſemetipſum exinaniuit propter charitatem quam habebat erga nos, & nō quæſiuit quæ ſua ſunt, cū eſſet æqualis deo, ſed quæſiuit,
ὠφιγενίζῃ quæ noſtra ſunt, & ꝓpter hoc euacuauit ſe. Cū ergo iſta quæ noſtra ſunt quæſierit, nūc iam nos non quærit, nec quæ noſtra ſunt cogitat, nec de erroribus noſtris mœret, nec perditiones noſtras & contritiones deflet, qui fleuit ſuper Hieruſalem, & dixit ad eam:

Quoties

Quoties uolui cõgregare filios tuos, sicut gallina cõgregat pullos suos, et noluisti? Qui *Matt.23*
ergo uulnera nostra suscepit, & propter nos doluit, tanq; animarum nostrarũ, & corpo
rum medicus, modo uulnerum nostrorum putredines negligit? Cõputruerũt enim (ut
ait propheta) & corruptæ sunt cicatrices nostræ, à facie insipientiæ nostrę. Pro his ergo
omnib. adsistit nunc uultui dei, interpellans pro nobis, adsistit altari, ut repropitiationẽ
pro nobis offerat deo: & ideo dicebat tanquam accessurus ad istud altare, quia iam non
bibam de generatiõe uitis huius, donec bibam illud uobiscum nouum. Expectat ergo
ut cõuertamur, & ipsius imitemur exemplũ, ut sequamur uestigia eius, & lętet nobiscũ,
& bibat uinum nobiscum in regno patris sui. Nunc enim quia misericors est & misera-
tor dominus, maiore affectu ipse quam Apostolus suus flet cũ flentibus, cupit gaudere
cum gaudentibus. Et multo magis luget ipse eos qui ante peccauerunt, & non egerunt
pœnitẽtiam. Neq; enim putandum est, quod Paulus quidem lugeat pro peccatoribus,
& fleat pro delinquẽtibus: dominus autem meus Iesus abstineat à fletu, cum accedit ad
patrem, cum adsistit altari, & propitiationem pro nobis offert: & hoc est accedẽtem ad
altare no bibere uinum lætitiæ, quia adhuc peccatorum nostrorũ amaritudines patitur.
Non uult ergo solus in regno dei bibere uinum, nos expectat. Sic em̃ dixit: Donec bibã *Luc.22*
illud uobiscum. Nos sumus igitur, qui uitam nostrã negligentes, lætitiam illius demora
mur. Expectat nos ut bibat de generatiõe uitis huius. Cuius uitis? Illius utiq; cuius ipse
erat figura, dicẽs: ego sum uitis, uos palmites. Vnde iterũ dicit: Quia sanguis meus uere *Ioan.15. 6*
est potus, & caro mea uere est cibus. Vere enim in sanguine uuę lauit stolã suam. Quid
ergo est? expectat lętitiam. Quando expectat? Cum cõsummauero, inquit, opus meũ.
Quando cõsummat hoc opus? Quando me qui sum ultimus, & nequior omniũ pecca
torum, consummatum fecerit & perfectum, tunc consummat opus suum. Nunc enim
adhuc imperfectum est opus eius, donec ego maneo imperfectus. Denique donec ego
non sum subditus patri, nec ipse dicit patri esse subiectus. Non quo ipse subiectiõe indi
geat apud patrẽ, sed pro me, in quo opus suum nondũ cõsummauit, ipse dicitur nõ esse
subiectus. Sic enim legimus, quoniam corpus sumus Christi, et membra ex parte. Quid
autem est quod dicit ex parte, uideamus. Ego nũc (uerbi gratia) subiectus sum deo secũ *1.Cor.12*
dum spiritum, hoc est proposito & uoluntate: sed quandiu in me caro cõcupiscit aduer
sus spiritum, & spiritus aduersus carnem, & nõdum potui subijcere carnem spiritui, sub
iectus quidem sum deo, uerum non ex integro, sed ex parte. Si autem potuero etiã car-
nem meam, & omnia membra mea in cõsonantiam spiritus trahere, tunc perfecte uide
bor esse subiectus. Si intellexisti quid sit ex parte, & quid sit ex integro esse subiectũ, re-
di nũc & ad id, quod de subiectione domini proposuimus: & uide quia cũ omes corpus
ipsius & mẽbra esse dicamur, donec sunt aliqui in nobis, qui nondũ perfecta subiectio-
ne subiecti sunt, ipse dicitur non esse subiectus. Cum uerò consummauerit opus suum,
& uniuersam creaturã suam ad summam perfectionis adduxerit, tũc ipse dicetur subie-
ctus in his, quos subdidit patri, et in quibus opus quod ei pater dederat, cõsummauit, ut
sit deus omnia in omnibus. Verum hęc quorsum spectãt? ut intelligamus id quod suprà
tractauimus, quomodo non bibit uinum, uel quomodo bibit antequã intraret in taber
naculum, antequam accederet ad altare. Nõ bibit aũt nunc, quia adsistit altari, & luget
peccata mea: & rursum bibet posthęc, cũ subiecta ei fuerint omnia, & saluatis omnibus
ac destructa morte peccati, ultra iam necessariũ nõ erit offerre hostias pro peccato. Tũc
enim erit gaudium & lætitia, & tunc exultabunt ossa humiliata, & implebitur illud q̃d
scriptũ est: Aufugiet dolor, & tristitia, & gemitus. Sed & illud nõ omittamus, quod non
solum de Aaron dicitur ut nõ bibat uinum, sed & de filijs eius cũ ingrediunt ad sancta. *Esa.35*
Nondum enim receperunt lętitiam suam, ne Apostoli quidem, sed & ipsi expectant, ut
& ego lætitiæ eorũ particeps fiam. Neq; em̃ decedẽtes hinc sancti, cõtinuo integra me
ritorum suorum prẽmia consequuntur: sed expectant etiã nos, licet morantes, licet desi
des. Non em̃ est illis perfecta lætitia, donec pro erroribus nostris dolẽt, et lugent nostra
peccata Hoc fortasse mihi dicenti nõ credas. Quis em̃ ego sum, qui cõfirmare sententi-
am tanti dogmatis audeã? Sed habeo horũ testem, de quo nõ potes dubitare. Magister
enim gentiũ est in fide & ueritate apostolus Paulus. Ipse igitur ad Hebrẽos scribẽs, cum

enumerasset oēs sanctos patres, qui per fidē iustificati sunt, addidit post omnia etiā hoc:
Heb.11 Sed isti, inquit, omnes testimoniū habentes per fidem, nondū adsecuti sunt repromissio
nem, deo pro nobis melius aliquid prouidente, uti ne sine nobis perfectionē consequerent. Vides ergo quia expectat adhuc Abrahā, ut quę perfecta sunt cōsequat. Expectat & Isaac, & Iacob, & oēs prophetę expectant nos, ut nobiscum perfectā beatitudinē capiant. Propter hæc ergo etiam mysterium illud in ultimam diem dilati iudicij custodit. Vnū enim corpus est, quod iustificari expectat, unū quod resurgere dicitur in iudicio.
1 Cor.12 Licet enim sint multa membra, sed unum corpus. Non potest dicere oculus manui, non es mihi necessaria, etiā si sanus sit oculus, & nō sit turbatus. Quantū pertinet ad uidēdū, si desint ei reliqua mēbra, quæ erit oculo lætitia? aut quæ uidebit esse perfectio si manus non habeat? si pedes desint, aut reliqua mēbra nō adsint? Quia & si est præcellēs aliqua oculi gloria, in eo maxime est, ut uel ipse dux sit corporis, uel cęterorū mēbrorū nō deEzech.37 seratur officijs. Hoc aūt nos per illam Ezechielis prophetę uisionē doceri puto, cū dicit congregandū os ad os, & iuncturā ad iunctura, & neruos, ac uenas, & pellem, ac singula locis suis esse reparāda. Deniq; uide quid addit propheta: Ossa, inquit, ista, nō dixit omnes homines sunt, sed dixit ossa ista domus Israel est. Habebis ergo lætitiā de hac uita discedēs; si fueris sanctus. Sed tunc erit plena lętitia, cum nullū tibi membrorū corporis deest. Expectabis enim tu alios, sicut & ipse expectatus es. Quod si tibi, qui mēbrū es, nō uidetur esse perfecta lętitia si desit aliud mēbrum: quanto magis dns & saluator noster, qui caput & auctor est totius corporis, non sibi perfectā dicit esse lætitiā, donec ali quid ex membris deesse corpori suo uidet: Et propterea forte orationē fundebat ad paIoan.17 trem dicēs: Pater sancte glorifica me illa gloria, quā habui apud te priusq; mūdus esset. Non uult ergo sine te recipere perfectam gloriam suam, hoc est sine populo suo, qui est corpus eius, & qui sunt mēbra eius. Vult enim in isto corpore ecclesiæ suę & in istis mēbris populi sui, ipse uelut anima habitare: ut omnes motus, atq; omnia opera secundum
Leuit.26 ipsius habeat uoluntatē: ut uere cōpleatur in nobis illud prophetæ dictū: Habitabo in eis, & ambulabo. Nunc aūt, donec perfecti nō sumus omnes, sed adhuc sumus in peccatis, ex parte in nobis est, & ideo ex parte scimus, & ex parte prophetamus, donec quis
Gal.2 peruenire mereat ad illā mensuram, quā dicit apostolus: Viuo autem iam nō ego, uiuit uerò in me Christus. Ex parte ergo (ut dicit apostolus) nunc membra eius sumus, & ex parte ossa eius sumus. Cum aūt coniūcta fuerint ossa ad ossa, & iuncturę ad iuncturam,
Psal.35 secundū hoc quod suprà diximus, tūc etiā ipse dicet de nobis illud propheticū: Omnia ossa mea dicēt, domine quis similis tibi? Oīa nanq; ossa ista loquunt, & hymnū dicūt, & gratias agunt deo. Meminerunt eīm beneficij eius, & ideo oīa ossa mea dicēt, domine qs similis tibi? Eripies pauperē de manu fortioris eius. De istis ossib. cū adhuc essent dispersa, anteq; ueniret qui ea colligeret, & cōgregaret in unū, dictū est & illud prophe
Psal.141 ticum: Dispersa sunt ossa nostra secus infernū. Quia ergo dispersa erant, propterea dicit per alium prophetā: Congregeť os ad os, & iunctura ad iuncturā, & nerui, & uenæ, & pelles. Cū eīm hoc factū fuerit, tunc omnia ista dicent: Domine quis similis tibi? Eripies inopem de manu fortioris eius. Vnūquodq; eīm os ex istis ossibus inops erat, & atterebatur fortioris manu. Nō eīm habebat iuncturā charitatis, nō neruos patiētię, nō uenas uitalis animi, & fidei uigorē. Vbi uerò uenit qui dispersa colligeret, & qui dissipata coniungeret, consotians os ad os, & iuncturā ad iuncturā, ædificare cœpit sanctum corpus ecclesiæ. Hæc inciderunt quidē extrinsecus huic disputationi, sed necessario explanata sunt, ut manifestior fieret pōtificis mei ingressus in sancta, nō bibētis uinū usquequo sacerdotio fungereť. Posthęc tamē bibit uinum, sed uinum nouum, & uinum nouū in cœlo nouo, & in noua terra, & in nouo homine, cum hominibus nouis, et cum his qui cantant ei canticum nouum: Vides ergo, quia impossibile est de noua uite nouum poculū
Matt.9 bibi ab eo, qui adhuc indutus est ueterem hominē cū actibus suis. Nemo enim, inquit, mittit uinū nouū in utres ueteres. Si uis ergo & tu bibere de hoc nouo uino, innouare,
2 Cor.4 & dic: Quia & si exterior homo noster corrumpitur, sed qui intus est renouat de die in diem. Et quidem de his sufficienter dictū. Multa sunt & alia, quæ recitata sunt. Sed quoniam cuncta non possumus, eligendum est de quibus dicere debeamus. Et quoniam quid esset bibere, & non bibere uinum pro uiribus diximus, nūc quid sit etiā comedere pectuscu-

pectuſculum ſeparationis,& brachium ablationis, uideamus.Poſt hæc de mũdis,& im mundis,uel cibis,uel animalibus, inquantum dominus dederit,& tẽporis ſpatiũ fuerit, diſſeremus. Dicit ergo ſcriptura. Pectuſculũ ſegregationis,& brachiũ ablationis man ducabis in loco ſancto tu,et filij tui,& domus tua tecũ:legitimum eñ tibi,& legitimum filijs tuis datum eſt de ſacrificijs ſalutarib.filiorum Iſrael,brachiũ ablatiõis,& pectuſcu lum ſegregationis.] Nõ omne pectuſculũ,ſegregationis eſt pectuſculũ: nec omne bra chium,ablationis & ſeparationis eſt brachium.Sed qm̃ ad dominũ meum Ieſum perſo nam pontificis reuocauimus,& ad filios eius ſanctos apoſtolos, uideamus qũo ipſe qui dem pectuſculum ſegregationis mãducat,& filij eius, alij aũt non omnes poſſunt ſegre gationis pectuſculum mãducare.Quid igitur eſt, quod à reb. omnibus ſegregatur, nec eſt cõmune cum reliquis,niſi ſola ſubſtantia trinitatis? Si ergo intelligã quidẽ rationem mundi,nõ poſſim aũt etiam de deo intelligere ſicut dignum eſt, neq; reuelata mihi fue rit ſcientia dei,manduco quidem pectuſculum,ſed nõ pectuſculum ſegregationis.Etiã ſi potuero dicere,ipſe enim mihi dedit omnium quæ ſunt ſcientiam ueram,ut ſciã ratio nem mundi,& uirtutem elementorum,initium & finem,medietatẽ temporum, permu tationum uiciſſitudines,& conuerſiones tẽporum,anni circulos,& ſtellarũ diſpoſitio nes:horum omniũ ſcientia,quia rationabilis eſt,pectuſculi cibus eſt,ſed non pectuſculi ſegregationis.Si aũt potuero de deo ſentire quæ magna,quæ ſancta, quę uera ſunt & ſe creta,tunc manducabo pectuſculũ ſegregationis, cũ id quod ab omni creatura eminet & ſegregatur,agnouero. Primus ergo pectuſculũ iſtud uerus pontifex meus comedit. Qũo comedit? Nemo,inquit,nouit patrem,niſi filius. Secundo in loco manducãt & fi- *Matt.11*
lij eius.Nemo enim nouit patrẽ,niſi filius,& cui uoluerit filius reuelare.Quibus autem alijs niſi Apoſtolis ſuis reuelat? Sed & brachiũ ſeparationis,uel ablationis, ſicut & ſupe rius diximus,actus ſunt & opera eminentiora cæteris,quæ utiq; primus ipſe ſaluator,et dominus meus impleuit.Quomodo impleuit? Meus,inquit,cibus eſt,ut faciam uolũta *Ioan.4*
tem eius qui me miſit,& perficiam opus eius.Cum ergo facit uoluntatem eius qui miſit eum,in hoc nõ pectuſculum, ſed brachium ſeparationis comedit. Similiter autem & a poſtoli eius,cum faciunt opus Euangeliſtę,& efficiuntur operarij inconfuſibiles,recte tractantes ſermonem ueritatis,ſeparationis uel ablatiõis brachiũ comedũt. Vis adhuc planius uidere qũo ſaluator ſeparationis brachium comedat? Audi quid dicat ad Iudę os:Si feci,inquit,opera in uobis, quæ nullus alius fecit, pro quo horũ uultis me occide- *Ioan.10*
re? Vides quomodo ipſe uere manducat brachium ſeparationis,qui opera tã ſegregata et tam ſublimia fecit,quàm nullus alius fecit.Sed iam uideamus aliqua etiam ex his,quę de mundis atq; immundis,uel de cibis,uel animalibus lecta ſunt:& ſicut in explanatio ne poculi de umbra aſcendimus ad ueritatem ſpiritalis poculi,ita etiam de cibis qui per umbram dicuntur,aſcendamus ad eos qui per ſpiritum ueri ſunt cibi.Sed ad hęc inueſti ganda,ſcripturæ diuinæ teſtimonijs indigemus,ne quis putet: amãt enim homines exa cuere linguas ſuas,ut gladium: ne quis inquam putet, quod ego uim faciã ſcripturis di- *Vim facere*
uinis,& ea quæ de animalibus,quadrupedibus,uel etiã auibus, aut piſcibus mũdis, ſiue *ſcripturis*
immundis,in lege referuntur,ad homines trahã,& de hominibus hęc dicta eſſe confin gam.Fortaſſis enim dicat quis auditorum,cur uim facis ſcripturę? Animalia dicunt̃,ani malia intelligãtur.Ne ergo aliquis hæc deprauari humano credat ingenio: Apoſtolica in eis auctoritas euocãda eſt.Audi ergo primũ omniũ Paulus de eis qualiter dicat.Om- *1.Cor.10*
nes enim,inquit,per mare tranſierunt,& omnes in Moyſen baptizati ſunt in nube & in mari,& omnes eandem eſcam ſpiritalem manducauerunt,& omnes eundem potũ ſpi ritalem biberunt.Bibebant aũt de ſpiritali conſequente eos petra:petra autẽ erat Chri ſtus.Paulus hæc dicit:Hebræus ex Hebręis,ſecundũ legẽ phariſęus, & doctus ſecus pe *Phil.3*
des Gamalielis,qui utiq; nunq; auderet ſpiritalem eſcã, & ſpiritalem potum appellare, *Act.22*
niſi hũc eſſe ſenſum legislatoris per traditam ſibi ueriſſimæ doctrinæ ſcientiã didiciſſet. Vnde & illud addit,tanq; confidẽs,& certus de ciborum ratione mundorũ, uel immun dorum,quod non ſecundũ literam,ſed ſpiritaliter obſeruãda ſint,& dicit:Ne quis ergo *Col.2*
uos iudicet in cibo,aut in potu,aut in parte diei feſti,aut neomeniæ, aut ſabbatorũ, quæ ſunt umbra futurorum. Vides ergo quomodo hæc omnia, quæ de cibis, uel potu loqui tur Moyſes,Paulus, qui melius iſta didicerat, quàm hi qui nũc iactant ſe eſſe doctores,

omnia

omnia hæc umbrã dicit esse futurorũ. Et ideo (sicut diximus) ab hac umbra ad ueritatẽ debemus ascendere Christiani, & ad Christianos sermo est, quibus apostolicorũ dictorũ chara esse debet auctoritas. Si quis uerò arrogãtia tumidus apostolica dicta contemnit aut spernit, ipse uiderit. Mihi aũt, sicut deo & domino nostro Iesu Christo, ita & apostolis eius adhærere bonum est, & ex diuinis scripturis secundũ ipsorum traditionẽ intelligentiam capere. Erit autem opportunũ fortasse tẽpus, si tamen dei uoluntas in hoc fuerit, & rerum tranquillitas fuerit (Nescimus em̃ quid pariat superuẽtura dies) ut etiã ex ueteri testamento adsignemus secundũ eam quę apostolis uisa est rationẽ, ciborum mundorum, uel immundorũ, sed & animaliũ, uel auium, uel piscium, de quibus in lege scribitur, intelligentiã ad homines referendam. Sed nunc quoniã latiore uti explanatione non est tempus, duobus luminibus apostolorum Petro & Paulo testibus cõtenti simus. Et quidem Paulus quæ senserit, iam protulimus. Petrus uerò apostolus cũ esset in
Act. 10 Ioppe, & orare uellet, ascendit in superiora. Ergo statim & hoc ipsum, q̃d noluit in inferioribus orare, sed ascendit ad superiora. Neq; em̃ tanti apostoli consiliũ ex superfluo superiora delegit ad orandum, sed quantum ego arbitror, ut ostẽderetur quod Petrus qa mortuus erat cum Christo, quæ sursum sunt quærebat, ubi Christus est in dextera dei sedens, & nõ quæ super terrã. Illuc ascendebat, ad illa tecta, ad illa fastigia, de quibus dicit & dominus: Qui in tecto est, non ascẽdat tollere aliquid de domo. Deniq; ut scias quia nõ hæc suspitiose de Petro dicimus, quia ad superiora conscenderit, ex consequentibus approbabis. Ascendit, inquit, ad superiora, ut oraret, & uidit cœlũ apertũ. Nondũ tibi uidetur Petrus ad superiora non solũ corpore, sed mente ac spiritu cõscendisse? Vidit, inquit, cœlum apertum, & uas quoddam deponi ut linteũ in terrã, in quo erant om̃ia quadrupedia, & reptilia, & uolatilia cœli, & audiuit uocem dicentẽ sibi: Surge Petre, occide et mãduca: de his sine dubio imperãs manducãdis quadrupedibus, & serpentibus, et uolatilibus, quæ superposita linteo ad eum cœlitus sunt delata. At ille: Domine, inquit, tu scis quia nunquã cõmune, aut immundũ introiuit in os meũ. Et uox, inquit, ad eum secundo: Quod deus mundauit, tu cõmune ne dixeris: & hoc factũ est p ter. Et post hoc, inquit, receptũ est linteum in cœlis. De mundis hic, & immundis animalib. ratio est. De quibus, rerum scientia cœlitus docetur Apostolus, quoniã quidem eminẽtiorem se, & maiorẽ non habebat in terris, & docet nõ una uoce, nec una uisione, sed trina. Ego nec hoc ipsum, quod tertio hęc dicuntur, otiose dictum suscipio. Tertio ei dicit, et per illum omnibus nobis. Quod deus mundauit, tu cõmune ne dixeris. Quæ em̃ mundauit, non sub una appellatione mũdantur, neq; sub secunda, sed nisi & tertia appellatio nominet, nemo mundatur. Nisi em̃ in patre, & filio, & spiritu sancto fueris mundatus, mundus esse non poteris. Propterea ergo quę pro emundatione ostendebantur, nõ semel, neq; iterum, sed tertio ostenduntur, & tertio præcipiuntur. Erant ergo omnia in illo linteo quadrupedia, & reptilia, & uolucres cœli. Et post hæc cogitabat, inqt, intra semetipsum Petrus, quid hoc esset. Et adhuc eo cogitãte superuenerũt, inquit, hi qui à Cornelio cẽturione missi fuerant ex hac ciuitate, id est à Cæsarea in Ioppe. Ibi nanq; erat Petrus, et hospitabatur apud Simonẽ quendã coriarium. Bene autẽ Petrus apud coriarium manet, illũ fortasse, de quo dicit Iob, quia pelle me & carne induisti. Sed hęc in excessu dicta sint. Interim superueniũt, qui missi fuerãt à Cornelio ad Petrũ: Quos ille suscipiẽs, audit ab eis, quę sibi Cornelius mandat. Et descendens de superioribus, uenit ad Corneliũ. Descendit dicit: adhuc em̃ deorsum erat Cornelius, & in inferioribus manebat. Venit ergo Cæsaream, inuenit multos apud Corneliũ cõgregatos, & ait ad eos post multa: Et mihi, inquit, ostendit deus neminem cõmunem aut immundũ dicere hominem. Non uidetur tibi Petrus apostolus quadrupedia illa om̃ia, & reptilia, & uolatilia dilucide ad hominẽ transtulisse, et homines intellexisse ea, quæ sibi in linteo cœlitus lapso fuerant demõstrata? Sed fortasse dicat aliquis. De quadrupedibus quidẽ, & reptilibus, & auibus reddidimus rationem, quod homines intelligi debeant, da etiã de his, quæ in aquis sunt. Quoniam quidem lex etiam de ipsis munda esse quędam, et alia designat immunda. Nihil in his ut uerbis meis credatur exposco, nisi testes idoneos dedero. Ipsum uobis dominũ, & saluatorem nostrum Iesum Christum testem horum & auctorẽ dabo, quomodo pis-
Matth. 13 ces homines esse dicãtur. Simile est, inquit, regnum cœlorũ reti misso in mare, quod ex omni

omni genere piſcium colligit, & cũ repletũ fuerit, ſedẽtes ſupra littus cõdunt eos qui bo
ni ſunt in uaſis, qui aũt mali, foras mittunt. Euidẽter edocuit eos qui retib. colligi dicun
tur piſces, uel bonos homines eſſe, uel malos. Iſti ergo ſunt, qui ſecundũ Moyſen piſces
uel mundi, uel immundi nominant. His igitur ex auctoritate apoſtolica, atq; euãgelica
cõprobatis, uideamus qũo unuſquiſq; hominũ uel mũdus, uel immundus poſſit oſtẽdi.
Omnis homo habet aliquem in ſe cibum, quẽ accedẽti ad ſe proximo prębeat. Non e-
nim poteſt fieri, ut cũ acceſſerimus adinuicẽ nos homines, et cõſeruerimus ſermonẽ, nõ
aliquem, uel ex reſpõſione, uel ex interrogatione, uel ex aliquo geſtu aut capiamus in-
ter nos guſtum, aut præbeamus. Et ſi quidẽ mundus homo eſt, & bonæ mẽtis is, de quo
guſtum capimus, mundũ ſumimus cibum. Si uerò immundus ſit quẽ cõtingimus, & im
mundũ cibum ſecundũ ea quæ ſuprà dicta ſunt, ſumimus. Et propterea puto apoſtolus
Paulus de talibus, uelut immũdis animalib. dicit: Cum huiuſmodi nec cibũ ſumere. Ve 1.Cor.5
rum ut euidentius tibi pateſcant ad intellectũ quę dicimus, de maiorib. ſumamus exem
plum, ut inde paulatim deſcẽdẽtes uſq; ad inferiora ueniamus. Dominus & ſaluator no
ſter dicit: Niſi manducaueritis carnẽ meam, & biberitis ſanguinem meum, non habebi- Ioan.6
tis uitam in uobis ipſis. Caro mea uere eſt cibus, & ſanguis meus uere eſt potus. Ieſus et Caro & ſan-
go quia totus ex toto mũdus eſt, tota eius caro cibus eſt, & totus ſanguis eius potus eſt: guis Chriſti
quia oẽme opus eius ſanctũ eſt, et omnis ſermo eius uerus eſt. Propterea ergo et caro eius ſermo ipſius
uerus eſt cibus, & ſanguis eius uerus eſt potus. Carnibus enim & ſanguine uerbi ſui tan
quam mundo cibo ac potu, potat & reficit omne hominũ genus. Secundo in hoc loco
poſt illius carnẽ, mũdus cibus eſt Petrus, & Paulus, & oẽs apoſtoli. Tertio loco diſcipu
li eorũ: & ſic unuſquiſq; pro quantitate meritorũ, uel ſenſuũ puritate, proximo ſuo mũ-
dus efficitur cibus. Hæc qui audire neſcit, detorqueat forteſſis, & auertat auditũ, ſecun-
dum illos, qui dicebant: Quo dabit nobis hic carnem ſuã manducare? Quis poteſt audi
re eum? & diſceſſerũt ab eo. Sed uos ſi filij eſtis eccleſię, ſi Euangelicis imbuti myſterijs,
ſi uerbũ caro factũ habitat in uobis, agnoſcite quę dicimus, quia domini ſunt, ne forte q
ignorat ignoretur. Agnoſcite quia figuræ ſunt, quę in diuinis uoluminibus ſcripta ſunt,
& ideo tanq; ſpiritales, & non tanquã carnales examinate, & intelligite quæ dicunt. Si
enim quaſi carnales iſta ſuſcipitis, lædunt uos, & nõ alunt. Eſt em & in euangelijs litera
quę occidit, non ſolum in ueteri teſtamento occidens litera deprehenditur. Eſt & in no
uo teſtamento litera, quæ occidat eum, qui nõ ſpiritaliter quæ dicũtur aduerterit. Si em
ſecundum literam ſequaris hoc ipſum quod dictũ eſt: Niſi mãducaueritis carnẽ meam,
& biberitis ſanguinẽ meum, occidit hæc litera. Vis tibi & aliã de Euãgelio proferã lite-
ram, quæ occidit? Qui non habet, inquit, gladium, uendat tunicã ſuam, & emat gladiũ.
Ecce & hæc litera Euãgelij eſt, ſed occidit. Si uerò ſpiritaliter eam ſuſcipias, nõ occidit,
ſed eſt in ea ſpiritus uiuificans. Et ideo ſiue in lege, ſiue in Euangelijs quę dicunt, ſpirita
liter ſuſcipe: quia ſpiritalis dijudicat omnia, ipſe uerò à nemine dijudicat. Vt ergo dixi-
mus, oẽmis homo habet in ſe aliquem cibum, ex quo qui ſumpſerit, ſi quidẽ bonus eſt, et
de bono theſauro cordis ſui profert bona, mũdum cibum præbet proximo ſuo. Si uerò
malus, et profert mala, immundũ cibum prębet proximo ſuo. Poteſt em quis innocẽs et
rectus corde, mundum animal ouis uideri, & præbere audiẽti ſe cibum mundũ, tanquã
ouis, quæ eſt animal mundũ. Similiter & in cæteris. Et ideo oẽmis homo (ut diximus) cũ
loquitur proximo ſuo, & ſiue prodeſt ei ex ſermonibus ſuis, ſiue nocet, & mundũ ei, aut
immundũ efficitur animal: ex quibus uel mundis utendũ uel immũdis præcipitur abſti
nendũ. Si ſecundũ hanc intelligentiã dicamus deũ omnipotentẽ leges hominibus pro-
mulgaſſe, puto quod digna uidebit diuina maieſtate legislatio. Si uerò adſideamus lite
ræ, & ſecũdum hoc, uel quod ludęis, uel id quod uulgo uidetur, accipiamus quę in lege
ſcripta ſunt, erubeſco dicere, & confiteri, quia tales leges dederit deus. Videbuntur em
magis elegantes & rationabiles hominũ leges, uerbi gratia, uel Romanorũ, uel Atheni
enſium, uel Lacedęmoniorũ. Si uerò ſecundum hãc intelligentiã, quam docet eccleſia,
accipiat dei lex, tunc plane oẽs humanas ſupereminet leges, & uere dei lex eſſe credet.
Itaq; his ita præmiſſis, ſpiritali (ut cõmonuimus) intelligẽtia de mundis & immũdis ani
malibus aliqua perſtringamus. Omne, inquit, pecus quod ungulã diuidit, & ungulas
habet, & reducit ruminationẽ in pecoribus, hęc manducabitis. Præterea ab his nõ man

ducabitis

ducabitis, quæ reducunt ruminationẽ, & non diuidunt ungulas, & habẽt ungulas. Camelus, quoniã reducit ruminationẽ, & ungulam nõ diuidit, immundum erit hoc uobis. Et lepus, quoniã reducit ruminationẽ &, ungulam nõ diuidit, immundũ hoc erit uobis: & erinacius, quia reducit ruminationẽ, & ungulam non diuidit, immundũ hoc uobis, et sues, &c.] Decernit ergo ne manducentur huiusmodi animalia, quę ex parte uidentur esse munda, et ex parte immunda: sicut camelus ex eo quod ruminat, mũdus uidetur, ex eo aũt, quod ungulas diuisas non habet, immundus dicitur. Post hæc iam nominat & leporem, & erinaciũ, sed & ipsos dicit ruminare quidẽ, sed ungulas non diuidere. Aliũ uerò ordinẽ facit eorum, qui è contrario ungulam quidẽ diuidũt, sed nõ ruminant. Primũ ergo uideamus qui sunt isti, qui ruminant, & ungulam diuidunt, quos mũdos appellat. Ego arbitror illum dici ruminare, qui operã dat scientiæ, & in lege domini meditat die ac nocte. Sed audi qũo dictum est: Qui diuidit, inquit, ungulam, & reuocat ruminationẽ. Reuocat ergo ruminationem, qui ea quæ secundũ literã legit, reuocat ad sensum spiritalem, & ab infimis, & uisibilibus ad inuisibilia & altiora cõscendit. Sed si mediteris legem diuinã, & ea quæ legis ad subtilẽ & ad spiritalẽ intelligentiã reuoces, uita aũt tua, & actus tui non sint tales, ut habeant discretionem uitę præsentis & futurę, huius seculi & seculi superuenturi: si non ista cõpetenti ratione discernas, & diuidas, camelus es tor tuosus: qui cum intellectum acceperis ex meditatiõe legis diuinę, nõ diuidis, neq; segregas præsentia & futura, nec angustã uiam à uia spatiosa secernis. Sed adhuc manifestius quod dicitur explanemus. Sunt qui adsumunt testamentum dei per os suum, & cum legem dei in ore habeãt, uita & actus sui longe à uerbis eorũ & sermonibus discrepãt. Di
Psal.45 cunt em̃, & non faciunt: de quibus & propheta dicit: Peccatori aũt dixit deus. Quare tu enarras iustitias meas, & adsumis testamentũ meũ per os tuũ? Vides ergo qũo iste ruminat, qui testamentũ dei habet in ore suo. Sed quid in sequentib. ad eum dicitur? Tu autẽ odisti disciplinã, & abiecisti sermones meos post te. In quo euidenter ostendit istũ ruminantem quidẽ, sed ungulam non diuidentem, & ideo immundus est quicunq; est talis. Et iterum est alius, uel ex his qui extra religionẽ nostram sunt, uel ex his q nobiscũ sunt: qui diuidunt quidem ungulas, & ita incedunt in uijs suis, ut actus suos ad futurum seculum præparent. Multi enim ita & ex philosophis sapiunt, & futurum esse iudicium credunt. Immortalẽ nanq; animam sentiunt, & remunerationẽ bonis quibusq; positã confitentur. Hoc & hæreticorum nõnulli faciũt, & quantũ spectat, timorẽ futuri iudicij gerunt, & actus suos tanq; in diuino examine requirendos cautius tẽperant. Sed horum uterq; non ruminat, nec reuocat ruminationem. Nõ enim ea quæ in lege dei scripta sunt audiẽs, meditatur, ac reuocat ad subtilem & spiritalem intelligentiã: sed statim ut audierit aliquid, aut contemnit, aut despicit, nec requirit qui in uiliorib. uerbis preciosus latet sensus. Et habent isti diuidentẽ quidẽ ungulam, sed ruminationẽ nõ reuocãt. Tu aũt, qui uis esse mundus, cõuenientẽ habeto uitam, & consonã scientię, et actus intellectui: ut sis in utroq; mundus, ut & reuoces ruminationẽ, & ungulam diuidas, sed & ungulas ut producas, siue abijcias. Requiramus et huius rei testimoniũ, quomodo ungulas pro-
Deut.21 ducimus, uel (ut alibi legitur) abijcimus. Scriptum est in Deuteronomio: Si, inquit, exieris ad bellum aduersum inimicos tuos, & uideris ibi mulierẽ decora specie, & cõcupieris eam, adsumes eam, & rades omnẽ pilũ capitis eius, & ungulas eius, et indues eam uestimentis lugubribus: & sedebit in domo lugẽs patrem suũ, & matrem suam, & domum paternam suam, & post triginta dies erit tibi uxor. Sed nunc nõ hoc est propositum, ut hęc quę in testimoniũ uocata sunt, explanẽtur: sed propterea diximus, quia & hic de ungulis mentio facta est. Veruntamen et ego frequenter exiui ad bellum contra inimicos meos, & uidi ibi in prędam mulierem decora specie. Quæcunq; em̃ bene et rationabiliter dicta inuenimus apud inimicos nostros, si quid apud illos sapiẽter & scienter dictũ legimus, oportet nos mũdare id, & ab scientia quæ apud illos est auferre, & resecare omne quod emortuũ & inane est: hoc em̃ sunt oẽs capilli capitis, & ungulæ mulieris ex inimicorũ spolijs adsumptę: & ita demum facere eam nobis uxorẽ, cum iam nihil ex illis quæ per infidelitatẽ mortua dicunt, habuerit, nihil in capite habeat mortuũ, nihil in manib. ut neq; sensibus, neq; actibus, immundũ aliqd, aut mortuũ gerat. Nihil em̃ mundum habent mulieres hostium nostrorum, quia nulla est apud illos sapiẽtia, cui immun

ditia

ditia aliqua non sit admixta. Velim tamen dicerent mihi Iudæi quo apud eos ista seruentur. Quid causę, quid rationis est decaluari mulierē, & ungulas eius demi? Verbi causa, ponamus quod ita inuenerit eam is q dicit inuenisse, ut neq; capillos, neq; ungulas habeat, quid habuit, quod secundum legem demere iuberet? Nos uerò quibus militia spiritalis est, & arma nō carnalia, sed potētia deo ad destruenda cōsilia, decora mulier si reperta fuerit apud hostes, & rationabilis aliqua disciplina, hoc modo purificabimus eā q superius diximus. Oportet ergo eum qui mundus est, nō solum diuidere ungulas, & nō solum præsentis seculi & futuri actus et opera discernere, sed et ungulas producere, uel (ut alibi legimus) abijcere, ut purificātes nos ab operib. mortuis, permaneamus in uita. Hæc quidē generaliter dicta sint de animalibus: illa uerò quę in aquis sunt, quia dicunt si quidē habeant pinnas & squamas, munda esse: si uerò nō habeant, immūda, nec edi debere: illud in his ostēditur, ut si quis est in aquis istis, & in mari uitę huius, atq; in fluctib. seculi positus, tamē debeat satis agere, ut nō in profundis iaceat aquarū sicut sunt isti pisces qui dicunt non habere pinnas neq; squamas. Hæc nanq; eorū natura perhibet, ut in imis semper, & circa ipsum cœnum demorent: sicut sunt anguillę, & huic similia, quę non possunt ascendere ad aquæ summitatē, neq; ad eius superiora peruenire. Illi uerò pisces qui pinnulis iuuantur, ac squamis muniuntur, ascendunt magis ad superiora, & aeri huic uiciniores fiunt, uelut qui libertatem spiritus quærāt. Talis est ergo sanctus quisq;, quia intra retia fidei conclusus, bonus piscis à saluatore nominatur: qui etiā mittitur in uas, ueluti pinnas habens & squamas. Nisi em̄ habuisset pinnas, nō resurrexisset de cœno incredulitatis: nec ad rete fidei peruenisset, nisi pinnis adiutus ad superiora uenisset. Quid est aūt quod & squamas habere dicit? tanq; qui paratus sit uetera indumēta deponere. Hi em̄, qui squamas nō habēt, uelut ex integro carnei sunt, & toti carnales, qui deponere nihil possunt. Si quis ergo habet pinnas, quibus ad superiora nitat, mundus est. Qui uerò nō habet pinnas, sed in inferioribus permanet, & in cœno semper uersat, immundus est. Similiter aūt de auibus. Non manducabis, inquit, hæc, quia immunda sunt. Aquilam, & uulturē, & cætera his similia. His etenim auibus semper mortuorū corporū cibus est, & ex mortuis cadaueribus uiuunt. Omnes ergo qui huiusmodi uitam gerūt, immundi habēdi sunt. Ego puto & illos in his nominari, qui alienis incubāt mortib. & arte quadā uel fraude testamenta subijciunt. Huiusmodi em̄ homines, uultures & aquilæ merito appellantur, uelut mortuorū cadaueribus inhiantes. Scio & alia uolatilia, quę rapto uiuūt. Hæ sunt animæ, quæ secundū hoc quidē, quod rationabiles & imbutę sunt liberalibus institutis, uel rationabilibus disciplinis, uolatilia uidentur. Legūt em̄ & requirunt, uel de ratione cœli, uel quomodo mūdus dei prouidētia gubernetur: secundū hęc ergo uolatilia nominant. Si uerò huiusmodi homines inique agāt, & cōtra legē faciāt, diripiāt proximos, ut cū in uerbis esse uideatur eruditio cœlestis, in actibus carnalia & mortua opa gerāt, recte uultures, uel aquilę dicēdi sunt, quæ de excelsis ad carnes mortuas ac fœtidas delabūtur. Ad hoc referēda est & accipitris rapacitas, & cæterorū omnium: ex quib. quædā sunt uolatilia rapacitati studentia, quædam uerò nō tam rapacitatē, quām obscuritatē & tenebras amātia. Omnis em̄ qui male agit, odit lucem, & nō uenit ad lucem: ut sunt noctuæ, & uespertiliones, & cætera quæ lex pnunciauit immunda. A quibus omnibus spiritali nos obseruantia custodiētes, & cibū ex mūdis animalib. appetentes, etiam ipsi puri efficiemur & mundi, per Christum dominum nostrum: per quem est deo patri cum spiritu sancto gloria, & imperium in secula seculorum. Amen. Ioan. 3.

De eo quod scriptum est, Mulier quæcunq; conceperit semen, & pepererit masculum, immunda erit septem diebus, & de diuersitatibus leprę ac purificationibus leprosi. Homilia Octaua Cap. XII & XIII

MEDICVM dici in scripturis diuinis dominum nostrum Iesum Christū, etiam ipsius domini sententia perdocemur, sicut dicit in Euangelijs. Nō indigent sani medico, sed qui male habent. Non em̄ ueni uocare iustos, sed peccatores in pœnitentiam. Omnis autē medicus ex herbarum succis uel arborum, uel etiam metallorum uenis, uel animantium naturis, profutura corporibus medicamenta cōponit. Sed herbas istas si quis forte antequam pro ratione artis cōponantur Luca. cap. 5.

nantur aſpiciat, ſiquidē in agris, aut montibus, uelut fœnum uile conculcat, & præterit. Si uerò eas intra medici ſcholam diſpoſitas per ordinē uiderit, licet odorē triſtem, forte & auſterum reddant, tamen ſuſpicabitur eas curæ uel remedij aliquid continere, etiā ſi nōdum quæ, uel qualis ſit ſanitatis ac remedij uirtus, agnouerit. Hęc de cōmunibus medicis diximus. Veni nūc ad Ieſum cœleſtē medicum, intra ad hanc ſtationem medicinæ eius eccleſiam, uide ibi languentium iacere multitudinē. Venit mulier, quę ex partu immūda effecta eſt, uenit leproſus, qui extra caſtra ſeparatus eſt pro immūditia leprę, quærunt à medico remedium quomodo ſanētur, quomodo mundentur: & quia Ieſus hic qui medicus eſt ipſe eſt & uerbum dei, ægris ſuis non herbarū ſuccis, ſed uerborū ſacramentis medicamenta conquirit. Quę uerborum medicamēta ſi quis incultius per libros tanquam per agros uideat eſſe diſperſa, ignorās ſingulorū dictorum uirtutem, ut uilia hæc, & nullum ſermonis cultū habētia, præteribit. Qui uerò ex aliqua parte didicerit animarum apud Chriſtū eſſe medicinā, intelliget profecto ex his libris qui in eccleſia recitantur, tanq; ex agris et mōtibus, ſalutares herbas adſumere unūquenq; debere, ſermonum duntaxat uim: ut ſi quis ille eſt in anima languor, non tam exterioris frondis & corticis, quàm ſucci interioris hauſta uirtute ſanet. Videamus ergo aduerſum immunditiā partus, & contagionē leprę, præſens hæc lectio, quàm diuerſa, & quàm uaria purificationū medicamenta conficiat. Et locutus eſt, inquit, dominus ad Moyſen dicēs: Loquere filijs Iſrael, & dices ad eos. Mulier quęcunq; cōceperit ſemē, & pepererit maſculū, immūda erit ſeptem diebus.] Primo conſideremus ſecundū hiſtoriam, ſi nō uidetur quaſi ex ſuperfluo additū, mulier quę conceperit ſemē, et pepererit maſculum, quaſi poſſit aliter maſculū parere, niſi ſemine concepto. Sed nō ex ſuperfluo addit. Ad diſcretionē nanq; illius, quæ ſine ſemine concepit & peperit, iſtū ſermonē præ cęteris mulieribus Legiſlator adiecit: ut nō omnem mulierem quæ peperiſſet, deſignaret immūdam, ſed eam quæ cōcepto ſemine peperiſſet. Addi quoq; ad hoc etiam illud poteſt, quod lex iſta, quæ de immundicia ſcribitur, ad mulierem pertinet. De Maria autē dicitur, quia uirgo concepit, & peperit. Ferāt ergo legis onera mulieres, uirgines uerò ab his habeant immunes. Sed ſi nobis aliquis occurrat argutus, & dicat, quia & Maria mulier in ſcripturis nomi-
Gal. 4 nat, ſic em̄ dicit apoſtolus: Vbi aūt uenit plenitudo tēporum, miſit deus filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege, ut eos qui ſub lege erāt redimeret: reſpondebimus ei, quia in hoc apoſtolus mulierē non pro corruptela integritatis, ſed pro ſexus indicio nominauit: ut quia dicebat filiū dei miſſum, ſimul & illud, quia pro cōmuni omniū uita ingreſſus in hunc mundū ueniſſet, exponeret. Eſt porrò & ætatis iſtud uocabulū, eius ſcilicet, qua fœmininо ſexui de annis pubertatis excedit, & ad id tēpus quo habilis uiro uideatur eſſe tranſitus. Sicut & econtrario uir appellatur is qui adoleſcētiæ tēpus exceſſerit, etiā ſi uxorē nondū habeat, cuius uir eſſe dicat: quo nomine appellari ſolent etiā hi, quos fœmineę admixtionis macula nulla perſtringit. Si ergo recte dicit uir ille pro ſola tēporis ætate, etiā is qui nullius admixtionē fœminæ nouerit: quō non eadē conſequentia etiā uirgo quæ intemerata permanſit, pro ſola ætatis maturitate mulier nominetur? Denicq; & Abrahā cū puerū mitteret Meſopotamiā in domū Batuelis, ut inde accipe-
Gen. 24 ret Iſaac filio ſuo uxorē, & puer curioſius percōtaret, ait ad eum: Quod ſi noluerit mulier ſequi me, reducā filium tuū illuc? Et nō dixit, q; ſi noluerit uirgo ſequi me. Hæc ergo dicta ſint nobis de eo quod obſeruauimus ſcriptū, quia nō ſuperfluo addidit legiſlator, mulier ſi conceperit ſemē, & pepererit filiū: ſed eſſe exceptionē myſticā, quæ ſolam Mariā à reliquis mulierib. ſegregaret, cuius partus nō ex cōceptione ſeminis, ſed ex præſentia ſancti ſpiritus, & uirtute altiſſimi fuerit. Nūc ergo requiramus etiā illud, quid cauſæ ſit quod mulier quæ in hoc mūdo naſcentibus miniſteriū præbet, non ſolū cū ſemen ſuſceperit immunda fieri dicitur, ſed & cum peperit. Vnde & pro purificatiōe ſua iubetur offerre pullos colūbinos, aut turtures pro peccato, ad oſtiū tabernaculi teſtimonij. ut repropitiet pro ipſa ſacerdos: quaſi quę repropitiationē debeat, & purificationē peccati pro eo quod naſcēti in hoc mūdo homini miniſteriū præbuit. Sic em̄ ſcriptū eſt: Et repropitiabit pro ipſa ſacerdos, & mundabit. Ego in talib. nihil audeo dicere, ſentio tamen occulta in his quædam myſteria contineri, & eſſe aliquid latētis arcani, pro quo & mulier quæ conceperit ex ſemine, & pepererit, immūda dicat, & tanq; peccati rea offer re iubeatur

re iubeatur hostiam pro peccato, & ita purificari. Sed & ille ipse qui nascitur, siue uirilis, siue fœminei sexus sit, pronũciat de eo scriptura quia nõ sit mũdus à sorde, etiã si unius diei sit uita eius. Et ut scias esse in hoc grande nescio quid, & tale quod nulli sanctorũ ex sententia uenerit, nemo ex omnib. sanctis inuenit diem festum, uel conuiuium magnum egisse in die natalis sui, nemo inuenit habuisse lętitiã in die natalis filij, uel filiæ suæ. Soli peccatores super huiusmodi natiuitate lętant. Inuenimus etem in ueteri quidẽ testamẽto Pharaonẽ regẽ Ægypti, diẽ natalis sui cũ festiuitate celebrantem, in nouo uerò testamento Herodẽ. Vterq; tamẽ eorũ ipsam festiuitatẽ natalis sui profusiõe humani sanguinis cruentauit. Ille em̃ prępositũ pistorũ, hic sanctũ prophetã Ioannẽ obtruncauit in carcere. Sancti uerò non solum nõ agunt festiuitatẽ in die natalis sui, sed et spiritu sancto repleti execrant hunc diem. Neq; em̃ tantus ac talis propheta (Hieremiã dico, qui in utero matris sanctificatus est, & propheta in gentibus cõsecratus) libris in ęternũ mansuris aliquid inaniter condidisset, nisi secretũ quid cõtineret, & ingentibus mysterijs plenũ, ubi dicit: Maledictus dies in quo natus sum, & nox in qua dixerũt, ecce masculus: maledictus qui adnunciauit patri meo, dicẽs, natus est tibi masculus. Lętetur homo ille sicut ciuitates quas dñs destruxit in furore, & non pœnituit: Videtur ne tibi hęc tam grauia, & tã onerosa imprecari propheta potuisse, nisi sciret esse aliquid in ista natiuitate corporea, quod & huiusmodi dignũ maledictionis uideret, & pro quo legislator tot immũditias accusaret, quib. congruas purificationes cõsequenter imponeret? Longũ est aũt, & alterius temporis, ut testimonia quę de propheta sumpsimus, explanemus: quia nũc nõ Hieremiæ, sed Leuitici nobis propositũ est differere lectionẽ. Sed & Iob nõ sine spiritu sancto loquens, maledicebat diẽ natiuitatis suę, dicẽs: Maledicta dies in qua natus sum, & nox in qua dixerũt, ecce masculus: nox illa sit tenebræ, & nõ requirat eã dñs denuo, neq; ueniat in dies anni, nec numeretur inter dies mensiũ. Quod si tibi nõ uidetur hæc Iob prophetico & diuino spiritu loqui, ex his considera quę sequunt: addidit enim: Sed maledicat eam, qui maledixit illum diem, in quo magnum cetum interempturus est. Vides ergo quõ in spiritu sancto prædixit de magno ceto quẽ interfecturus esset dñs, cuius typus erat cetus ille lonę: Vnde & dominus, qui interfecturus erat cetum istum diabolum, dicit: Sicut enim Ionas tres dies & tres noctes fuit in uentre ceti, ita oportet et filiũ hominis esse tribus diebus & tribus noctibus in corde terræ. Quod si placet audire quid etiam alij sancti de ista natiuitate senserint, audi Dauid dicentẽ: In iniquitatibus, inquit, cõceptus sum, et in peccatis peperit me mater mea: ostẽdẽs quod quęcunq; anima in carne nascit, iniquitatis & peccati sorde polluit: & propterea dictum esse illud, quod iam superius memorauimus: quia nemo mũdus à sorde, nec si unius diei sit uita eius. Addi his etiã illud potest, ut requirat quid causæ sit, cũ baptisma ecclesiæ in remissionẽ peccatorũ detur, secundũ ecclesiæ obseruantiã etiã paruulis baptismum dari: cum utiq; si nihil esset in paruulis quod ad remissionẽ deberet & indulgentiã pertinere, gratia baptismi superflua uideretur. Mulier ergo quæcunq; cõceperit semẽ, & pepererit masculũ, immunda erit septẽ diebus: sicut & illa, quę secundũ dies purgationis suę septẽ dieb. segregat ab omni mundo. Quia in sanguine immũdo facit septẽ dies, in sanguine aũt mundo triginta & tres dies: Sed hoc in masculi natiuitate, duplos aũt dies facit in natiuitate fœminę. Incipit ergo esse in sanguine mundo ab octaua die, & est in sanguine mundo diebus triginta trib. hoc est tribus decadis, & tribus monadis. Et cũ cœperit esse in sanguine mũdo illa quæ peperit, tunc circuncidit infantem: octaua em̃ die circuncides, inquit, carnẽ præputij eius. Hæc est lex literæ, sed require tu quam circunciſionẽ apostolus prędicet, quam nos & suscipere & habere iubet. Nos em̃, inquit, sumus circũcisio, qui spiritu deo seruimus. Et quod in psalmo ait: Alienati sunt peccatores à uulua, cõsidera si nõ de illis hoc dicit, qui illã circunciſionẽ suscipiunt, qua nos circuncidi apostolus uetat: et tunc est quando alienantur peccatores à uulua, cũ non spiritu, sed carne circuncidunt. Quia qui in lege circuncidunt, à gratia exciderũt. Igitur immunda fieri mulier dicit, quę concepto semine peperit masculum, quę aũt fœminã pepererit non solũ immunda erit, sed dupliciter immunda. Bis em̃ septenis diebus in immũditia scribitur permanere. Sed interim quæ peperit masculum, octaua die & qui natus est circũciditur, & illa fit munda. Satis illa operosa res est, in hac breuitate tẽporis ista cõtingere, tamẽ ut in transcursu

Gen. 40 *Mar. 6*

Hier. 1

Iob 3

Matt. 12

Peccatum originis

Psal. 51

Phil. 3

Psal. 58

aliqua dicamus, ſeptimana hæc præſentis uitæ tempus uideri poteſt. In ſeptimana nanq; dierũ cõſummatus eſt mundus. In quo donec ſumus in carne poſiti, ad liquidũ puri eſſe non poſſumus, niſi octaua uenerit dies, id eſt niſi futuri ſeculi tẽpus affuerit. In quo tamẽ die ſi maſculus eſt, & uiriliter egerit, ſtatim in ipſo aduẽtu futuri ſeculi purgaẽ, & ſtatim mũda efficitur mateꝛ, quæ genuit eũ. Purgatã nanq; uitijs carnẽ ex reſurrectione recipi
Purgatorium et. Si uerò nihil in ſe habuit uiríle aduerſum peccatũ, ſed remiſſus & effœminatus fuit in actibus ſuis, cuius peccatũ tale eſt, quod nõ remittaẽ neq; in pręſenti ſeculo neq; in futuro: iſte tranſit & unam & aliam ſeptimanã in immunditia ſua, & tertia demũ incipiente oboriri ſeptimana, purgaẽ ab immũditia, quã fœminam pariẽdo cõtraxit. Hoſtiæ uerò, quæ ꝓ huiuſmodi immũditia iubentur adhiberi, dupliciter diſtinguunẽ. Primo iubeẽ agnus offerri anniculus ſine macula in holocauſtũ, aut pulli colũbini, aut turtures ꝓ peccato. Secundo uerò mũdatur hoſtia, ſi, inquit, non inuenerit manus eius quod ſufficiat ad agnũ, accipiat duos turtures, aut duos pullos columbarũ, unũ ad holocauſtũ, & aliũ pro peccato. Vnde et mirum uideẽ quod oblatio Marię nõ habuerit hoſtiã primã, id eſt agnum anniculũ, ſed ſecundam: tanq; cuius manus nõ ſuffecerit ad primã. Sic enim ſcri-
Luc. 2 ptum eſt de ea: Venerunt, inquit, parentes eius, ut offerrẽt pro eo hoſtiã, ſecundũ quod ſcriptum eſt in lege domini, par turturũ aut duos pullos columbarum. Sed & in hoc oſtenditur uerum eſſe illud quod ſcriptũ eſt, quia Chriſtus Ieſus cum diues eſſet, pauper factus eſt. Ideo ergo & matrẽ de qua naſceretur, elegit pauperẽ, & patriã pauperem, de
Mich. 5 qua dicitur: Et tu Bethleem minima es in millibus Iuda, & reliqua. Verum hæc breuiter tranſcurrere cogimur, nec ſingula quæ ſcripta ſunt diſcutere ualemus, quoniam qui dẽ feſtinamus aliquid etiã de legibus leprę quę recitatę ſunt, pertractare. Inuenimus ergo ſex ſpecies poſitas eſſe in hominũ lepra, quæ ſex ſpecies hoc modo deſcribunẽ. Aut enim in cute corporis fit cicatrix, & ſignum exalbidum, & tunc fit in cute corporis eius contagio lepræ. Aut efflorẽs efflorebit lepra, & conteget omnẽ cutẽ contagio à capite uſq; ad pedes eius. Vel tertia ſpecies, in carnis cute fit ulcus, & ſanatur: & fit in loco ipſo ulceris cicatrix alba: aut in carnis cute fit aduſtio ignis, & poſt hæc ſanata aduſtio erit lucida alba, aut cũ rubore cãdida. Quinta ſpecies, cum uiro aut mulieri fit in capite, aut in barba cõtagio leprę. Vltima uerò ſcribiẽ ſpecies, cũ fit in caluitie, uel in recaluatione cõtagio lepræ rubicundæ, quæ eſt lepra efflorẽs in caluitio, uel in recaluatione. Hæc ut cõpendio expoſitionis utamur, quoniã quidẽ nunc propoſitum nobis eſt breuiter audito res ex his quæ recitata ſunt ammonere, nec eſt tẽporis ad liquidũ ſingula quęq; diſcutere, referẽda mihi uidenẽ ad unãquanq; ſpeciem peccatorũ, & in his animæ maculæ, quæ ex peccatis ei accidũt, intuendæ. Dicendũ igiẽ primo eſt deſignari per hęc peccata, quę in hac uita poſiti cõmittimus. Ex quibus aliqua curari nunc poſſunt, aliqua uerò nõ poſſunt: Secũdo uerò & de illis ipſis, quæ poſt hanc uitã nobiſcum tranſeunt, ſignificari intelligendũ eſt, & eſſe in ipſis quędã ita animab. infixa, ut nequeãt aboleri: alia uero eſſe, quę purgationẽ poſſint recipere ſecundũ inſpectionẽ & iudiciũ põtificis illius, quẽ occulta latere nõ poſſunt, quiq; diſpẽſabit animas ſingulorũ ſecũdũ hoc ꝙ in eis maculas leprę, aut expiabiles, aut inexpiabiles uiderit. Cuius rei differẽtias de pręſenti lectione colligere, & ꝑ ſingula ſecundũ ſcripturę huius indiciũ, quę poſſunt nos monere rimari, extẽporaneus (ut iã ſuperius dixi) iſte ſermo nõ patitur. Vix emꝫ hęc multis poſſent uoluminib. digeſta cõponi ab his quib. dñs de lectione ueteris teſtamẽti uelamẽ abſtraxit. Nos ergo ꝑ uirib. noſtris, quantũ ꝑferri in mediũ cõuenit, exequamur, apoſtolo nobis
Heb. 10 Paulo pandente intelligentię uiam: qua dicit legẽ umbrã futurorũ habere bonorũ, non ipſam imaginẽ rerũ: & ſecundum id qd' ea quæ de bobus intelligi uiden ſcripta, non de bobus, quorum deo cura non ſit, ſed de apoſtolis aduertenda pronunciat. In quo conſequenti utiq; ratione edocemur, ꝙ & ea quæ de lepra ſcribunẽ umbra ſint, & in aliꝭ habeant imaginẽ ueritatis. Igitur adhibeamus primo (ſi uidetur) ipſam ſcripturę umbrã, et tũc de eius ueritate requiramus. In uulneribus corporũ poſteaq; curata fuerint, remanet interdum ipſius uulneris ſignũ, quod cicatrix appellatur. Vix emꝫ eſt qui ita curetur, ut nullum ſuſcepti uulneris reſidere uideatur indiciũ. Tranſi nũc ab iſta legis umbra ad ueritatem eius, & intuere quõ anima quæ peccati uulnus acceperit, etiã ſi cureẽ, tamẽ habet peccati cicatricẽ in loco uulneris reſidentẽ. Quæ cicatrix nõ ſolũ à deo uidetur, ſed

& ab eis

& ab eis qui acceperũt ab eo gratiã, qua peruidere possint animę languores, & discerne re quę sit anima ita curata, ut omni genere uestigiũ illati uulneris abiecerit: & quę cura ta sit quidẽ, sed ferat adhuc ueteris morbi in ipso uestigio cicatricis indicia. Quod autẽ sint quędam animæ uulnera Esaias docet, dicens: A pedib. usq; ad caput nõ est uulnus, Esa.1
neq; liuor, neq; plaga cum feruore, de delictis hæc proculdubio populi loquẽs: qa sunt aliqui quib. possit adhuc medicamentũ malagmatis imponi. Alij uerò quod sint intantũ peccatores, ut eis nec cura possit adhiberi, hoc modo idẽ propheta designat: Nõ est, inquit, malagma imponere, neq; alligaturas. Quod aũt contritio, & plaga doloris p cor reptionẽ, curæ causa imponantur animæ Hieremias docet, dicens: Sic dicit dñs: Suscita Hiere.30
ui contritionẽ plagę tuę cum dolore: non est qui iudicet iudiciũ tuum, cum dolore cura ta es, utilitas nõ est in te. Omnes amici tui obliti sunt tui, nec iã interrogabunt de te: quia plaga inimici percussi te correptiõe ualida pro omni iniquitate tua, quoniã multiplica ta sunt peccata tua. Quid uociferaris super contritione tua? Violẽtus est dolor tuus, pro pter multitudinẽ iniquitatũ tuarum prævaluerunt peccata tua, & fecerũt tibi hæc. Propterea omnes qui deuorant te deuorabuntur, & oẽs inimici tui carnes suas deuorabũt. Et erunt qui te afflixerunt in afflictione, & omnes qui deuastauerũt te, dabo in depręda tionem: qm̃ reuocabo sanctitatem tuã, & à uulneris tui dolore reuocabo te, dixit dominus. Memento diligentius quę audieris à propheta de uulneribus, & de cicatricibus, & de tumoribus dici. Hęc eñ nobis necessaria sunt ad expositionem cicatricum, uel uulne rum, uel aliorũ huiuscemodi quę in lepræ inspectionibus memorantur. Addemus tamẽ adhuc quæ & in alio loco idẽ Hieremias ad animæ uulnera, & curas, in quibus tamẽ ue stigia uulnerũ resederint post obductã cicatricẽ, his sermonib. memorat: Ecce ego addu cam cicatricem eius, & simul curabo eos, & manifestabo eis pacem & fidem, & conuer tam captiuitatem ludę, et captiuitatẽ Hierusalem. Si ergo sufficienter à propheta didici mus de uulneribus & cicatricibus animarũ, & curis ac sanitatibus, quę deo medicãte in feruntur, intuere nũc illam animã, de qua dicit dñs, quia ego adduxi cicatricẽ eius. Post uulnera sine dubio cicatricem adducit, & sanitatẽ. Et curabo eos, & manifestabo eis pa cem & fidem. Si ergo post cognitionẽ, & medicinã dei, si post manifestationẽ pacis et fi dei, quã per Christũ suscepimus, rursum in istam cicatricẽ ascẽdat aliquod peccati prio ris indicium, aut signum aliquod erroris ueteris innoueẽ: tunc fit in cute corporis nostri contagio lepræ, quæ inspicienda est per pontificẽ, secundũ ea quæ legislator exposuit. Secũda uerò species est lepræ, si efflorverit, inquit, in cute, ita ut tegat omnẽ cutẽ corpo ris à capite usq; ad pedes, per omnia quæcũq; sacerdos inspexerit. Cũ ergo omnẽ cutem corporis obtexerit, tunc mundũ eum esse sacerdos à contagione pronũciat. Sed in qua cunq; die apparuerit in eo color uiuus, rursum iudicatur immũdus per hoc quod color in eo uiuus apparuit, quẽ ante nõ habuit. De hoc quidam etiã ante me dixerũt, colorem uiuũ indicari rationẽ uitæ quę in homine est: qua nondũ in anima posita si quid illic pec cati fiat, non reputatur pro eo q̃ uideatur nondũ rationis capax esse is qui delinquit. Cũ autem ratio in eo locũ ac tẽpus inuenerit, si quid iam contra rationẽ agat, uideri eũ iure culpabilẽ. Nos aũt diligentius quæ scripta sunt contuentes, arbitramur magis hęc de illis accipienda, quibus uel phreneſi, uel furore, uel quocũq; ex pacto occupatus uel oppressus est sensus, et agũt cõtra rationẽ. Mũdi ergo isti à lepra, id est immunes appellant à peccato, quia actus sui, uel motus, non habẽt sensum. Quod si forte apparuerit in eo ui uus color corporis, hoc est sensus sui reparata in eo fuerit sanitas, & post hæc aliquid cõtra rationẽ recti iustiq; gerat, reputari ei peccatũ dicit ex ea parte qua uiuus color, id est sensus in eo uiuę rationis apparuerit. Tertia lex de leprosis est cũ in cute corporis ulcus efficitur, & in loco ulceris cicatrix alba cum rubore inuenitur. Vlceris autẽ causa est, cũ in corpore humor sordidus abundat & noxius. Ita ergo & in anima ulcera intelligunt ea, quæ ex immũdis cupiditatibus, uel sordidis cogitationibus efferuescũt. Quæ si forte per fidei gratiam & remissionẽ curata sunt peccatorum, & sana facta est anima, resident tamen cicatrix: & si ipsa cicatrix non habet similem corporis colorẽ, sed est albidior, le pra esse pronunciatur. Ita enim lucida est & clara cupiditas, ut etiã porro uidentib. pec cati in se residentis ostendat indicia: & fortassis peccati talis, quod ad mortẽ sit: & ideo non solum alba cicatrix esse, sed & rubicunda describitur. Quod uerò humiliorẽ ipsam

cicatricem dicit uideri, certum est quia huiusmodi macula peccati humilem & delectã animã faciat Quarta est lex, ubi dicitur, quia si in cute fiat adustio ignis, & post hęc cum sanata fuerit adustio, ipsa splẽdida fiat, & alba cũ rubore, uel certe exalbida, & uilio eius humilior reliqua cute, & hanc dicit esse lepram, quę in adustionẽ efflorուerit. Vide ergo si non adustio est in omni anima quæcunq; recipit iacula maligni ignita: aut si non igni aduritur, omnis qui ardet in amore carnali. Istæ sunt ergo adustiones, & succensiones ignis. Sed & ille adustionem patitur, qui gloriæ humanæ cupiditate succenditur, & qui iræ, uel furoris æstibus inflammatur. Quod si forte curetur ab his uulneribus anima per
Ioan. 5 fidem, & post sanitatem receptam cõtempto eo qui dixit: Ecce iam sanus factus es, noli peccare, ne quid tibi deterius contingat, incipiat ueteris uitij fructus ex obducta cicatrice pferre, nec exęquet cicatrix ad reliqui corporis cutẽ, sed sit humilior, & illũ adhuc retineat colorem, quem habuit leprę tẽpore: lepra eius in adustione refloruit, & ideo immundus à sacerdote iudicatur. Quinta species leprę est, cum in capite cõtagio efficitur, aut in barba uiri, siue mulieris, ita ut uisio cõtagiõis ipsius humilior sit à cute corporis, et hæc est lepra capitis, uel barbæ. Vide ergo si potest fieri, ut lepra capitis putetur in eo, q̃ non habet caput Christum, sed alium aliquem, uerbi causa: Epicurum uoluptatem summum bonum prædicantem, nũ tibi & caput, & barba talis hominis uidetur immunda? Sed & is qui cum debeat esse uir, & agere tanquam perfectus, si forte facile & tanquam puer uincatur à peccato, etiã ipse lepram barbæ habere dicẽdus est: quia cũ uincere deberet malignum, et sacerdotali honore, qui in barba designatur, incedere, adolescẽtię uitijs impeditus, lepram barbæ perpetitur. Mulierem aũt animã in scripturis indicari eã, quæ non tam proferre semen uerbi, quàm suscipere potest, sæpe dictum est: quę lepram habere designatur in capite, si uirum qui caput mulieris est, id est doctorem pollutũ habeat, & immundum, ut Marcionẽ, aut Valentinũ aut aliquem eiusmodi sequens. Sexta iam & ultima species lepræ ponitur quæ fit in caluitio, uel recaluatione: quę res quantũ in seipsis est, mundæ sunt. Sic eñ dicit & lex. Si cuius, inquit, defluxerint capilli capitis, caluus est, mundus est. Si aũt à fronte eius defluxerint, recaluus est, & mundus est. Et cõ uenienter hæc referuntur ad animã, ut cum ea quæ sui natura mortua sunt abijcit ac deponit, mũda esse dicatur. Sed post hęc si ea quę prius purificata fuerãt, repullulare cœperint sordidius & humilius, quàm dignitas puritatis expetit, uidebũtur immũda, ac leprosam animam reddẽt. Et hoc iam generaliter de omni leproso, in quo fuerit contagio lepræ, & humilior uidebitur à reliqua cute: humilius nanq; est oñe animę uitiũ à reliquis eius uirtutibus. Lex quę spiritalis est, alia quædam decernit. Vestimenta, inquit, eius dissuta sint, & caput eius reuelatum, & os eius adopertũ. Per quæ designat eum qui in anima leprosus est, id est qui peccatis confixus est, non oportere assuere sibi tegumenta, & turpitudines operire peccati. Sicut enim is cuius uestimẽta dissuta sunt, nudam atq; intectam gerit turpitudinẽ corporis: ita oportet eum qui peccatis aliquibus obseptus est, mala sua & flagitia nullis uerborũ assumẽtis, nullis excusationũ uelaminib. operire: uti ne fiat sepulchrũ dealbatũ, q̃d deforis quidẽ apparet hominib. speciosum, intus aũt plenum est ossibus mortuorũ, & omni immũditia. Vult ergo lex diuina peccatorẽ nõ solũ uestimẽta nõ assuere, sed et caput nõ contegere: ut si quod est capitis delictũ, id est si in deũ aliquid cõmissum est, si in fide peccatũ est, ne hæc quidẽ habeant obtecta: sed omnibus publicent, ut interuentu & correptione omniũ emendet, & ueniã mereat. Veruntamen leprosus iste, os tantũmodo iubet obtegere. Quid est hoc q̃ omnes corporis partes nudas habere pręcipit, & os solũ operire iubetur? Nõne palã est, & in aperto positũ, quod ei qui in lepra peccati est, claudit sermo, clauditur os, ut fiducia sermonis, & docẽ-
Psal. 50 di auctoritas excludatur? Peccatori enim dixit deus: Quare tu enarras iustitias meas, & adsumis testamentũ meum per os tuũ? Clausum ergo habeat os peccator, quia qui seipsum nõ docuit, docere alium nõ potest: ideo os suum iubet operire, qui male agẽdo, loquendi perdidit libertatẽ. Immundus, inquit, erit, & separatus sedebit foris, extra castra erit cõuersatio eius. Clarum est quod oñis immundus abijciat à cõuentu bonorũ, & segregẽt à cœtu, castrisq; sanctorũ: & ideo dicit q̃a extra castra erit cõuersatio eius. Quòd si forte mundatus fuerit, sponte quidem, & à semetipso nõ uenit ad sacerdotẽ: sed offertur, inquit, ab alio, nec intrat in castra. Neq; enim conueniens erat, ut ea die qua munda

batur

batur,priusquã fierent pro eo quæ cõpetebant, introiret in castra. Propter quod sacerdos,inquit,exibit ad eũ foras extra castra. Sẽper enim ad eũ qui nõdũ potest introire in castra,exit ille q̃ potest exire extra castra,qui dicit:Ego à deo exiui,& ueni in hũc mundum.Exit ergo ad eum sacerdos,& cõsiderat si iam recepit sanitatẽ, si à lepræ contagione purgatus est. Cum aũt uiderit eum sacerdos,præcipit ut accipiant̃ duæ gallinæ uiuæ ei,qui mundatur,& lignũ cedrinũ, & coccũ tortũ,& hyssopũ. Vident̃ mihi etiã hic duę iste gallinæ habere similitudinẽ quandã duorũ hircorũ,ex quibus unus domino offert̃, alius in eremũ emittit̃, ita enim & hic ex duabus gallinis una immolat̃, & alia in campum dimittit̃.Dat ergo & hic qui purgatur à lepra,aliquã partem quæ abiciatur in eremum.Alia aũt pars domino offertur pro eo. Nondũ tamen hic qui purgatur à lepra, & offert gallinas,etiã ipsa illa quę pro eo dño offertur,ad altare offertur,sicut turtures, aut columbę.Nondum enim eadem die is qui purgat̃ à lepra diuino altari dignus efficitur. Propter quod mandat Legislator,ut eadẽ die qua purgat̃,accipiant̃ duæ gallinæ ad purificationẽ eius.Puto aũt q̃ & hic illius gallinæ intellectus latenter habeatur, per quam purificatio efficitur peccatoris,de qua scriptũ est. Quoties uolui cõgregare filios tuos, sicut gallina cõgregat pullos suos sub alis suis, & noluisti.Indiget tamen ut per lignũ cedrinũ purificetur is qui purificatur.Impossibile nanq̃ est sine ligno crucis,peccati leprã posse purgari,nisi adhibeatur & lignum in quo saluator (sicut Apostolus Paulus dixit) exuit principatus & potestates,triũphans eos in ligno. Iungitur tamen ad emundationem lepræ huius,etiã coccũ tortum,sociatur & hyssopũ. Coccus tortus figurã sacri sanguinis cõtinet,qui de eius latere per lanceæ uulnus exortus est.Et hyssopũ. Hoc genus herbæ naturã habere medici ferunt ut diluat & expurget si quæ illæ pectori hominum sordes ex corruptione noxij humoris insederint. Vnde & necessario in expurgatione peccatorũ huiuscemodi graminis figura susceptа est. Coccũ uerò quod sæpe sumptum sit ad salutis subsidia,in diuinis referri uoluminib. inuenimus,sicut in partu Thamar, cũ unus,inquit,prior protulit manũ. Accipiẽs aũt obstetrix coccũ, alligauit in manu eius, dicens:Hic exibit prior. Sed & Raab meretrix, cũ exploratores suscepisset, & pactũ ab eis salutis acciperet,& illi:Pone,inquiunt,signũ resticulã coccineã,& alligabis eã in fenestra ista, per quam deposuisti nos.Obserua tamen & illud,quod nõ ipse sacerdos immolare gallinã dicit̃,nondum enim dignus est hic qui fuit leprosus,ut ipse sacerdos pro eo immolet.Propter quod nec sanguis gallinæ offert̃ ad altare, sed dicit quia occidetur gallina in uasculo fictili,in quo uase aqua uiua sit missa, ut & aqua adsumat̃ ad purificationem,& cõpleatur plenitudo mysterij in aqua & sanguine, quod dicitur exisse de latere saluatoris,& illud nihilo minus quod loãnes ponit in epistola sua, & dicit purificationẽ fieri in aqua,& sanguine & spiritu. Vnde & hic uideo omnia ista cõpleri.Spiritus enim est gallina istius quæ occiditur, & aqua uiua quæ in uase est, & sanguis qui super eam diffusus est,nõ quod per hæc iterãdã baptismi gratiam sentiamus,sed quod omnia purificatio peccatorũ etiam hæc quæ per pœnitentiã quęritur,illius ope indiget,de cuius latere aqua processit,& sanguis. Vide ergo quõ & uiua gallina, & lignũ cedrinum, & coccũ tortum, & hyssopum tingitur in sanguine pulli & aqua uiua, ut ex hoc aspersus,& purificatus ex aqua & sanguine, in quo tincta est & illa gallina quæ in cãpum dimittitur,& septies contrà dominũ respersus,is qui purificatur mundus efficiat̃ ab omni immunditia,qua fuerat ex leprę cõtagione possessus. Sed & illud aduerte, quõ cum superius dixerit:Hæc lex leprosi in qua die mundatus fuerit,nũc his omnib.addit & dicit: & mundus erit.Si em̃ semel abiecta lepra mundatus est,quomodo adhuc mundus erit? Sed uide quia etiã si mundetur quis à peccato,& non sit iam in opere peccati,ipsa tamẽ uestigia sceleris cõmissi purificatione indigent, & ea quã exposuimus,& alia nihilominus quę mandat̃ in consequẽtibus.Obseruauimus em̃ & hoc quod scriptũ est de lepra, in qua die mũdatus fuerit,post hæc inter cætera quæ mandant̃ tertio dictũ esse, & mundus erit,& iterũ ad ultimũ scriptũ esse,& mundabitur. Vnde mihi uidetur esse quasdam & in ipsa purificatione differẽtias,et(ut ita dixerim)profectus quosdam purgationum. Potest enim & de illo qui cessat à peccato, dici, & mundus erit, sed non statim ita mundus uidebitur,ut ad summam puritatis accesserit. Denicp addit his quæ dixerat:In quacunque die mundatus fuerit,& emittet̃, inquit, uiua gallina in campũ, & lauabit uesti-

Ioan.8

Matt.23

Col.2

Ioſ.2

menta ſua is, qui purificaꝫ. Poſt hæc aũt omnẽ, inquit, pilum radet. & addit: Et lauabitur in aqua. Et poſt hæc addiꝫ: Et mũdus erit. Neq; em̃ ſufficit quod in reſpõſione dixerat, mũdus erit, niſi adieciſſet etiã hęc. Sordida ergo ueſtimẽta habuit uſq; adhuc iſte, qui purificatur à lepra, etiã poſt aſperſionẽ, & nunc lauare ea iubetur. Quæ tamen ueſtimenta non mihi per omnia malæ texturæ uidenꝫ fuiſſe. Alioquin abſcidi ea magis & lauari præciperet. In quo oſtendiꝫ, neq; per omnia aliena fuiſſe à deo cõuerſationẽ eius, neq; pure omnino & integre cuſtoditam. Nõ enim lauaret ueſtimẽta, niſi fuiſſent ſordida, nec iterum lotis eis uteretur, ſi fuiſſent textrini in omnibus alieni. Quod aũt radi iubet omnem pilũ, puto q; oẽ quicquid emortui operis animæ poſitę in peccatis exortũ eſt. Hoc em̃ nunc pili nomine iubeꝫ abſcere. Peccator em̃ omne q̃d ei ſiue in cõſilio natũ eſt, ſiue in uerbo, ſiue in opere, expedit ſi uere purificari uult, ut eradat, & abſciat, nec reſidere aliquid patiatur. Sanctus aũt ſeruare debet omnẽ capillũ, & ſi poſſibile eſt, nec aſcendere debet ferrum ſuper caput eius, ne abſcindere aliquid de cogitationib. ſuis ſapientibus,
1.Reg.1 aut dictis, aut operibus poſſit. Inde denicq; eſt, quod & Samueli ferrũ dicit̃ non aſcendiſſe ſuper caput: ſed & omnib. Nazaræis, qui ſunt iuſti, quia iuſtus ſicut ſcriptũ eſt, omnia quæcunq; fecerit proſperabunt̃, & folia eius nõ decident. Hinc & diſcipulorũ dñi etiã capilli capitis dicuntur eſſe numerati: hoc eſt oẽs actus, omnes ſermones, oẽs cogitationes eorũ ſeruãtur apud deum, quia iuſtæ, quia ſanctæ ſunt. Peccatorũ uerò omne opus, omnis ſermo, omnis cogitatio debet abſcindi. Et hoc eſt quod dicitur, ut omnis pilus corporis eius radatur, & tunc erit mundus. Sed & hoc obſerua, quòd nõ ſufficit ei poſt purificationẽ uel ueſtimẽta lauiſſe, uel omnem pilum raſiſſe, niſi & lotus fuerit in aqua. Oportet nanq; eum abſcere omnes ſordes, omnẽ immunditiã, non ſolum de ueſtimentis, ſed & de proprio corpore, ut nulla in eo macula extinctę lepręreſideat. Tertio ergo nunc purificatus, ita demum dignus efficitur ingredi caſtra domini, non tamen continuo permittitur ei introire domũ ſuam, ſed dicitur ut extra domũ ſuam maneat ſeptem diebus, & radat omnem pilum capitis & barbæ, & ſuperciliorum: quaſi non ſuffecerit quod prius omnem pilum raſerat, nũc additur, ut omnem pilum capitis & barbæ, & ſuperciliorũ radat. Idem nanq; uidebatur dictũ in eo quod dixerat omnẽ pilum radendũ. Sed nõ mihi uidetur inanis eſſe iſta repetitio. Vult enim peccatorẽ poſteaq; fuerit mundus, poſteaquã remiſſionẽ per pœnitentiã acceperit peccatorũ, de purgatione capitis admonere, et barbę, & ſuperciliorũ, uelut ſi diceret ei: Ecce ſanus factus es, uide ne ultra capitis contrahas culpam. Capitis enim peccatum eſt, aliter quàm fides eccleſiæ continet, de diuinis ſentire dogmatibus. In barba uerò, ut meminerit ſemper uirilis ætatis de poſuiſſe peccata, & conuerſus fiat ſicut infans. In ſupercilijs autem arrogãtiam deijciat, & male elatum ut ad humiliratem Chriſti inclinet ſupercilium. Secundo ergo ad hunc modum omnis pilus corporis raditur. Et ſicut hæc geminantur, ita & ueſtimenta ſemel in prima purificatione lauiſſe non ſufficit, ſed ſecundo præcipitur ut lauet ueſtamenta ſua & corpus ſuũ aqua, & tunc quarto additur, & mundus erit. Hæc autem fiunt intra caſtra quidem poſito eo, adhuc tamen extra domũ ſuam. Dicit enim poſt ſeptem dies: In die octaua aſſumet ſibi duos agnos. Iam nõ alius aſſumit, ſed ipſe ſibi aſſumit. Duos, inquit, agnos immaculatos, & ouẽ unã anniculã immaculatã, & tres decimas ſimilaginis conſperſæ in oleo, & cyathum olei unum, poſt hæc quinta purificatione purificatus cõ ſummetur. Ex his duobus agnis, unus quidem immolatur, & dicitur pro delicto, in loco, inquit, in quo iugulatur pro peccato, & ubi holocauſtomata fiunt in loco ſancto. Ecce iam dignus efficiꝫ ut offerat ſacrificium, qui potuit ad quintam purificationẽ peruenire, & hoſtia eius ſancta ſanctorũ fit. Alius aũt agnus holocauſtũ efficitur, in quo & re propitiari pro ipſo ſacerdos dicit̃, ut purgetur. Igit̃ primus agnus, qui pro delicto eſt, uidetur mihi uirtutis ipſius formã tenere, quã aſſumpſit is qui erat in peccatis, per quam potuit à ſe propellere affectum peccandi, & malorũ ueterum pœnitudinem gerere. Secundus uerò agnus figuram tenere illius iam recuperatæ uirtutis, per quam abiectis & procul fugatis omnibus uitijs, integrum ſe, & in integro obtulit deo, et dignus extitit diuinis altaribus. Ouis autẽ quæ poſt agnos aſſumitur quantum conijcere in tam difficilibus locis ualemus, fœcunditatem puto q; ſignificet eius, qui conuerſus eſt à peccato, & totum ſe obtulit deo, qua poſt omnia in bonorum operum fœtibus utitur, & innocentiæ

centiæ fructib. pollet. In tria ergo purificationis huius, id est conuersionis à peccato ratio diuidit. Prima est hostia, qua peccata soluunt. Secunda est, qua anima cõuertitur ad deum. Tertia est fœcunditatis, & fructuũ, quos in operibus pietatis is qui dicitur cõuersus, ostendit. Et quia tres istę sunt hostiæ, idcirco subiũgit: Et tres mẽsuræ decimæ similaginis assumẽdæ sunt. Vbiq; intelligamus purificationẽ fieri nõ posse sine mysterio trinitatis. Vide aũt quod hic in quinta purificatiõe nõ assumit farina, sed iam similam habet iste qui purificat à peccatis, simila ei adscribit, unde habeat iam panẽ mũdũ, & hęc oleo cõspergitur. Sed & oleum eius ad duos usus diuidit. Vnũ quo simila conspergit, alium quo sacerdos accipit integrã mensurã cyathi, ut ait. In quo ut ego sentio, & panis eius pinguis efficit pro misericordia, & oleum quo lux uera & scientiæ ignis accendit, per manus sacerdotis capiti eius imponitur. Ita enim dicit: Et statuet, inquit, eum sacerdos qui mũdat eum in cõspectu dñi, ad ostiũ tabernaculi testimonij. Vides quia sacerdotis est statuere eum qui conuertit à peccato, ut stabilis esse possit, & ultra nõ fluctuare, nec moueri omni uẽto doctrinæ. Statuit ergo eum nõ solum intra castra, sed ad ipsum ostiũ tabernaculi testimonij ante dñm. Et posteaq; secundum ea quę superius dicta sunt, offeruntur hostiæ pro purificatiõe, adhibet, inquit, & cyathũ olei, & separat illud ante dñm. Et accipiet, inquit, sacerdos de sanguine, & ponet super extremã auriculã eius dextrã, & super extremam manũ eius dextrã, & super extremũ pedem eius dextrũ. Et post hęc, inquit, accipiet sacerdos nõ ipsum cyathũ olei, sed ex ipso. Et defundet, inquit, in manũ suam sinistram, & intinget digitum suũ sacerdos in oleo, quod est in manu eius sinistra, & asperget septies ante dominũ: & iterum ex eo quod supereſt in manu eius sinistra, imponet super auriculam eius qui purificat dextram, & super extremã manũ eius dextrã, & super extremum pedem eius dextrum. Et post hęc id quod relictũ fuerit ex oleo, imponet, inquit, sacerdos de manu sua super caput eius qui purificatur. Vides quõ ultimę & summæ purificationis est, aurem purificari, ut purus & mundus seruetur auditus. Et manum dextrã, ut mũda sint opera nostra, nec aliquid immundũ his admisceat & sordidum. Sed & pedes purificandi sunt, ut ad opus bonũ tantũmodo dirigantur, nec ultra lapsus iuuẽtutis incurrãt. Septies aũt respergit sacerdos contra dominũ ex oleo. Post omnia etenim quæ pro purificato celebrata sunt, postq; cõuersus, & recõciliatus est deo, post immolatas hostias, ordinis erat, ut & uirtutẽ super eum septemplicẽ sancti spiritus inuitaret, secundũ eum qui dixerat: Redde mihi lætitiã salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Vel certe quoniam peccatorũ corda dominus in euangelio testatur à septẽ dæmonibus obsideri, cõpetenter septies ante dominũ sacerdos in purificatione respergit, ut expulsio septẽ spirituum malignorum de purificati corde, septies excusso digitis oleo declaretur. Sic ergo cõuersis à peccato, purificatio quidem per illa omnia datur, quæ superius diximus. Donũ aũt gratiæ spiritus, per olei imaginẽ designat, ut nõ solum purgationẽ consequi possit is qui conuertit à peccato, sed & spiritu sancto repleri, quo & recipere priorem stolam, & annulum possit, & per omnia reconciliatus patri in locum filij reparari, per ipsum dominum nostrum Iesum Christum, cui est gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

De sacrificijs repropitiationis, & de duobus hircis, quorũ unus sors est domini, & unus Apopompæi, qui dimittitur in eremum, & de ingressu pontificis in sancta sanctorum. Homilia IX Ex Cap. XVI

DIE propitiationis indigent omẽs, qui peccauerũt, & ideo inter solennitates legis, quæ figuras cõtinẽt cœlestium mysteriorũ, una quædam solennitas habetur, quæ dies propitiationis appellat. Hæc ergo quæ nunc recitata sunt legislatio est solennitatis ipsius, quæ dies (ut diximus) propitiationis uocitata est. Sed uideamus primo quid sibi uelit literæ ipsius cõtinentia, ut orantibus uobis, si tamẽ ita dño supplicetis ut exaudiri mereamini, possimus accipere gratiã spiritus per quam explanare ualeamus mysteria quæ cõtinentur in lege. Defuncti sunt duo filij Aaron Nadab & Abiu, cum offerrent ignem alienum ad altare domini. Necesse erat, ut cœlesti doctrina instrueret Aaron quõ oporteret eũ ad altare accedere, & quo supplicationũ ritu propitiũ faceret deũ, uti ne in ea ipse incurreret, in quæ incurrerant

rant filij sui, incaute & incõueniẽter accedentes ad altare dei, alienũ ignem, & nõ illum qui diuinitus datus fuerat, offerentes. Propterea ergo de his hoc modo præfata est lex.

Et locutus est dñs ad Moysen posteaq; defuncti sunt duo filij Aaron dũ offerrẽt ignẽ alienũ ante dñm. Et dixit dñs ad Moysen: Loquere ad Aaron fratrẽ tuum, ut non intret omni hora in sancta interiora, quod est intra uelũ ante cõspectũ propiciatorij quod est supra arcã testimonij, & nõ moriet.] Ex quo ostenditur q; si in omni hora introeat sancta nõ præparatus, nõ indutus põtificalibus indumẽtis, neq; hostijs quæ statutæ sunt ꝓpa ratis, neq; propitiatio prius deo, moriet. Et iuste quidẽ, tanq; qui nõ fecerit ea quæ cõue uenit fieri anteq; accedat ad altare dei. Oẽs nos iste sermo cõstringit, ad oẽs pertinet ꝙd hic loquit lex, prꝫcepit em ut sciamus quõ accedere debeamus ad altare dei. Altare em est super quod oratiões nostras offerimus deo, ut sciamus quõ debeamus offerre, scilicet ut deponamus uestimẽta sordida, quæ est carnis immũditia, morũ uitia, inquinamẽta libidinũ. Aut ignoras tibi quoq;, id est omni ecclesiæ dei, & credentiũ populo sacer-

1 Pet. 2 dotiũ datũ? Audi quõ Petrus dicit de fidelibus: Genus, inquit, electũ, regale sacerdotiũ, gens sancta, populus in acquisitionẽ. Habes ergo sacerdotiũ, quia gens sacerdotalis es, & ideo offerre debes deo hostiã laudis, hostiã orationũ, hostiã misericordiæ, hostiã pudicitiæ, hostiã iustitiæ, hostiã sanctitatis. Sed ut hæc digne offeras, indumẽtis tibi opus est mundis, & segregatis à reliquorũ hominũ cõmunibus indumẽtis, & ignẽ diuinũ necessariũ habes, nõ aliquẽ alienũ à deo, sed illũ qui à deo hominib. datur, de quo filius dei

Luc. 12 dicit: Ignem ueni mittere in terrã, & quã uolo ut accendat. Si enim non hoc sed alio & huic cõtrario igni utamur, illo qui se trãsfigurat sicut angelũ lucis, eadẽ sine dubio patie mur, quæ Nadab passus est & Abiu. Præcepit ergo mandatũ diuinũ, ut instruat Aaron ne omni hora intraret in sancta ad altare, sed cum fecerit prius ea quæ fieri mandantur, ne forte moriat. Sed primo omniũ ostendamus quo modo hæc quæ de sacrificijs cõscri buntur, figuras esse apostolus dicit, & formas, quarum ueritas in alijs ostendat, ne forte auditores prꝫsumere nos arbitrent, & legẽ dei in aliũ sensum q; scripta est, uiolenter in flectere, quippe qui nulla in his quæ asserimus apostolica præcedat auctoritas. Paulus ergo ad Hebræos scribens, eos scilicet qui legẽ quidẽ legerẽt, & hæc meditata haberẽt, & bene nota, sed indigerẽt intellectu qualiter sentiri de sacrificijs debeat, hoc modo di

Heb. 9 cit: Non enim in sancta manu facta introiuit Iesus exẽplaria uerorũ, sed in ipsum cœlũ, ut appareat nũc uultui dei pro nobis. Et iterũ dicit de hostijs: Hoc enim fecit semel seip sum offerẽdo. Sed quid de his singulatim quꝫrimus testimonia? Omnẽ epistolam ipsam ad Hebræos scriptã si quis recenseat, & præcipue eum locum, ubi pontificẽ legis con-

Psal. 110 fert pontifici repromissionis, de quo scriptũ est: Tu es sacerdos inæternũ secundum ordinem Melchisedech, inueniet quõ hic locus omnis apostoli, exemplaria & formas ostendit esse rerum uiuarũ & uerarũ, illa quæ in lege scripta sunt. Oportet ergo nos quærere pontificẽ, qui semel in anno, id est per omne hoc prꝫsens seculum sacrificiũ obtulit deo, indutus uestẽ, cuius dño iuuante, quæ sit qualitas ostẽdemus. Tunica, inquit, linea sanctificata induetur. Linũ de terra oritur, tunica ergo sanctificata linea induitur uerus pontifex Christus, cum naturam terreni corporis sumit. De corpore enim dicitur, quia terra sit, & in terrã ibit. Volens ergo dñs & saluator meus hoc quod in terram ierat fusci tare, terrenũ susceptt corpus, ut id eleuatũ de terra, portaret ad cœlum. Et huius mysterij tenet figuram hoc, quod in lege scribitur, ut linea tunica pontifex induat. Sed quod addidit sanctificata, non ociose audiendũ est. Sanctificata nanq; fuit tunica carnis Christi, non enim erat ex semine uiri concepta, sed ex sancto spiritu generata. Et femoralia,

Vestes Aaron inquit, linea sunt super corpus eius. Femorale indumentũ est quo pudenda corporis cõ tegi & cõstringi solent. Si ergo aspicias saluatorẽ meũ susceptisse quidẽ corpus, & in cor pore positũ egisse humanos actus, id est uescendi, & bibendi, & cætera similia, hoc autẽ solũ opus nõ egisse quod ad pudenda corporis pertinet, carnẽq; eius neq; nuptijs neq; filiorum procreationi patuisse, inuenies qualiter femoralia linea sanctificata habuerit,

1 Cor. 12 ut uere de ipso dici debeat, quia inhonestiora nostra abundantiorẽ habẽt honorẽ. Con sidera tamẽ & ipsum pontificis habitũ, quia quod per naturam minus in eo honestũ uidetur, indutis femoralibus lineis & zona cõstrictis, etiã secundum literã de eo cõuenit dici, quia inhonestiora nostra abundantiorẽ honestatẽ habent. Ita ergo & omnis qui in

castitate

castitate uiuens imitatur Christum, hoc solum de humanis actibus nescientem, ipse etiã lineis femoralibus sanctificatis indutus est, & inhonestioribus suis abundantiorem circumdedit honestatem. Tunica ergo linea sanctificata induitur, & femoralia linea super corpus eius sunt. Sed ne forte femoralia hæc quibus pudenda conteguntur, resoluta defluant, & turpitudinem reuelent aut retegant, adiungit. Non enim, inquit facies gradus ad altare, ne forte reueletur in his turpitudo tua. Ne ergo turpitudo tua defluentibus femoralibus reueletur, zona, inquit, femoralia cõstringantur. Quodam tẽpore exponentes Ioannem baptistam, & alias Hieremiam, quod Hieremias quidem zonam, Ioannes uerò pelliceam zonam circa lumbos habuisse diceret, sufficienter ostendimus quomodo p hæc declaret indicari pars illa corporis apud huiusmodi uiros ita emortua, ut neq; uel leuis motus, neq; alius quisquam in lumbis eorum fuisse crederetur, sed sola castitas, & pura pudicitia. Zona ergo pontifex linea cingitur, & cidarim lineam imponit super caput suum, omnia linea. Cidaris quod dicitur ornatus quidam est qui capiti superponitur, quo utitur pontifex in offerendis hostijs, uel cæteri sacerdotes. Sed unusquisq; nostrum ornare debet caput suum sacerdotalibus ornamẽtis. Etenim quia omnis uiri caput Christus est, quicunq; ita agit ut ex actibus suis conferat gloriam Christo, caput suũ qui est Christus ornauit. Potest & alio modo in nobis intelligi capitis ornatus. Quoniã quidem quod est in nobis primum ac summũ, & caput omniũ, mens est, ad dignitatẽ pontificiam excolit caput suũ, si quis mentem suam adornauerit sapientię disciplinis. Ista igit sunt quibus indui præcipitur pontifex, ita & demũ introire in sancta, ne hæc nõ habens moriatur. Iam uerò de hostijs quædam quidem ipsius mãdantur debere esse pontificis, quędam uerò à populo sumẽda. Ipsius enim dicitur uitulus, quod est in animalibus pretiosius & robustius. Et secundũ animal aries, quod in ouibus sine dubio pretiosius est, A populo uerò munera iubent offerri, aries à principibus, & hirci duo à populo. Vnus qui dimittat in eremũ, qui & apopompæus nominat, & unus qui dño offeratur. Si esset omnis populus dei sanctus, & omnes essent beati, nõ fierẽt duæ sortes super hircis: & unus quidẽ sortẽ ferret, ut dimitteret in eremũ, alius uerò ut domino offerret, sed esset sors una, & hostia una dño soli. Nunc uerò quoniã in multitudine eorũ qui accedũt ad dominũ sunt quidam domini, alij aũt sunt qui mitti ad eremum debeãt, id est qui abijci merentur & separari ab hostia domini, propterea pars hostiæ quæ offertur à populo, id est unus solus hircus dño immolatur, alius aũt abijcit, & in eremũ dimittit, & apopompæus nominatur. Sors tamen cadit super utrunq;, & ille quidẽ qui in eremũ dimittitur, dicitur quòd ipse auferat super se peccata filiorũ Israel, & iniustitias eorũ, & iniquitates ipsorum. Non enim ille hircus qui domini sors efficitur, sed ille cuius sors est ut in eremum dimittat, auferre ea dicitur, secundũ illud credo quod scriptũ est: Dedi cõmutationem tuã Ægyptũ, & Æthiopiã, & Syenen pro te, ex quo tu honorabilis factus es in cõspectu meo. Peccata igitur eorũ qui pœnitentiã egerunt, & eorũ qui dereliquerunt malitiam, super capita sua suscipiunt hi qui effecti sunt in sorte eius, qui in eremũ dimittitur qui seipsos dignos tali ministerio, uel huiusmodi sorte fecerunt. Cõuenit aũt uelut ecõtrario aptari his & illud quod dictum est: Qui habet dabitur ei. Sicut enim qui habet iustitias, dabitur ei: ita & qui habet peccata, intantum ut in sorte apopompæi inueniatur illius qui in eremum emittitur, addentur ei ea quæ abstergentur à sanctis, ut & in ipsis compleatur quod scriptum est: Ab eo autem qui non habet, etiam quod habet auferetur ab eo, ut ei addatur, qui habet multas mnas peccatorum. Verum quoniam is qui in sorte domini est, spem gerit non in præsenti seculo, sed in futuro, & cuius sors dominus est, quotidie moritur, propterea is quidem super quem sors domini cecidit, iugulatur & moritur, ut sanguine suo purificet populum dei, ille aũt qui in sortem contrariam ceciderit, non est dignus ut moriatur, quia qui in sorte domini est, nõ est de hoc mũdo: ille uerò de hoc mundo est, qui in mundo dimittitur, & mundus quod suum est diligit. Ideo nõ occiditur, nec dignus est iugulari ad altare dei, nec sanguis eius ad basim altaris meretur effundi. Sed uideamus quis est hic qui accepit eũ, cuius sors apopompæi facta est, ut eum ejciat in eremum. Homo, inquit, paratus accipiet hircum qui uenerit in sortem eius, cui ceciderit sors apopompæi, & adducet eum in eremũ. Finis sortis istius eremus est, id est locus desertus, desertus uirtutibus, desertus deo, desertus iustitia, desertus

Exod. 20

Matt. 3

Matt. 13

Christo

Christo, desertus omni bono. Et nos ergo singulos manet sors una è duabus. Aut enim bene agentes, sors domini sumus, aut male agentes sors nostra nos ducit ad eremũ. Vis tibi ostendam quomodo istæ duæ sortes semper operẽtur, & unusquisq; nostrũ aut sors domini aut sors apopompæi uel eremi fiat? Considera in euãgelijs illum diuitem uiuentem splendide & luxuriose, et Lazarum ad ianuam eius iacentem, ulceribus plenum, & cupientem saturari de micis quæ cadebãt de mẽsa diuitis, quis finis designatur utriusq;? Luc.16 Mortuus est, inquit, Lazarus, & abductus est ab angelis in sinũ Abrahæ. Similiter autẽ & diues, & abductus est ad infernũ in locum tormenti. Animaduertis euidenter loca sortis utriusq; distincta. Vide etiam qui sunt qui adducant, angeli, inquit, qui semper parati sunt ad adducendum. Ministri enim dei sunt ad hoc ipsum destinati, qui impleãt sortem quam tibi ipse paraueris. Si enim bene uixeris, si fregeris esurienti panem tuũ ex animo, & nudum uestieris, rectum iudicium iudicaueris, iniquo aduersum iniquitatẽ suam restiteris, nec posueris consilium tuum cum his qui laqueos innocẽtibus parant, sortem tuam facies dominum. Si uerò libidini inseruias, uoluptatis amator sis magis quàm dei, seculum diligas, ut malituã nõ oderis, sortem tuã feceris apopompæi, ut abducaris in eremum per manũ ministri dei, qui in hoc ipsum à deo ordinatus est: & ideo paratus appellatur, quia personã nullius erubescit, nec diuitis, nec potentis, nec regis, nec sacerdotis. Vis autem scire quia ad nos pertinent quæ dicũtur? Animalia hæc quæ sortes accipiũt, non sunt immũda, nec aliena ab altaribus dei, sed mũda sunt, & quæ in sacrificijs offerri solent: ut scias hæc figuram tenere nõ eorum qui extra fidem sunt, sed eorum qui in fide sunt. Hircus enim animal mundum est, & diuinis altaribus cõsecratum. Et tu ergo per gratiam baptismi consecratus es altaribus dei, & animal factus es mũdum. Sed si nõ cu- Ioan.5 stodias mãdatũ illud domini quod dixit: Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne quid tibi deterius contingat, sed cum esses mũdus, rursum te peccati inquinamẽto maculasti, & ex uirtute ad libidinem, ex puritate ad immundiciam declinasti, tuo uitio, cum animal mũdum fueris, sorti te apopompæi eremiq; tradidisti. Potest fortassis & alio modo homo paratus & immundus, qui abducit eum cuius sors uenit in eremũ, & eo ipso quo educit eum, quasi qui immundum contigerit, dicitur lauare uestimẽta sua ad uesperam, & esse mũdus, etiam ipse dñs & saluator noster intelligi ex ea parte, qua naturæ nostrę, id est carnis & sanguinis uestimẽta susceperit, quæ in uespera lauerit. Propter quod & du- Zach.3 dum propheta de eo dixerat: Et uidi Iesum sacerdotem magnum, indutum uestimenta sordida, & diabolum stantem à dextris eius, ut cõtradiceret ei. Lauit ergo in uino, id est in sanguine suo stolam suã in uespera, & factus est mundus. Et inde fortassis quod post Ioan.20 resurrectionem Mariæ uolenti pedes eius tenere, dicebat, Noli me tangere. Vis autem adhuc uidere, & aliam duarum sortiũ formam? Cõsidera duos illos, qui tempore crucis eius, unus à dextris, & unus à sinistra eius pependerũt latrones, & uide illũ qui confitebatur dominũ, sortem factum esse domini, & abductũ esse sine mora ad paradisum, illũ uerò alium blasphemantem, sortem factũ esse apopompæi, qui in eremũ abduceretur Col.2 inferni. Sed & in eo quod dicitur, quia affixit cruci suæ principatus, & potestates cõtrarias, & triumphauit eas, sortem in eis apopompæi compleuit, & tanquam homo para- Matt.12 tus abduxit eas in eremũ. Deniq; & in Euangelio dñs dicit: Quia cum exierit de homine immundus spiritus, uadit per loca deserta, quærẽs requiẽ, & nõ inuenit. Sic ergo potest & Saluator noster homo paratus intelligi, qui sortem quidem domini, ecclesiam suam fecerit, eamq; diuino consecrarit altario, sortem uerò apopompæi contrarias fecerit potestates, spiritus nequitiæ, & mundi huius rectores tenebrarum harum, quos (sicut dicit Apostolus) cum potestate traduxit, triũphans eos in semetipso. Traduxit, Quo traduxit, nisi ad eremũ, ad loca deserta? Sicut enim illi qui cõfessus est aperuit paradisi ia- Luc.23 nuas, dicendo: Hodie mecum eris in paradiso, & per hoc omnibus credentibus, & confitentibus ingrediendi aditũ dedit, quẽ prius Adam peccante cõcluserat. Quis enim alius romphæam flãmeam & uersatilem, quæ apposita est custodire lignum uitæ, & fores paradisi, poterat dimouere? Quis alius Cherubim peruigili excubans custodia ualebat inflectere, nisi ipse solus, cui data est omnis potestas in cœlo & in terra? Vt inquam præter ipsum nemo alius hęc facere potuit, ita principatus & potestates, & rectores mundi, Eph.6 quos enumerat Apostolus: Nemo alius poterat triumphare, & abducere in eremũ inferni, nisi

ferni,niſi ipſe ſolus qui dixit:Cõfidite,ego uici mundum. Idcirco ergo neceſſarium fuit dominum & ſaluatorem meum, nõ ſolum inter homines hominem naſci, ſed etiam ad inferna deſcendere,ut ſortem apopompæi tanquã homo paratus in eremum inferni deduceret,atq; inde regreſſus,opere cõſummato aſcẽderet ad patrem, ibiq; plenius apud altare illud cœleſte purificaretur,ut carnis noſtrę pignus,quod ſecũ euexerat,perpetua puritate donaret.Hic ergo eſt uerus dies propitiationis,cum propitiatus eſt deus hominibus.Sicut & Apoſtolus dicit:Quoniã deus erat in Chriſto,mũdum reconcilians ſibi. Et iterum de Chriſto dicit:Pacificãs per ſanguinẽ crucis ſuæ, ſiue quę in cœlo ſunt, ſiue quę in terra. Mandatur ergo in lege,ut in die repropitiationis omnis populus humiliet animã ſuam. Quomodo humiliet populus animã ſuam,ipſe dicit: Venient,inquit,dies, cum auferetur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt in illis diebus. Plures ergo agunt dies feſti ſecundum legem. Eſt quidam ſolennis dies in menſe primo,eſt & alius in ſecundo. Sed & in menſe primo alia ſolennitas paſchæ,alia azymorum, licet coniuncta uideatur azymis paſchæ ſolennitas. Principium enim azymorum ad finem paſchæ coniungitur. Paſcha autem ille ſolus dies appellatur,in quo agnus occiditur. Reliqui uerò azymorũ dies appellantur. Sic enim dicit: Facies ſolennitatem azymorum ſeptem diebus. Hæc ergo eſt prima ſolennitas. Poſt hæc, inquit, cum demeſſueris meſſem tuam,& congregaueris natiuitates ex agro tuo, facies diem feſtum de initijs fructuũ tuorum, qui dies eſt poſt ſeptem ſeptimanas paſchę,id eſt Pentecoſtes,cum etiã dici iubetur,& mũdabis ſancta de domo mea. Poſt hæc in ſeptimo menſe aliæ agunt ſolẽnitates. Primo die menſis Neomenia tubarum,ſicut dicitur in pſalmo: Tuba canite in initio menſis tubæ. Decima uerò die ſeptimi menſis eſt ſolẽnitas repropitiations. In hac ſola die pontifex induitur omnibus pontificalibus indumentis,tunc induitur manifeſtationẽ & ueritatẽ, tunc ingreditur ad illa inacceſſibilia,quo ſemel in anno accedi tantũmodo licet,id eſt in ſancta ſanctorũ. Semel enim in anno pontifex populũ derelinquẽs, ingredit ad illum locũ ubi eſt repropitiatoriũ,& ſuper repropitiatorium Cherubim,ubi eſt & arca teſtamenti, & altare incenſi,quo nulli introire fas eſt,niſi pontifici ſoli. Si ergo cõſiderem uerũ pontificem meum dominũ Ieſum Chriſtum,quomodo in carne quidem poſitus, per totum annum erat cum populo,annũ illum,de quo ipſe dicit: Euangelizare pauperibus miſit me,& uocare annũ domini acceptũ,& diẽ remiſſiõis, aduerte quomodo ſemel in anno iſto,in die repropitiatiõis intrat in ſancta ſanctorũ, hoc eſt cũ impleta diſpenſatione penetrat cœlos, & intrat ad patrem, ut eum propitiũ humano generi faciat, & exoret pro omnibus credentibus in ſe. Hanc repropitiationẽ eius,qua hominib.repropitiat patrẽ, ſciens Ioannes Apoſtolus dicit: Hec dico filioli,ut nõ peccemus. Quod & ſi peccaueri mus,aduocatũ habemus apud patrẽ Ieſum Chriſtũ, iuſtum,& ipſe eſt repropitiatio pro peccatis noſtris. Sed & Paulus ſimiliter de hac repropitiatione cõmemorat, cũ dicit de Chriſto: Quẽ poſuit deus propitiatorẽ in ſanguine ipſius per fidem. Igitur dies propitiationis manet nobis uſq; quo occidat ſol, id eſt uſquequo finem mũdus accipiat. Stamus enim nos pro foribus, operiẽtes pontificẽ noſtrũ cõmorantẽ intra ſancta ſanctorum,id eſt apud patrẽ,& exorantem pro peccatis eorum, qui ſe expectant, nõ pro omnium peccatis exorantem. Nõ enim exorat pro his, qui in ſortẽ ueniunt eius hirci, qui emittitur in deſertũ. Pro illis exorat tantũ, qui ſunt ſors domini, qui eum pro foribus expectant, qui nõ recedunt à templo, ieiunijs & orationib.uacantes. An tu putas, qui uix diebus feſtis ad eccleſiã uenis, nec intentus es ad audienda uerba diuina, nec das operã adimplẽda mandata,quod poſſit ſors dñi uenire ſuper te? Optamus tamẽ ut uel his auditis operã detis,nõ ſolũ in eccleſia audire uerba dei,ſed et in domib.ueſtris exerceri,& meditari in lege dñi die ac nocte, & ibi em̃ Chriſtus eſt, & ubiq; adeſt quærentibus ſe. Propterea nanq; mandatur in lege, ut meditemur eam cũ imus in uia, & cum ſedemus in domo,& iacemus in cubili, & cum exurgimus,& hoc eſt uere pro foribus expectare pontificẽ morantẽ intra ſancta ſanctorũ,& effici in ſortem domini. Quod aũt dicimus de ſorte,nõ ſic accipiat auditor, quaſi ſors talis aliqua dicat, quæ inter homines caſu, & non iudicio agi ſolet. Sors domini ita accipiẽda eſt, tanq; ſi diceret electio domini, uel pars domini:& rurſum ſors eius qui in eremũ mittit, accipienda eſt ueluti pars illa quæ pro indignitate ſui à domino ſpernit,& abijcitur. Magis enim & ſermo ipſe Apopom-

Ioan.15
2 Cor.5
Eph.1
Matt.9
Feſti dies Iudæorum
Pſal.81
Eſa.61
1.Ioan.2
Rom.3

pæi, abiecti & refutati ſignificantiã cõtinẽt. Ex q̃ poſſumus etiã illud intelligere, uerbi gratia, aſcẽdit in cor tuũ mala cogitatio, cõcupiſcẽtia mulieris alienę, aut uicinæ poſſeſſionis, intellige ſtatim hanc eſſe de ſorte apopompæi, abĳce cõfeſtim, & expelle de cor de tuo. Quõ abĳcis? Si habeas tecũ parati hominis manũ, id eſt ſi lectio diuina ſit in manibus tuis & præcepta dei ante oculos habeanť, tunc uere inuenieris paratus ad abĳcienda & repellenda ea, quæ ſunt ſortis alienæ. Sed & ira ſi aſcendit in cor tuũ, ſi zelus, ſi inuidia, ſi malitia ad ſupplantandum fratrẽ, paratus eſto ut abĳcias eas, & expellas, & emittas in eremũ. Si uerò aſcendat in cor tuum, cogitare quæ dei ſunt, de miſericordia, de iuſtitia, de pietate, de pace, hæc de ſorte ſunt domini, hęc offeruntť ad altare, hæc pontifex ſuſcipit, & in his recõciliat tibi deũ. Propterea ergo & is qui eĳcit eum in quo ſors apopompæi eſt, hoc eſt malas cogitatiões, malas cupiditates, nõ eſt homo piger, nec occupatus negotĳs ſecularibus, ſed paratus eſt, & prõptus, ac uigilãs, qui etiã ſi ſordeſcere uideatur pro eo quod contigerit immundum, lauabit ſtatim ueſtimenta ſua, & erit mundus. Quod intelligere poſſumus quantũ ad unumquenq; noſtrum pertinet, ſecundum moralem locum, eſſe hominẽ paratum rationem ipſam quæ intra nos eſt, per quam diſcretio nobis boni maliq; eſt, quæ etiã ſi uidetur ſordeſcere dum diſcernit, & pertractat ipſa quæ mala ſunt, tamẽ ſi ea abĳciat, & expellat à corde, ac procul effuget, tũc melioribus cogitationib. uelut purificata ac diluta, munda uidebitur rationabilis mens. Nec ſanè mireris, quod etiam ad perſonã ſaluatoris traximus hũc qui eĳcit hircũ, & expellit in eremum, quia dicitur lauare ueſtimenta ſua, & fieri mundus, propter illud quod legimus in propheta dici de dño, ſicut ſuprà diximus: Et uidi Ieſum ſacerdotẽ magnũ indutum ueſtimẽta ſordida. Quod ſi utiq; pro aſſumptione carnis dici pie intelligitur, etiam hic in lauandis ueſtimentis poteſt ea figura ſeruari. Videamus poſt hæc quæ ſunt quæ pontifex faciat: Et ſumet, inquit, plenum batillum carbonibus ignis de altari, quod eſt
Eſa.6 contra dñm. Legimus & in Eſaia: Quia igni purgať propheta per unũ ex Seraphim, q̃d miſſum eſt ad eum, cum accepit forcipe carbonem unum ex his qui erant ſuper altare, & contigit labia prophetæ, & dixit: Ecce abſtuli iniquitates tuas. Mihi uidentur myſtica hæc eſſe, & hoc indicare, quod unicuiq; ſecundum id quod peccat, ſi dignum fuerit purificari eum, inferãtur carbones membris eius. Nam quoniam dicit propheta hic: Im munda labia habeo, in medio quoq; populi immũda labia habẽtis habito, idcirco carbo forcipe adſumptus à Seraphin, labia eius mundat, quibus ſolis ſe mundũ non eſſe profitetur. Ex quo oſtenditur quòd uſq; ad uerbum tantummodo peccatũ eius inueniretur, ita quòd facto uel opere nullo peccauerit, alioquin dixiſſet, quoniã immũdum corpus habeo, uel immundos oculos habeo, ſi peccaſſet in cõcupiſcendo aliena, & dixiſſet, immundas manus habeo, ſi eas polluiſſet operibus iniquis. Nunc aũt quoniam in ſolo fortaſſe ſermone cõſcius ſibi erat delicti illius, de quo dicit dñs: Quia etiã de uerbo ocioſo reddetis rationem in die iudicĳ, pro eo quod difficile eſt etiam perfectis culpam uitare ſermonis, idcirco indigebat etiã propheta ſola purgatione labiorum. Nos aũt ſi redeat unuſquiſq; ad conſcientiã ſuam, neſcio ſi poſſumus aliquod membrum corporis excuſare, quod non igni indigeat. Et propheta quidem quoniam ab omnibus mundus erat, idcirco meruit ut unus de Seraphim mitteretť ad eum, qui eius ſola labia purgaret. Nos uerò uereor ne ignem non mẽbris ſingulis, ſed toto corpore mereamur. Cum enim laſciuiunt oculi, uel per illicitas cõcupiſcẽtias, uel per ſpectacula diabolica, quid aliud niſi ignẽ ſibi congregant? Cum aures non auertuntur ab auditu uano, ac derogationib. proximorum, cum manus à cęde nequaquam, & à rapinis, ac deprędationibus cõtinentur, cum pedes ueloces ſunt ad effundendum ſanguinem, cumq; corpus nõ domino, ſed fornicationi tradimus, quid aliud niſi totum corpus tradimus in gehennam? At hæc cum dicuntur, cõtemptui habenť. Quare? quia fides deeſt. Alioquin ſi tibi hodie diceretur, quia iudex ſeculi uult te craſtino uiuũ exurere, & his auditis eſſet tibi unius diei ſpaciũ liberum, quãra faceres? quomodo & per quos diſcurreres? quàm humilis, quàm lugens & ſordidus oberrares? Nónne effunderes omnem pecuniã tuam in eos, quorũ intercęſſione euadere poſſe te crederes? Nõne omnia quæ poſſides redemptionẽ faceres animæ tuæ? Quod ſi etiã aliquis te retardare, aut impedire tentaret, nónne diceres, pereant omnia pro ſalute mea, nec quicquã remaneat, tantũ ut ego uiuã? Hoc quare faceres? quia

inde

inde nō dubitares, hinc dubitas. Et ideo bene dominus dicit: Putas ueniens filius homi Luc.18
nis inueniet fidem super terrā? Et quid ego dico de certis indubitatisq; periculis? Tan-
tummodo si causa dicenda sit apud iudicē terrenū, quæ aliquem metum ex legibus ha-
bere uideatur, nónne omnibus uigilijs excubat, aduocato patrono munera præparan-
tur, etiā si anceps periculum sit, aut etiam solius notæ metus, uel damni ratio? Nos qua-
re non credimus, quòd omnes adstabimus ante tribunal Christi, ut reportet unusquisq; 2 Cor.5
propria corporis prout gessit, siue bona siue mala? Hæc si integre crederemus, esset no
bis secundū qđ scriptū est: Redēptio animæ uiri, diuitiæ eius. Sed unde possumus hæc, Prouerb.13
uel sentire, uel credere, uel intelligere, cū ne ad hæc ipsa quidē audienda cōueniamus?
Quis enim uestrū cum recitantur scripturæ præbet auditum? Deus per prophetā com-
minatur, & quidem in ira magna: Et mittam famem super terrā, non famem panis, neq; Amos.8
sitim aquæ, sed famē audiendi uerba dei. Sed nunc famem nō misit deus super ecclesiā
suam, neq; sitim ad audiendū uerbū dei. Habemus enim panem uiuum, qui de cœlo de-
scendit, habemus aquam uiuam salientem in uitam æternā. Cur nos ipsos fœcunditatis
tempore fame necamus ac siti? Pigræ & desidis animæ est, in abundantia omniū penu-
riam pati. Nō audistis ex diuinis scripturis, quia certamē est inter homines carni aduer- Gal.5
sum spiritū, & spiritui aduersus carnem? Et nescitis quod si carnem solam nutriatis, &
ipsam frequēti mollitiæ ac iugi deliciarū fluxu foueatis, insolescet necessario aduersum
spiritum, & fortior illo efficietur? Quod si fiat, eum sine dubio in ditionē suam redactū,
suis coget legibus ac uitijs obedire. Si uerò ad ecclesiam frequēter uenias, aurem literis
diuinis admoueas, explanationem mandatorū cœlestiū capias, sicut cibis & deliciis ca-
ro, ita spiritus uerbis diuinis cōualescet ac sensibus, & robustior effectus, carnē sibi pa-
rere coget, ac suis legibus obsequi. Nutrimēta igitur spiritus sunt, diuina lectio, oratio
nes assiduæ, sermo doctrinæ. His alit cibis, his cōualescit, hic uictor efficit. Quod quia
non facitis, nolite conqueri de infirmitate carnis, nolite dicere quia uolmus, sed nō pos
sumus, uolumus continēter uiuere, sed carnis fragilitate decipimur, & impugnamur sti
mulis eius. Tu das stimulos carni tuæ, tu eam aduersus spiritum tuum armas, & poten-
tem facis, cum eam carnibus satias, uino nimio inundas, omni molitiæ palpas, & ad ille-
cebras nutris. An nescitis quia nō potest ædificiū istud ecclesiæ ex leprosis lapidib. con
strui? Audi quid dicit Apostolus: Modicum fermētum totam massam corrumpit. Ex- 1 Cor.5
purgate ergo uetus fermentum, ut sitis noua consperſio. Sed ad propositum redeamus.
Et accipiet, inquit, batillum plenum carbonibus. Nō omnes purgantur eo igne, qui de
altari assumit. Aaron purgatur illo igne, & Esaias, & qui sunt similes illis. Alij uerò qui
non sunt tales, de quibus etiam meipsum cōputo, alio igne purgabuntur. Timeo ne illo
de quo scriptum est: Fluuius ignis currebat ante ipsum. Iste ignis non est de altari. Qui Dan.7
de altari est ignis, ignis est domini, qui aūt extra altare est, non est domini, sed proprius
est uniuscuiusq; peccantium, de quo dicitur: Vermis eorum non morietur, & ignis eo- Esa.66
rum non extinguetur. Iste ergo ignis, ipsorū est qui eum accenderunt, sicut & alibi scri-
ptum est: Ambulate in igne uestro, & in flamma quam accendistis uobis. Esaiæ autem Esa.50
non suus ignis apponitur, sed ignis altaris, qui circūpurgabit labia eius, & huic de quo
dicitur: Et sumet batillum plenū carbonibus ignis de altari, quod est contra dominum,
& implebit manus suas incenso cōpositionis minuto. Quod quidem plenius dominus
noster fecit. Impleuit enim manus suas incenso minuto, de quo scriptum est: Dirigatur Psal.140
oratio mea sicut incēsum in cōspectu tuo. Impleuit ergo manus suas sanctis operibus,
quæ pro humano genere operatus est. Quare autem compositionis incensum dicitur?
quia non est una species operum, sed ex iustitia, & ex pietate, ex cōtinentia, ex pruden-
tia, & ex omnibus huiuscemodi uirtutibus componitur, ut eo placetur deus. Sed & mi
nutum quod addit, nō otiose intelligimus. Non enim uult eum qui ad perfectionē ten-
dit, uerbum dei crasse & carnaliter intelligere, sed minutū in his sensum, subtilemq; per-
quirere, ut si forte audiat scriptum esse: Non obturabis os boui trituranti, ille hæc non 1 Cor.9
de bobus intelligat, neq; enim de bobus cura est deo, sed de apostolis dici. Sed & si quis
de prouidentia dei rationē, que est minutissima & subtilissima, posset exponere, iste mi
nuto incenso manum suam replere dicitur. Quis ergo nostrū ita promptus est, & para-
tus, ut ingressuro pontifice in sancta sanctorū, incēsum cōpositionis offerat minutum?

Neceſſe eſt enim nos ſingulos aliquid offerre tabernaculo dei, aliquid etiam pontifica libus indumẽtis, aliquid uerò quod per pontificis manus ad ipſum deũ per odorẽ ſuauitatis aſcendat. Pontifex igitur noſter dominus & ſaluator aperit manus ſuas, & ſuſcipere uult ab unoquoq; noſtrum incenſum compoſitionis minutum, neceſſe eſt nos quærere ſpecies incenſi. Libanum nobis quærendũ eſt, & non qualecunq; libanum ſed dilucidum. Non uult à te ſuſcipere pontifex obſcurum aliquid, aut ſordidũ, dilucidum quærit. Sed & galbanum à te poſcit, cuius natura eſt, ut uehementia odoris ſui ſerpentes noxios fuget. Quærit autẽ à te & Stacten, collata enim, & defecata uult eſſe uel uerba noſtra, uel opera. Quærit & onychẽ, quo uelut ſcuto quodam obtegatur anima, & illæſa permaneat. Ita & te uult ſcuto fidei eſſe protectũ, quo oĩa iacula maligni ignita reſtinguas. Hęc tamen omnia uult in te eſſe cõpoſita, nil inordinatum, nihil inquietum, nihil indecens, ſed hoc uult, ut omnia noſtra cõpoſite, & honeſte fiant. Stat ergo etiam nunc uerus pontifex noſter Chriſtus, & repleri uult manus ſuas incenſo cõpoſito minuto: & ab unaquaq; eccleſia quæ ſub cœlo eſt cõſiderat quid offeraẽ, quàm integre incenſum ſuum diligenterq; componat, q̃ minutum id faciat, id eſt quomodo unuſquiſq; noſtrũ opera ſua ordinet, & quomodo ſenſum ac uerba ſcripturarũ ſpiritali explanatiõe diſcutiat. Nec angelorũ miniſteria ad huiuſcemodi officia deſunt. Angeli enim dei aſcendũt, & deſcẽdunt ad filiũ hominis, perquirunt, & curioſe agunt quid in unoquoq; noſtrum inueniant, quod offerant deo. Vident & perſcrutanẽ uniuſcuiuſq; noſtrũ mentẽ, ſi habeat aliquid tale, ſi tam ſanctũ aliquid cogitet, quod deo mereaẽ offerri. Intuenẽ, & conſiderant ſi quis noſtrũ ex his quæ dicuntur in eccleſia corde cõpungitur, & animũ conuertit ad pœnitẽtiã, ſi his auditis corrigere cogitat uias ſuas, & obliuiſci præterita, ac præparare ſe ad futura, ſaltem ſecundũ Achab illum impĩſſimũ, de quo dicit dominus: Vidiſti quõ compũctum eſt cor Achab? Sed in his omnib. quid de illis dicam, qui nec audiunt auribus hæc, nec corde recipiunt? Quæ in illis cõpunctionis ſpes? quæ conuerſionis ſuſpitio? quæ emendationis expectatio? Si enim etiã de his qui audiunt dubitamus, quid ſperamus de his qui omnino nõ audiunt? Sed utamur uerbis domini, & dicamus: Qui habent aures audiendi audiãt, & qui audiunt ſciant ſcriptũ eſſe, quia cum cõuerſus ingemueris, tũc ſaluus eris, & ſcies ubi fueris. Et ſi dixeris tu peccata tua prior, ego exaudiam te tanquã populum ſanctum. Audiſti quomodo etiam ſi peccator fuiſti, tantum ſi cõuerſus es, & deſtitiſti à peccato, iam ſanctus appellaris? Nihil ergo deſperãdũ eſt his qui cõpunguntur, & conuertunẽ ad dominũ. Nõ enim ſuperat bonitatẽ dei malitia delictorũ. Sumit ergo põtifex batillũ plenũ carbonibus ignis de altari, q̃d eſt contra dñm, & implet manum ſuam de incẽſo cõpoſitionis minuto, & infert in interiora uelaminis. Intelligamus primo quid deſignet hiſtoria, & tunc quid ſenſus ſpiritalis habeat, requiremus. Duplex ædes eſt tabernaculi teſtimonĩ, uel tẽpli domini. Prima eſt, in qua altare holocauſtorum eſt, quod perpetuis ignibus excitaẽ, in qua æde ſolis licet aſſiſtere ſacerdotibus, & ſacrificiorũ ritus, ac miniſteria celebrare, & neq; Leuitis, neq; alicui unquã præterea indulgeẽ acceſſus. Secunda uerò ædes interior eſt, ſolo ab hac diſcreta uelamine. Intra quod uelamen, arca teſtamẽti, & propitiatoriũ, ſuper quod Cherubim duo ſtatuta ſunt, & altare incenſi collocatũ eſt. In hanc ædem ſemel in anno primus quicunq; erat põtifex oblatis prius hoſtijs propitiationis, de quibus ſuprà expoſuimus, ingrediebatur, habens utranq; manũ repletam, unã batillo carbonũ, & aliam cõpoſitionis incenſo, ut cum fuiſſet ingreſſus, ſtatim ſuppoſito incenſo carbonibus fumus aſcenderet, totamq; ędem repleret, ut aſpectũ ſanctorũ, quem ingreſſus pontificis reuelauerat, nubes uelaret incenſi. Si tibi ſacrificiorũ mos patuit antiquus, quid hæc etiam ſecundum rationem myſticam cõtineant, uideamus. Duas audiſti ædes: unã quaſi uiſibilem, & patentẽ ſacerdotibus, aliã uerò inuiſibilẽ, & inacceſſam, excepto ſolo pontifice, cęteri foris ſunt. Prima ædes iſta puto q̃ intelligi poſſit hæc in qua nunc ſumus in carne poſiti eccleſia, in qua ſacerdotes miniſtrant ad altare holocauſtorũ, ſuccenſo illo igne, de quo dixit Ieſus: Ignem ueni mittere in terram, & q̃ uolo ut accendatur. Et nolo mireris quod hæc ædes ſolis ſacerdotib. pateat. Omnes enim quicunq; unguento ſacri chriſmatis delibuti ſunt, ſacerdotes effecti ſunt, ſicut & Petrus ad omnem dicit eccleſiã: Vos aũt genus electũ, & regale ſacerdotiũ, gens ſancta. Eſtis ergo genus ſacerdotale, & ideo acceditis ad

Matt. 11.13
Eſa. 30
3 Reg. 21
1 Pet. 2

ſancta

ſancta. Sed & unuſquiſq; noſtrum habet in ſe holocauſtū ſuū, & holocauſti ſui ipſe ſuccendit altare, ut ſemper ardeat. Ego ſi renunciē omnibus quæ poſſideo, & tollā crucem meam, & ſequar Chriſtum, holocauſtū obtuli ad altare dei: aut ſi tradidero corpus meū ut ardeam habens charitatē, & gloriam martyrij cōſequar, holocauſtum meipſum obtuli ad altare dei. Si diligā fratres meos, ita ut animā meam ponam pro fratribus meis, ſi pro iuſtitia, pro ueritate uſq; ad mortem certauero, holocauſtū obtuli ad altare dei. Si membra mea ab omni cōcupiſcentia carnis mortificauero, ſi mūdus mihi crucifixus ſit, & ego mūdo, holocauſtū obtuli ad altare dei, & ipſe meæ hoſtiæ ſacerdos efficior. Hoc ergo modo ſacerdotiū geritur in prima æde, & hoſtiæ offerunt, & ex hac ęde ſanctificatis indutus ueſtimētis pontifex proficiſcit, & ingreditur in interiora uelaminis, ſicut ſuperius Pauli uerba poſuimus dicētis: Non in manu facta ſancta, ſed in ipſum cœlū pene *Heb.9*
trauit, inquit, Ieſus, & apparet uulti dei pro nobis. Cœli ergo locus, & ipſa dei ſedes, per interioris ædis figuram atq; imaginem deſignatur. Sed mirū contuere ordinem ſacramētorum. Ingrediens pontifex in ſancta ſanctorū, ignem ſecū de hoc altari portat, & incenſum de hac ęde ſuſcipit. Sed & ueſtimēta quib. indutus eſt, de hoc loco ſumpſit. Putásne dignabitur dominus meus uerus pontifex & à me ſuſcipere partē aliquā incenſi cōpoſitiōis minuti quod ſecū deferat ad patrem? Putásne inueniet in me aliquid igniculi, & holocauſtum meū ardēs, ut dignetur ex eo batillum ſuum implere carbonibus, & in ipſis deo patri odorē ſuauitatis offere? Beatus eſt cuius tā uiuos, tamq; ignitos holocauſti ſui carbones inuenerit, ut eos aptos iudicet quos altari ſuperponat incēſi. Beatus in cuius corde inuenerit tam ſubtilem, tam minutū, tamq; ſpiritalem ſenſum, & ita diuerſa uirtutum ſuauitate compoſitū, ut replere dignetur ex eo manus ſuas, deoq; patri ſuauē odorem intelligentiæ eius offerre. At contrà infelix anima cuius fidei ignis extinguit, & refrigeſcit charitatis calor: ad quam cum uenerit cœleſtis pontifex noſter, quærēs ab ea ignitos & ardentes carbones ſuper quos incenſum offerat patri, inuenit in ea aridos cineres, & frigidas fauillas. Tales ſunt omnes qui ſubtrahunt ſe, & longe faciūt à uerbo dei, nē audientes ſermones diuinos accendantur ad fidem, incaleſcāt ad charitatē, igni- *Pſal.17*
antur ad miſericordiā. Vis tibi oſtendā quomodo de uerbis ſpiritus ſancti ignis exeat, & accendat corda credentiū? Audi dicentem Dauid in pſalmis: Eloquiū domini ignuit eum. Et iterum in Euangelio ſcriptum eſt, poſtquam dominus locutus eſt ad Cleopham: Nonne cor noſtrum, inquit, erat ardēs intra nos, cum aperiret nobis ſcripturas? *Luc.24*
Tu ergo unde ardebis? unde inuenientur in te carbones ignis, qui nunquā domini ignis eloquio? nunquam uerbis ſpiritus ſancti inflammaris? Audi & alibi ipſum Dauid dicentem: Cōcaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcit ignis. Vnde tu *Pſal.39*
cōcaleſcis? unde ignis accenditur, qui nunquā in diuinis meditaris eloquijs? imò q̄d eſt infelicius, concaleſcis in ſpectaculis circi, concaleſcis in equorū contentionibus, in certamine athletarū. Atqui iſte ignis nō eſt de altari domini, ſed is eſt, qui dicitur ignis alienus: & audiſti paulo ſuperius, quia qui obtulerunt alienum ignē ante dominum, extincti ſunt. Concaleſcis & cum te repleuerit iracundia, & cum te inflammauerit furor, ureris interdū et amore carnali, ac turpiſſimę libidinis iactaris incēdijs. Sed omnis iſte ignis alienus eſt & contrarius deo, quem qui accenderit, ſine dubio Nadab & Abiu perferet ſortem. Ait ergo eloquium diuinum. Et imponet incenſum ſuper ignem in cōſpectu domini, & operiet fumus incenſi propitiatorium contra orientem, quod eſt ſuper teſtimonia, & nō morietur, & ſumet de ſanguine uituli, & reſperget digito ſuo ſuper propitiatorium contra orientem.] Ritus quidē apud ueteres propitiationis pro hominibus, qui fiebat ad deum, qualiter celebraretur edocuit: ſed tu qui ad Chriſtū ueniſti, pontificem uerum, qui ſanguine ſuo deū tibi propitium fecit, & reconciliauit te patri, non hæreas in ſanguine carnis: ſed diſce potius ſanguinē uerbi, & audi ipſum tibi dicentē, quia *Matt.26*
hic ſanguis meus eſt, qui pro uobis effundet in remiſſionem peccatorū. Nouit qui my- *Euchariſtia*
ſterijs imbutus eſt, & carnem, & ſanguinē uerbi dei. Non ergo immoremur in his quæ & ſcientibus nota ſunt, & ignorantibus patere non poſſunt. Quod autem cōtra orientem reſpergit, non otioſe accipias. Ab oriente tibi propitiatio uenit. Inde eſt em uir, cui Oriens nomē eſt, qui mediator dei & hominum factus eſt. Inuitaris ergo per hoc, ut ad orientem ſemper aſpicias, unde tibi oritur ſol iuſtitię, unde ſemper tibi lumē naſcitur: ut

nunquam in tenebris ambules, neq; dies ille nouissimus te in tenebris comprehẽdat: ne tibi ignorantiæ nox & caligo subrepat, sed ut semper in scientiæ luce uerseris, semp habeas diem fidei, semper lumen charitatis & pacis obtineas. Addit post hæc scriptura: Et non erit, inquit, homo cum ingredietur pontifex intra uelamen interius tabernaculum testimonij.] Quomodo non erit homo? Ego sic accipio, quod qui potuerit sequi Christum, & penetrare cum eo interius tabernaculum, & cœlorum excelsa cõscendere, iam non erit homo, sed secundum uerbum ipsius erit tãquam angelus dei. Aut forte etiã ille
Psal.82 super eum sermo cõplebitur, quem ipse dominus dixit: Ego dixi, dij estis, & filij excelsi omnes. Siue ergo spiritalis effectus, unus cum domino spiritus fiat: siue per resurrectionis gloriam in angelorũ ordinem transeat, recte iam non erit homo: sed unusquisq; ipse sibi hoc præstat, ut uel excedat hominis appellationem, uel intra cõditionem huius uocabuli censeatur. Si enim factus homo ab initio seruasset illud quod ad eum scriptura di
Deut.30 cit: Ecce posui ante oculos tuos mortem & uitam, elige tibi uitam: si hoc fecisset, nunq; profecto humanum genus mortalis conditio tenuisset. Sed quoniam derelinquẽs uitã, mortem secutus est, homo factus est: & nõ solum homo, sed & terra, propter quod & in terram redire dicitur. Requiro tamẽ quæ sit ista mors, quã dicit ante oculos tuos posui.
Ioan.14 De uita enim nõ dubitatur quod semetipsum indicet deus, qui dicit: Ego sum ueritas et uita. Quæ est ergo ista mors uitæ cõtraria, quã posuit deus ante oculos nostros? De illo
1 Cor.15 dici puto, de quo Paulus dicit: Nouissimus inimicus destruet mors. Iste est ergo inimicus diabolus, qui primo quidẽ ante oculos positus est, sed nouissimus destruet. Positus autem fuerat ante oculos, non ut sequeremur eum, sed ut uitaremus. Vnde & arbitror quod ipsa per se anima humana, neq; mortalis, neq; immortalis dici potest: sed si cõtigerit uitã, ex participio uitę erit immortalis: in uitam enim non incidet mors: Si uerò auertẽs se à uita participium traxerit mortis, ipsa se facit esse mortalem. Et ideo propheta di-
Ezech.18 cit: Anima quæ peccat, ipsa morietur: quamuis mortem eius non ad interitum substãtiæ sentiamus, sed hoc ipsum quod aliena & extorris sit à Deo, qui uera uita est, mors ei esse credenda est. Nulla ergo participatio sit iustitiæ cum iniquitate, nulla societas luci ad tenebras, nulla cõsonantia Christo cum Belial. Si elegimus uitam, semper uiuemus, mors
Ioan.11 nobis non dominabitur, et complebitur in nobis sermo domini, qui dixit: Qui credit in me, etiam si moriatur, uiuet. Eligamus ergo uitã, eligamus lucem, ut in die honeste ambulemus, ut & nos sequentes Iesum intra uelamen tabernaculi interioris, iam nõ simus ut homines mortales, sed ut angeli immortales, cum nouissimum inimicum destruxerit mortem ipse dominus Iesus Christus, qui est uia, & ueritas, & uita. Cui gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

De Ieiunio quod in die propitiationis fit, & de hirco qui in eremum dimittitur. Homilia X. Cap. XVI

NOS quidẽ, qui de ecclesia sumus, merito Moysen recipimus, & scripta eius legimus, sentientes de eo, quod propheta & deo sibi reuelante, in symbolis, & figuris, ac formis allegoricis conscripserit futura mysteria, quæ in tempore suo docemus impleta. Qui uerò eiusmodi in eo non recipit sensum, siue Iudæorum quis, siue etiam nostrorum est, is ne prophetam quidem eum fuisse docere potest: Quomodo enim prophetam probabit, cuius literas asserat esse communes, futuri nullius cõscias, nec occulti aliquid mysterij continentes? Hunc itaq; qui ita sentit, legentem hæc arguit sermo diuinus, & dicit: Putásne intelligis quæ legis? Est ergo lex, & omnia quæ in lege sunt, secundũ apostoli sententiã usq; ad tempus correptionis imposita, et sicut hi quibus artificiũ est signa ex ære facere, & statuas fundere, antequã uerũ opus æris producant, aut argenti, uel auri, figmentũ prius luti ad similitudinẽ futurę imaginis formãt: non quòd figmentũ necessarium sit, sed usquequo opus quod principale est, expleatur: cum autem fuerit effectum opus illud propter quod figmentũ luti fuerat formatũ, usus eius ultra nõ quæritur: tale aliquid intellige etiam in his, quæ in typo & figura futurorũ in lege & prophetis, uel scripta, uel gesta sunt. Venit enim ipse artifex & auctor omniũ, & legem quæ umbrã habebat futurorum bonorũ, trãstulit ad ipsam imaginem rerum. Sed ne forte difficile tibi probari posse quæ dicimus uideatur, recognosce per singula.

Erat

Erat prius Hierusalem urbs illa magna regalis, ubi templũ famosissimum deo fuerat ex tructum. Postea uerò quàm uenit ille, qui erat uerum templũ dei, & dicebat de templo corporis sui, soluite templum hoc, & quia cœlestis Hierusalem cœpit aperire mysteria: deleta est illa terrena, ubi cœlestis apparuit: in templo illo non remansit lapis super lapidem, ex quo uerũ templũ dei facta est caro Christi. Erat prius põtifex sanguine taurorũ & hircorum purificans populum: sed ex quo uenit uerus pontifex, qui sanguine suo sanctificaret credentes, nusquam est ille põtifex prior, nec ullus ei relictus est locus. Altare fuit prius, & sacrificia celebrabantur: sed ut uenit uerus agnus qui seipsum hostiam obtulit deo, cuncta illa uelut pro tempore posita cessauerunt. Non tibi ergo uidet quod secundum figuram quã suprà posuimus, ueluti formæ fuerint quædã è luto fictę, per quas ueritatis exprimerẽtur imagines? Propterea denicq; diuina dispensatio procurauit, ut & ciuitas ipsa, & templũ, & omnia illa pariter subuerterẽtur: ne qui forte adhuc paruulus, & lactens in fide si uideret illa cõstare, dum sacrificiorum ritum, dum ministeriorũ ordinem attonitus stuperet, ipso diuersarũ formarũ raperetur intuitu. Sed prouidens deus infirmitati nostræ, et uolens multiplicari ecclesiã suã, oñia illa subuerti fecit & penitus auferri, ut sine ulla cũctatione illis cessantib. hæc uera esse, pro quibus in illis typus præcesserat, crederemus. Vnde & nunc dicẽda nobis sunt aliqua etiã ad eos, qui putãt pro mandato legis sibi quoq; Iudæorũ ieiunium ieiunandum, & primo omnium sermonib. utar Pauli dicentis: Quia si quis uult unum aliquid custodire de obseruationibus legis, obnoxius est uniuersæ legis faciendæ. Qui ergo obseruat ista ieiunia, ascendat & ter in anno in Hierusalem, ut appareat ante templũ domini, ut offerat se sacerdoti: requirat altare quod in puluerem uersum est, offerat hostias nullo astante pontifice. Scriptũ est enim, ut duos hircos ieiunãs populus offerat in sacrificiũ, super quos sortes mitti debeãt, ut unus ex his fiat domini sors, & hostia domino offeratur: alterius uerò sors fiat, ut dimittatur in eremũ uiuus, qui & habeat in se peccata populi. Hæc tibi omnia consequenter explenda sunt, qui uis secundũ præceptũ legis obseruare ieiuniũ: de quibus à nobis quidem (prout potuimus) superiori disputatione dissertum est. Tamẽ quoniã dies est sermo dei, & secundum sententiã Salomonis nõ simpliciter, sed & dupliciter & tripliciter describendus in corde est, tentemus etiam nunc addere aliqua ad ea, quæ dudũ pro uiribus dicta sunt, ut ostendamus quomodo in typo futurorũ etiam hic unus hircus domino oblatus est hostia, & alius uiuus dimissus est. Audi in Euangelijs Pilatũ dicentem ad sacerdotes, & populum Iudæorum: Quẽ uultis de duobus dimittã uobis: Iesum qui dicitur Christus, an Barabbam? Tunc clamauit oñis populus, ut Barabbam dimitteret, Iesum uerò morti traderet. Ecce habes hircum qui dimissus est uiuus in eremũ, peccata secum populi ferens clamãtis & dicentis: Crucifige, crucifige. Iste est ergo hircus uiuus dimissus in eremũ: & ille est hircus, qui domino oblatus est hostia ad repropitiãda peccata, & ueram propitiationẽ in se credentib. populis fecit. Quod si & hoc requiras, quis sit qui hunc hircum produxit in eremum, ut probetur in eo etiam quod lotus sit & mũdus effectus, potest Pilatus ipse accipi homo paratus. Iudex quippe gẽtis ipsius erat, qui eũ per sententiam suam emisit in eremum. Audi autem quomodo lotus sit & mũdus effectus. Cum ad populum diceret: Vultis dimittam uobis Iesum, qui dicitur Christus? et ac clamasset omnis populus dicens: Si hũc dimittis, non es amicus Cæsaris: tunc poposcit, inquit, Pilatus aquam, & lauit manus suas coram populo dicens: Mũdus ego sum à sanguine eius, uos uideritis. Sic ergo uidebitur lotis manib. suis mũdus effectus. Nostra igitur, id est qui nõ umbræ & exemplari seruimus, sed ueritati, hæc est propitiationis dies, in qua data est nobis remissio peccatorũ, cum pascha nostrum immolatus est Christus. Quomodo ergo cognita ueritate cõuertimur iterũ ad infirma & egena elemẽta huius mundi, quibus rursus à capite seruire uultis, dies obseruantes, & menses, & tempora, & annos? Audi quomodo etiã propheta huiusmodi ieiuniũ respuit, & dicit: Nõ hoc ieiunium elegi dicit dominus, neq; diem ut humiliet homo animã suam. Tu si uis ieiunare secũdum Christum, & humiliare animã tuam, omne tibi tempus aptum est totius anni: imò totius uitę tuæ dies habeto ad humiliandam animã tuã, si tamen didicisti à domino saluatore nostro, quia mitis est, & humilis corde. Quãdo ergo non est tibi humiliatiõis dies, qui Christũ sequeris, qui est humilis corde, & humilitatis magister? Tu itaq; si uis

Matth. 27.

Esa. 58

Matt. 11

ieiunare, ieiuna secundũ præceptũ Euangelij, & obserua in ieiunijs Euangelicas legẽs,
Matt.6 in quibus hoc modo saluator de ieiunijs mãdat: Tu autem si ieiunas, unge caput tuum,
& faciem tuã laua. Quod si requiris quomodo laues faciem tuã, Paulus Apostolus do-
2 Cor.3 cet quemadmodũ reuelata facie gloriam domini cõtempleris, ad eandẽ imaginem for-
matus à gloria in gloriã, tanquam à domini spiritu. Vnge etiam caput tuum, sed obser-
Psal.141 ua ne oleo peccati: Oleũ enim peccatoris non impinguet caput meum. Sed unge caput
oleo exultationis, oleo lętitiæ, oleo misericordiæ, ita ut secundum mandatũ sapiẽtię, mi
sericordia & fides nõ deserant te. Propterea enim & apostolus uolẽs abstrahere nos ab
Col.3 his uisibilib. & terrenis, & erigere animos sensusq; nostros ad cœlestia, clamat & dicit:
Si resurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, nõ quæ super terram. Nõne aper
te tibi dicit, noli quærere in terris Hierusalem, nec obseruãtias legis, nec ieiuniũ Iudæo-
rum, sed ieiuniũ Christi? Ieiunans enim debes adire pontificem tuum Christũ, qui utiq;
non in terris requirendus est, sed in cœlis, & per ipsum debes offerre hostiã deo. Vis tibi
adhuc ostendam quale te oportet ieiunare ieiunium? Ieiuna ab omni peccato, nullum
cibum sumas malitiæ, nullas capias epulas uoluptatis, nullo uino luxuriæ cõcalescas. Ie
iuna à malis actibus, abstine à malis sermonibus, cõtine te à cogitationib. pessimis. No-
li contingere panes furtiuos peruersæ doctrinæ. Non concupiscas fallaces philosophiæ
cibos, qui te à ueritate seducant. Tale ieiunium deo placet. Abstinere uerò à cibis, quos
Deus creauit ad percipiendũ cum gratiarum actione fidelibus, & hoc facere cũ his qui
Christum crucifixerunt, acceptũ esse nõ potest deo. Indignati sunt aliquando & Phari-
Matt.9 sęi domino cur non ieiunarẽt discipuli eius. Quibus ille respondit, quia nõ possunt filij
sponsi ieiunare quãdiu cũ ipsis est sponsus. Illi ergo ieiunẽt qui perdiderũt spõsum, nos
habentes nobiscũ sponsum ieiunare non possumus. Nec hoc tamẽ ideo dicimus, ut ab-
Ieiunia prisca stinẽtiæ Christianæ frena laxemus. Habemus enim quadragesimæ dies ieiunijs cõsecra
tos. Habemus quartã & sextam septimanæ dies, quibus solenniter ieiunamus. Est certe
libertas christiano per omne tẽpus ieiunandi, nõ obseruantiæ superstitione, sed uirtute
cõtinentiæ. Nam qũo apud eos castitas incorrupta seruatur nisi arctioribus cõtinentiæ
fulta subsidijs? Quomodo scripturis operã dabunt? Quomodo sciẽtiæ & sapiẽtię stude
bunt? Nónne per continentiã uentris & gutturis? Quomodo quis seipsum castrat pro-
pter regnum cœlorũ, nisi ciborũ affluentiã resecet, nisi abstinentia utatur ministra? Hęc
ergo Christianis ieiunãdi ratio est. Sed est & alia adhuc religiosa, cuius laus quorundã
Citat apo- apostolorum literis prædicatur. Inuenimus em̃ in quodã libello ab apostolis dictũ: Bea
cryphã tus est qui etiã ieiunat pro eo ut alat pauperem. Huius ieiunium ualde acceptũ est apud
deum, & reuera digne satis. Imitatur enim illum, qui animam suam posuit pro fratribus
suis. Quid ergo ueteribus pannis noua indumẽta miscemus? Quid in utres ueteres mit
timus uinum nouũ? Vetera transierunt, ecce facta sunt omnia noua, per Christũ domi-
num nostrum, cui est gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

De eo quod scriptum est. Sancti estote, quia & ego sanctus sum dominus deus uester. Homilia XI Cap. XX

VPER in auribus ecclesiæ recitatus est sermo Dei dicens. Estote sancti,
N quia & ego sanctus sum dominus deus uester.] Nomen hoc sanctus, quid
sibi uelit quidũe significet in scripturis diuinis diligentius requirendum est,
ut cum uim uerbi didicerimus, etiam opus eius possimus implere. Congregemus ergo
de scripturis diuinis, super quibus sanctum dici inuenimus, & deprehendimus non so-
lum homines, sed etiam muta animalia sancta appellata, inuenimus & uasa ministerij
sancta uocitata, & uestimenta sancta dici, & loca nihilominus, quæ in urbibus, uel sub-
urbibus posita sunt, & sacerdotibus deputata. Ex mutis quidem animalibus primoge-
nita boum, uel pecorum sanctificari per legẽ domino iubentur, & dicitur: Ne facias in
eis opus ullũ, quia domino sanctificata sunt. Super uasis uerò, cum in tabernaculo testi-
monij uasa ministerij, thuribula, uel phialę, uel cętera huiusmodi uasa, sancta appellant.
Super uestimentis, etiã stola pontificis Aaron & tunica linea, & cętera huiusmodi uesti
mẽta, sancta dicunt. Si ergo intueamur quo sensu hæc omnia sancta uocata sunt, aduer-
temus quomodo etiam nos dare operã debeamus, ut sancti esse possimus. Natus est mi
hi primoge

hi primogenitus bos, nõ mihi licet occupare eum ad opus commune: est enim domino consecratus, & ideo dicitur sanctus. Intelligimus ergo ex hoc muto animali, quõ lex q̃d sanctum uult esse, nulli alij id deseruire iubet, nisi domino soli. Iterũ pateras uel phialas quas dicit sanctas, illæ sunt quæ nũquam iubentur exire de templo, sed esse semper in sanctis, nec ullis penitus humanis usibus ministrare. Similiter & uestimenta quæ sancta nominantur, nõ iubẽtur intra domum usui deseruire pontificis, sed in templo esse, & inde omnino nunquam efferri, sed ad hoc tantum cõsecrata esse, ut eis deo ministrans pontifex induatur, & sint semper in templo, ad cæteros uerò usus cõmunes, utatur communibus indumentis. Similiter & pateris, ac phialis his quę sanctę appellant, ad humanos et cõmunes usus uti non licet, sed tantũ ad diuina ministeria. Quod si intellexisti quomodo uel animal, uel uas, uel uestimentum sanctum appellatur, consequenter intellige q̃ his obseruationibus, & legibus etiã homo sanctus appelletur. Si quis enim seipsum deuouerit deo: si quis nullis se negotijs secularib. implicauerit, ut ei placeat cui se ꝓbauit si quis separatus est & segregatus à reliquis hominibus carnaliter uiuentibus, & mundanis negotijs obligatis, non quærens ea quæ super terram, sed quę in cœlis sunt: iste merito sanctus appellatur. Donec enim permixtus est turbis, & in multitudine fluctuantiũ uolutatur, nec uacat soli deo, neq; segregatus à uulgo est, non potest esse sanctus. Nã de eis quid dicemus, qui cum gentiliũ turbis ad spectacula maturãt, & cõspectus suos atq; auditus, impudicis & uerbis & actibus fœdant? Non est nostrum pronunciare de talib. Ipsi em̃ sentire, & uidere possunt quam sibi delegerint partem. Tu ergo qui hęc audis, cum lex diuina recitatur, quem ipsius etiam dei sermo cõuenit dicẽs: Sancti estote, quia & ego sanctus sum dominus deus uester: sapienter intellige quę dicunt, ut sis beatus cũ feceris ea. Hoc est em̃ quod dicitur tibi: Separa te ab omni non solũ homine, sed & fratre inquiete ambulante, & non secundum traditiones apostolicas. Separamini etenim qui portatis, inquit, uasa domini, & exite de medio eorũ, dicit dominus. Separa te à terrenis actibus, separa te à cõcupiscentia mundi: omne enim quod in mundo est, secundũ Apostolũ, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, quæ nõ est à deo. Cũ ergo separaueris te ab his omnibus, deuoue te deo tanquã primogenitum uitulũ, nõ operetur per te peccatum, nec iugũ tibi imponat malitia: sed esto semotus, & segregatus, usibus tantũ sacerdotalibus, tanquam primogenitum animal mãcipatus. Segrega te & secerne, tanquam phialæ sanctæ, & sancta thuribula, solius templi usibus, & dei ministerio uacans. Separa te, & semoue ab omni pollutione peccati, & esto semotus & segregatus intra templum dei, tanquã sancta indumẽta pontificis. In tẽplo nanq; dei est segregatus & separatus ille, qui in lege dei meditat̃ die ac nocte, & qui in mandatis eius cupit nimis. Sãcti ergo estote dicit dominus, quia & ego sanctus sum. Quid est, qa & ego sanctus sum? Sicut ego, inquit, segregatus sum, & longe separatus ab omnibus quę adorantur, uel colũtur, siue in terra siue in cœlo: sicut ego excedo omnem creaturã, atq; ab uniuersis quę à me facta sunt, segregor: ita & uos segregati estote ab omnib. qui nõ sunt sancti, nec deo dicati. Segregari autem dicimus nõ locis sed actibus, nec regionibus, sed cõuersationibus. Denicq; & ipse sermo in græca lingua, quod dicitur ἅγιον, quasi extra terram esse significat. Quicunq; em̃ se consecrauerit deo, merito extra terrã, extra mundũ uidebitur: potest enim & ipse dicere: Super terram ambulantes, conuersationẽ in cœlis habemus. Salomon quoq; in prouerbijs dicit: Laqueus est uiro fortis cito aliquid de suis sanctificare. Postea em̃ quàm uouerit, euenit pœnitere. Et hoc est utiq; quod dicit: ne quis forte cum fructus ex area, aut uinũ ex torcularibus colligit, & dixerit uolo tantum offerre ecclesiæ, uel in usum pauperũ aut peregrinorum tantũ præbere: si postea ex his quæ uouet aliquid ad usus proprios præsumat, iam nõ de suis fructibus præsumpsit, sed sancta dei uiolauit. Et ideo laqueus fortis est sanctificare aliquid, hoc est uouere deo, & postmodum pœnitentia ductum ad usus proprios ea quę cõsecrauerat reuocare. Sed et si nos ipsos consecramus & offerimus deo, aut etiam si alios uouemus, obseruemus hũc laqueũ, ne forte posteaquam nos deo uouerimus, iterũ humanis usibus uel actibus subiugemur. Vouet aũt se unusquisq;, uerbi gratia, sicut Nazarei faciebant tribus, aut quatuor, aut quot placuisset annis tẽpla se consecrantes dei, ut ibi semper uacarẽt obseruantes illa quę de Nazareis scripta sunt: ut comam capitis nutrirent, nec ascenderet ferrum

Prouerb. 20

Votum

Num. 6

super

ſuper caput eorum toto uoti ſui tempore, ut uinum nō cōtingerēt, neq; aliquid ex uite, & cætera quæcunq;, donec cōpleta fuiſſet uoti profeſſio. Sed & aliū quis ita uouet deo, ſicut Anna fecit Samuelem: ante em̄ quàm naſceretur, obtulit eum dicēs: Et dabo eū do
1 Reg. 1 mino datū omnibus diebus uitæ ſuæ. Ex quibus omnib. clarū eſt, quomodo unuſquiſq; noſtrū, qui uult eſſe ſanctus, cōſecrari debeat deo, & nullis præterea negotijs, uel actib. qui ad deū minime pertinēt occupari. Poſt hæc ſcriptū eſt: Seruate, inq;, præcepta mea & facite ea, ego dominus: & ijs addit. Homo homo ſi maledixerit patrē aut matrē ſuam moriatur: & poſt multa quæ præcepit, quibus etiā pœnas prēuaricationis adſcripſit, addit in clauſula: Et ſeruate omnia prēcepta mea, & iuſtificatiōes meas, & iudicia mea. Vnde & cōſequens mihi uidetur requirere quid in his ſingulis indicetur. Equidē ſecundū quod obſeruare potui, prēceptū eſt, ſiue mādatū illud quod (uerbi gratia) in Decalogo dicitur: Nō occides, nō adulterabis: hoc em̄ ſolum præcipit̄, & non adſcribit̄ pœna cōmiſſi. Nunc aūt iterantur quidē eadem, ſed addit his pœnas: dicitur enim. Homo homo
De uiro nullū extat exēplū quicunq; adulterauerit uxorē uiri, & uxorē proximi ſui, morte moriat̄ is qui adulterat, et quę adulteratur. Et ſi quis dormierit cū uxore patris ſui, turpitudinē patris ſui detexit, morte moriantur ambo, rei enim ſunt. De his aūt in prioribus iam data fuerāt prēcepta, ſed nō obſeruantē quæ maneret pœna nō fuerat adſcriptū. Nunc ergo eadem repetuntur, & uniuſcuiuſq; pœna peccati decernit̄: & ideo hęc recte iuſtificatiōes, & iudicia appellātur, quibus quod iuſtum eſt recipere iudicatur ille qui peccat. Sed intuere ordinē diuinę ſapiētię, nō cōtinuo pœnas cū primis ſtatuit prēceptis. Vult em̄ ut nō metu pœnæ, ſed amore pietatis, patris prēcepta cuſtodias: ſed ſi contempſeris, nō tam homini iā,
Pſal. 82 q̄ contemptori mandatur pœna. Primo ergo benignitate prouocaris ut filius: Ego em̄ dixi dij eſtis, & filij excelſi omēs. Quod ſi filius eſſe obediēs nō uis, cōtemptor plecteris ut ſeruus. Poſt hęc dicit: Et ſi quis dormierit cū nuru ſua, morte moriātur ambo, impietatem fecerunt, rei ſunt. Et has leges uel hæc præcepta abſq; pœnis ſuperius dederat: dixerat em̄. Turpitudinem nurus tuę non reuelabis, quoniā uxor filij tui eſt, nō reuelabis turpitudinem eius, & omia quę ſubſequuntur. Et hūc locū ſimili modo ibi abſq; ſupplicijs, hic uerò cum diuerſis ſupplicior̄ generibus adſcripſit. Quo in loco recordor ſermonis
Heb. 10 illius, quem beatus apoſtolus Paulus ad Hebręos ſcribēs ait: Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine ulla miſeratione duobus aut tribus teſtibus moritur: quanto maioribus ſupplicijs dignus putabitur, qui filium dei cōculcauerit, & ſanguinē teſtamenti pollutū duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratię contumeliā fecerit? Sed ob quam cauſam mentionem fecerit ſcripturæ huius auſculta. Secundū legem adulter & adultera morte moriebantur, nec poterant dicere pœnitentiā petimus, & ueniam deprecamur. Nō erat lachrymis locus, nec emendationi ulla cōcedebat̄ facultas, ſed omnimode puniri neceſſe erat, qui incurriſſet in legē. Hoc aūt ſeruabatur & in ſingulis quibuſq; criminibus quibus erat pœna mortis adſcripta. Apud Chriſtianos uerò ſi adulterium fuerit admiſſum, nō eſt prēceptū ut adulter uel adultera corporali interitu puniātur: nec poteſtas data eſt epiſcopo eccleſiæ adulterū præſenti morte damnare, ſicut tunc ſecundū legem fiebat à presbyteris populi. Quid igitur? dicemus quod lex Moyſi crudelis ſit, quæ iubet puniri adulterum, uel adulteram, & Euangeliū Chriſti per indulgentiā reſoluit auditores in deterius? Non ita eſt. Propterea enim ſermonē Pauli protulimus in ſuperioribus dicentis: Quāto magis deterioribus ſupplicijs dignus eſt qui filiū dei cōculcauerit, & cætera. Audi ergo quomodo neq; tunc crudelis fuerit lex, neq; nunc diſſolutū uideatur Euangeliū propter ueniæ largitatem, ſed in utroq; dei benignitas diuerſa diſpēſatione teneat̄: hoc quod ſecundū legem (uerbi cauſa) adulter uel adultera prēſenti morte puniebant̄, propter hoc ipſum quod peccati ſui pertulit pœnā, & cōmiſſi ſceleris exoluit digna ſupplicia. Quid erit poſt hæc quod animabus eorū ultionis immineat, ſi nihil aliud deliquerunt? ſi aliud peccatū non eſt quod condemnet eos, ſed hoc ſolum commiſerunt, & tūc tantum cū puniti ſunt, et legis pro hoc ſupplicīū pertulerunt? Non uindicabit dominus bis in idipſum, receperunt em̄ peccatū ſuum, & cōſumpta eſt criminis pœna. Et ideo inuenitur hoc genus præcepti nō crudele, ſicut hæretici aſſerūt accuſantes legē dei, & negantes in ea humanitatis aliquid cōtineri: ſed plenū miſericordia, idcirco quod per hoc purgaretur ex peccatis populus magis, quàm condemnaret̄. Nūc uerò nō infertur pœna corpo-

na corpori, nec purgatio peccati per corporale suppliciũ constat, sed p pœnitentiã: quã utrum quis digne gerat, ita ut mereri pro ea ueniã possit, uideto. Multi sunt ẽm, qui nec ad hoc inclinant, nec pœnitentiæ refugiũ quærunt: sed cum ceciderint surgere ultra no lunt, delectant in eo luto quo hæserint uolutari. Nos tamẽ nõ obliuiscimur præcepti illius, quo dicitur: Qua mensura mensi fueritis, eadem remetietur uobis. Dicimus ẽm et ad deum: Quoniã dedisti nobis panem lachrymarũ, & potasti nos in lachrymis in mẽsura. Sunt ergo ista peccata, quæ dicuntur ad mortem: unde & cõsequens est, ut quoties cõmiserit quis tale peccatũ, toties moriatur. Multas enim esse peccati mortes significat etiam apostolus Paulus cũ dicit: Qui de tantis mortib. eripuit nos, & eripit, in q̃ speramus quia & adhuc eripiet. Quas ergo hic mortes plures cõmemorat, nisi peccatorũ? Si ẽm hęc nõ diceret de mortib. peccatorũ, uidebatur Paulus secundũ sententiã suam immortalis esse mansurus ab hac cõmuni morte, qui dicit, quia de tantis mortib eripuit nos, & eripit, in q̃ speramus quia & adhuc eripiet. Si ẽm & eripuit, & eripiet, nunq̃ erit quãdo moriatur quem dñs semper eripiet. Et ideo secundũ ea quæ discussimus, uidendũ est ne forte aliquando etiã grauius sit nobis, qui pro peccato cõmuni hac morte minime punimur, q̃ illis quos legis sententia corporaliter cõdemnabat: quia nobis ultio reponit in futurũ, illos absoluebãt cõmissi sui persoluta supplicia. Quod & si aliquis est qui forte præuentus est in huiuscemodi peccatis, admonitus nunc uerbo dei, ad auxiliũ cõfugiat pœnitentiæ: ut si semel admisit, secundo non faciat, aut si & secundo, aut etiam tertio præuentus est, ultra nõ addat. Est ẽm apud iudicem iustum pœnæ moderatio, nõ solum pro qualitate, uerumetiã pro quantitate. Inter cętera ergo peccata quæ morte puniunt, refert diuina lex quod & qui maledixerit patri aut matri, morte moriatur. Nomẽ patris grande mysterium est, & nomẽ matris arcana reuerẽtia est. Pater tibi secundũ spiritum deus est: Mater Hierusalẽ cœlestis est. Propheticis hæc & apostolicis testimoniis disce. Hic ipse Moses scribit in cantico: Nõne hic ipse pater tuus acquisiuit te, & possedit te? *Deut.32* Apostolus uerò dicit de Hierusalẽ cœlesti, quia libera est, quæ est, inquit, mater omniũ nostrũ. *Gal.4* Primo ergo tibi pater deus est, qui genuit spiritũ tuum, qui et dicit: Filios genui & exaltaui. Sed & Paulus apostolus dicit: Obtẽperemus patri spirituũ, & uiuemus. *Heb.12* Secundo tibi pater est carnis pater, cuius ministerio in carne natus es, atq̃ in hunc mundũ ueniisti, qui te portauit in lumbis: sicut dicitur de Leui, quia in lũbis erat adhuc Abrahæ *Heb.7* quãdo occurrit ei Melchisedech regresso à cæde regum, & benedixit eum, & decimas *Gen.14* accepit ab eo. Quia igitur tam sacratũ nomẽ est patris, & tã uenerabile, idcirco qui maledixerit patri aut matri, morte morietur. Similia etiã de matre existimãda sunt, cuius labore, cuius cura, cuius ministerio, & natus, & nutritus es. Et ideo oportet te secũdũ apostolum parem gratiam referre parẽtibus. Si enim dehonoraueris patrem carnalẽ, huius contumelia ad patrem spiritus redit: & si iniuriam feceris matri carnali, ad illam matrẽ Hierusalem cœlestẽ redũdat iniuria. Sic et seruus si domino inreuerens sit, per hunc corporalẽ dominum in dominũ maiestatis cõtumeliam iactat. Ille enim huic carnali domino suum nomen imposuit. Et ideo nullo genere aduersum patrẽ, aut matrem, ne uerbo quidem habendũ certamen est, aut mouenda cõtradictio. Pater est, mater est, ut ipsis uidetur, agant, faciant, dicant: ipsi nouerint. Quantũcunq̃ detulerimus obsequij, nondũ reddimus uicẽ gratię, qua geniti sumus, qua portati, qua hausimus lucem, qua nutriti sumus, fortassis & eruditi, et honestis artib. instituti. Et ipsis fortasse auctorib. agnouimus deum, & ad ecclesiã dei uenimus, & sermonem diuinæ legis audiuimus. Propter hæc ergo omnia quicunq̃ maledixerit patri, aut matri, morte morietur. Quod si hæc de corporalibus parentibus decernũtur, quid illi facient, qui deum patrem maledicis uocib. lacessunt? qui eum negant conditorẽ esse mundi: aut qui cœlestẽ Hierusalem quæ est mater omnium nostrũ, indignis sensibus intelligẽtes dicta prophetica, ad conditionẽ terrenæ alicuius urbis adducunt? Bonum ergo est obseruare, nequando aut carnalẽ patrem, aut cœlestem minus digna honorificẽtia ueneremur, similiter & matrem: obseruare etiã omne mãdatum, quod nobis pudicitiam castitatẽq̃ cõmendat: ut neq̃ in præsenti uita secundum legem obnoxij simus morti, neq̃ secundũ spiritalem futura nos pœna maneat ignis æterni: ex quo effugere & euadere omnibus nobis concedat dominus noster Iesus Christus, cui est gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

De

De magno sacerdote. Homilia XII Cap. XXI

OMNIS qui inter homines sacerdos est, si attendas ad illum sacerdotē, de quo
Psal. 110 dixit deus: Tu es sacerdos in æternum secundū ordinem Melchisedech, pa-
uus est & exiguus. Ille est autem magnus sacerdos, qui potest penetrare cœ-
los, & uniuersam supergredi creaturam, & ascēdere ad eum, qui lucem habitat inacces-
sibilem, deum, & patrem uniuersitatis. Propter quod & ille, qui apud Iudæos magnus
dicebatur sacerdos, introibat quidem in sancta, sed manu facta, sed lapidibus extructa:
non ascendebat in cœlum, nec adstare poterat apud patrem luminum. Sed quia horum
umbram implebat & imaginem, idcirco etiam magni sacerdotis nomen per umbrā ge-
rebat & imaginem. Vnde & Iudæi per hoc quod ad fidē proximi esse debuissent, quia
apud ipsos adumbratio quædam & imago præluxerat ueritatis, dum typos ueritatē pu
tant, ueritatem ipsam tanquam mendacium respuerunt. Nos autem qui recipimus ma-
gnum sacerdotem, intelligere debemus quomodo uere ipse sit magnus sacerdos. Vere
magnus sacerdos est qui peccata dimittit, non per sanguinem taurorum & hircorum,
sed per sanguinem suū. Quia ergo cognouimus qui sit magnus sacerdos, & confitemur
ea quę in lege scripta sunt, de magno sacerdote scripta esse, id est de saluatore, quem ue-
re magnum sacerdotem esse superior tractatus ostendit: uideamus nunc quæ sint, quæ
de eo lex prophetico spiritu scribit. Et sacerdos, inquit, magnus ex fratribus suis, cui
infusum est super caput eius oleum chrismatis, & perfectas habet manus suas, ut induat
sancta uestimenta: de capite cidarim non deponet, uestimenta sua nō dissūpet, et ad om
nem animam mortuam non intrabit: in patre suo, uel matre sua non contaminabitur: &
de sanctis non exibit, & nō coinquinabit nomē quod est sanctificatum dei sui super se,
quia sanctum oleum chrismatis dei sui in ipso est: ego dominus. Hic uxorē uirginem de
genere suo accipiet. Viduam autem & eiectam, et pollutam, & meretricem, has nō acci
piet: sed uirginem ex genere suo accipiet uxorem, & non maculabit semen suū in popu
lo suo: ego dominus qui sanctifico eum.] Fuerit quidē etiā apud Iudæos imago huius
obseruantiæ, & custodita sint quæ lex statuit à pōtificibus Iudæorum: sed & si diligēter
cuncta seruata sint, & si omnia quę lex præcepit, impleta sint, nec sic quidem omnis hęc
obseruatio magnū potuit facere sacerdotem. Quomodo etenim magnus dici potest sa-
cerdos, qui peccare potest? Quod aūt sub peccato fuerint oēs etiā magni sacerdotes, &
ex hoc ipso facile aduertimus: quod lex præcepit, ut prius pro suis, post etiā pro populi
peccatis offerat hostiā sacerdos. Quomodo ergo magnus est sub peccato positus? Me-
us aūt sacerdos magnus Iesus idcirco magnus est, quia peccatū non fecit, nec inuentus
est dolus in ore eius: & quia uenit ad eū princeps huius mūdi, et nō inuenit in eo quicq̄.
Luc. 1 Ideo ergo & Gabriel archangelus natiuitatē eius annūciat, & dicit: Hic erit magnus, &
filius altissimi uocabitur. Peccatum hominem paruū facit, & exiguum: Virtus eminen-
tē præstat, & magnū. Sicut em̄ ægritudo corporis exile & exiguū facit corpus hominis,
sanitas uerò lætum reddit & ualidum: ita intellige quia & animam ægritudo quidē pec
cati humilem facit, & paruam, sanitas uerò interioris hominis, & uirtutis opera, magnā
faciunt eam & eminentem, & quātum in uirtutibus crescit, tanto prolixiorē reddit ma-
Luc. 2 gnitudinē sui. Sic ego intelligo illud quod de Iesu scriptū est, quia proficiebat sapientia,
& ætate, & gratia apud deum & homines. Nam quis est hominum qui nō ꝓficiat ætate
in pueritia, ut quod uelut egregium quiddā de Iesu scriberetur? Ad te hęc dico, q̄ corpo
raliter audis quod Iesus ætate proficeret. Intellige ergo quia ætate animæ proficiebat, et
magna fiebat anima eius propter magna & ingētia opera quę faciebat. Denicq̄ scīes &
Eph. 4 Apostolus hanc ætatem de interiori homine sentiendam, ita scribit: Donec omnes oc-
curramus in uirum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Nam secundū
corpus crescere & magnū fieri, nō est in nobis. Corpus em̄ ex genitali origine quanti-
Arbitrium tatis materiam sumit, ut uel magnū uel exiguū fiat. Anima uerò in nobis habet causas,
et arbitrij libertatem, ut uel magna uel parua sit. Si ergo pusilla & parua sit anima, etiam
Matt. 18 scādalizari potest. Sic em̄ scriptū est in euangelio: Quia expedit præcipitari in profun-
dum maris, quàm scādalizare unum de pusillis istis. Qui magnus est non scādalizatur,
sed qui pusillus est. Qui magnus est, quodcunq̄ uiderit, quodcunq̄ passus fuerit, nō de-
clinat à fide. Qui autem pusillus est animo & paruus, occasiones quærit quomodo scan

dalizetur

dalizetur, quomodo in fide uideat offendi. Propterea denicp oportet nos maxime his consulere, qui parui sunt in fide: nec tantam curam circa magnos & fortes, quantam erga paruulos & insipientes debemus impendere. Fortis enim omnia tolerat, omnia suffert, & nunquam cadit. Paruuli uerò, & infirmi in fide obseruandum est ne occasione nostri offendantur, & recedāt à fide, ac decidant à salute. Aut ostende mihi de scripturis, ubi alí quis peccator, aut parui meriti, magnus appellatus sit. Nusquā (ut opinor) inuenies. Audi uerò qui sunt, qui magni appellant. De Isaac dicit, quia proficiebat ualde, usquequo factus est magnus ualde. Moyses magnus dictus est, & Ioānes Baptista magnus dictus est, nunc aūt Iesus magnus dictus est, & post hūc iā nullus appellatus est magnus. Prius enim quàm adesset qui uere magnus est, ad cōparationem reliquorum hominū magni appellati sunt sancti, quorū superius fecimus mentionē. Vbi uerò aduenit ipse, qui non ex cōparatione cęterorum, sed sui magnitudine uere magnus erat, de quo etiam scriptū est, quia exultauit ut gigas ad currendā uiā, ultra iam nullus magnus appellatus est. Hic est ergo de quo scribit, Magnus sacerdos ex fratrib. suis. Quibus fratribus? De quibus dixit quum resurrexisset à mortuis: Vade ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad patrē meum, & ad patrem uestrum, & ad deum meum, & deum uestrum. Si autem uis ex anti quis literis discere fratres Iesu, lege uicesimum primū psalmum, ubi ex persona Christi dicitur: Narrabo nomen tuū fratribus meis, in medio ecclesiæ laudabo te. Ex fratribus ergo suis magnus est Iesus, ex his qui prius magni fuerant appellati. & sicut pastorū pastor est, & pontificū pontifex, & dominantium dominus, & regum rex: ita & magnorū magnus est: & ideo addit, magnus ex fratribus suis. Post hæc uerò, cui, inquit, infusum est oleū chrismatis super caput eius. Istud oleum noli requirere in terris, quod super caput infunditur magni sacerdotis, ut fiat Christus: sed si uidetur, disce à propheta Dauid istud oleum quale sit: Dilexisti, inquit, iustitiā, & odisti iniquitatem, propterea unxit te deus, deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis. Istud est ergo oleū lætitiæ, quod capiti eius infusum fecit eum Christum. Sed addit adhuc ad laudes eius. Qui consummatas, inquit, habet manus. Cuinam (quæso) hominū hoc conuenit dici? In quo mortaliū perfectas inuenire possumus manus? Etiam si Aaron iste sit cuius mentio fieri uidetur, quo modo cōsummatas putabitur habuisse manus, quibus uitulum fabricauit, quibus idolū sculpsit? Etiam si ipsum Moysen proferas, quomodo cōsummatas habuisse uidetur manus, qui non glorificauit dominum ad aquā contradictionis? Pro quo delicto etiam uita iubetur excedere. Quod si & alium quenquam sanctorū memorare uelis, occurrit tibi sermo scripturæ, qui dicit: Quia non est homo super terram qui faciat bonum, & non peccet. Merito ergo solus Iesus consummatas habet manus, qui solus peccatū nō fecit, hoc est, qui perfecta & integra opera manuū habet. Et ideo de ipso recte dicit: Qui cōsummatas habet manus, ut induatur sancta. Hic enim est, qui uere indutus est sancta, nō illa quæ in typo erant, sed ipsa quæ uere sancta sunt. Quod si uis audire de excelsiorib. indumentis eius, accipe uerba prophetica: Amictus, inquit, lumine sicut uestimēto, abyssus sicut palliū amictū uestimentū eius. Hic est mei magni pōtificis habitus, quo modo indicat profunda scientia, & sapientiæ luce uestitus, quæ uere sancta sunt indumenta.

Non, inquit, auferet de capite suo cidarim. Iam & prius diximus Cidarim genus esse operimenti, quod capiti superpositū pontifici præstat ornatū. Hic ergo magnus pontifex meus nunquā deponit sacri capitis ornatum. Quod sit autem caput Christi, ab apostolo disce qui dicit: caput autē Christi deus. Merito igit istum capitis sui, qui deus est, nunquam deponit ornatum, quia semper est pater in filio, sicut filius semper in patre. Et uestimenta sua non disrumpet. Vere hic est qui uestimēta sua nō disrumpit, sed semper ea munda, semper integra, semper casta seruauit. Et ad omnem animā defunctam non intrabit. Quæ est anima defuncta? quā mortuā propheta dicit: Anima quæ peccat, ipsa morietur. Super hanc ergo animā mortuam Christus non superuenit, quia sapiētia est, & sapientia non intrat ad animā maleuolā. Ipsa est enim mortua, quia cui in est malitia, ineſt & peccatum. Peccatum autem cum cōsummatum, inquit, fuerit generat mortem. Et propter hoc Iesus non intrat ad animam mortuam. Si autē uiuat anima, hoc est si nō habeat in se mortale peccatū, tūc Christus qui est uita, uenit ad animam uiuentem. Quia sicut lux non potest esse cū tenebris, nec cum iniquitate iustitia, ita nec uita potest esse

Gen. 25

Psal. 19

Ioan. 20

Psal. 22

Psal. 45

Prouer. 20

1 Cor. 11

cum morte. Et ideo si quis sibi conscius est quod habeat intra se peccatũ, neq; id à se per pœnitentiã plenissimæ satisfactionis abijcit, non speret quod intret Christus ad animã eius, qui ad omnẽ animam defunctam nõ intrat, quia magnus sacerdos est. In patre suo, & matre sua non contaminabitur. Hic scripturæ locus difficillimus est ad explanandũ, sed si orationibus uestris deum patrem uerbi deprecemini, ut nos illuminare dignetur, ipso donante poterit explanari. Omnis qui ingreditur hunc mundũ, in quadam contaminatione effici dicitur. Propter quod & scriptura dicit: Nemo mundus à sorde, nec si unius diei fuerit uita eius. Hoc ipso ergo quod in uulua matris est positus, & quod materiam corporis ab origine paterni seminis sumit, in patre & in matre contaminatus dici potest. Aut nescis, quia cũ quadraginta dierũ factus fuerit puer masculus, offertur ad altare, ut ibi purificetur, tanquam qui pollutus fuerit in ipsa cõceptione, uel paterni seminis, uel uteri materni? Omnis ergo homo in patre & in matre pollutus est, solus uerò Iesus dñs meus in hac generatione mũdus ingressus est, in matre non est pollutus. Ingressus est emẽ corpus incontaminatũ. Ipse emẽ erat, qui & dudũ per Salomonẽ dixerat: Magis autẽ cum essem bonus, ueni ad corpus incoinquinatum. Non est ergo contaminatus in matre, sed ne in patre quidẽ. Nihil enim Ioseph in generatione eius præter ministerium præstitit & affectũ. Vnde & pro fideli ministerio, patris eis uocabulum scriptura concessit. Sic enim Maria ipsa dicit in Euangelio: Ecce ego & pater tuus dolẽtes quærebamus te. Sic ergo solus est hic sacerdos magnus, qui neq; in patre pollutus sit, neq; in matre. Videamus autẽ si adhuc possumus aliquid sublimius, & pro dignitate tanti pontificis inuenire. Pater omnium uerus, dicitur deus. Matrem autem, Apostolus Hierusalem dicit esse cœlestem. Omnes ergo qui peccãt, contaminantur in patre à quo creati. Siue enim egimus aliquid impium, siue locuti sumus, siue cogitauimus cõtra deũ, cum non credidimus deo, contaminati sumus in patre. Atq; utinam tũc solum per incredulitatem factum sit, cessatum sit uerò postquã credidimus. Sic ergo etiam contaminamur in matre, si credẽtes deo, uel ecclesiã lædimus, uel libertatẽ matris cœlestis indigna peccati seruitute fœdamus. Solus uerò dominus noster Iesus Christus, qui peccatũ nescit, neq; in patre, neq; in matre contaminatus est, & de sanctis non exiuit. Fuerant quidem nonnulla & in superioribus proponenda Iudæis, ad quæ respondere nõ possent, sed omissis illis, de hoc interim sermone quid nobis dicant, uel ipsi, uel qui secundũ ipsorum sensum intelligi legem uolunt, si hæc ad pontificẽ nostrum & saluatorem non referantur, quomodo secundũ literam probabitur, quod de sanctis nõ exeat magnus sacerdos, qui utiq; & uxorẽ accipiebat, sicut inferius dicitur, uirginẽ de genere suo? Si de sanctis non exit, si nusquam procedit, quomodo aut ad quos usus accipere iubet uxorẽ? Neq; enim putandum est quòd cum uxore intra sancta manere potuerit. Sed hæc putent illi, quibus placent Iudaicæ fabulæ. Nos aũt habemus sacerdotẽ magnum secundũ ordinẽ Melchisedech Christũ Iesum, nunquã de sanctis exeuntẽ: semper enim in sanctis est, & manet semper sanctus in uerbis suis, sanctus in actibus suis, sanctus in omnibus uolũtatibus suis, & solus est qui nunquã inueniatur extra sancta. Qui enim peccat, exit de sanctis: & quotiescunq; quis peccat, toties efficit extra sancta. Christus autem qui nunquã peccauit, nunquam exijt de sanctis. Sed & tu qui sequeris Christum, & imitator eius es, si permaneas in uerbo dei, si in lege eius mediteris die ac nocte, si in mandatis eius exerearis, semper in sanctis es, nec unquã inde discedis. Neq; enim in loco sancta quærẽda sunt, sed in actibus, & uita, ac moribus. Quæ si secundũ deum sint, & secundum præceptum dei habeantur, etiam si in domo sis, etiam si in foro: & quid dico in foro? etiã si in theatro inueniaris uerbo deideseruiens, in sanctis te esse non dubites. Aut nõ tibi uidet Paulus cum ingressus est theatrum, uel cũ ingressus est Areopagum, & prædicauit Athenienſibus Christũ, in sanctis fuisse? Sed & cum perambulasset aras & idola Atheniensium, ubi inuenit scriptũ ignoto deo, & ex hoc uerbo sumpsit Christi prędicatiõis exordium, etiã ibi aras gentilium lustrãs in sanctis positus erat, quia sancta cogitabat. Sed & quicunq; custodit se post acceptam gratiam dei ne incidat in homicidiũ, in adulterium, in furtum, in falsum testimonium, & alia similia: sed permanet mundus ab omni cõtagione peccati, non exiuit iste de sanctis, & non contaminauit sanctificationẽ dei sui in semetipso, quia sanctum oleum chrismatis dei sui super ipsum est. Illud oleũ, de quo in Exodo

Peccatum originis

Iob 25

Sap. 8

Luc. 2

Gal. 4

Tollit literam

Act. 17

in Exodo scriptum est, quomodo potest secundũ literã proprie oleũ dei dici, quod arte myrepsica confectũ est à pigmentario? Sed si uis uidere oleum dei, audi quẽ propheta dicat unctũ esse oleo dei, illũ sine dubio de quo dicit: Propterea unxit te deus deus tuus oleo lætitiæ præ particib. tuis. Hic ergo est magnus sacerdos, qui solus oleo dei unctus est, & in quo semper sanctũ permãsit diuini charismatis oleũ. Sed quid addit post hæc? Hic uxorẽ uirginẽ de genere suo accipiet: uiduam aũt, & eiectam, & meretricem non accipiet, sed uirginem de genere suo, & non contaminabit semẽ suũ in populo suo: ego dominus qui sanctifico eum. Quia ergo totius expositionis ordo ad uerũ sacerdotẽ magnum reuocatus est Christum, uideamus nunc & quid de nuptijs eius intelligi debeat. Paulus apostolus dicit: Volo aũt uos oẽs uni uiro uirginẽ castam exhibere Christo. Timeo autẽ ne sicut serpens seduxit Euam astutia sua, ita corrũpantur sensus uestri à simplicitate, quæ in Christo est. Vult ergo Paulus omnes Corinthios uirginẽ castam exhibere Christo: quod utiq; nunquã uellet, nisi id possibile uideret. Vnde & mirũ fortasse uideatur, quomodo hi, qui diuersis peccatis corrupti ad fidem Christi uenerũt, oẽs simul uirgo casta dicantur: quæ uirgo tam sancta, tam casta sit, ut mereatur etiam Christi nuptijs copulari. Verum quoniã hæc ad carnis integritatẽ referre non possumus, certũ est quod ad integritatẽ animæ spectent, cuius secundum ipsius Pauli sententiã, simplicitas fidei quæ in Christo est, uirginitas eius appellata est, & per hoc quoniã cessantibus, uel philosophorũ sophismatibus, uel superstitionib. Iudaicis in fide simplici Christus sibi adsumpsit eccleſiã, uirginem de genere suo accepit uxorem. Huius nanq; fidem non corrumpit philosophicus sensus, nec circuncisionis ambitio, sed in simplicitate cõfessionis tanquam in uirginali integritate permansit. Sic emẽ & dudũ promiserat per prophetam dicens: Desponsabo te mihi in fide. Omnis ergo secundũ apostolum, qui in Christo est, noua creatura est. Et sicut idẽ apostolus dicit: Vt exhibeat ipse sibi gloriosam ecclesiam non habentẽ maculã, aut rugam, aut aliquid eiusmodi, sed ut sit sancta, & immaculata. Quomodo ergo eam quæ rugosa est, facit esse sine ruga, nisi quia renouat eã? secundum quod scriptũ est. Nam etsi is qui deforis est homo noster corrumpitur, sed qui intus est, renouatur de die in diem. Viduam sanè, & meretricem, & eiectam non accipiet Christus, nec intrat talis anima thalamum sponsi. Qui enim ingressus fuerit illuc nõ habens indumenta nuptialia, perferet illud quod scriptũ esse nostis in euangelio. Virginẽ ergo accipiet, uiduam non accipiet, neq; meretricẽ, neq; eiectam, aut contaminatã. Meretricem quidẽ, & abiectam animã, & pollutam cur non suscipiat Christus in coniugium, non est laboris exponere: Vidua uerò cur non in uxorẽ recipiatur, diligentius intuendum est. Paulus apostolus ad Romanos scribens, uirum animę legẽ dicit, eamq; cum mortuus fuerit uir, solutã esse pronunciat à lege uiri, ut iã nõ sit adultera si nupserit Christo. Qd si eueniat, ut lex quidẽ animæ ipsi moriat, id est ut anima discedat à lege, nec tamen cõstringat se castioris connubij disciplinis, & à lege discedens, euangelici dogmatis non suscipiat iugum: hæc nubere Christo non poterit, quæ libertatis lasciuiã quæsierit, non fidei uirginalis & simplicis cultum. Hic ergo sacerdos magnus uxorẽ uirginem accipiet de genere suo. Potest & propter hoc dictum uideri de genere suo, quod anima Christi ex genere & ex substantia fuerit humanarũ omniũ animarũ. Potest & secundũ hoc, quod fratres uocat credentes in se, de genere suo dici anima, quæ in fide tanquã nuptijs sociatur. Illud tamẽ nolo uos lateat, quod Hebræi negant se scriptũ habere, qd nos apud lxx interpretes inuenimus, de genere suo. Et recte illi nõ habẽt scriptũ. ablata est emẽ ab illis propinquitas dei, ablata est adoptio filiorũ, & trãslata est ad ecclesiã Christi. Illi ergo non habent scriptũ quia de genere Christi sint, sicut nec esse meruerũt. Nos aũt qui hoc scriptũ habemus, & legimus, gaudeamus quidẽ de dignatione dei, sed caute & sollicite curemus, ne nos uita nostra & actus ac mores faciãt aliquãdo degeneres: ne & hoc ipsum nobis ad condemnationẽ ducatur, quod cũ genus simus Christi, indignis, & fœdis, ac diabolicis actibus seruiamus. Qui habet ergo sponsam, spõsus est. Audis quomodo sponsus dicit Christus, sponsa uerò eius anima dicitur, quæ fidei simplicitate, & actuũ puritate incorrupta probatur & uirgo. Dicit emẽ dominus & per Hieremiã prophetam: Nónne sicut dominum me, & patrem uocasti, & principẽ uirginitatis tuæ? Viduam aũt, & eiectam, & contaminatam non accipiet. Si quis nostrum peccauerit, abie-

Exod. 28 Conuellit literam
Psal. 45
2. Cor. 11
Osee 2
Eph. 5
Rom. 7
Hier. 3

ctus est, etiam si nõ abiiciatur ab episcopo, siue quod lateat, siue quod interdũ ad gratiã iudicetur, eiectus est tamen in ipsa conscientia peccati. Nec prodest hominis gratia, cũ Christus huiusmodi animã tanq; abiectam non recipiat in coniugiũ. Igitur neq; uiduã (sicut suprà diximus) accipiet, neq; eiectã, neq; pollutã. Polluta dicit, quæ etiã si non ex integro cõpleuit peccatũ, tamen hoc ipso quod cogitauit, quod uoluit, qđ optauit, etiã si nõ admisit, polluta est, & à magno pontifice nõ eligitur. Valde em̃ puram, ualde mundam, & synceram requirit animã, quã sibi iungat: quia qui se iunxerit domino, unus spiritus est. Vnde etiã hoc ostendit, quod sint differẽtiæ peccatorũ: & qui peccauerit peccatũ ad mortẽ abiectus sit: qui aũt nõ peccat ad mortẽ, sed inferius aliquid, pollutus sit. Sponsa aũt Christi, neq; abiecta, neq; polluta potest esse, sed uirgo, incõtaminata, incorrupta, & munda. Memento em̃ sermonis apostolici, quẽ paulo ante proposuimus, dicẽtis: Vt exhibeat ipse sibi gloriosam ecclesiã, non habentem maculam, neq; rugã, aut aliquid eiusmodi, sed ut sit sancta, & immaculata. Sed & meretricẽ non accipiet. Quæ est anima meretrix? quæ ad se recepit amatores, de quibus dicit propheta: Meretricata es post amatores tuos. Qui sunt isti amatores qui intrant ad animã meretricẽ, nisi cõtrariæ potestates, & dæmones, qui desideriũ capiũt pulchritudinis eius? Pulchra nanq; à Deo creata est anima, & satis decora. Audi qũo ipse deus dicit: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Vide cuius decoris, cuius pulchritudinis est anima quę imaginem habet & similitudinẽ dei. Hanc pulchritudinẽ cõtrariæ potestates cum aspiciunt, id est diabolus & angeli eius, cõcupiscunt speciẽ ipsius: qui quia nõ possunt spõsi eius fieri, meretricari cupiũt cum ea. Si ergo susceperis ô homo in cubili animæ tuę adulterum diabolum, meretricata est anima tua cum diabolo. Si receperis angelos eius, si spiritus diuersos, qui peccare te suadeãt, meretricata est cũ eis anima tua. Si spiritus iræ, si inuidiæ, si superbiæ, si impudicitiæ, ingressus fuerit ad animã tuã, & receperis eum, & consenseris ei loquenti in corde tuo, delectatus fueris his quæ tibi secundum suã mentem suggerit, meretricatus es cum eo. Meretricẽ ergo nõ accipiet sacerdos magnus, & non contaminabit semen suum in populo suo. Quod est istud semẽ, quod contaminari non uult? In Euangelijs scriptum est: Qui seminat, uerbũ seminat. Non uult ergo contaminari uerbũ dei ab his qui seminãt. Qui sunt ergo qui seminãt? qui uerbũ dei in ecclesia proferũt. Audiant ergo doctores, ne forte animæ contaminatę, animæ meretricanti, animæ infideli uerba dei credant, ne forte mittãt sanctũ canibus & margaritas ante porcos: sed animas mundas, uirgines in simplicitate fidei quę in Christo est, eligant, ipsis cõmittant secreta mysteria, ipsis uerbũ dei, & arcana fidei proloquant, ut in ipsis Christus formetur per fidẽ. An nescitis quia ex isto semine uerbi dei quod seminat, Christus nascitur in corde auditorum? Hoc em̃ apostolus dicit: Donec formetur Christus in uobis. Concipit ergo anima ex hoc uerbi semine, & conceptũ format in se uerbum, donec pariat spiritum timoris dei. Sic enim per prophetam dicũt animæ sanctorũ: A timore tuo domine concepimus in utero, & parturiuimus, & peperimus spiritũ salutis tuæ quẽ fecimus super terram. Iste est sanctarum animarum partus, iste conceptus, ista sunt sancta coniugia, quæ conueniunt & apta sunt magno pontifici Christo Iesu domino nostro, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Matth. 13

Gal. 4

Esa. 26

De diebus festis, & lucerna, & candelabro, & oleo ad lumen, & de mensa, & panibus propositionis. Homilia XIII Cap. XXIII

QVI perfectus est, ab ipso deo docetur de solennitatum ratione, & homine ad hæc discenda magistro non utitur, sed à deo discit, si quis potest capere dei uocem. Qui autem non est talis, sed inferior, discit ab eo qui didicerit à deo. Hæc ergo est de solennitatibus duplex quædam ratio doctrinæ. Vna, qua illuminata per spiritum prophetica mens docetur, quæ (ut ita dicam) magis intuitu mentis discitur, quàm sono uocis, per quam ueritas ipsa, non umbra & imago ueritatis agnoscitur. Hi uerò, qui ipsam dei claritatem capere non possunt, nec totum fulgorem ueritatis intenta mentis acie conspicari, audiunt de solennitatibus secũdo loco ab his, qui primo didicerunt: & cum illis ueritatem rerum ipsa inspectionis proprietas dederit, adistos ueritatis umbrã profert solus auditus. Huius mysterij Apostolus conscius dicebat de Iudæis

de Iudæis, quia umbræ & exemplari deseruiunt cœlestiũ. Ipsa enim cœlestia Moyses ui Heb.8
disse describitur, typos autẽ & imagines eorũ quæ uiderat, populo tradidisse. Sic enim
ad eum diuinum dicit eloquium. Vide, inquit, omnia facito secundũ formam, quæ ostẽ Exod.25
sa est tibi in mõte. Tale ergo est, quod & in hoc loco recitatũ est, quia dominus locutus
fuerit de solẽnitatibus ad Moysen. & post hæc: Et locutus est Moyses, inquit, de diebus
solẽnibus domini dei filijs Israel. Transacto uerò de his sermone uideamus qd post hæc
edocetur Moyses. Primo de lucerna, & candelabro, & oleo quod ei infunditur. Secũdo
loco, de mensa, & panibus propositionis, ac numero eorũ, & qui eis uti debeant. Intẽda
mus ergo animũ diligẽtius his quæ scripta sunt, & ad hæc dignoscẽda cõcedi nobis gra
tiã domini deprecemur, ut in his quæ legimus literis, quæ sit uoluntas sancti spiritus a-
gnoscamus. Præcipe, inquit, filijs Israel, ut deferãt tibi oleum de oliuis mundũ expres-
sum ad lumen, ut ardeat lucerna semper extra uelum in tabernabulo testimonij, & accẽ
dent illam Aaron & filij eius à uespere usq; in mane contra dominum indesinenter, legi
timum æternale in progenies uestras. In candelabro mundo accendetis lucernas cõtra
dominum usq; mane.] Candelabrum mundum nominat, lucernas accendi per pontifi-
cem iubet, & earum lumen ministrari ex oleo quod datur à populo præcepit. Itaq; nisi
dederit oleum populus, sine dubio extinguetur lucerna, & non erit lumen in sanctis. Se
cundum literam ergo hæc erat consequentia, ut cõferret populus oleum mundũ de oli-
uis expressum, ut ex eo ministraretur lumen lucernæ: & Aaron accẽdebat lucernas à ue
spera usq; mane, fomentis olei quod contulerat populus, lumini pabulum prębens. Ve
rum quoniam lex spiritalis est, petamus à domino (si tamen cõuersi simus ad dominũ)
auferri nobis uelamen de lectione ueteris testamẽti, ut possimus aduertere quæ ratio sit
candelabri, uel lucernarũ eius, secundum intelligentiam spiritalem. Ante aduentum do
mini mei Iesu Christi, sol non oriebatur populo Israel, sed lucernę lumine utebat. Lucer
na enim erat apud eos sermo legis, & sermo propheticus, intra angustos concluſa pari
tes, quæ non poterat in orbem terræ lumen effundere. Intra Iudæam nanq; concludeba
tur scientia dei, sicut & propheta dicit: Notus in Iudæa Deus. Vbi uerò exortus est sol iu Psal.75
stitiæ dominus & saluator noster, & natus est uir de quo scriptum est: Ecce uir, Oriens Zach.6
nomen est ei: per uniuersum mundum scientiæ dei lumẽ effusum est. Sermo ergo legis,
& sermo propheticus erat lucerna ardens, sed ardebat intra ædẽ, nec ultra poterat emit
tere splendorem suum. Quod autem sermo legis & prophetarũ lucerna dicatur, domi-
nus ipse nos docuit dicens de Ioanne baptista. Ille erat lucerna ardens & lucens, & uos Ioan.5
uoluistis ad horã exultare in lumine eius. Et alibi dicit, quia lex & prophetæ usq; ad Io- Matth.11
annem. Lucerna itaq; ardens est Ioannes, in quo lex cõcluditur & prophetæ. Donec er
go populus ille habebat oleũ quod cõferret ad lumẽ, lucerna nõ est extincta. Vbi uerò
defecit in eis oleum misericordię, oleũ operũ bonorũ, nec inuenta est apud eos puritas,
purũ nãq; oleum quærebat ad lumẽ, & quia defecit in eis oleũ misericordiæ, necessario
extincta lucerna est. Sed quid dicemus quia illis hæc euenerũt, à nobis uerò aliena sunt
ista? Imo maior cura est Christiano olei conquirẽdi. Vide emꝫ qũo dominus in euange-
lijs per parabolam stultas uirgines nominat, quæ oleum non portabant in uasculis suis:
& intantum stultas, ut quoniam defuit eis oleũ ad succẽdendas lampades suas, thalamis
excluſæ sint nuptiarum, nec pulsantibus quæ olei curam neglexerant, ultra aperiri iusse
rit sponsus. Memini tamen dudũ nos cũ centesimi decimi octaui psalmi exponeremus
illum uersiculum, in quo scriptum est: Lucerna pedibus meis lex tua domine & lumẽ se
mitis meis, diuersitatem lucernæ, & lucis pro uiribus ostẽdisse. Dicebamus enim quod
lucernã quidem pedibus, id est inferioribus corporis partibus deputarit, lucẽ uerò semi
tis dederit, quæ semitæ in alio loco semitæ æternæ nominãtur. Quia ergo secundũ quã-
dam mysticam rationem inferiores partes creaturæ mundus hic intelligit, ideo lucerna
legis his, qui in hoc mundo tanq; totius creaturæ pedes sunt, accẽsa memorat. Lux aũt
æterna erit illis semitis, per quas in futuro seculo unusquisq; pro meritis incedet. Sed de
his in suo loco sufficiẽter pro nostris uiribus dictũ est. Nunc ergo quoniã uespera est &
nox usq; ad cõsummationem seculi, & usquequo nouus dies futuri seculi & nouæ lucis
effulgeat, ardet unicuiq; nostrum lucerna hæc, intantum splendorem luminis præbẽs,
quantum olei copia ubertate operum fuerit ministrata. Deniq; & Iob in quodam loco,

Iob 29 cum bona operum ſuorum exponeret, addidit etiam hoc. Cum ſplenderet, inquit, lucerna ſuper caput meum. Splendet ergo unicuiq; noſtrum lucerna hæc, inquantum oleo bonorũ operum fuerit accenſa. Si autem male agamus, & opera noſtra mala ſint, nõ ſolum non accendimus, ſed extinguimus nobis iſtam lucernam: & completur in nobis illud, quod ſcriptura dicit: quia qui male agit, in tenebris eſt, & qui odit fratrem ſuũ, in tenebris ambulat. Extinxit enim lucernam charitatis, & ideo in tenebris ambulat. An nõ tibi uidetur extinxiſſe lucernam, qui lumẽ charitatis extinxit? Qui autem diligit fratrẽ, in charitatis luce perdurat, & cum fiducia poteſt dicere: Ego autem ſicut oliua fructifera in domo Dei, & filij eius ſicut oliua nouella in circuitu menſæ eius. Oleum ergo offerri iubetur à populo, & oleum non qualecunq;, ſed mundum, & non ex quibuſcunq; feminibus (ut fieri diuerſis in regionibus mos eſt) ſed de oliuis expreſſum, in quibus indicium pacis oſtenditur, Neq; enim accepta poſſunt eſſe deo opera tua, niſi in pace peragantur: ſicut & Iacobus Apoſtolus dicit: Fructus autem iuſtitiæ in pace ſeminatur. Et idcirco credo etiam dominus diſcipulis ſuis tradebat fidele depoſitum dicens: Pacẽ me am do uobis, pacem meam relinquo uobis. De hac ergo oliua oleum premamus operũ noſtrorum, ex quo lucerna domino poſſit accendi, ut nõ in tenebris ambulemus. Hæc quidem à nobis dicta ſunt, quantum ad lucernã candelabri & oleum eius ſpectat. Nũc uerò uideamus quid etiam in conſequentibus de panibus propoſitionis ſcriptum ſit.

Iacob. 3

Ioan. 14

Et ſumetis, inquit, ſimilaginem, & facietis de ea duodecim panes. De duabus decimis erit unus panis, & imponetis eos duas poſitiones, ſex panes una poſitio ſuper menſam mundam contra dominum. Et imponetis ſuper poſitionem thus mundum, & ſalẽ, & erunt panes in commemoratione appoſiti domino: die ſabbatorum proponentur contra dominum ſemper à filijs Iſrael, in teſtamentum æternum. Et erunt Aaron, & filiorum eius, & edent ea in loco ſancto: ſunt enim ſancta ſanctorum. Hoc erit illis de eis quæ offeruntur domino legitimum æternum.] Secundum ea quæ ſcripta ſunt, in duodecim panibus duodecim tribuũ Iſrael uidetur cõmemoratio ante dominũ fieri, & præceptum dari, ut ſine ceſſatione iſti duodecim panes in conſpectu domini proponantur: ut & memoria duodecim tribuum apud eum ſemper habeat, quo ueluti exoratio quædam & ſupplicatio per hæc pro ſingulis fieri uideatur. Sed parua ſatis & tenuis eſt huiuſcemodi interceſſio. Quantum enim profecit ad repropitiãdum, ubi uniuſcuiuſq; tribus per panem fructus, per fructus opera conſideranda ſunt? Sed ſi referantur hæc ad myſterij magnitudinẽ, inuenies cõmemorationẽ iſtam habere ingentis repropitiationis effectum. Si redeas ad illum panẽ qui de cœlo deſcendit, & dat huic mũdo uitã: illum panẽ propoſitionis, quem propoſuit deus propitiationem per fidem in ſanguine eius: & ſi reſpicias ad illam cõmemorationem, de qua dicit dominus, Hoc facite in meam commemorationem: inuenies quod iſta eſt cõmemoratio ſola, quæ propitium faciat hominib. deum. Si ergo intentius eccleſiaſtica myſteria recorderis, in his quæ lex ſcribit, futurę ueritatis inuenies imaginem præformatam. Sed de his non eſt plura diſſerere, quod recordatiõe ſola intelligi ſufficit. Poſſumus uerò & aliter dicere. Omnis ſermo Dei panis eſt, ſed eſt differentia in panibus. Eſt enim aliquis ſermo, qui ad communem proferri poſſit auditum, & edocere plebem de operibus miſericordiæ, aut totius beneficẽtię, & iſte eſt panis qui communis uidebitur. Eſt uerò alius, qui ſecreta contineat, & de fide dei & rerum ſcientia diſſerat. Iſte panis mundus eſt, & ex ſimila cõfectus. Iſte in cõſpectu domini ponendus eſt ſuper menſam mundam proponẽdus. Iſte ſolis ſacerdotib. ſequeſtratus eſt, & filijs Aaron æterno munere condonatus. Verum ne putes hæc nos propriis ſenſibus excogitata narrare, & non in diuinis obſeruaſſe uoluminibus, proferã tibi de ſcripturis quomodo apud diuerſos uiros, panis diuerſitas pro merito uniuſcuiuſq; ſeruata eſt. Referẽ in Geneſi quod Abraham patriarcha angelos ſuſcepit hoſpitio, ſimiliter aũt & Loth. Sed Abraham, qui meritis præcellebat, panes ex ſimila appoſuiſſe deſcribitur, quos & ἐγκρυφίας id eſt occultos ac recõditos nominauit. Loth uerò eo ꝙd non habuit ſimilam, ex farina panes hoſpitibus appoſuit: nõ quòd ita pauper eſſet, & nõ habuerit ſimilam, qui in diuitijs non inferior patruo ſcribitur: ſed utriuſq; meritorũ differentia per hæc deſignãtur indicia: quod is quidem cui erant à Domino myſteria reuelanda, & ad quem dicebatur, non celabo à puero meo Abraham quod facturus ſum, qui imbuẽdus erat

Gen. 18

Non omnia ad populum proferenda

erat,& edocẽdus de occultis & secretis dei,ille panes ex similà scribitur habuisse:ille uerò ad quem nihil sacramenti deferebat,sed ratio præsentis salutis & uitæ,panes communes ex sola farina scribitur habuisse confectos. Et tu ergo si habes scientiam secretorũ, si de fide dei,de mysterio Christi,de sancti spiritus unitate potes scienter cautèq; disserere,panes ex simila offers domino.Si uerò communibus uteris ad populum monitis, & moralem scis tantummodo locum tractare qui ad omnes pertinet,communem te obtulisse noueris panem.Sed uideamus iam quæ sit confectio in istis panibus propositionis, qui ante dominũ poni semper iubẽter.De duabus,inquit,decimis sit panis unus. Duas quidem decimas dixit,sed cuius mensuræ sint istæ decimæ non comprehendit:cũ utiq; consequens fuisset, si de quantitate similæ uolebat agnosci,ipsam cuius decimas sumi iubebat,nominare mensuram.Quæ ergo ista res est,cuius mensura & modus nec comprehendi potuit nec numerari? Decem numerus ubique perfectus inuenitur. Totius enim numeri ex ipso ratio & origo consurgit.Competenter igitur auctor & origo omnium Deus,sub hoc numero uidetur ostendi. Sed si in ecclesia de solo patre loquar, & ipsius solius laudes proferam,unius decimæ panẽ feci.Aut si de Christo solo fecero sermonem,& ipsius enuntiauero passionem,& resurrectionem prædicauero, unius decimæ obtuli panem.Si uerò dixero quia pater cum filio semper est,& ipse facit opera sua: uel etiam si dixero,quia pater in filio est,& filius in patre,& qui uidet filium,uidet & patrem,& quia pater & filius unum sunt: ex duabus decimis similæ mundæ obtuli unum panem,panem uerum qui uitam dat huic mundo.Hæretici non faciunt de duabus decimis unum panem:negant enim creatorem deum,patrem Christi esse, neq; uetus & nouum testamentum unum faciunt panem,nec unum spiritum in utroq; instrumento profitentur.Nos autem in lege,& Euangelijs unum atq; eundem inesse sanctum spiritũ dicimus,& isto quoq; modo ex duabus decimis unũ panẽ propositionis offerimus. Qui ergo separant Christum à creatore Deo patre suo hæretici, & Iudæi qui solum patrem recipiunt,& uerbum & sapientiam eius Christum non recipiunt, nõ faciunt ex duabus decimis unum panem.Nos autem mensuræ quidem ipsius, id est substantiæ nomẽ uel rationem comprehendere aut inuenire non possumus:confitentes tamen patrem, & filium,unũ facimus panem ex duabus decimis:non ut panis unus ex una decima fiat, & alius ex alia,ut sint ipsæ duæ decimæ,separatæ,sed sint duæ istæ decimæ una massa,& unus panis.Quomodo duæ decimæ una massa fit: quia nõ separo filiũ à patre, nec patrẽ à filio.Qui enim uidit me, inquit, uidit & patrẽ.Fiunt ergo panes singuli ex duab.decimis,& proponuntur duabus positionibus, id est duobus ordinibus. Si enim una positio fieret,confusus & permixtus esset sermo de patre ac filio.Nunc autem unus quidem est panis,una eñ uoluntas est & una substantia:sed duæ sunt positiones, id est duæ personarum proprietates.Illum enim patrem,qui non sit filius,& hunc filium dicimus,qui non sit pater.Et hoc modo duas decimas in uno pane seruamus,& duas positiones ante dominum profitemur.Sed reuera magni(ut ita dicam)cuiusdam pistoris,& ualde artificiosi est, diligẽter istas seruare mensuras,& ita temperare de patre & filio sermonem,& coniungere ubi oportet,& rursum ubi cõperit separare,ut neq; duæ mensuræ aliquãdo desint, neq; unq; nisi unus panis appareat.Duodecim ergo panes ex ista simila fieri mãdantur secundum numerum tribuum quæ tunc erant carnalis Israel. In quo mihi uidetẽ forma totius creaturæ rationalis contineri. Duodecim nanq; putantẽ esse generales ordines rationalis creaturæ,quorum figura erat in illis duodecim tribubus.In quibus erat unus quidã ordo regalis,qui Iudas nominatur.Alius erat ordo sacerdotalis,& Leui appellatur.Erat & alius ordo Iudę uicinus,qui Beniamin dicitur,in quo ordine & templũ dei,& altare collocatum est.Alius ordo Isachar,& Zabulon,& Effrem,alijq;, quos nominatim designat scriptura diuina, quorum rationem non est nunc temporis explicare.Est tamen uniuscuiusque tribus, uel ordinis panis ante dominum. Et licet sit aliqua tribus,quæ non ex libera sed ex concubina Israel descendat,& ex parte libera, ex parte seruilis sit,tamen pro omnibus ex duabus decimis panis proponitur ante dominũ,& in uniuersis duæ decimæ similaginis cõstant.Proponi autem iubentur supra mensam mũdam.Quis autem nostrũ, qui ita habeat mensam mundam, ut panes super eam domino offerantur? Si sederis(inquit Salomon)cœnare ad mensam potentis,intelligibiliter Prouerb.23

intellige quæ apponuntur tibi. Quæ est ergo mensa potentis, nisi mensa illius qui dice-
Phil.4 bat: Omnia possum in eo qui me confortat Christo, &: cum infirmor, tunc potens sum?
2 Cor.12 In istius potētis mensa munda: hoc est in istius corde, in istius mente, Domino panis of-
fertur. Ad huius potentis Apostoli mensam si sedes cœnaturus, intelligibiliter intellige
quæ apponuntur tibi, hoc est spiritaliter aduerte quæ dicuntur ab eo, ut & tu facere po-
sis quod additur. Ait enim: Sciens quia talia te oportet præparare. Sed uideamus quo-
modo hi duodecim panes proponātur: Duæ, inquit, positiones, in una positione sex pa-
nes. Putásne otiosa sit ista diuisio? Quid est quod duodecimus numerus iterum partit
in sex? Habet enim propinquitatē quandam cum hoc mūdo Senarius numerus. In sex
enim diebus factus est iste uisibilis mundus. Duo igitur ordines habentur in hoc mūdo,
id est duo populi, qui fidem patris ac filij in una ecclesia tanquam in una mēsa mūda cu
stodiunt. Et superponitur, inquit, super positionē thus mundum. Thuris species formā
tenet orationum. Oportet ergo panibus fidei, orationum uigilantiam puritatemq; con
1 Tim.2 iungere. Pura autem oratio est, sicut Apostolus dicit: Leuantes puras manus sine ira &
Psal.140 disceptatione. Similiter & odoris suauitas implere facit illud quod scriptum est: Diriga
tur oratio mea sicut incensum in cōspectu tuo. Si quis ergo orationes quidē offerat deo
non tamen habeat mundā conscientiam ab operibus malis: hic thus quidem uidetur pa-
nibus superponere, sed non ponit thus mundū. Nam si omne thus mundum esset, non
utiq; addidisset scriptura, Thus mundum super panes propositionis ponēdum ante do
minum. Nec enim putes quod omnipotēs Deus hoc mandabat, & hoc lege sanciebat,
ut thus ei ex Arabia deferretur. Sed hoc est thus quod Deus ab hominibus sibi quærit
offerri, ex quo capit odorem suauitatis, orationes ex corde puro, & conscientia bona, in
quibus uere Deus suscipit fragrantiam suauitatis. Et erunt, inquit, panes in commemo-
rationem propositi ante dominum. In die sabbatorum proponetis ea. Si nondū tibi ma
nifestum erat quia panes isti uerbum dei est, ex his nunc sermonibus confirmare. Quid
est enim quod nobis commemorationem Dei faciat? Quid est quod nos ad memoriam
iustitiæ, & totius boni reuocet, nisi uerbum dei? Ideo ergo dicit, quia erunt in cōmemo-
rationem propositi ante dominum. Addit & in die sabbatorum, id est in requie anima-
rum. Et quæ maior fideli animæ requies quàm memoria dei? quàm in cōspectu dei uer
sari? quàm in fide patris ac filij permanere? quàm orationes domino tanquam odorem
suauitatis offerre? Testamentum, inquit, æternum erit Aaron & filijs eius, & manduca-
bunt ea in loco sancto. Aaron & filij eius genus est electum, genus sacerdotale, quibus
hæc portio sanctorum donatur à deo, quod sumus omnes qui credimus in Christo. Lo-
cum autem sanctum ego in terris non requiro positum, sed in corde. Locus enim dicit
Ephes.4 sanctus, rationalis anima, propter quod & Apostolus dicit: Nolite locum dare diabolo.
Anima ergo mea locus est si male ago, diaboli: si bene, Dei. Deniq; & spiritus malignus
Matt.12 cum, inquit, exierit ab homine, & circuerit loca arida, & requiem non inuenerit, tūc di-
cit: Reuertar ad locū meū unde exiui. Locus ergo sanctus, anima est pura. In quo loco
edere nobis mandatur cibum uerbi dei. Neq; enim conuenit ut sancta uerba anima nō
sancta suscipiat: sed cum purificauerit se ab omni inquinamento carnis & morum, tunc
locus sanctus effecta capiat panē illū qui de cœlo descēdit. Nónne melius sic intelligit
locus sanctus, quàm si putemus structuram lapidum insensibilium locum sanctū nomi
Eucharistia nari? Vnde simili modo etiam tibi lex ista proponitur, ut cum acceperis panē mysticū
in loco mundo manduces eum: hoc est ne in anima contaminata, & peccatis polluta do
1 Cor.11 minici corporis sacramenta percipias. Quicunq; enim manducauerit, inquit, panem, &
biberit calicem domini indigne, reus erit corporis & sanguinis domini. Probet autē se
unusquisq;, & tūc de pane manducet, & de calice bibat. Sancta em̄ sanctorū sunt. Vides
quomodo nō dixit sancta tātūmodo, sed sancta sanctorū: ut si diceret, cibus iste sanctus
non est cōmunis omnium, nec cuiuscunq; indigni, sed sanctorū est. Quanto magis hoc
& de uerbo dei recte meritoq; dicemus, hic sermo nō est omniū, nec cuiuscunq;, sed san
ctorum est? Non quilibet uerbi huius potest audire mysterium, nam tantūmodo qui pu
rificati sunt mēte, qui mūdi sunt corde, qui simplices animo, qui uita irreprehensibiles,
qui conscientia liberi, ipsorū est de hoc audire sermonē, ipsis possunt explanari ista my-
Matt.13 steria. Vobis enim datum est, inquit, nosse mysterium regni dei: illis autem, id est qui nō
merentur

merentur, qui non sunt tales ut mereantur, nec capaces esse possunt ad intelligentiã secretorum: illis nõ potest dari ille sacerdotalis panis, qui est secretus, & mysticus sermo, sed in parabolis, qui communis est uulgi. Legitimum ęternale hoc erit. Legitimum namque & æternum est omne quod mysticum est. Nam præsentia hæc & passim uisibilia, temporalia sunt, & finem cito accipiunt. Præterit enim habitus huius mundi. Quod si huius mundi præterit, sine dubio & literæ habitus præterit, & manent illa quæ æterna sunt, quæ sensus continet spiritalis. Si ergo intelleximus primo quomodo deus loquebatur ad Moysen, & Moyses filijs Israel, secundo etiam rationem candelabri mũdi, & lucernarum, atq; olei eius: tertio quoq; panes propositionis ex duabus decimis singulos quosq; confectos si secundum uoluntatem spiritus intelleximus, demus operam quomodo & nos hoc tanto & tam sublimi intellectu nõ efficiamur indigni: sed ut anima nostra prius fiat locus sanctus, & in loco sancto capiamus sancta mysteria per gratiam spiritus sancti, ex quo sanctificatur omne quod sanctum est. Ipsi gloria, & imperium in secula seculorum, Amen.

De filio mulieris Israelitidis, & Aegyptij patris, qui nominans nomen, maledixit, & de sententia dei lata in eum. Homilia XIIII Cap. XXIIII.

HISTORIA nobis recitata est, cuius quamuis uideatur aperta narratio, tamẽ nisi diligẽtius continentiã eius quæ est secundum literã consequamur, interior nobis sensus haud facile patebit. Est ergo scripturæ sermo de quo differendum est hic. Et exijt, inquit, filius mulieris Israelitidis, & hic erat filius Aegyptij inter filios Israel: & litigauerũt in castris, is qui erat ex Israelitide muliere, & homo Israelita, & nominans filius mulieris Israelitidis nomen maledixit: & adduxerũt eum ad Moysen, & nomen matris eius Salomith, filia Dabri, ex tribu Dan, & miserunt eum in carcerem, ut iudicarẽt de illo per præceptum domini. Et locutus est dominus ad Moysen dicens: Eijce illum qui maledixit, extra castra, & imponent omnes qui audierunt manus suas super caput eius, & lapidabit eum omnis synagoga.] Videamus ergo primo quid sibi uelit historia quam proposuimus, & quamuis plana uideatur, tamen adhuc euidentius eam tentemus sub oculis ponere. Ponamus ergo unum ex patre & matre Israelitici nominis generositate gaudentem: alium ex matre tantum, non etiam ex patre, & uelut ex parte nobilem, & ex parte non patris, quæ utiq; melior uidetur, sed matris, quæ inferior est. Si enim pater fuisset Israelita, & mater Aegyptia, esset aliquid amplius. hoc enim fuerant Manasses & Effrem. Nunc uerò scriptum est, quia filius sit mulieris Israelitidis, & Aegyptij patris. Si ergo diligẽter secutus es duos istos uiros, unũ ex integro nobilẽ, aliũ ex parte, intuere nũc eos litigantes adinuicẽ: in qua lite is qui patre Aegyptio, & matre sola Israelitide genitus uidetur, nominãs maledixerit, & ob hoc perductus sit is qui maledixerat, ad Moysen. Moyses uerò neq; absoluere eũ ausus est, neq; cõdẽnare sine deo. tradidit eũ eũ custodię usquequo à deo acciperet responsum quid uelit fieri de eo. Hęc est historiæ continentia, nũc aũt uideamus quæ sit in ea spiritalis ratio, quæ ædificare debet ecclesiam. Primo omniũ sermo dicit, quia exijt filius mulieris Israelitidis, & Aegyptij patris, & unde uel quo exierit, non refert. Inueniãtur enim ambo in castris positi, sicut indicat sermo domini dicens: Educ hominẽ qui maledixit foras extra castra. Si ergo de castris educitur, necessario in castris erat. Quid ergo est quod cum nondum exisset de castris, dicit de eo scriptura diuina, & exijt filius mulieris Israelitidis? Ego puto quia docere nos uult sermo diuinus, quod qui peccat, dupliciter exire dicitur. Primo eũ exit à proposito bono, & recta sententia, exit à uia iustitiæ, exit à lege dei. Postmodum uerò cum confutatus fuerit pro peccato, exit etiam de cœtu & congregatione sanctorum. Vt si uerbi causa dicamus peccauit aliquis fidelium, iste etiam si nondum abijciatur per episcopi sententiam, iam tamen per ipsum peccatũ quod admisit, eiectus est: & quãuis intret ecclesiam, tamen eiectus est, & foris est segregatus à consortio & unanimitate fidelium. Exijt ergo filius patris Aegyptij, & matris Israelitidis. Qui penitus extra fidem est, totus Aegyptius est. Qui autem inter nos est, & peccat, ex una quidem parte qua Deo credit, Israeliticę uidetur originis: ex ea uerò parte qua peccat, de Aegyptio genus ducit. Duos ergo scriptura proposuit litigantes, unũ ex integro Israelitam, qui litigauit quidem, sed nõ peccauit: istum uerò cuius peccatum designat, maxima ex parte mixtũ esse

esse Aegyptio generi indicat aduersum quem litigat Israelita, & forte cõpetenter, & ra-
Exo.20 tionabiliter litigat. Nam & in Exodo Israelita & Aegyptius litigant, ubi Israelita supe-
rat, Aegyptius cadit. Igitur & ego hodie si ueritatẽ defendam, si pugnem pro eccle-
stica fide aduersum eum, qui ex parte quidẽ credit Christo, & recipit scripturas, sed no
integre sensum earum nec fideliter recipit: litigo aduersum eum, qui ex matre quidem
Israelita est, ex patre uerò Aegyptius. Si quis ergo & fidei credulitate, & nominis profes-
sione Christianus est & catholicus, iste ex utraq; parte Israelita est. Qui uerò pfessione
quidem Christianus est, intellectu autẽ fidei hæreticus & peruersus est, iste matrẽ qui-
dem Israelitidem, patrem uero Aegyptiũ habet. Quomodo ergo hoc accidit? Cum scri
pturas quis legit, & literam quidẽ sequitur, intellectum autem repudiat spiritalem, hic
matrem quidem Israeliticam habet, id est literam: sensum uerò quia spiritalem nõ sequi
tur, sed carnalem, isti est Aegyptius pater: & ideo aduersum ecclesiasticũ & catholicum
litigat, id est contra eum qui ex utraq; parte Israelita est, qui & secundum literã Israelita
est, & secundum spiritũ, quia ipse secundum literam quidem Israelita est, secundum spi
ritum uerò Aegyptius. Quid ergo est utriscq; litigantibus? Necessario ille qui carnalem
sequitur sensum, tanquam de Aegyptio genus ducens, nomen nominat, & maledicit.
nominat enim nomen dei, & cum maledicto nominat: negat enim eum creatorem esse
mundi, negat esse patrem Christi. Nos uerò qui ex utroq; genere Israelitæ sumus, & lite
rã, & spiritũ in scripturis sanctis defendimus, & litigamus aduersum eos, qui ex media
parte Israelitæ uidentur, & dicimus quia neq; secundum literã maledici oportet, neque
secundum spiritalem intelligentiã blasphemari. Maledicus enim non solum in deum,
sed etiam in proximũ. Apostoli Pauli sententia à regno dei excluditur. Vide enim quo-
1.Cor.6 modo dicit Apostolus: Nolite errare, neq; fornicarij, neq; adulteri, neq; molles, neq; ma
sculorum concubitores, neq; fures, neq; auari, neq; maledici regnum Dei possidebunt.
Videte inter quæ crimina, inter adulteros, inter masculorum cõcubitores, inter auaros,
quos alibi dicit idolis seruientes, etiam maledicos posuit, & à regno dei pariter cũ illis
excluſit. Videãt ergo si qui os suum quotidiana pene consuetudine hoc uitio insuescũt,
quid eis periculi immineat. Putantes enim leue & facile hoc esse peccatum nõ facile ca
uent, sed considerent Apostolum quomodo maledicum à regno dei excludit, & Deus
per Moysen quomodo maledicũ puniri iubet. Vnde & ego ualde admiratus sum, quod
in hoc loco quem habemus in manibus, scriptura nõ aperte designauit, quia iste qui ex
Aegypto genus ducit, maledixerit deum, sed tãtum posuit quia nominans maledixerit,
& reliquit in medio uel de deo, uel de homine suspicandũ. Vnde mihi uidetur idcirco
noluisse aperte de deo pronũciare, ne de hominibus uideretur dedisse licentiã, & ideo
uel de deo uel de homine siluisse, ut de utroq; caueretur. Verum quoniã sententiã apo-
stoli proposuimus, qui dicit maledicos à regno dei excludendos, aliquid expoſcit iste
sermo solatij, ne omnino desperationẽ uideamur indicereijs, qui quotidiana pene male
dicendi cõsuetudine rapiunt, & ori suo adhibere custodiã uel ostiũ negligunt. Promis-
sionis futuræ nõ unus est modus, neq; simplex species: sed sicut docuit ipse dominus in
Matt.5 Euangelio, cũ beatos dicit pauperes spiritu, & ipsorum dicit esse regnum cœlorum. Et
item beatos dicit mites, nec tñ eis cœlorũ regna, sed terræ hæreditatẽ promittit. Dicit
beatos & pacificos, sed ne ipsis quidẽ cœlorũ regnũ dedit, filios tamen eos dei esse pro
nũciat. Et cum diuersis diuersa repromittat, omnes beatos dicit qui ad promissa perue-
nerint, non tamen omnib. cœlorũ regna promisit. Potest ergo fieri, ut aliquis in cæteris
forte operibus & actibus emendatus sit & perfectus, subrepat ei tamen aliquando oris
uitio, lapsuq; sermonis: huic licet non promittantur regna cœlorum, nequaquã tamẽ, si
doleat, beatitudinis abscinditur locus, qui utiq; in regno cœlorũ est. Verumtamẽ eo ma
gis si qs in cæteris perfectus est, cauere debet, ne ei subrepens prauæ cõsuetudinis uitiũ
dũ emendare negligit, à beatitudinis regno penitus excludatur. Possumus adhuc adde
re etiam illud, quod natura peccati similis est materiæ quę igni cõsumitur, quã ædificari
1 Cor.3 Paulus Apostolus à peccatoribus dicit, qui supra fundamentũ Christi ędificãt ligna, fœ
num, stipulã. In quo manifeste ostenditur esse quædã peccata ita leuia, ut stipulæ com-
parentur, cui utiq; ignis illatus diu nõ potest immorari. Alia uerò fœno esse similia, quę
ipsa non difficulter ignis absumat, uerũ aliquanto tardius q̃ in stipulis immoretur. Alia

uerò

uero esse, quæ lignis conferantur, in quibus pro qualitate criminũ diutinum & grande pabulum ignis inueniat. Ita ergo unumquodq; peccatũ pro qualitate, uel quãtitate sui, pœnarũ iusta persoluit. Veruntamẽ quid opus est fidelibus, & his qui cognouerũt deũ, q; pœnarũ qualitatibus cogitare? Quid opus est ligna, quid fœnũ, quid uel ipsam stipulam fundamento Christi superponere? Cur non magis aurum, uel argentum, uel precios lapides, precioso superponimus fundamento, ubi cũ ignis accesserit, nihil inueniat quod absumat? Nã si accesserit ad stipulam, ex stipula fauillas reddet & cineres. Si uerò accesserit ad aurũ, aurũ purius reddet. Hęc nobis dicta sint pro his, qui negligũt oris maledici consuetudinem resecare: qui etiã si non ex corde maledicãt, etiã si nõ uoto & animo iniquo proferant maledicta, tamen immunditiam labiorũ secũdum Esaiæ uerbũ, & iniquinamenta oris incurrũt. Iste tamẽ qui licet matre Israelitide, Aegyptio tamẽ patre pgenitus est, exijt, & nominãs nomẽ maledixit. de quo ego puto quod nisi exisset, nec litigasset aduersum uerũ Israelitẽ, nec nominãs maledixisset. Exijt enim à ueritate, exijt à timore dei, à fide, à charitate, sicut superius diximus quomodo per hæc qs exeat de castris ecclesiæ, etiã si per episcopi uocẽ minime abijciatur. Sicut econtrario interdũ fit, ut aliquis non recto iudicio eorum qui præsunt ecclesiæ depellat, & foras mittatur. Sed si ipse nõ ante exijt, hoc est si non ita egit ut mereret exire, nihil lædit in eo, quod non recto iudicio ab hominibus uidetur expulsus. Et ita fit ut interdũ ille qui foras mittitur, intus sit: & ille foris, qui intus retineri uidetur. Vis tibi ostendam & aliũ, qui à nullo ejectus exisse dicitur? Scriptũ est de Caim, quia exijt à facie dei. Quo exijt à facie dei? Vbi eñ nõ erat facies dei? Sed exijsse dicitur, pro eo quod legẽ naturæ egressus est, & ignaram tanti sceleris terrã fraterno sanguine primus infecit. Sunt tamen & qui bene exeũt, & beati sunt qui exeunt. Ostendã etiã hoc de scripturis. In Exodo scriptũ est: Omnes, in quit, qui quærebant nomen domini, exierũt foras ad Moysen extra castra. Isti bene exierunt extra castra, qui sequebantur Moysen, id est legẽ dei. & de alijs dicitur: Exite populus meus de medio eorũ, & immundũ nolite cõtingere. Exijt ergo, inquit, filius mulieris Israelitidis, & hic erat filius Aegyptij, inter filios Israel, & litigauerũt in castris, ille qui ex Israelitide muliere, & homo Israelita. Vide quanta cautela scripturæ diuinæ, si tamen intendas, si diligẽter inspicias: illũ qui de Israelitide matre, & de Aegyptio patre natus est, nõ dixit hominem: illũ uero qui ex utroq; genere Israelita erat, hominẽ nominauit. Putamus hęc fortuitu scripta? putamus casu adiectũ, ut ille non diceret homo, & hic diceret? Nõ sunt ista fortuita, ratio est. Nihil enim in uerbis dei absq; profunda ratione conscriptum est. Ille nanq; qui ex parte Aegyptius, ex parte Israelita erat, nondũ merebatur homo nominari. Iste uerò qui ex integro Israelita erat, hoc est qui ex mẽte deũ uidebat, iste homo appellat, ille homo interior, q ad imaginẽ dei factus, & potest uidere deum. Post hæc iam quæ in posterioribus referunt, nõ absq; quadam quæstione sunt, de qua multi quærentes, non multa explicare potuerũt. Sed si uestris me orationib. iuueritis, tẽrabimus etiã nos in mediũ pferre, quæ dominus dederit. Homo, inquit, si maledixerit deũ, peccatum accipiet. Qui autem nominat nomẽ domini, morte moriatur. Quid est hoc? Qui maledixerit deũ nõ habet pœnã mortis, sed qui nominauerit nomẽ domini? Nónne multo grauius est maledicere deũ, q; nominare, quamuis in uanũ nominasse dicatur? Et quomodo qui maledicit, peccatũ susçipit tantũ, qui autẽ nominat, morte mulctatur? Hæc ergo sunt, quæ in hoc loco solent quæstionẽ mouere, quæ ignorantibus sensum scripturarũ, inconsequenter dicta uidentur, & incongrue. Putant enim quod ille qui nomẽ dei maledicit, statim puniri debeat: ille uerò qui nominauerit nomẽ dñi, hoc est superfluè & in uanũ nominauerit, sufficiat accepisse peccatũ. Sed nos consequentiã sermonis tali quodã sensu tentemus aperire. Maius esse peccatũ in quo male dicitur deus, q; in quo nominatur, dubitare nõ possumus. Restat ut ostendamus multo esse grauius accipere peccatũ, & habere secum, quàm morte mulctari. Mors quę pœnę causa infertur pro peccato, purgatio est peccati ipsius pro quo iubetur inferri. Absoluit ergo peccatũ per pœnã mortis, nec supereſt aliquid, quod pro hoc crimine iudicij dies & pœna ęterni ignis inueniat. Vbi uerò quis accipit peccatũ habet illud secũ, ac permanet cũ ipso, nec aliquo supplicio pœna quæ diluitur transit, cum ipso est etiã post mortem: & quia tẽporalia hic nõ persoluit, ibi expendit æterna supplicia. Vides ergo quãto

Gen. 4

Exod. 33

Esa. 52

grauius

grauius sit accipere peccatũ, quàm morte mulctari. Hic enim mors pro uindicta datur, & apud iustũ iudicem dominũ nõ uindicatur bis in id ipsum, sicut propheta dixit. Vbi aũt nõ est soluta uindicta, peccatũ manet illis æternis ignibus exigendũ. Quia aũt hęc ita se habeant, possum tibi testes ex diuinis uoluminibus adhibere Ruben & Iudam patriarchas loquentes ad patrẽ suũ Iacob, cum uellent adsumere secum Beniamin, & ducere ad Aegyptum, propter sponsionem quam cũ Ioseph fratre pepigerãt. Ibi ergo Ruben ita dicit ad patrẽ: Ambos filios meos occide, nisi reduxero ad te Beniamin. Iudas uero ait: Peccator ero in te nisi reduxero eũ tibi. Iacob ergo pater ipsorum sciens multo esse grauius quod promiserat Iudas, qui dixerat, peccator ero in te, ab eo qui dixerat occide filios meos, Ruben quidẽ non credidit filium tanquam qui leuiorem elegerit pœnã. Iudæ uerò tradidit, sciens grauius esse quod elegerat. Hoc ergo modo cõuenienter aptauit scriptura diuina ei qui maledixit deũ, ut peccatum sumat: ei uerò qui leuius deliquit, quod morte moriatur. Vis autem & de Euãgelijs noscere quod qui receperit in hac uita mala sua, ibi iam nõ recipiat: qui autem hic non receperit, ibi seruentur ei omnia? Doce nos exemplũ Lazari pauperis, & illius diuitis, ad quem dicitur in infernis à patriarcha Abraham: Memento fili, quoniã tu recepisti bona in uita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autem tu quidẽ cruciaris, hic uerò requiescit. Et solent homines ignorantes iudicia dei, quæ sunt abyssus multa, cõqueri aduersum deũ, & dicere. Cur homines iniqui, & iniusti, raptores, impij, sceleśti, in hac uita nihil patiũtur aduersi, sed cuncta eis prosperis successibus cedũt, honores, diuitiæ, potẽtia, sanitas quoq; eis ipsa & corporis habitudo famulantur? Econtra innocentibus, ac pijs, & colẽtibus deum innumerabiles ærumnæ superueniunt, abiecti & humiles, contẽpti & sub colaphis potentium uiuunt, nonnunquam etiam sæuius eis morbi quoq; ipsius corporis dominãtur? Sed hæc (ut dicit) cõqueruntur ignorantes quis sit ordo diuinis iudicijs. Quãto enim grauius eos puniri uolunt, de quorũ potentia & iniquitatibus ingemiscunt, tanto necessarium est differri pœnas, quæ si non differrentur, tẽporales utiq;, & leuiores essent, quia finem cum morte reciperent. Nunc uero quia differuntur, certum est quod æternæ erunt, & cum seculis extendentur. Econtra igitur si uelint iustis & innocẽtibus in præsenti seculo bona reddi, essent etiam ipsa bona temporalia, & celeri termino cõcludenda. Quanto autem magis differunt in futurum, tanto magis erunt perpetua & nescient finẽ. Hoc est ergo, quod nos scripturæ huius locus paucis sermonib. cõprehensus edocuit, ut sciamus multo esse grauius accipere peccatum, & habere, ac secum ad inferna deferre, quàm in præsenti pœnam dare commissi. Et ideo hæc sciẽs expedire fidelibus Apostolus Paulus dicit de eo qui peccauerat: Quem tradidi, inquit, Satanæ in interitũ carnis, hoc est morte mulctasse. Qui autem sit fructus mortis huius, ostendit in sequentibus dicens: Vt spiritus saluus fiat in die dñi nostri Iesu Christi. Vides ergo quomodo aperte Apostolus utilitatem mortis huius exposuit. Quod enim dicit, tradidi in interitum carnis, hoc est in afflictionem corporis, quæ solet à pœnitentibus expendi, eumq; carnis interitum nominauit, qui tamen carnis interitus, uitam spiritui conferat. Vnde & nunc si quis forte nostrum recordatur in semetipso alicuius peccati conscientiam, si quis se obnoxium nouit esse delicto, cõfugiat ad pœnitentiam, & spontaneum suscipiat carnis interitum, ut expurgatus in præsenti uita spiritus noster, mundus, & purus pergat ad Christum dominum nostrum, cui est gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Luc. 16

1. Cor. 5

De uenditionibus domorum & redemptionibus. Homilia XV. Cap. XXV.

TRES diuersas leges de domorũ uenditionibus, & redemptionibus per Moysen in Leuitico datas uidemus, quarum continentiam primo secundum historiam pertractemus, ut post hoc etiam ad spiritalẽ sensum possimus ascendere. Domorum quædam sunt in urbibus muratis, quædam in uicis, uel agris non habentibus muros. Ait ergo, ut si in ciuitate murata uendiderit quis domum per annum integrum habeat copiam redimendi, post annum uerò potestas recuperandi nulla conceditur. Erit enim, inquit, domus ipsius emptoris certa possessio, si intra annum liberare eam non potuerit, qui distraxit. Secunda lex est, ut si domus quæ distracta est in uico fuerit qui murum non habet, cui tamen uico ager adiaceat, liceat uenditori & post annum

annum,& quandocunq; potuerit restituere precium,& recuperare quã distraxerat domum. Tertia lex est,ut si forte domus sit leuitę,uel sacerdotis,ubicũq; fuerit talis domus siue in ciuitate murata,siue in uico cui murus non est,liceat semper & in omni tempore, et quandocunq; potuerit leuita uel sacerdos redimat domũ suam, nec unquã uel sacerdotalem uel leuiticam possessionem cõfirmari in aliũ qui nõ sit eiusdem ordinis, diuina iura permittunt. Istæ sunt ergo leges,quibus utebatur populus ille prior,etiam secundũ hoc ipsum quod per historiã designat,religiose satis & pie sacerdotalib. uel leuiticis ordinibus consulentes. Sed citius hęc referamus ad nos,quibus lex Christi si eã sequamur, nec possessiones in terra,nec in urbib. domos habere permittit. Et qd dico domos? Nec plures tunicas,nec multam cõcedit possidere pecuniam. Habentes enim, inquit,uictũ & uestitum his contenti sumus. Quomodo ergo nos datas de domibus,siue intra ciuitatem muratam positis,siue in uicis quibus muri nõ sunt,obseruabimus leges? Inuenimus in aliis scripturæ locis,quod sermo diuinus maiore quodam sacramẽto nominet domũ, ut cum dicit de Iacob,& quasi pro laude eius ponit. Erat enim,inquit, Iacob homo simplex habitans domum. Et iterum inuenio de obstetricibus Hebręorum scriptũ: Et quia inquit,timebant Deum obstetrices fecerunt sibi domos. Videmus ergo quod obstetricibus quidem faciendarum domorũ causa,fuerit timor dei: Iacob uerò simplicitas & innocentia causam dederit, ut habitaret domum. Denicq; Esau, quia malus fuit, nõ est scriptũ de eo quia habitauerit domũ, nec de alio aliquo scriptũ est quia ædificauerit sibi domũ, qui non habuerit timorem dei. Quæ est ergo ista domus, & quale ædificiũ est, Paulus exponit apertius, cũ dicit: Domum habemus non manu factam, æternam in cœlis. Hæc ergo est domus,quam ædificare nemo potest nisi timeat Deum. Hæc est domus quã extruere,uel habitare nemo potest,nisi in simplicitate mentis, & puritate cordis. Sed quoniã accidere solet,ut etiã qui bene ædificauerit,& domum sibi cœlestem bene agẽdo et bene uiuendo,ac recte credendo construxerit,incurrat alicuius peccati debitũ, & hanc crudelissimo fœneratori uenundare cogatur,ac labores suos transfundere in alium,pietas & clementia legislatoris succurrit,ut intra certũ tẽpus redimi possit. Si tamen inuenerit,inquit,manus tua precium quod restituas. Quale precium? Pœnitẽtiæ sine dubio lachrymis congregatũ,& manibus,id est labore boni operis inuentum. Annus aũt iste intelligi potest,quem uenit uocare dominus annum acceptum,quo dimittat cõfractos in remissionem,& salutem delicta sua confitentibus præbeat. Quod autem dicit domũ in ciuitate murata: recte ut ego arbitror,domus quæ in cœlo esse dicit,in ciuitate muratа esse intelligitur. Murus est enim huiusmodi domibus ipsum cœli firmamentum. Sed talem domũ rari quiq; habere possunt,illi fortassis qui super terrã ambulantes cõuersationem habent in cœlis,& de quibus dicit Apostolus,dei ædificatio estis. Cæteri autem qui in uicis habent domos,quibus non est murus,est tamen eis adiacens ager fœcũdus, illi fortassis qui sibi habitaculum præparant in terra uiuentium,& in illa terra quã mansuetis dominus promittit dicens: Beati mites, quoniam ipsi hæreditate possidebũt terram. Istas ergo domos,si forte alicui,sicut suprà exposuimus,lapsus acciderit,semper est recuperandi facultas,ut uerbi gratia dicamus,si nos aliqua culpa moralis inuenerit,quę non in crimine mortali,non in blasphemia fidei,quę muro ecclesiastici & apostolici dogmatis cincta est,sed uel in sermonibus,uel in morum uitio consistat: hoc est uendidisse domũ,quæ in agro est,uel in uico cui murus nõ est. Hæc ergo uẽditio huiusmodi culpa semper reparari potest, nec aliquãdo tibi interdicitur de cõmissis huiusmodi pœnitudinem gerere. In grauioribus enim criminibus semel tantum,uel raro pœnitentiæ conceditur locus: ista uero cõmunia,quę frequenter incurrimus,semper pœnitentiã recipiũt, & sine intermissione redimũtur. Quod si sacerdotalis fuerit,inquit,ista domus uel leuitica,ubicunq; fuerit,siue in ciuitate,siue in agro,semper habet redemptionẽ. In hoc loco sacerdotalem sensum,& leuiticã intelligentiã quæro. Non enim inferior esse debet auditor horum si fieri potest,illo ipso qui hęc scripsit,& sanxit. Quid est ergo quod sacerdos, & leuita domus suæ semper,& ubicunq; fuerit,habet redemptionem? Secũdum spiritalem intelligentiam sacerdos mens deo consecrata dicit,& Leui appellatur is qui indesinenter adsistit deo & uolũtati eius ministrat. Perfectio ergo in intellectu,& opere,in fide,& actibus sacerdos & leuita accipiendus est. Huic itaq; perfectæ mẽti si acciderit ali

Gen.26
Exod.1
2 Cor.5
1 Cor.3
Mat.5
Pœnitentia semel tantũ cõcedebatur

quando domũ, quam habet non manu factam ęternã in cœlis, uendere & in manus alterius dare: ſicut cõtigit aliquando magno patriarchæ Dauid, cũ de tecto ſuo Vriæ Cethæi aſpexit uxorẽ: ſtatim eã redimit, ſtatim reparat. ſtatim enim dixit peccaui. Imò ue aliquid adhuc ſublimius in hoc debemus inſpicere, quomodo domus ſacerdotũ & le tarum, id eſt perfectarum mentium ſemper delicta redimantur, ſempercꝫ purgentur. quando ſcripturas diuinas legimus, & ſanctorũ patrũ in ĳs delicta aliqua recenſemus: ſecundum Apoſtoli Pauli ſententiam dicimus, quia hæc omnia in figura contingebant illis, ſcripta ſunt autem propter cõmonitionem noſtram: hoc modo ſemper domus eorum redimitur, quia ſemper pro culpis eorũ purgatio & ſatisfactio à doctoribus adhibetur, oſtendentibus ex diuinis ſcripturis formas fuiſſe hæc & imagines rerum futurarum, non quibus arguerentur delicta ſanctorũ, ſed quibus oſtenderet peccatores & impios in partem ſanctorum ſocietatemcꝫ conſciſci. Nunquam ergo ſacerdotalis poſſeſſio à ſacerdote ſeparatur, etiam ſi ad tempus fuerit ablata, etiã ſi fuerit diſtracta, ſemper redimitur, ſemper reparatur, uelut ſi diceret, charitas quæ perfecta eſt, omnia patitur, omnia ſuperat, omnia tolerat, charitas nunquam cadit. Sic ergo & poſſeſſio ac domus ſanctorum nunquam cadit, nunquam aufertur, nunquam ab eorum iure ſeparatur. Quomodo ſeparari à ſacerdotibus poteſt domus quæ ædificata eſt ſupra fundamentum apoſtolorũ & prophetarum, in qua eſt ipſe angularis lapis Ieſus Chriſtus? Quod autem poſſit aliquãdo domus iſta diſtrahi, hoc eſt huiuſmodi ædificatio incidere in peccatum, audi Apoſtolus Paulus quomodo de talibus dicit: Vt ſapiens architectus fundamentũ, inquit, poſui, alius ſuperædificat, unuſquiſcꝫ autẽ uideat quomodo ſuperædificet. Fundamentũ enim aliud nemo ponere poteſt præter id quod poſitũ eſt, qui eſt Chriſtus Ieſus. Si quis autem ſupra fundamentum hoc ædificat aurum, argentum, lapides precioſos, ligna, fœnum, ſtipulam. Vides ergo quia potes ſupra fundamentum Chriſti ædificare ligna, fœnum, ſtipulam, hoc eſt opera peccati: quæ qui ędificat, ſine dubio uendidit domũ ſuam emptori peſſimo diabolo, à quo unuſquiſcꝫ peccantium peccati prẽmium cõſequitur, ſatisfactionem deſiderĳ ſui. Hoc ſi forte incurrerit aliquis, quod abſit, cito redimat, cito reparet, dũ tempus eſt reparandi, dum pœnitentiæ locus eſt, deprecantes in cõmune, ne æternæ domus habitatione fraudemur, ſed digni habeamur recipi in æterna tabernacula, per Chriſtum dominum noſtrum, cui eſt gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

De benedictionibus Leuitici. Homilia XVI Cap. XXVI

IN agonibus corporalibus gradus quidam & differentiæ ſingulorum quorumcꝫ obſeruari ordinum ſolent, ut pro qualitate certaminum, præmio remuneretur unuſquiſque uictoriæ. Verbi gratia, ſi inter pueros quis habeat agonem, ſi inter iuuenes, ſi inter uiros, quæ per ſingulos ordines obſeruatio haberi debeat, quid fieri liceat, quidúe non liceat, & quæ certaminis regula cuſtodiri, quid etiam poſt hæc remunerationis mereatur palma uincẽtis, ipſis nihilominus agonicis legibus cautum eſt. Ita & nunc omnipotens Deus obſeruandæ legis ſuæ in hoc mundo agonẽ mortalibus ponens, poſteaquã tradidit obſeruanda quamplurima, & quid fieri quidúe non fieri debeat adſcripſit: conuenienter ad ultimum iam Leuitici librum, in quo de ſingulis quibuſque obſeruationibus conſtitutum eſt, quid muneris reportet qui impleuerit, & quid pœnæ ſubeat qui non obſeruauerit, enunciat. Sed ſi lex ſecundum quod Iudæi uolunt, & hi qui eorum ſenſu ſcripturas intelligendas putant, non eſt ſpiritalis, ſed carnalis, dubium non eſt quin obſeruata carnaliter, benedictiones quoꝫ carnales obſeruantibus tribuat. Si uerò (ut Paulo uidetur Apoſtolo) lex ſpiritalis eſt, ſine dubio & ſpiritaliter obſeruanda eſt, & ſpiritalis ex ea benedictionum ſperanda remuneratio. Totius nanꝫ conſequentiæ eſt, ſpiritalem legem benedictiones dare ſpiritales: & eiuſdem nihilominus conſequentiæ eſt, etiam maledicta & condemnationes legis ſpiritalis non eſſe corporeas. Sed ut indubitatum ſit quod dicimus, ipſius Pauli Apoſtoli uoce utamur, qua ad Epheſios ſcribens de ſpiritualibus benedictionibus hoc modo pronũciat: Benedictus, inquit, Deus & pater domini noſtri Ieſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpiritali in cœleſtibus in Chriſto. Quoniamquidem ſciebat nonnullos legentes de benedictionibus poſſe in id prolabi, ut eas corporales putarent & terrenas uolui

uoluit eis euidentius aperire quæ sit diuinarum benedictionũ natura, uel ubi quærẽda, & ideo ait: Qui benedixit nos in omni benedictione spiritali in cœlestibus in Christo. Sed & hoc quod addidit in omni benedictione spiritali, non est otiosum, sed apostolicę uehementiæ plenum. Nam quia sciebat multa esse implenda, quę mandantur in lege, et in unoquoq; mandato proprios existere agones, in quibus per singula benedictionem qui uinceret mereret, ideo dixit: Qui benedixit nos in omni benedictione spiritali: ut & plures eas ostenderet esse, & spiritales. Potest autem in hoc sermone quo ait in omni benedictione spiritali, & illud intelligi, ut (uerbi gratia) iustus quiq; & perfectus capiat benedictiones Leuitici, de quibus nunc sermo est: capiat & eas quæ in libro Numerorũ scriptæ sunt, sed & illas quæ in libro Geneseos cõtinentur benedictiones Noe ad Sem & Iaphet, & benedictiones Isaac ad Iacob, & itẽ Iacob benedictiões ad Ioseph, & Effrem, & Manassem, & post hæc ad duodecim patriarchas. Quia ergo multæ sunt benedictiones positæ in diuinis scripturis, quę uidentur quidem ad unumquenq; sanctorum, uerbi gratia, ad Sem, uel Iaphet, aut Ioseph dirigi, non tamen (ut quibusdam uidetur) ita in illos solos diriguntur, ut alius ex his participare non possit: idcirco eas spiritales Apostolus nominauit, ut quicunq; effici potuerit in uirtute & spiritu (uerbi gratia) Sem, uel Iaphet, uel Ioseph, aut Isaac, aut Iacob, sicut & Ioannes fuit in spiritu & uirtute Heliæ, possit etiam ipse benedictionis illius particeps fieri, cuius uirtutem & spiritũ gesserit. Sed uideamus nũc in Leuitico benedictionũ quod sit exordium. Si, inquit, in præceptis meis ambulaueritis, & mãdata mea custodieritis & feceritis ea.] Tria sunt quæ dicit: in præceptis ambulandum, mandata custodienda, & facienda quæ mandata sunt. Vnde uidetur mihi præceptum esse (uerbi gratia) cum iubetur ut ille qui sabbatum non seruauit, ab omni synagoga lapidetur: aut qui maledixit dominũ ut lapidibus perimat, & siqua iubentur huiusmodi. Mandata uerò esse, quibus iubetur (uerbi causa) decimas offerri leuitis, uel ter in anno apparere domino, uel non apparere uacuum in cõspectu domini. Custodire est ergo mandatum, intelligere uel aduertere quæ iubẽtur. Facere aũt mandatũ, est implere quæ iubentur. Sic ergo intelligẽdum puto quod dixit: Si in præceptis meis ambulaueritis, & mandata mea custodieritis, & feceritis ea. Sed uideamus quæ sit prima benedictio ijs qui ea quæ mandantur impleuerint. Dabo, inquit, pluuiam uobis in tempore suo. Igit primo ad Iudæos dicamus, & eos qui simpliciter uel corporaliter hæc intelligenda opinantur: si pluuia hæc tanquam remuneratio pro laboribus datur ijs qui mãdata custodiunt, quomodo & ijs qui mandata nõ seruant, una atq; eadem datur pluuia tẽporibus suis, & uniuersus mundus cõmunibus utitur pluuijs à deo datis? Pluit enim super iustos & iniustos. Quod si iustis & iniustis datur pluuia, nõ erit eximia remuneratio ijs qui mandata seruauerint. Vide ergo quia etiam si Iudæi non adquiescunt uerbis Iesu domini nostri, tu tamẽ qui nomine eius censeris, & Christianus appellaris, debes ei credere dicenti, quia pater suus cœlestis cõmunẽ hanc pluuiã pluit super iustos & iniustos: & non debes putare, quia iustis eximiam separauerit portionem hanc quam cõmunem posuit etiã cum iniustis. Quæramus ergo in scripturis quæ sit pluuia, quæ sanctis tantũmodo datur, & de qua mandatur nubibus ne pluant pluuiam istam super iniustos. Quę ergo sit ista pluuia, ipse nos Moyses horũ legislator edoceat. Ipse em dicit in Deuteronomio: Attẽde cœlũ, & loquar, & audiat terra uerba ex ore meo. expectet sicut pluuia eloquiũ meũ. Nũquid mea uerba sunt ista? Nunquid rhetoricis argumẽtis sensum diuinæ legis uiolenter inflectimus? Nónne Moyses est qui dicit pluuiã esse quod loquitur? Expectetur, inquit, sicut pluuia eloquium meum, & descendant sicut ros uerba mea, sicut imber super gramen, & sicut nix super fœnũ. Intende diligenter auditor, ne putes nos uim facere scripturæ diuinæ, cum docẽtes ecclesiam dicimus uel aquas, uel imbres, uel alia quæ corporaliter dici uident, spiritaliter sentiẽda. Audi Moysen quomodo uerbum legis nunc pluuiam nominat, nunc rorem uocat, nunc imbrem, nunc etiam niuem dicit. Et sicut Moyses uaria & diuersa proloquitur tanquã ex gratia multiformis Dei sapientiæ proloquens, ita & Esaias cum dicit: Audi cœlum, & percipe auribus terra, quoniam dominus locutus est. Sed & unusquisq; prophetarum cum aperuerit os, imbres deducit super faciem terræ, hoc est auribus & cordibus auditorum. Hoc sciens & Apostolus Paulus dicebat. Terra enim uenientem sæpius super se bibens imbrem, & germinãs herbam

Gen. 9. 26. 48. 49

Esa. 1

Heb. 6

herbam opportunã ijs à quibus colitur, accipit benedictiones à deo: quæ autẽ protulerit ſpinas & tribulos, reproba eſt, & maledicto proxima, cuius finis ad exuſtionẽ. Nunquid hæc Apoſtolus de terra hac dixit? Sed nec accipit terra hæc benedictiones à Deo, cum imbres biberit, & fructũ produxerit. Sed neq; ſi ſpinas ac tribulos poſt pluuiã protulerit, conſequetur maledictionem à Deo. Sed noſtra terra id eſt noſtrum cor, ſi ſuſcipiat frequenter uenientem ſuper ſe pluuiam doctrinæ legis, & attulerit fructũ operum, accipit benedictiones à deo. Si uerò non opus ſpiritale, ſed ſpinas & tribulos, id eſt ſollicitudines ſeculi habeat, aut uoluptates, & diuitiarũ cupiditates, reproba eſt, & maledicto proxima, cuius finis erit ad exuſtionem. Propterea unuſquiſq; auditorũ cũ cõuenit ad audiendum, ſuſcipit imbrem uerbi dei: & ſi quidem fructũ attulerit operis boni, benedictionem conſequetur. Si uerò ſuſceptum uerbũ dei cõtempſerit, & frequenter audita neglexerit, ac ſollicitudini ſe rerum ſecularium, libidiniq; ſubiecerit, tanquam qui ſpinis ſuffocauerit uerbum, maledictionẽ pro benedictione conquiret, & benedictionis finẽ, finem exuſtionis inueniet. Dabo ergo, inquit, uobis pluuiam in tempore. Neceſſario addidit & in tempore. Sicut enim imber iſte terrenus ſi importune ueniat, id eſt cum meſſis colligitur, cum frumenta teruntur in areis, obeſſe magis quàm prodeſſe uidebitur: ita & ijs quibus pluuia uerbi dei miniſtranda cõmittit, obſeruare debent hoc quod dicit ſcriptura, ut in tempore præbeant, id eſt ne crapulato & ebrio uerbũ dei ingerant, nec occupato in alijs animo, cum attentus eſſe non poteſt: uel cum alicuius uitij languore cõſtrictus eſt, & non doctori, ſed morbo proprio interior præſtat auditus. Prudenter ergo cõijciat, ubi poteſt uacare mens, ubi ſobrius, ubi uigilans, ubi intẽtus auditor eſt, & ibi pluuiam miniſtret in tempore: ſicut & tritici menſuram ſeruus fidelis & prudens in Euãgelio conſeruis dare iubetur in tempore. Sed & alio modo poſſumus intelligere hoc, qd mandatur imber dãdus in tempore. Puer eſt aliquis, & paruulus in fide, indiget pluuia,
1 Cor. 3 ſed lactis pluuia. Sic enim dicit ille, qui ſciebat pluuias in tempore diſpenſare: Lac uobis potum dedi, non eſcã, nondum enim poteratis. Profecit poſt hæc in fide, creuit ætate, & ſapientia. Aptus ſine dubio factus eſt, qui ſolidiorẽ percipiat cibum. Infirmatur aliquis, & nõ pro tempore, ſed pro infirmitate capere non poteſt quæ robuſta ſunt: uerbi cauſa, non poteſt plene de caſtitate capere ſermonem, oportet cõpati, & metiri doctrinã pro uiriũ qualitate, & cõcedi talibus nuptias. Hoc eſt oleribus paſcere infirmũ, & ad huiuſmodi menſuras animæ aptare uelut tenuem & rori ſimilem pluuiã uerbi. Eſt autem alia terra, quæ poteſt ſuſcipere ualidos imbres, ferre etiã flumina uerbi dei, rapidos potare torrentes. De ijs em̃ talibus propheta dicit in pſalmis: Et torrẽte uoluptatis tuæ potũ dabis illis. Dabo ego, inquit, uobis pluuiam in tempore ſuo, & dabit terra natiuitates ſuas. Poſt primã benedictionem pluuiæ, iſta ſecũda eſt qua dicitur terra ſuſcepta pluuia dare
Gen. 26 natiuitates ſuas. Inuenimus quia & Iſaac benedicẽs Iacob dixerit: Det tibi dominus à rore cœli, & ab ubertate terræ plenitudinem frumenti, & uini. Putásne tale frumentum in benedictiõe dabat Iſaac filio ſuo Iacob, quale habẽt & peccatores homines, & quali abundabat etiã impius Pharao? Hæccine erat tanti patriarchæ benedictio? Vis tibi adhuc oſtendam quomodo & alij iniqui habeant multitudinẽ frumenti? Intuere illum in euan
Luc. 12 gelio, cuius ager multos attulit fructus, qui dixit: Deſtruã horrea mea, & maiora reædificabo, & dicã animæ meæ. Anima habes multa bona repoſita in annos multos. Mãduca, bibe, & lætare. Talia ergo credimus eſſe bona, quę diuinis benedictionib. ſanctis qui buſq; & fidelibus tradebãtur? Alios ego terræ fructus aſpicio, & aliter multitudinẽ natiuitatis intueor. Si enim terra mea afferat fructũ, ſi natiuitates ſuas ex domini benedictione producat, intelliget ſenſus meus, & explicare poterit, quæ qualisúe ſit iſta terra, quæ accepta cœleſti pluuia natiuitates proferat rationabilium frugum. Teſtimoniũ de Euangelijs ſume, quomodo exijt qui ſeminat ſeminare, & aliud quidem cecidit ſecus uiam, aliud autem ſuper petram, aliud ſuper ſpinas, aliud autem ſuper terrã bonã. Si ergo ea quæ ceciderint ſuper terram bonam attulerint fructum, dedit terra fructum ſuum, & natiuitates ſuas produxit centeſimum, & ſexageſimũ, & triceſimum. Sed & ligna, inquit, camporum dabunt fructum ſuum. Habemus intra noſmetipſos & ligna camporũ, quæ fructum ſuum producunt. Quæ ſunt iſta ligna camporum, quæ fructum ſuum producũt? Quæ ſunt iſta ligna camporum? Dicet fortaſſis auditor: Quid iterum hic uerbilogue

logus agit? Quid undecunq; uerba conquirit, ut explanationem lectionis effugiat? quo modo intra nos esse ligna docebit, & arbores? Si nõ temere obtrectes, iam nunc audies, quia nõ potest arbor bona malos fructus facere, neq; arbor mala fructus bonos facere. Habemus ergo arbores intra nos siue bonas, siue malas: & quæ bonæ sunt, fructus malos afferre non possunt, sicut quæ malæ sunt, fructus non afferẽt bonos. Vis tibi & arborum ipsarum quæ intra nos sunt uocabula, & appellationes expediam? Non est ficus, neque malus, nec uitis, sed una arbor iustitia uocatur, alia prudẽtia, alia fortitudo, alia temperantia nominatur. Et si uis maiorem adhuc arborum multitudinem disce, quibus fortassis dignius putabitur consitus etiã paradisus dei. Est enim ibi arbor pietatis, est & alia arbor sapientiæ, est & alia disciplinæ, est & alia scientiæ boni & mali. Super omnia uerò est & arbor uitæ. Non tibi uidetur magis quod pater cœlestis agricola huiusmodi arbores in anima tua excolat, & huiusmodi plantaria in tua mente constituat? Sic ergo dicit Saluator: Non potest arbor mala bonos fructus facere, neq; bona fructus malos facere. Hoc est qđ docet. Arbor pudicitiæ bona est, nõ potest afferre fructus impudicitiæ. Arbor iustitiæ bona est, & afferre fructus iniustitiæ nõ potest. Sic & ecõtrario si habeas malæ arboris radicem in tua mente plantatam, bonos reddere non potest fructus. Si em̃ sit in te radix malitiæ, fructus non dabit bonos. Si sit intra cor tuũ stultitiæ planta, nunquã proferet sapientiæ florem. Si iniustitiæ, si iniquitatis arbor sit, nũquam huiusmodi ligna gaudere bonis fructibus possunt. Si ergo seruemus mandata Dei, susceptа pluuia uerbi Dei, de qua superius diximus, etiam arbores quæ in campis animæ nostræ, & cordis nostri latitudine plantatæ sunt, lætum & bonæ suauitatis afferent fructum. Vis autem tibi de scripturis ostendam arbores uel ligna appellari has singulas quasq; uirtutes, quas superius memorauimus? Adhibeo testem sapientissimum Salomonem dicentẽ de sapiẽtia: Lignum uitæ est, inquit, omnibus, qui amplectuntur eam. Si ergo sapientia lignũ uitæ est, sine dubio & aliud lignum est, prudentiæ, & aliud scientiæ, & aliud iustitiæ. Neq; enim consequenter dicitur, ex omnibus uirtutibus solam sapientiã meruisse, quæ lignũ uitæ dicatur, cæteras autẽ uirtutes nequaquam similis sortis susceptisse uocabula. Ligna ergo campi dabunt fructum suum. Hoc credo de se sentiebat & beatus Dauid cum dicebat: Ego autem sicut oliua fructifera in domo Dei. Ex quo manifestè ostendit lignũ oliuæ iustum & sanctum hominem dici. Et comprehendet uobis trituratio uindemiam. Si seminatum est in anima semen bonum, & susceptа à deo pluuia creuit, & uenit ad spicã, necessario consequetur & messis: & si messis, consequetur etiã trituratio, in qua frumenta purgent̃. Etenim anima quæ germinat ex uerbo Dei, & cœlesti pluuia rigata germen producit ad messem, necesse est ut ipsa messis quã profert purgetur in area, id est ut sensus quos genuerit anima in medium proferat, & siue cum cæteris doctoribus, siue etiã cum ipsis quæ sentit diuinis uoluminibus conferat: ut si quid in eis inane & superfluum, si quid paleæ simile fuerit aut aristis, flante in se spiritu discretionis excutiat, & purũ frumentum quo solo queat nutrire conseruos, & mensurã tritici in tempore dispensare, rementum quo solo queat nutrire conseruos, & mensurã tritici in tempore dispensare, retineat. Et consequetur, inquit, trituratio uindemiam. Quia panis (ut scriptura dicit) confortat cor hominis, & uinum lætificat, quæcunq; de cõtinentia, de obseruantijs, & custodia mandatorũ dei dicũtur, hæc possunt uideri frumentũ, ex quo panis efficitur, & auditorum corda confortat. Ea uerò quæ ad scientiam pertinent, & occultorũ explanatione mentes lætificant audientiũ, uino ac uindemiæ uidebunt̃ aptanda. Cordi etenim lætitia tribuitur, cum ea quæ occulta & obscura sunt, explicantur. Et uindemia, inquit, cõprehendet satione.] Vt si dicamus: primo seminaui quæ legis sunt, & posteaq; seminatũ est, orauí ut daret dominus pluuiam in tempore, & facta est messis. Post hæc nõ maneo otiosus, sed iterum semino, accipio scripturam propheticã, & ex ea semino terras, & noualia auditorum. Post hæc semino & alia de Euangelicis sermonibus. Diuersa sunt quę seminãtur, per totum annũ possumus seminare. Possumus enim & de apostolicis literis multa semina iacere. Semper est quod seminetur, in omni uita nostra otij nullũ tempus est: quamdiu respiramus seminemus. Tantũ est, ut in spiritu seminemus, ut de spiritu metamus uitam æternam. Et manducabitis panem uestrũ in saturitate. Nec hoc ego corporalis esse benedictionis accipio, quasi qui custodiat legem dei, panem istum cõmunẽ in abundantia consequatur. Quid enim? Nonne impij & sceleſti panem non solũ in abun

Ioan.6 dantia,sed & in delitijs comedũt? Magis ergo si respiciamus ad eum qui dixit, Ego sum
panis uiuus qui de cœlo descendi,& qui manducauerit hunc panẽ uiuet in æternum:&
aduertamus,quia qui hæc dicebat,uerbũ erat quo animæ pascũtur:intelligimus de qu
pane dictũ sit in benedictionibus à deo,& manducabitis panẽ uestrũ in saturitate. Sim
Prouerb.13 lia ijs etiam Salomon in prouerbijs pronunciat deiusto dicens:Iustus manducans repl
bit animam suam:animæ autem impiorũ in egestate erunt. Hoc si secundum literã accí
pias,quia iustus manducans replet animã suam,animæ uerò impiorum in egestate erũt,
falsum uidebitur. Magis enim animæ impiorũ cum auiditate cibum sumũt, & saturitati
1 Cor.4 student. Iusti autem interdum & esuriunt. Denicq; Paulus iustus erat,& dicebat: Vsq; ad
2 Cor.11 hanc horam esurimus,& sitimus,& nudi sumus,& colaphis cædimur. Et iterum dicit:In
fame,& siti,in ieiunijs multis. Et quomodo dicit Salomon, quia iustus mãducans satiat
animam suam? Sed si intuearis quomodo iustus semper & sine intermissione manducet
de pane uiuo,& repleat animam suam,ac satiet eam cibo cœlesti,qui est uerbũ dei,& sa
pientia eius:inuenies quomodo ex benedictione dei manducet iustus panẽ suum in sa-
tietate. Et habitabitis tuti super terrã uestram. Iniquus nunquã tutus est,sed semper mo-
uetur & fluctuat,& circumfertur omni uento doctrinæ in fallacia hominũ ad deceptio
nem erroris. Iustus uerò,qui legem dei custodit,tutus habitat super terram suam. Sensus
Psal.118 enim eius firmus est dicentis ad deum: Confirma me domine in uerbis tuis. Et confirma
tus,& tutus & radicatus habitat super terrã,fundatus in fide, quia ædificium eius nõ est
super arenam positum,neq; radix eius super petrã est: sed domus quidẽ eius fundata su-
per terrã,planta uerò eius radicata est in profundo terræ, hoc est in interioribus animæ
eius. Recte ergo ad huiuscemodi animã dicitur in benedictionibus: Et habitabitis super
terram uestrã,& dabo pacem super terrã. Quam pacem dat deus? Istam quã habet mun
Ioan.14 dus? Negat se istam dare Christus. Dicit enim: Meam pacem do uobis, meam pacem re
linquo uobis:non sicut hic mundus dat pacem,ego do uobis. Negat ergo se pacem mũ
Matth.10 di dare discipulis suis,quia & alibi dicit: Quid putatis quia pacem ueni mittere in terrã?
non ueni pacem mittere,sed gladiũ. Vis ergo uidere quam pacem dat deus super terrã
nostram? Si terra sit bona,illa quæ affert fructum centesimum,aut sexagesimũ,aut trice-
Phil.4 simum,illam pacẽ suscipiet à deo,quã dicit Apostolus: Pax aũt dei,quæ superat omnem
mentẽ,custodiat corda uestra,& sensus uestros. Hæc est ergo pax, quam dat deus super
terram nostrã. Et dormietis,& nõ erit qui uos exterreat. Et Salomõ in prouerbijs dixit:
Prouerb.3 Si enim sederis,sine timore eris:& si dormieris,libenter somnum capies,& non timebis
terrorem superuenientem tibi,neq; impetus impiorũ superuenientes. Hæc ille dixit de
iusto & sapiente uiro,& hæc in benedictione dicunt. Dormietis,& non erit qui uos ex
terreat. Si enim iustus efficiar,nemo me exterrere poterit: Nihil timeo aliud,si deũ time
Prouerb.28 am: Iustus enim,inquit,confidit ut leo,& ideo nõ timet leonẽ diabolum,nec draconem
Satanã,nec angelos eius,sed dicit secundum Dauid. Non timebo à timore nocturno,à
iaculo uolante per diẽ,à negotio perambulãte in tenebris,à ruina,& dæmonio meridia
Psal.26 no. Addit & illud: Dominus illuminatio mea,& salus mea, quẽ timebo? Dominus de-
Ibid. fensor uitæ meæ,à quo trepidabo? Et iterũ: Si consistant aduersum me castra,nõ timebit
cor meum. Vides constantiã,& uirtutẽ animæ custodientis mãdata dei, & habẽtis fidu
ciam libertatis ingenuæ. Post hęc,exterminabo,inquit,bestias malas de terra uestra. Be
stiæ,inquit,istę corporales,non sunt malę,neq; bonæ,sed medium quiddam. Sunt enim
muta animalia. Sed illæ bestiæ malæ sunt spiritales, quas Apostolus dicit: Spiritales ne-
Gen.3 quitias in cœlestibus. Et illa est mala bestia, de qua dicit scriptura: Serpens aũt erat sapiẽ
tior omnium bestiarum quæ sunt super terram. Ipsa ergo est hæc mala bestia,quam pro-
mittit Deus exterminaturum se de terra nostra,si eius mandata seruemus. Vis uidere &
1 Pet.5 aliam bestiam malam? Aduersarius uester, inquit, diabolus sicut leo rugiẽs circuit quæ
rens quẽ deuoret,cui resistite fortes in fide. Quod si adhuc plures bestias uis discere,do
Esa.30 cebit te Esaias ꝓpheta,qui sub uisione quã attitulauit quadrupedũ in deserto, talia quæ
dã prophetico spiritu de bestijs loquit. In tribulatione,inquit,& angustia leo,& catulus
leonis:inde & nati aspidũ uolantiũ,qui portabant super asinos & camelos diuitias suas
ad gentem quæ nõ proderit eis. Nunquid ullo modo uideri possunt hæc de corporalib.
bestijs dicta etiã ijs,qui ualde amici sunt literæ? Quomodo enim leo, & catulus leonis,
uel

uel aſpides uolãtes poſſunt ſuper camelos & aſinos portare diuitias ſuas? Sed euidẽtet contrarias poteſtates dæmonũ peſſimorũ: propheta ſpiritu ſancto repletus enumerat: oſq; collocare diuitias deceptionũ ſuarum ſuper animas ſtolidas peruerſasq;, quas camelis & aſinis per figuram cõparat, deſignauit. Et ijs beſtijs ne traderetur anima deum timens orabat propheta Dauid dicens: Non tradas beſtijs animã confitẽtem tibi. Et ex Pſal.74
terminabo, inquit, beſtias malignas de terra ueſtra, & pugna non trãſibit per terram ueſtram. Multæ ſunt pugnæ quæ tranſeũt per terram noſtrã ſi legẽ Dei non cuſtodimus, nec pręcepta eius ſeruamus. Redeat unuſquiſq; ad animã ſuam, & ipſe ſe interna recordatione diſcutiat, & uideat quomodo terra noſtra, id eſt, caro noſtra, nũc ſpiritu fornicationis, nunc iræ & furoris urgetur, nunc auaritiæ iaculis agitatur, nũc telis pulſatur inuidiæ, nunc ſpiculis libidinis terebratur, & in quibuſcunq; cõcupiſcit caro aduerſum ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnẽ, internis pręlijs ſemper agitatur. Quid aũt dicã de cogitationum pugnis, quas cordi noſtro ſuggerit inimicus, ut nos exuat à fide Chriſti, & ab ſpe uocationis noſtræ? Cum enim afflictiones tentationũ, & moleſtiarũ ſeculi ſuſcitauerit nobis, conſequenter iam ſuggerit cogitationi, ſuperfluũ & ineptum eſſe hæc tolerare pro Chriſto, multo eſſe melius ſecuram & ſine perſecutionibus uitã ducere. Hæc ſciens & Apoſtolus Paulus dicebat: Cogitationes deſtruentes, & omnem altitudinem ex 2 Cor.10
tollentem ſe aduerſum ſcientiam Chriſti. Qui ergo diuina præcepta ſeruauerit, mãdata eius cuſtodierit, & fecerit ea, hanc pugnã, & hæc bella nõ patitur, ſed deus auſert ea de terra eius, & nõ ſinit ea trãſire per animã iuſti. Et perſequemini inimicos ueſtros. Quos inimicos, niſi ipſum diabolum & angelos eius, & ſpiritus malignos, & dæmonia immũda? Perſequemur ea nõ ſolum ut à nobis ipſis effugemus, ſed & ab alijs quos incurſant, ſi diuina præcepta ſeruemus. Perſequemini, inquit, inimicos ueſtros, & cadẽt in cõſpectu ueſtro in morte. Si cõterat Satanã ſub pedibus noſtris uelociter deus, cadent inimici Rom.16
in conſpectu noſtro morte. Cuius morte? Ego arbitror quod noſtra: Si enim nos mortificemus mẽbra noſtra quæ ſunt ſuper terram, fornicationẽ, immũditiam, ſi hanc mortem inferamus mẽbris noſtris, illi cadent in cõſpectu noſtro. Quomodo cadent in conſpectu noſtro? Si tu iuſtus ſis, cecidit iniuſtitia in conſpectu tuo. Si caſtus, cecidit libido. Si pius, etiã ipſa impietas corruit ante te. Et perſequent ex uobis quinq; cẽtũ, & centum ex uobis perſequentur multa millia. Qui ſunt iſti quinq; qui poſſunt perſequi centum? Quinquenus numerus, & in laudabilib. ponit, & in culpabilib. Quinq; ſunt ſapiẽtes uirgines, & quinq; inſipientes. Si ergo & centenarius numerus ad utrãq; partem accipi poteſt. Si itaq; nos ſimus ex quinq; laudabilib. id eſt, ex quinq; ſapientibus, perſequemur inſipientes centum. Si enim ſapiẽter & probabiliter pugnemus in uerbo Dei, ſi prudenter de lege domini diſſeramus, cõuincimus & fugamus infideliũ multitudinẽ. Sicut enim quinquenus numerus, & ſapientes indicat, & inſipiẽtes: ita & centenus numerus, & fideles indicat, & infideles. Nam & ſub cẽtenario annorũ numero Abraham deo credidiſſe, & iuſtificatus eſſe deſcribitur, & peccator qui moritur centũ annorũ maledictus erit. Et hic centum infideles à quinq; ſapientib. effugantur, & rurſum centum fideles, nõ tam numero centum q̃ perfectione ſignati, multa milia infidelium perſequentur. Fugant enim fideles doctores innumeros dæmones, ne animas credẽtium antiqua fraude decipiant. Et cadent inimici ueſtri in cõſpectu ueſtro gladio. Qui ſint inimici ſuprà diximus, quo autem gladio dicantur cadere, requiramus. Apoſtolus Paulus nos docet quis ſit hic gladius, cum dicit: Viuus em̃ eſt ſermo dei, & efficax, & penetrabilior o- Heb.4
mni gladio utrinq; acuto, pertingẽs quoq; uſq; ad cõpagem animæ ac ſpiritus, mẽbrorum quoq; & medullarũ, & eſt diſcretor cogitationũ, & intentionũ cordis. Hic eſt gladius, cuius acie cadũt inimici noſtri. Sermo nãq; dei eſt qui proſternit omnes inimicos, & ponit eos ſub pedib. ſuis, ut ſubditus fiat oñis mundus deo. Vis adhuc & de alia epiſtola Pauli diſcere, quia gladius ſermo dei ſit? Audi eũ cum arma præparat militib. Chriſti, quomodo dicit: Et galeam ſalutis accipite, & gladiũ ſpiritus quod eſt uerbum dei per Epheſ.6
omnem orationem, & obſecrationem: euidẽtiſſime per hæc pronuncians, quia per uerbum dei, quod eſt gladius utrinq; acutus, cadent inimici noſtri in cõſpectu noſtro. Et reſpiciã ſuper uos, & augebo uos. Plenũ beatitudinis eſt hoc ipſum, ſi quẽ reſpiciat deus. Vis uidere ſi reſpiciat deus ad hominẽ, quãta ſit ſalus? Petrus aliquando pene perierat,

& ex consecratione apostolici numeri diabolo per os ancillæ pontificis inspirante fuerat ereptus: sed ubi respexit ad eũ Iesus tãtũ, ubi ad eũ placidi uultus ora cõuertit, statim reuersus in semetipsum, & prolapsum de præcipitio reuocans pedẽ, fleuit, inquit, amarissime, atq; ita respectus à deo, locũ suũ flendo recepit, quẽ negãdo perdiderat. Respiciã ergo, inquit, super uos, & augebo uos. Tanq; si sol respiciat segetẽ & afferat fructus, quã utiq; si nõ respexisset, infructuosa mansisset: ita deus segetẽ cordis nostri respiciẽs, & radijs nos uerbi sui illuminãs, auget nos & multiplicat, ut ultra iam non simus parui, sed magni efficiamur: sicut magnus factus est Isaac, & magnus factus est Moyses, & magnus Ioannes. Et statuam testamentũ meũ uobiscum. Vide quãtę benedictiones promittantur si mandata seruemus. Statuam, inquit, testamentũ meum uobiscum, & mãducabitis uetera, & uetera ueterũ, & eijcietis uetera à conspectu nouorũ. Quomodo eijcimus uetera à conspectu nouorũ? Vetera habuimus legẽ & prophetas, uetera aũt ueterum, ea quæ ante legem fuerunt ab initio cum mundus factus est. Venerunt Euangelia noua, uenerũt & apostoli, à cõspectu horũ eijcimus uetera. Quomodo ea eijcimus? Legem secundum literam eijcimus, ut statuamus legem secũdum spiritũ: Possumus & hoc modo dicere. Anteq; ueniret homo de cœlo, & nasceretur homo cœlestis, eramus oẽs terreni, & portabamus imaginẽ terreni. Sed ubi uenit homo nouus, qui secundũ deum creatus est, eijcimus à conspectu eius uetera, deponẽtes ueterẽ hominẽ, & induẽtes nouum, qui secundum interiorem hominẽ renouatur de die in diẽ. Et ponã tabernaculũ meum in uobis. Si hæc habemus in nobis, quæ suprà dicta sunt, si abiecto uetere homine innouatũ est cor nostrum, uenit ad nos deus, & habitat in nobis, qui dixit: Et ponam tabernaculũ meum in uobis, & non abominabitur uos anima mea. Nõ nos abominabitur anima dei, si obseruemus ea quæ scripta sunt. Veruntamen uelim requirere quid est anima dei. Nunquidnam putamus quia deus habeat animã sicut homo? Absurdum est hoc sentire de deo. Ego aũt audeo, & dico quia anima dei Christus est. Sicut eñ uerbũ dei est Christus, & sapientia dei, & uirtus dei, ita & anima dei est. Et hoc modo dicit, qa non uos abominabitur anima mea, id est filius meus: sed ambulabo inter uos. Nõ mihi uidetur quod hoc promittat deus, quia in terra Iudæorũ ambulaturus sit: sed quia si quis meruerit ita puri esse cordis, ut dei capax sit, in eo se dicit ambulare deus. Et uos eritis mihi populus, & ego dñs deus uester, qui eduxi uos de terra Aegypti, cũ essetis serui, & contriui iugum uinculi uestri. Vere eduxit nos deus de domo seruitutis: serui enim eramus peccati, quia omnis qui peccat seruus est peccati. Et contriuit uinculum iugi nostri. Iugi q̃d imposuerat supra ceruices nostras ille qui nos in captiuitatẽ duxerat, & peccatorũ uinculis colligarat. Contriuit ergo peccati uinculum, & iugum nostræ captiuitatis excussit dominus noster Iesus Christus, & suum nobis suaue iugum fidei, & charitatis, & spei, ac totius sanctitatis imposuit. Ipsi gloria in secula seculorum, Amen.

FINIS.

ORIGENIS SVPER NVMEROS HOMILIA

PRIMA. CAPVT PRIMVM.

DIVINIS Numeris non omnes digni sunt, sed certis quibusq; prærogatiuis designantur hi qui intra numerum dei debeant comprehendi. Huius autem rei euidens indicium continet liber hic, qui scribitur Numerorum. In quo refertur quod ex præcepto dei neque mulieres deducantur ad numerum, fœmineæ sine dubio infirmitatis obstaculo, neque seruorum quisquam, utpote uita moribus que degeneres. Sed ne Aegyptiorum quidem ullus ex ijs qui erant admixti numeratur, profecto ut alienigenæ, & barbari: sed soli numerantur Israelitæ, & isti non omnes, sed à uiginti annis, & suprà. Nec sola ætatis habetur obseruatio, sed quæritur si & aptum

aptum bellis robur oſtendat: deſignatur enim per uerbum dei, ut numeret omnis qui procedit in uirtute. Non ergo ſola ætas, ſed & uirtus in Iſraelitica plebe requiritur. Puerilis ætas nō numeratur, nec apta diuinis calculis ducitur, niſi forte primogeniti ſint, aut ſacerdotali uel leuitica ſtirpe deſcendant. Iſti ſoli in pueris adducūtur ad numerū. Fœminarum uerò nulla prorſus adducitur. Et quid uidetur? Poſſunt hęc uacua eſſe myſteriis? ſed hoc ſolum procuraſſe creditur ſpiritus ſanctus, qui hæc ſcribēda dictauit, ut ſciremus qui tunc in illo populo numerati ſint, & qui ſine numero manſerint? Et quis dabitur ex hoc profectus ijs qui ſacris uoluminibus geſtiūt erudiri? Quid em prodeſt iſta didiciſſe? Aut quid animæ confertur ad ſalutē, ſi ſciat quòd pars aliqua populi numerata eſt in deſerto, pars uerò innumerata derelicta eſt? Si uerò ſequentes Pauli ſententiam legem ſpiritalē eſſe credamus, & ſpiritaliter quæ cōtinet audiamus, ingens profectus animę in ijs quæ ſcripta ſunt apparebit. Docet enim me præſens lectio, quod ſi tranſcendero puerilis ætatis inſipientiam, ſi deſiero paruulus eſſe ſenſibus, & uir effectus depoſuero quæ ſunt paruuli, ſi inquam effectus fuero iuuenis, & talis iuuenis, qui uincā malignū, aptus uidebor ijs, de quibus ſcriptū eſt, omnes qui procedūt in uirtute Iſrael, & dignus diuinis numeris cōputabor. Donec autē ineſt alicui noſtrum, uel puerilis & lubricus ſenſus, uel fœminea & reſoluta ſegnities, uel Aegyptios gerimus & barbaros mores, haberi apud deum in ſancto & conſecrato numero nō meremur. Innumeri enim apud Salomonem dicuntur eſſe qui pereunt: numerati aūt omnes illi qui ſaluantur. Et uis tibi oſtendam quia ſanctorum numerus habet apud deum? Audi quomodo de aſtris quidē cœleſtibus dicit Dauid: Qui numerat multitudinē ſtellarū, & omnib. eis nomina uocat. Pſal. 147

Saluator uerò non ſolū diſcipulos ſuos electos ſub numero ſtatuit, uerū & capillos capitis eorū dicit eſſe numeratos: ait enim: Veſtri aūt etiā capilli capitis numerati ſunt. In quo utiq; nō illos dicebat capillos eſſe numerātos, qui uel ferro attōderi & proijci ſōlēt, uel temporis ætate defluere ac perire: ſed illi capitis capilli apud deū numerati ſunt, qui in Nazaræis erant, quibus inerat uirtus ſpiritus ſancti ad proſternēdos alienigenas. Virtutes ergo animi, & multitudinē ſenſuū, qui de principali mētis tanq; de capite apoſtolorū producebantur, capillos capitis appellauit. Sed in hæc per exceſſum quendā deueni mus, nūc ad propoſitū reuertamur. Et locutus eſt, inquit, dominus ad Moyſen in deſerto Sina. Illa ſcilicet omnia quæ ſuperius cōpendioſa narratione cōprehēdimus, ubi præcipit numerari à uiginti annis & ſuprà omnis qui procedit in uirtute Iſrael. Si quis ergo procedit in uirtute, ipſe numeratur, & nō in qualicūq; uirtute, id eſt nō in Aegyptiorū uirtute: neq; in Aſſyriorū, neq; in Grecorū, ſed uirtute Iſrael, ipſe numerat apud deū. Eſt enim uirtus animi, quā Grecorū philoſophi docēt. Sed hęc nō pertinet ad numerū dei. Non em pro deo, ſed pro gloria exercetur humana. Eſt & Aſſyriorū uirtus, eſt Chaldęorum, quæ in aſtrologiæ ſtudijs prædicat, Sed nō eſt iſta uirtus Iſraelitica, & ideo nō pertinet ad deū. Eſt & Aegyptiorum uirtus in ea quā dicunt ſecreta ſapiētia, ſed hęc nō adiūgitur ad calculū dei. Sola apud deū uirtus Iſraelitica numerat. Hæc eſt illa uirtus, quæ à deo docetur, quæ per ſcripturas diuinas diſcitur, quæ per fidem euangelicā & apoſtolicā traditur. Et ideo dicit ut illi ſoli numerētur, qui progrediunt in uirtute Iſrael. Sed & illud conſideremus, quid eſt qd non ſtatim ut egreſſus eſt de Aegypto populus numeratur. Adhuc enim perſequebatur Pharao. Sed nec cū mare rubrum quidem tranſiens uenit in deſertū dicitur numerari. Nondū enim tentati, nōdū ab hoſte fuerāt impugnati. Confligunt aduerſum Amalech, & uincunt. Sed nec tunc quidem numerantur. Non enim ſufficit ad perfectionē tendenti una uictoria. Mannæ accipiūt cibū, & aquę poculum de ſequenti hauriunt petra: ſed neq; tunc numerātur. Nondū enim in his ea quę numeris apta ducuntur adoleuerant. Tabernaculum teſtimonij cōſtruitur, ſed nec in hoc quidē numerādi populi tēpus aduenit. Lex per Moyſen dat, ſacrificiorū mos traditur, purificationū ritus docetur, ſanctificationum leges & ſacramenta conduntur, & tūc ad numerum ex præcepto dei populus adducitur. Deſcribe hæc ô auditor in corde tuo dupliciter, & tripliciter. Vide quanta tibi tranſeunda ſunt, quanta toleranda, quot profectibus, quot tentationibus, quot prælijs pugnandum tibi eſt & uincendū, ut poſſis ad diuinum numerum pertinere, ut in computo aliquo habearis apud deū, ut inter ſanctas tribus adnumerari dignus habearis, ut uiſitari poſſis, & per dei ſacerdotes Aarō & Moyſen

Matt. 10

Num. 1

sen numerorũ censibus adscribi. Suscipiẽda tibi est primo lex dei, lex spiritus sancti, of
ferenda sacrificia, explendæ purificationes, peragẽda cuncta quæ lex spiritus docet, u
possis aliquãdo ad Israeliticum numerũ pertinere. Ego adhuc amplius aliquid intue
in hoc Numerorum libro mysteriȷ̃. Ratio enim tribuum, et distincto ordinũ, societas
miliarum, atq; ordinatio cuncta castrorum, ingentium mihi sacramentorũ, pdit indicia
Apostolo nobis Paulo spiritalis intelligentiæ semina respergẽte. Et age iam quid om-
nis hæc numerorũ ratio, quid ordinum diuersitas intelligentiæ mysticę cõtineat, uidea
mus. Expectatio certa nobis est resurrectionis mortuorũ, cũ hi qui uiuunt, qui reliqui
sunt, nõ præuenient in aduentu Christi eos qui dormierũt, sed simul cũ eis iuncti et so-
ciati, rapient in nubibus obuiã Christo in aera, terreni scilicet huius loci corruptelã et
mortis habitacula deserentes, atq; ad paradisum in unã ex multis quæ apud patrẽ sunt
mansionibus transferendi. Diuersitas autem translationis, et gloria ex meritis sine du-
bio & actibus uniuscuiusq; præstabitur, & erit unusquisq; in eo ordine, quẽ sibi gestorũ
1.Cor.15 merita contulerint: sicut & idem Paulus protestatur dicẽs de resurgẽtibus: Vnusquisq;
autẽ in suo ordine. Hinc ergo accidet in resurrectione, ut unusquisq; aut in tribu Ruben
spiritalibus indicijs adscribatur, ob hoc profecto, quod aliquid in morib. actibus, aut ui
ta ipsi Ruben simile & cõsanguineum habuit. Alius aũt in tribu Symeon, fortassis pro
obaudientia. Alius in tribu Leui, credo qui bene præfuit sacerdotio, uel qui bene mini
strans gradum sibi bonum acquisiuit. Alius in tribu Iuda, nõ dubito quod is qui regios
spiritus gessit, & bene rexit populum qui intra se est, sensuum scilicet mentis & cogita-
tionũ cordis. Sed & singulis quibusq; tribubus unusquisq; sociabit pro his quę ad unã
quanq; earum, uel in actibus cognata uel in moribus habuit. Erũt ergo huiusmodi qui-
dam ordines in resurrectione mortuorũ, sicut designat Apostolus: quorum ordinũ ty-
pus in hoc libro & figura præformari mihi uidetur. Sed & illud quod cõsociatione qua
dam tribuum & cõnexione, castrorũ positio & metationis ordo describitur, pertinet si
ne dubio ad aliquẽ in resurrectione mortuorũ statum. Quod tres ad orientem colloca-
tæ dicuntur tribus, tres ad occidentem, tres etiam ad meridiem, & tres ultimę ad aquilo
nem, qui durus dicit uentus: sed & quod tribus Iuda, quæ regalis est, ad oriẽtem statui-
tur, ex qua ortus est dominus noster, nõ puto otiosum, & quod Issachar huic iungitur, et
Zabulon, & quod in quatuor partes trinus iste numerus ordinatur. Quæ quamuis posi
tionum suarũ diuersas habeant qualitates, omnes tamẽ intra trinitatis numerũ cõtinen
tur. Et quod per totas has quatuor partes in unum numerũ colligitur eadẽ trinitas sem-
per, pro eo sine dubio quod sub uno nomine patris & filij & spiritus sancti censentur
omnes, qui ex quatuor orbis partibus uenientes inuocant nomen domini, recumben-
tes cum Abraham & Isaac & Iacob in regno dei. Hæc à nobis generaliter indicata sint,
uolentibus totius sacri huius uoluminis continentiam mysticam breuiter comprehen-
dere, ut ex his intelligentiæ spiritalis occasione suscepta unusquisq; & in reliquis simi-
lem, aut etiam sicui amplius deus reuelat, superiorem & excelsiorem persequatur inda-
ginem. Ego enim uere imparem me iudico ad enarranda mysteria, quæ liber hic conti-
net Numerorum: multo autem inferiorem ad illa, quæ Deuteronomij uolumen inclu-
dit. Et ideo festinandum nobis est peruenire ad Iesum, non illum filium Naue, sed ad Ie
sum Christum. Prius tamen pædagogo utentes Moyse, & apud eum rudimenta infan-
tiæ deponentes, sic tendamus ad perfectionem Christi. Moyses enim non multa bella
compressit. Iesus autem bella quidem uniuersa compescuit, pacem uerò omnibus de-
dit, ita ut scriptum sit, quia cessauit terra à bellis. Terra repromissionis, terra hereditatis,
Matt.5 terra quæ fluit lac & mel, ab Iesu distribuitur. Beati eñ mites, quia ipsi per Iesum hæ-
reditabunt terram. Sed & ipsius distributionis inuenies typos & imagines præcessisse.
Non enim otiosum est quod alijs ultra Iordanem terra diuiditur, alijs intra Iordanem, et
alijs primis, alijs uerò secundis, nonnullis etiam tertijs, & sic per ordinem hæreditas ter
ræ diuiditur: ubi unusquisq; requiescat sub ficu sua, & sub uite sua, & non sit ultra qui ex
terreat. Quæ cuncta magnificis præsignata mysterijs, ipse dominus Iesus in die aduen-
tus sui non iam per speculum & in ænigmate, sed facie ad faciem in ueritate complebit
unicuiq;, secundum quod ipse nouerit merita singulorum, qui cognitor cordis est, cui
gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

De

De ordine & collocatione castrorum. Homilia Secunda. Cap. II

PRIMA Numerorum lectio docuit, quod exercitus dei qui exiuit de terra Aegypti, & iter egit per desertum, uisitatus sit hoc est numeratus per Moysen & Aaron, ac per singulas quasq; tribus sequestratus certo sub numero re censitus sit: quod nos uelut cum tota simul libelli continentia exponentes, formam diximus esse perscriptam, quomodo populus dei egrediens de mundi huius Aegypto, et ad terram repromissionis, id est uel ad uirtutum locum, uel ad regni cœlorum gloriam hæreditatemq; festinans, ordinibus quibusdam, & meritorum gradibus deducatur. Et per hæc ostendimus futurorũ bonorum magnificentiam in legis imaginibus adumbratam. Nunc uerò lectionis huius initium, quæ hodie recitata est, edocet nos qualiter ab his qui deo mancipati sunt, nec implicant se negotijs secularibus, componatur ordo castrorum. Ait enim. Et locutus est dominus ad Moysen, et Aaron dicens: Homo secundum ordinẽ suũ, & secundũ signa sua, & secundũ domus familiarũ suarũ castra collocet, filij Israel ex aduerso in circuitu tabernaculi testimonij cõsidãt.] Moyses dicit: Homo secundũ ordinẽ suum, & secũdum signa sua, & secundũ domos familiarũ suarũ incedat in castris: & Paulus dicit: Omnia honeste & secundũ ordinem fiant. Et nõ tibi uidetur unus esse spiritus dei, qui & in Moyse loquitur, & in Paulo? Secundũ ordinẽ Moyses incedi mandat in castris: secũdum ordinẽ cuncta geri in ecclesia præcipit Paulus. Et Moyses quidẽ, qui legi ministrabat, in castris custodiri ordinẽ iubet: Paulus uerò tanq; Euangelij minister, nõ solũ in actibus, sed in ipso habitu, ordinatũ uult esse Christianũ: & ideo dicit: Mulieres similiter in habitu ornato. Vnde ego arbitror quod nõ solum in officijs & habitu seruari ordinẽ uolunt, sed dant intelligi quod sit aliquis etiã in anima ordo, de quo dicatur quod unusquisq; incedere debeat secundũ ordinem suum. Qui ordo præcipue quidẽ ex operũ fructu indicatur: nihilominus aũt & ex magnificentia sensuum. Nã sæpe accidit, ut is qui humilẽ sensum gerit & abiectũ, & qui terrena sapit, excelsum sacerdotij gradũ, uel cathedrã doctoris obsideat: & ille qui spiritalis est, & à terrena cõuersatione tam liber ut possit examinare omnia, & ipse à nemine iudicari, uel inferioris ministerij ordinẽ teneat, uel etiã in plebe à multitudine relinquat. Sed hoc est & legis & Euãgelij statuta cõtẽnere, & nihil secundũ ordinẽ gerere. Sed & unusquisq; nostrũ si de cibo & potu sollicitus sit, & omnẽ curam in rebus secularibus gerat, unam uerò aut duas horas ex integro die etiã deo deputet, & ad orationẽ ueniat in ecclesiam, uel in trãsitu uerbũ dei audiat, præcipuã uerò curam erga sollicitudinẽ seculi & uentris expendat: iste nõ cõplet mandatũ quod dicit, ut homo secundũ ordinem suum incedat, uel quod dicit, ut omnia secundum ordinẽ fiãt. Ordo est em̃ statutus à Christo, quærere prius regnum dei & iustitiã eius: & credere secundo loco quod hæc nobis apponãtur. Homo ergo secundum ordinem suum incedat. Putásne qui sacerdotio fungũtur, & in sacerdotali ordine gloriantur, secundũ ordinẽ suum incedunt, & agunt omnia quę illo ordine digna sunt? Similiter autem & diaconi putas secundum ordinẽ ministerij sui incedunt? Et unde est q̃d sæpe audimus blasphemare homines, & dicere, ecce qualis episcopus, aut qualis presbyter, uel qualis diaconus? Nónne hęc dicũtur, ubi uel sacerdos, uel minister dei usus fuerit in aliquo contra ordinẽ suũ uenire, & aliquid cõtra sacerdotalem, uel leuiticum ordinem gerere? Quid aũt & de uirginibus dicam, aut de cõtinẽtibus uel omnib. qui in professione religionis uidentur? Nónne si quid inuerecundũ, uel petulans, si quid proteruum gesserint, arguit eos continuo Moyses & dicit, homo secũdum ordinẽ suum incedat? Agnoscat igitur unusquisq; ordinem suũ, & quid dignũ sit eo ordine quem suscepit, intelligat, & ita libret actus suos, ita etiam sermonẽ, incessum quoq; ipsum & habitũ moderetur, ut cum ordinis sui professione cõueniat, ne audiat dici ad se à deo: Quia propter uos nomen meum blasphematur inter gentes. Quid aũt sit quod dicit & secundũ signa sua, uideamus. Ego puto signa esse ea, quibus uniuscuiusq; proprietas designatur: uerbi gratia, omnes quidẽ homines similes sumus, sed est ꝓpria quædã uniuscuiusq; distinctio, uel in ipso uultu, uel in statura, uel in positione, uel in habitu, per quæ (uerbi gratia) Paulus quia Paulus sit designet, & Petrus quia Petrus sit, & nõ sit Paulus. Interdũ aũt etiam nõ uidentibus uniuscuiusq; signi diuersitas datur, ut ex uoce & loquela agnoscat illum esse uel illum qui loquitur: & secundũ suæ proprietatis

1.Cor.14

Tit.2

Rom.2

signum

signũ unusquisq; etiã sine corporali uisione cognoscitur. Hoc modo arbitror esse etiam in animis signa diuersa. Et alterius quidẽ animi motus lenior est, mitis, placidus, trãquillus, æqualis: alterius turbidus, elatus, asperior, incitatior, petulãtior. Alius circũspectus cautus, prouidus, sollicitus, impiger. Alius desidiosus, remissus, negligẽs, incautus. Et in his alius plus, alius minus. Et audeo pronũciare, quia fortassis quãta in specie uultus ineest diuersitas hominibus, tanta & in animis inuenitur esse differentia. Sicut & sapiẽtissimum Salomonem memini quodã loco dicẽtem. Sicut diuersi sunt uultus uultibus, ita & diuersa sunt corda hominũ. Sed unusquisq; (ut ait Moyses) secundum signa sua incedat, id est ne is cuius humilia, & despecta sunt signa, elatior incedat, uel altior quàm animorũ suorũ signa deposcunt. Et ut adhuc amplius diuersitatis signorum ratio claresçat, addemus etiam hæc. Omnes qui literas norunt, certum est quod xxiiij si Græca, xxiij si Latina literarum elementa didicerint, & ex his omnia quęcunq; scribenda sunt scribũt. Aliud tamẽ signum (uerbi gratia) alpha quod Paulus scripserit, habet, & aliud quod Petrus: & sic per singulos homines, qui literas norunt, diuersa scribẽdi per singulas quasq; literas signa reperies. Vnde & chirographa singulorũ manib. scripta, propriis quibusdã signis & indicijs agnoscuntur: & cũ sint elementa eadẽ, est tamen in ipsa similitudine literarum multa dissimilitudo signorũ. Igitur si integre tibi propositæ rei patuit exẽplũ, ueni nunc ad motus mẽtis & animorum, quibus ad aliquid concitant gerendũ. Intuere singulorum uirorũ chirographa, & uide quomodo (uerbi gratia) animus Pauli proposuit castitatẽ, & animus nihilominus Petri: sed est propria quædam castitas Petri, & alia castitas Pauli, etiã si una eadẽq; uideatur. Denicq; alterius ipsorũ talis castitas est, quæ requirat macerari corpus suũ, & subijcere seruituti, & quæ adhuc dicat, castigo corpus meum, ne forte alijs prædicãs ipse reprobus inueniar: alterius aũt castitas talis est, quę istud forte nõ timeat. Similiter & iustitia habet aliquid ꝓprietatis in Paulo, habet & in Petro. Eodem modo & sapientia cæterę q; uirtutes. Quod si etiã in his nominibus quæ exẽpli causa posuimus, potest fieri ut cum unũ sint per spiritũ dei, sit tamẽ aliqua diuersitas in ipsarum proprietate uirtutũ, quãto magis reliqui omnes homines propria quędã signa in motibus animorum, & animæ uirtutib. gerunt? Quæ Moyses mystica ratione perspiciens, scribit in lege, ut unusquisq; secundũ signa sua incedat in castris. Potest aũt fieri, ut æmulatione operum bonorũ ab inferiorib. signis, ad meliora & magnificentiora ueniamus. Si enim recte à nobis intellectũ est, hæc omnia quæ in lege scripta sunt, formas esse futurorum honorũ, & illius seculi quod ex resurrectione mortuorũ speramus, certum est utiq; quod si in præsenti uita habuerimus studium meliorũ, & secundũ Apostoli exemplũ posteriora obliuiscẽtes ad ea quæ in ante sunt extendamur: in resurrectione mortuorum, ubi sicut stella ab stella differt in gloria, ita & uniuscuiusq; merita refulgebunt, poterimus utiq; ab inferiorib. ad meliora signa & fulgentiora transferri, & splendidiorib⁹ sideribus exęquari. Atq; intãtum potest natura humana in hac uita proficere, ut in resurrectione mortuorum non solum stellarum gloriæ, sed & Solis splẽdori ualeat exæquari: secundum quod scriptum est, quia iusti fulgebũt in regno dei sicut sol. Hinc ergo est, quod & in inferioribus dicit: secundum signa sua, per domos familiarũ suarũ. Quod dicit per domos familiarum suarũ, in Græco idem sermo positus est, quem & ibi Apostolus dicit ubi ait: Huius rei gratia curuo genua mea ad patrem domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominat. Quas ergo hic Paulus paternitates dicit, ibi familias posuit Latinus interpres, sed unus atq; idẽ sermo habetur in Græco. Istæ sunt ergo paternitates, uel familiæ, quas Paulus quidẽ iam ostẽdit in cœlis, Moyses autem sub figuris adhuc legalibus describit in terris: secũdũ quas incedere nos monet, ut possimus cœlestibus paternitatibus sociari. Sunt enim (ut Paulus superius pronunciauit) siue familiæ istæ dicendæ sunt, siue paternitates in cœlo, ex quibus forte est & illa, quam in alio loco nominat idem Paulus ecclesiam primitiuorum adscriptã in cœlis: cui nos eueniet sociari, si secundum ordinem incedamus, & omnia secundum ordinem geramus. Si nihil inordinatum, nihil inquietum, nihil inhonestũ inueniatur in nobis, tunc & sicut firmamentum resplendebimus, & sicut stellæ & sol ipse refulgebimus in regno dei. Per Christum dominum nostrum, cui est gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

1 Cor. 15

πατριὰ

De suo addidit interpres.

De co

De eo quod scriptum est. Ego assumpsi Leuitas de medio filiorũ Israel pro omni primogenito qui adaperit uuluam, & reliqua. Homilia III Cap. III

SCRIPTVM est de manna, quia secundũ tẽpus illud si quis id ita assumpsisset ut præceperat deus, nutriretur ex eo: si quis uerò contra præceptum dei, & contra statutum diuinitus modum uoluisset assumere, non frueretur eo ut uitali cibo, sed uermes ebullirent ex eo. Et ita fiebat, ut una atq; eadem species mannæ alijs quidem uermes, & putredines generaret, alijs uerò salubrem cibum conferret, & uitæ necessarium. Igitur & nostrum manna uerbum dei est, & apud nos ergo sermo dei alijs efficitur ad salutem, alijs cedit ad pœnam. Et propter hoc arbitror quod ipse dominus & saluator, qui est uiuum dei uerbum, dicebat: In iudicium ego ueni in hunc mundum, ut non uidentes uideant, & uidentes cæci fiant. Quanto melius esset nonnullis omnino nec audire uerbũ dei, quàm audire cum malitia, uel audire cum hypocrisi. Melius autem dicimus ad comparationem malorum. Vere autem melius, & uere rectius, ac perfectius est, ut qui audit uerbum dei, audiat corde bono, & simplici, audiat corde recto & parato, ut quasi in terra bona fructificet, & crescat. Hæc in præfatione diximus propter nonnullos eorum qui ad audiendum non simplici, nec fideli mente conueniunt. De quibusdam dico catechumenis, quibus fortasse nonnulli etiam eorum qui iam baptismum consecuti sunt, sociantur. Non em̃ omnes qui ex Israel, ij sunt Israelitæ: neq; omnes qui loti sunt aqua, continuo etiam sancto spiritu loti sunt: sicut econtrario nõ omnes qui in catechumenis numeranr̃ alieni sunt, & expertes spiritus sancti. Inuenio em̃ in scripturis diuinis nõnullos catechumenorũ dignos habitos spiritu sancto, & alios accepto baptismo indignos fuisse sancti spiritus gratia. Cornelius catechumenus erat, & antequã ad aquam ueniret, meruit accipere spiritum sanctum. Simon baptismũ acceperat, sed quoniã cum hypocrisi accessit ad gratiã, repudiatur à dono spiritus sancti. Nolo dubites & nunc esse in populo catechumenorũ aliquos Cornelios, ad quos dici possit, quia misericordiæ & orationes tuæ ascenderũt in cœlũ. Et rursum in populo fideliũ esse aliquos Simones, quibus confidenter dicendũ sit: O plene omni dolo & fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitiæ. Hæc ego ad correptionẽ mei ipsius loquor, nõ solũ audito rum. Vnus enim & ego sum ex ijs, qui audiunt uerbum dei. Sed audiamus iam quid sermo diuinus loquatur ad Moysen. Et locutus est, inquit, dominus ad Moysen dicens: Ecce ego assumpsi Leuitas de medio filiorũ Israel pro oñi primogenito q adaperit uuluam ex filijs Israel, redemptiones eorũ erunt, & erũt mihi Leuitæ. Meũ est em̃ omne primogenitũ. Ex die qua percussi omne primogenitũ in terra Ægyti, sanctificaui mihi omne primogenitũ Israel, ab homine usq; ad pecus meum erit, ego dominus.] Leuitæ assumuntur pro primogenitis, cũ utiq; nõ sint primogeniti. Leui em̃ tertius nascitur ex Lia. Primus nanq; est Ruben: Symeon secundus, tertius Leui: & assumunt̃ in primogenitos ij, qui natura non sunt primogeniti. Nũquid hæc in lege dei otiose scripta esse credendũ est? An illud edocet nos, quod apud deũ nõ illi primogeniti habeant̃, qui corporea natiuitate præcedũt, sed ij quos proposito mentis inspecto, Deus ipse in ordinẽ primitiuorũ iudicat assumendos? Sic em̃ apud deũ Iacob posterior natu primogenitus iudicatus est, et benedictiones primitiuatus procurata diuinitus parẽtis cęcitate suscepit, Ex ppõsito etenim cordis quod deo patuit, etiam priusquam in hoc mundo nascerent̃, aut aliquid agerent boni uel mali, pronunciat dominus de eis, quia Iacob dilexi, Esau aũt odio habui. Filij ergo Leui primogeniti quidẽ nõ sunt secundũ carnẽ, sed pro primogenitis assumũtur: ut sit amplius aliquid pro primogenito assumi, quàm primogenitũ nasci. Ecce, inquit, assumpsi Leuitas ex medio filiorũ Israel. Dic simpliciter, assumpsi Leuitas ex filijs Israel. Quid est quod addis & de medio filiorũ Israel? de q medio? Tertius est Leui (ut suprà diximus) inter filios Israel. De quo ergo medio assumant̃ Leuitæ cuperẽ scire? Inuenio in scripturis beatam illam Sunamitidẽ, quæ aluerat aliquãdo prophetã, respondentem cum fiducia regi Israel uolẽti sibi aliquid conferre beneficij, & dicentem: In medio populi mei ego habito. Amplius aũt, & magnificentius in Euangelio uideo scriptũ de domino & saluatore nostro, dicẽte Ioanne: Medius uestrum stat, quem uos nescitis. Puto ergo eum qui nunquã declinauerit ad dextrã, nec; ad sinistrã, dici posse medium stare, qui peccatũ nõ fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Et ideo ille quidẽ, quia sem-

Admisceat suã personam

Act. 8

Gen. 26

Esa. 6

Ioan. 1

per ſtat, medius ſtare dicitur. Si quis uerò imitator eius eſt, ſicut omnes ſancti, & illa beata mulier, cuius ſuperius fecimus mentionẽ, ſtare quidẽ non dicitur. Nõ eñ poteſt fieri ut non aliquando aut ad dextrã quis inclinatus ſit, aut ad ſiniſtram. Nemo eñ mũdus à ſorde, nec ſi unius diei fuerit uita eius, Habitare tamẽ dicitur in medio populi: Et leuitæ ergo aſſumũtur de medio filiorũ Iſrael. Leuitæ ſunt enim qui nõ cognouerũt dextram, & ſiniſtrã ſuã, ſed ſequentes Moyſen, id eſt legẽ dei, nõ pepercerunt patri nec matri. Et tu ergo ſi ueniẽte tentatione, ſi ueniente ira peccati nõ inclineris ad dextrã, neq; ad ſiniſtrã, nec præuaricaueris legẽ dei, ſed ſtes in medio fixus & ſtabilis, & nõ inclineris, neq; curues genua tua peccato, nec pecudis caput, id eſt ſtultitię ſequaris imaginẽ, aſſumeris de medio filiorũ Iſrael, & in primitiuorũ numero collocaberis. Hęc pro eo q̃d ſcriptum eſt, & aſſumam leuitas de medio filiorũ Iſrael. Verũ (ſi uideẽ) recurramus adhuc ad ipſum ordinem hiſtorię, qui refertur in Numeris, & ex ipſo myſteriũ primitiuorũ, ubi uel quomodo requiri debeat, cõtemplemur. Igitur recenſeamus attentius quõ diſtribuuntur duodecim tribus per ternas in quatuor partes, & per ſingulas quaſq; cœli plagas certa ſtatione cõſidunt: & inueniemus Iudam quidẽ ab oriente ſtatui cum Iſachar & Zabulon: Ruben uerò ab occidente, cũ Symeon & Gad: in meridie Effrem cũ Beniamin & Manaſſe: in Aquilone uerò Dan cũ Neptalim & Aſer. Et his omnibus quaſi per quatuor terræ cardines in circuitu collocatis, in medio eorũ utpote deo proximi circa ipſum tabernaculũ dei conſtituuntur leuitę. In caſtris quidẽ Iuda quæ ſunt ab oriente, Moyſes & Aaron: in caſtris uerò Ruben, Gerſon: in caſtris aũt Beniamin, Caath: ubi uerò Dan caſtra cõſtituit, Merari ſcribitur collocatus: & ita in medio filiorũ Iſrael ex omni parte, & per circuitum, quaſi inſerti cæteris, & innexi uidentur eſſe filij Leui. Hęc ſunt quę nobis litera legis exponit, ut ex his ſacramentorũ ſemina colligẽtes, tãquam gradibus quibuſdam ab humilibus ad excelſa, & à terrenis ad cœleſtia cõſcendamus. Aſcende ergo nũc ô auditor ſi potes, & à terrenis ſenſibus intuitu mẽtis & perſpicacia cordis eleuare. Obliuiſcere pauliſper terrena, ſupra nubes & ſupra ipſum cœlũ greſſu mẽtis incede. Ibi require tabernaculũ dei, ubi pręcurſor pro nobis introiuit Ieſus, et aſſiſtit nũc uultui dei interpellans pro nobis. Ibi inquã require quaternos iſtos ordines, ſtationesq; caſtrorũ. Ibi Iſraelitica agmina, et excubias cerne ſanctorũ, & ibi illa quæ hic nunc quęrimus primitiuorũ ſacramẽta rimare. Sed ego nõ audeo illuc ſolus aſcẽdere, nõ audeo me in hos tã ſecretos myſteriorũ ſeceſſus ſine auctoritate magni alicuius doctoris immergere. Nõ poſſum illuc aſcendere, niſi præcedat me Paulus, & ipſe mihi uiam noui huius & ardui itineris oſtendat. Ipſe ergo apoſtolorũ maximus, qui ſciret multas eſſe nõ ſolũ in terris, ſed & in cœlis eccleſias, ex quib. & ſeptem quaſdam Ioannes enumerat: ipſe tamen Paulus oſtendere uolens eſſe quandam præter eas etiã primitiuorũ eccleſiã, dicit ad Hebræos ſcribens: Nõ eñ acceſſiſtis ad ardentem & tractabilem ignem, ſed acceſſiſtis ad mõtem Sion, & ciuitatem dei uiuentis Hieruſalem cœleſtem, & multitudinẽ angelorum collaudantium, & eccleſiã primitiuorũ adſcriptam in cœlis. Igitur Moyſes per quatuor caſtra populũ dei diuiſum deſcribit in terris: & Apoſtolus quatuor ordines ſanctos deſcribit in cœlis, ad quorũ ſingulos unũquenq; noſtrũ dicit accedere. Non eñ omnes ad omnes accedũt, ſed & alij quidẽ accedũt ad montẽ Sion, horũ aũt paulo meliores accedunt ad ciuitatẽ dei uiuentis Hieruſalẽ cœleſtem. Qui aũt & ijs eminẽtiores ſunt, accedunt ad multitudinẽ angelorum collaudãtium. Qui autem ſuper iſtos omnes ſunt, accedunt ad eccleſiam primitiuorũ adſcriptã in cœlis. Si ergo ex ijs intellexiſti quis ſit ordo primitiuorũ, & quod ſit nominis iſtius ſacramẽtũ, præpara te, & enitere quantũ uales, ſi forte actibus, uita, moribus, fide, inſtitutisq; proficias, ut poſſis accedere ad eccleſiã primitiuorum, quę aſcripta eſt in cœlis. Quod ſi non tantũ uales, ſed es paulo inferior, accede ad multitudinẽ angelorũ collaudantium. Quod ſi nec ad iſtũ ordinẽ potes aſcendere, ad ciuitatẽ ſaltem dei uiuẽtis Hieruſalem cœleſtẽ properare cõtende. Si uerò nec ad hoc aptus es, ſaltem ad montẽ contende Sion, ut in monte ſalueris. Tantum ne in terra reſideas, ne in uallibus maneas, ne in demerſis & humilibus perſeueres. Mihi ita intelligendum uideẽ aſſumi primogenitos filios Leui, qui miniſtrãr deo, & altari eius tabernaculoq; deſeruiũt, excubijs perpetuis miniſteria diuina cõcelebrãt. Sed & quod ait pro omni primogenito, qui adaperit uuluã, nõ mihi facile uidetur differi poſſe & explanari.

Apoc. 1

Heb. 12

Neq

Neq; enim quicunq; adaperit uuluam, cõtinuo dignus sanctificatione primitiuatus habẽdus est, quia & in psalmis legimus, quod alienati sunt peccatores à uulua, errauerũt à uentre, locuti sunt falsa. Quod utiq; stare secundũ literã nullo modo potest. Quõ enim quis errare à uia dei potuit statim ut de uentre matris exiuit? Aut quõ potuit falsa loqui nuper æditus puer, uel qualẽcunq; proferre sermonẽ? Cũ ergo impossibile sit uel errare aliquẽ à uentre, uel loqui falsa, necessariũ erit & uentrẽ, & uuluam talem requiri, cui conuenire possit hoc dictũ quod alienati sunt peccatores ab utero, errauerũt à uẽtre, locuti sunt falsa. Et illa erit uulua, quã adaperit omnis primitiuus, qui sanctificatur deo. Adaperuit aliquando deus uuluã Liæ, quæ erat clausa, & peperit patriarchas. Similiter & Rachel, ut pareret etiã ipsa cuius uisus erat perspicax, & decorus aspectus. Sed & in multis alijs scripturę locis inuenies adaperiri uuluas. Quarũ si singula pro locis cõsideres, inuenies quomodo & errẽt peccatores à uulua, & illi adaperientes uuluam, sanctificent in ordinẽ primitiuorũ. Et erunt mihi, inquit, leuitæ meũ est enim omne primitiuũ: ex qua die percussi omne primogenitum in terra Ægypti, mihi sanctificaui omne primogenitum. Notum est quid de ijs historia contineat, quomodo percussa sint primogenita Ægyptiorum, cũ populus Israel educeretur ex Ægypto. Hoc est ergo quod in loco indicatur, quia non prius sanctificati sunt primogeniti Israel quàm percuterentur Ægyptiorum primogeniti: & quasi causam sanctificationis horum, interitum & necem ponit illorũ. Vnde & hic intelligendũ est, esse quosdam primogenitos etiã in Ægyptijs, id est in cõtrarijs potestatibus, quasi electos in malitia & primos inter dæmonas: qui nisi percussi fuerint & extincti, sanctificationẽ percipere Israelitarũ primogeniti omnino non possunt. Quis ergo est iste, qui primogenitos Ægyptiorũ, id est principatus, & potestates dæmonum percussit? Nõne dominus meus Iesus Christus, qui est primogenitus omnis creaturę, qui principatus, & potestates aduersas traduxit, triumphãs eos in cruce? Quos utiq; nisi ille pecussisset, et triũphasset, sanctificatio ad nos primitiualis uenire nullatenus potuisset. Vt aũt nobis primogenitorũ benedictiones donaret, efficit prius ipse primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatũ tenẽs, & nos credẽtes resurrectionis suę assumeret pro primitiuis, et in primitiuorũ ordine collocaret, si tamẽ bene dictionum gratiã usq; ad finem firmã retineamus, adiuti misericordia ipsius domini nostri Iesu Christi, cui est gloria in secula seculorum. Amen.

De eo quod scriptũ est, Viginti duo milia numero inuentos esse leuitas, primogenitos autem filiorũ Israel xx duo milia ducentos lxxiij. Homilia IIII Cap. III

NVMERORVM liber est, qui legitur nobis, in quo multæ sunt numerorum differentiæ, quæ conscribuntur de filijs Israel. Sed post filios Israel numerantur etiam leuitæ seorsum. Non enim fuerant recensiti cum filijs Israel, & habetur eorum segregatus quidam, ac præcipuus præ cæteris numerus, quo referuntur omnes simul uiginti duo milia reperti, ita ut neque amplius aliquid neq; minus hoc numero inuentum sit. Post hoc præcepit dominus numerari etiam primogenitos filiorum Israel eodem ordine, quo leuitæ fuerant numerati, id est ab uno mense & suprà, & inueniuntur primogeniti filiorum Israel uiginti duo milia, & ducẽti septuaginta tres. Putásne per hæc solam numeri historiam docere nos uoluit Moyses, & nullum in ijs diuersitatibus numerorum concluſit solito sibi more mysterium? Nihilne uidebitur esse rationis quod ducenti septuaginta tres tãtum abũdare dicuntur in primogenitis Israel, & in leuitis ad uiginti duo milia, neq; abundare quicquam, neq; deesse describitur? Viginti duo quidem numerus in scripturis diuinis si quis obseruet, quod principalibus quibusdam causis adscriptus sit, frequenter inueniet. Nam uiginti duo prima apud Hebræos elementa tradunt esse literarũ. Viginti & duo rursus à protoplasto Adam usq; ad Iacob ex cuius semine initium duodecim tribus sumũt, patres fuisse memorantur. Tradunt etiam omnium creaturarum dei species intra uiginti et duo numerum colligi. Sed & alia multa in scripturis si quis diligentius exequatur sub hoc numero consecrata reperiet. Propter hoc ergo & leuitę, id est qui deseruiunt domino, & primogeniti filiorum Israel admirabili hoc, & sacrato numero titulantur. Quod autem in filijs Israel adduntur ducenti septuaginta tres, neq; otiosum mihi uidetur, neq; absolutionis uiam facile cerno,

niſi dominus uelamẽ iſtud impoſitũ à Moyſe ijs literis adaperire nobis dignetur, & auferre. Igitur humani generis in carne generatio (ſicut aſſerunt qui in talibus periti ſunt) nouem quidem menſibus continetur in nulua, ſed nõ prius moueri fertur ad partum q̃ etiam decimi menſis triduum tranſeat: & ita inuenitur quod numerus iſte, id eſt ducẽti ſeptuaginta tres dies illos indicent, qui ex nouem menſibus, & triduo mẽſis decimi colliguntur, & fiunt ſimul ducenti ſeptuaginta tres dies iſti, quibus humano generi in hũc mundum præbetur ingreſſus. Et ita in uiginti quidem & duobus numeris, omnium ſimul creaturarum rationibus myſticis ſumma colligitur. In his uerò quæ ex abundãti in primogenitis inueniũtur Iſrael, etiã myſteriũ humanæ generationis exprimit. Poſt hęc cum in tres ordines diuiſi eſſent filij Leui, & ex tribus nominibus principũ ſinguli quique ordines cenſerentur, etiam in ipſis diuerſitates quędã non ſine myſterijs adſcribuntur. Nam filiorũ Caath primus ordo deſcribitur, & merito: Ex ipſo enim deſcẽdit Moyſes & Aaron, quibus ſacerdotij ſumma committitur. Ex ipſo enim naſcitur Amram. ex Amram autem Moyſes, & Aaron. Secũdus ergo eſt Gerſon, qui primus quidem in natiuitate, ſed ſecũdus habetur in ordine. Sic enim ſcriptura dicit: Filij autẽ Leui, Gerſon, Caath, & Merari. Sed ex filijs Caath duo rurſus ordines diriguntur, & ij quidem qui ex Aaron deſcendunt, ſacerdotio mancipantur, pars uerò reliqua ad miniſtrandũ ſacerdotibus ordinatur, & idcirco in quatuor partes Leuitarũ diuiduntur officia, ut ſacerdotio quidem fungantur Aaron & filij eius, ſancta autem ſanctorum ut portent in humeris ſuis ij qui reliqui ſunt ex populo Caath. Quæ autem ad tabernaculum pertinẽt teſtimonij uel ad atria eius, & pelles, uel etiam uelamẽta, & quæcunq; ſunt minus dura, & ad onus leuia, ut procurent filij Gerſon. Colũnas uerò tabernaculi, & baſes eius, & ſeras, ut portent filij Merari. Idcirco & in recenſendis eis deſignanter ſcriptura commemorat, ut recenſeatur uirtus Merari: uirtute enim opus eſt ad portandas huiuſmodi ſarcinas. Sed redeamus aliquando ad Apoſtolum Paulum, qui hæc omnia libero iam & reuelato oculo mentis aſpiciens, & ueteris teſtamenti uelamen abijciens, ait, quia prior populus in huiuſmodi conſtructionib. exemplari & umbræ cœleſtium deſeruierit. Et hęc audiens, conſidera ne forte iſti quatuor ordines caſtrorum exemplũ ſint & umbra illorũ quatuor ordinũ, quos ad Hebræos ſcribens Paulus enumerauit in cœlis. Et rurſus Iſraeliticis quatuor ordinibus caſtrorum, quaternos adijce Leuitarum, quæ nos non tam explanare & aperire, quam contigiſſe tantummodo, & purioribus ſenſibus (ſi qui tamen ſunt q̃ puros huc & liberos à ſecularibus cogitationibus ſenſus detulerint) indicaſſe, et leuiter perſtrinxiſſe ſufficiat. Accipiat, inquit, numerum filiorum Caath. Ecce iterum alius introducitur ordo numerorum. Numerati ſunt iam filij Leui ab uno menſe & ſupra, nunc numerantur filij Leui à uiceſimo quinto anno, ſed non ut in cæteris ſupra, ſed uſq; ad quinquageſimum annum, & fit iſte præcipuus numerus et electus. Additur enim ijs. Omnis, inquit, qui procedit ad miniſtrandũ ad opera tabernaculi teſtimonij. Iſti ſunt q̃ numerantur meliore quodam, & præcipuo numero. Sicut enim in filijs Iſrael dicebatur, Omnis qui procedit ad prælium in filijs Iſrael: ita & hic dicitur, omnis qui procedit ad miniſterium, ut faciat opera in tabernaculo teſtimonij. Poſt hæc dicitur quæ ſint opera filiorum Caath in medio filiorũ Leui ſecundũ plebes ſuas in tabernaculo teſtimonij. Introibit, inquit, Aaron & filij eius cum eleuata fuerint caſtra, & deponent uelum, quo tegun tur ſancta, & operiẽt ex ipſo uelo arcam teſtamẽti. Et poſt hæc ſeptẽ quædã ſpecies enumerantur, quæ præcipiunt operiri. Primo in loco, ut omniũ precioſior ipſa arca teſtamẽti operiatur uelo quo prius uelabat, ſed & pelle deſuper hyacinthina tegatur. Additur etiam aliud uelamẽ deſuper hyacinthinũ. Secũdo in loco menſa operitur. Tertio cãdelabrum. Quarto altare aureũ. Quinto uaſa miniſterij. Sexto operimentũ altaris cum quibuſdam uelamentis apponitur. Septimo in loco operitur & labrum, & nihil horũ omnium nudũ relinquitur, aut reuelatum. Deniq; additur etiã præceptũ huiuſmodi. Nolite, inquit, exterminare de tribu ſua plebem Caah. Quo ſcilicet exterminãdos eſſe ſe ſcirẽt, ſi forte ad hæc mouẽda manus ſuas mitterẽt, niſi unumquodq; eorum prius à ſacerdotibus fuiſſet obtectum. Nũc ergo redeamus ad iſtud tabernaculũ eccleſię dei uiuentis, & uideamus quomodo hęc ſingula obſeruari oporteat in eccleſia dei à ſacerdotib. Chriſti. Si quis uerò ſacerdos eſt cui uaſa ſacra, id eſt myſteriorũ ſapiẽtię ſecreta commiſſa ſunt,

diſcat

iscat ex ijs, & obseruet quō hæc oporteat intra uelamē cōscientię custodire, nec facile roferre ad publicū. Aut si res poscit proferre, & inferioribus, id est imperitioribus trade e, ne nuda proferat, ne aperta ostendat, & penitus patētia, alioquin homicidiū facit, & exterminat plebē. Exterminatur ēm omnis qui secreta & ineffabilia sacramēta contige rit, nondū meritis & scientia in sacerdotij ordinē gradūq; translatus. Solis ēm filijs Aaron, sacerdotibus scilicet, ipsam arcā testamenti, & mensam, & candelabrū, & si quid est eorū quę suprà cōprehendimus, nuda ac reuelata uidere concessum est. Alij aūt operta hęc uideāt, imò potius uelata hæc in humeris suis portēt. Et filij quidē Caath, quoniam ipsi licet non sint sacerdotes, sunt proximi sacerdotibus, in humeris suis possunt ista portare: alij uerò sarcinas suas, & ministeria nec in humeris, sed in plaustris ponunt. Vt ēm præuenientes lectionē dicamus aliqua etiā de ijs quę locus admonuit, cum offerrent à singulis quibusq; tribubus plaustra, quatuor ex ijs acceperunt filij Merari, duo aūt Gerson filij. Illi uerò qui horum meliores sunt, plaustra non accipiunt. Intuere ergo nunc cui iusmodi diuisio efficitur in officijs ministerij diuini, & quomodo illa quidem quæ sancta sunt, non imponuntur portanda animalib. mutis, sed rationabiles esse debent homines, & in humeris suis portare uasa, quibus ministrantur sanctorum. Ea uerò quæ grauiora sunt & duriora, non tam rationabilibus, quàm mutis portanda animalibus imponuntur. Sed & in ipsis est aliqua differentia. Nam illi qui grauiora & duriora obseruant ministeria, plura habent animalia. Quatuor ēm plaustra dantur filijs Merari. Filijs aūtē Gerson quia erant prope filios Caath, duo tantum plaustra sufficiunt, ex quibus ostenditur quod operibus quidē durioribus, & (ut ita dicam) crassioribus, plures sunt qui uelut animalia inseruiunt: ad ea uerò quæ rationabilibus procurant, pauci ex ijs qui in his instructi aut eruditi uidentur, accedunt. Nam ad illa quæ mystica sunt, & in secretis recondita, & solis sacerdotibus patent, non solū nullus animalis homo accedit, sed ne ipsi quidē qui habere aliquid exercitij & eruditionis uidentur, nōdum tamen meritis & uita ad sacerdotalem gratiam conscenderunt: non solum per speculum ea & in ęnigmate uident, sed & operta & uelata suscipiunt, & in humeris portant, quo scilicet magis ea actu operum, quàm scientiæ reuelatione cognōscant. Quia igitur huiusmodi dispēsatio est mysteriorum dei & ministerij quod habetur in sanctis, tales nos exhibere debemus, ut digni efficiamur ordine sacerdotij, ne uelut irrationabilibus nobis onera grauia imponantur, sed tanquam rationabiles & sancti sacerdotalibus officijs deputemur. Gens enim sancta regale sacerdotium sumus & populus in acquisitionem, tantum ut acceptā gratiā uitæ meritis exequētes, digni habeamur sancto ministerio: ut cum discesserimus de hac uita, mereamur assumi (ut suprà diximus) inter sacerdotes dei, & ministrantes arcæ testamenti, in arcanis scilicet & reconditis mysterijs, reuelata facie gloriam domini speculemur, & ingrediamur terram sanctam. Cuius hæreditatem nobis præstabit dominus noster Iesus Christus, cui est gloria & imperium in secula seculorum. Amen. 1 Pet. 2

De eo quod scriptum est. Nolite exterminare de tribu sua plebem Caath.
Homilia Quinta Cap. IIII

RESPONSA dans dominus ad Moysen & Aaron dicit: Nolite exterminare de tribu sua plebē Caath de medio filiorum Leui, sed hoc facite eis & uiuēt & non morientur cum accedent ad sancta sanctorum, & reliqua. Primo intelligamus ea, quæ secundum literam referunt, & ita præstante domino ab intellectu literę ascendemus ad intelligentiā spiritalem. Intellige ergo prius ipsam collocationē tabernaculi testimonij, intellige & sancta sanctorū, quæ interiecto à sanctis uelamine dirimuntur, quæ inspici nō licet ab ullo hominū, nisi à sacerdotib. solis. Post hæc intellige, quomodo ubi uentum fuerit ut castra moueant filij Israel, soluitur tabernaculum, & Aaron ac filij eius sacerdotes intra sancta sanctorum operiūt singula quęq; operimentis, ac uelaminibus suis, & obtecta ea relinquentes in eodē quo fuerant loco, introducunt filios Caath, qui ad istud officium deputati sunt, & faciunt eos eleuare humeris suis omnia illa quæ manus sacerdotalis obtexerat. Et propter hoc dicit à domino: Ne exterminetis de tribu sua plebem Caath, quasi in eo exterminandi essent, si sancta sanctorum nuda & patentia contigissent, quę non solum non contingere, sed ne

intueri quidem fas erat non uelata. Si intellexisti quid historiæ ordo contineat, ascende nunc ad splendorē mysterij: & legis spiritalis lumen, si purus tibi est mentis oculus, con tuere. Si quis dignus ex ijs qui deo ministrant, diuina capere & uidere mysteria, ad quæ contuenda cæteri minus capaces sunt, hic Aaron, uel filius Aaron esse intelligatur, q in gredi potest ad ea quæ adire alijs fas nō est. Si quis ergo talis est, huic soli reuelata patet arca testamēti, hic uidet urnam intra se habentē manna, hic considerat & intelligit pro pitiatorium. Hic intuetur & Cherubim utrunq;, & mensam sanctam, & candelabrum lu minis, & altare incensi. Iste hæc considerat, & intelligit spiritaliter, id est qui uerbo Dei & sapiētiæ mysterijs operam dat, & deo soli in sanctis uacat. Sciat sane cui hæc reuelan tur, & spiritaliter inspicienda creduntur, non sibi tutum esse aperire ea, & pandere qui bus nō licet pandi, sed operire debet singula, & operta cęteris minus capacibus tradere portanda in humeris, & ceruicibus imponēda. Cum enim ex uerbis mysticis eruditi, & perfecti quiq; doctores opera populis iniungūt, & plebs agit quidē & implet quę man dantur, non tamen eorum quæ gerūtur intelligit rationem, quid aliud geritur, nisi oper ta & uelata sancta sanctorum super humeros portantur? Et ut adhuc manifestius quędi cuntur aduertas, exemplis te ex diuinis uoluminibus adhibitis informabimus. Moyses intelligebat sine dubio quę esset uera circuncisio, intelligebat q̄d esset uerū pascha, scie bat quæ essent ueræ neomeniæ, & quæ uera sabbata: & cū hæc omnia intellexisset in spi ritu, uerbis tamē ea per rerum corporalium species adūbrationesq; uelabat: & cū sciret uerum pascha immolandū esse Christum, ouem corporalē immolare mādat in pascha. Cumq; sciret diem festum agi debere in azymis synceritatis & ueritatis, tamē de farinæ azymis præcipiebat agi diem festum. Hæc ergo & huiusmodi erāt sancta sanctorū, quæ cum Moyses portanda cæteris traderet, id est, rebus & operib. implēda, cooperta tamē ea & uelata communi sermonum tradebat eloquio. Humeri aūt quod operum indiciū teneant, in multis scripturæ sæpe locis ostendimus. Sed & in ecclesiasticis obseruationi bus sunt nonnulla huiusmodi, quæ omnibus quidē facere necesse est, nec tamē ratio eo rum omnibus patet. Nā quod (uerbi gratia) genua flectimus orantes, & quod ex omni bus cœli plagis ad solam oriētis partē conuersi orationem fundimus, nō facile cuiq; pu to ratione cōpertum. Sed & eucharistiæ siue percipiendæ, siue eo ritu quo geritur expli candæ, uel eorum quę geruntur in baptismo uerborū, gestorumq;, & ordinū, atq; inter rogationum ac responsionum, quis facile explicet rationē? Et tamen omnia hęc operta & uelata portamus super humeros nostros, cum ita implemus ea & exequimur, ut à ma gno pontifice, atq; eius filijs tradita & cōmendata suscepimus. Cuncta hæc ergo & ho rum similia cum gerimus, nec tamen eorum assequimur rationem, leuamus humeris no stris, & portamus adoperta & obtecta diuina mysteria: nisi quis sit inter nos Aaron, aut filius Aaron, quib. ista cōceditur nuda & reuelata perspicere. Ita tamen concedit, ut sci ant sibi uelanda hæc & operienda, ubi cæteris dari ea & in opus proferri ratio popoſce rit. Post hæc dicitur de Leuitis, qui operentur à uicesimo quinto anno, & supra usq; ad quinquagesimū annum. Omnis, inquit, qui procedit ad opus operum, & ad opera quæ portātur tabernaculi testimonij. Obserua in his distinctionē sermonū scripturę diuinæ. Vbi de operibus filiorū Israel loquitur, nō dicit opera operum, sed sola opera. Vbi uerò de officijs leuitarum, non dicit sola opera, sed opera operum. Sicut em̄ sunt quædā san cta, sunt aūt & alia sancta sanctorum: ita sunt quædam opera, & alia opera operū. Vnde uidetur mihi quia Moyses ubi sensit esse quædā opera uisibilia quidem, sed quibus in esset interior alia mystica & occulta intelligentia, hæc nō solum opera, sed opera operū dixerit: quæ uerò cōmunia, & præsentis solum temporis opera intellexit, hæc solū ope ra nominauerit. Sunt ergo quædam opera operū, quæ ego puto esse om̄ia hæc, de quib. uel in præsenti lectione, uel in Exodo & cæteris locis sub occultis pręcipitur mysterijs, & pro parte in præsenti, pro parte uerò explēdis in futurū. Quæ tamē (ut diximus) ope ra operum, non cuilibet, sed leuitis solis tradenda mandantur. Et inter Leuitas ipsos nō prius ad hęc opera quisquā uocatur, nisi à uicesimo demū & quinto anno uitæ suæ usq; ad quinquagesimum. Sed non caret sacramēto ne ipse quidē uigintiquinq; & quinqua ginta numerus annorū. Nam in uigintiquinq; numero, quinq; sensuū perfectio declara tur, ita ut quinquies quina numerentur. Quod utiq; indicat eū uocari ad opera operum

in myste

mysterio peragẽda, qui ex omni parte multiplicatis & purificatis sensibus inuenitur esse perfectus. Quinquagesimus aũt numerus quod remissionis & indulgentiæ teneat sacramentũ, in multis scripturarũ locis sæpe & abundanter ostendimus. Nã & quinquagesimus annus est qui & iubileus dicitur apud Hebræos, in quo & possessionum & seruitutis & debiti fit remissio, & quinquagesimus dies post pascha festus tradatur in lege. Leuit.25
Sed & dominus in euangelio cum parabolã remissionis doceret & indulgentię, debitores quos introducit, unũ in quinquaginta, & alium in quingẽtis fuisse denarijs dicit obnoxios. Quinquaginta aũt & quingenti cognatus est numerus. Decadæ enim quinquaginta faciunt quingentos. Sed & ex alia parte numerus iste sacratus fit. Septem enim septimanis si addat unius numeri perfectio, quinquaginta faciũt dies. Similiter & septuaginta septimanis si addat unius decadę cõsummatio, faciũt quingẽtos. Qđ & si abũdantius adhuc sacramẽta quinquaginta & quingentorũ numeri placet colligere, habemus et in hoc ipso qui in manib. est Numerorũ libro, ubi de hostiũ spolijs quidã quidem offerunt in dona dei quinquagesimam portionem, qui non processerunt ad bellũ, quidam uerò quingentesimã. & utiq; nõ inaniter etiam hic quinquagesimus, & quingẽtesimus numerus habetur. Sed & in Genesi ubi deus tractabat de indulgẽtia Sodomorũ si forte possent ad ueniam peruenire, huiuscemodi mysteriorum conscius patriarcha Abrahã à quinquagesimo numero incipit pro indulgentia Sodomorũ dño supplicare, & dicit: Si inuenti fuerint quinquaginta in ciuitate, nõ saluabis ppter quinquaginta ciuitatẽ? Sed ad propositũ reuertamur. Oportet ergo operari Leuitas in sanctis usq; ad quinquaginta annos, inferiores quidẽ opera, meliores uerò opera operũ: horũ aũt superiores, spiritalibus officijs deseruire, & introire in sancta sanctorũ, ibiq; operire quę operiẽda sunt, & tradere filijs Caath portanda humeris, & manibus euehẽda. Sed & reliquis unicuiq; secundum ea quæ iam superius sępe dicta sunt, ordinãtur. Verum ne nimia hęc operimentorum uelamentorumq; cautela desperationem quandam & mœstitiã generet auditoribus, pauca aliqua quæ & nobis pandere tutũ sit, & uobis fas sit aspicere, quoniam quidem (ut prius diximus) genus regale & sacerdotiũ, gens sancta & populus in acquisitione dicti sumus, aperire tẽtabimus. Intelligamus ergo tabernaculum testimonij omnes sanctos, qui sub testamento dei censentur: & in hoc tabernaculo esse quosdã celsiores meritis, & gratia superiores: & ex ijs aliquos quidẽ candelabrũ dici, ipsos forte apostolos, qui illuminant accedẽtes ad deum. Sed & si qui alij sunt, qui in hoc tabernaculo dei omnibus ingredientibus scientię & doctrinę lumẽ ostendũt, omnes isti candelabrũ mysticum nominentur. Alij sint mẽsa sacra, scilicet quicunq; habent panes dei, & reficiunt ac pascũt animas esurientes iustitiã. Alij sint altare incensi, quicunq; orationibus & ieiunijs die ac nocte uacant in templo dei, orantes non solum pro semetipsis, sed & pro uniuerso populo. Li uerò quibus arcana mysteria credidit deus, & occultorũ prouidentiæ suæ iudiciorum secreta cõmisit, arca testamenti dei appellentur. Porrò qui cũ omni fiducia per hostias precũ, supplicationumq; uictimas deũ hominibus repropitiãt, et pro delictis populi interueniũt, propiciatoriũ nominẽtur. At qui meruerint multitudinem scientiæ, & abundãtes diuitias in agnitione dei, Cherubim intelligi possunt. Cherubim nanq; in nostra lingua multitudo scientiæ interpretat. Sed hos oẽs, qui per hæc singula quę suprà enumerata sunt designant, portari necesse est, et portari in humeris. Vnde fortassis (ut ego opinor) angeli qui ordinati sunt propter eos, qui hæreditatem capiũt salutis, ipsi sint, qui singulos eorũ quos suprà diximus, portant. Cũ enim solutũ fuerit tabernaculum hoc, & cœpimus ingredi ad illa sancta, & pergere ad locum repromissionis, ij qui uere sancti sunt, & in sanctis sanctorũ habentur, angelis sine dubio subuectantibus incedunt, & usquequo requiescat tabernaculum dei portãtur in humeris, & extollunt in manibus. Quod prospiciens in spiritu propheta dicebat: Quoniã angelis suis mandauit de te, ut in manibus tollant te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Quod quidem dictũ putauit diabolus de Saluatore accipiendũ, sed cæcatus malitia, nõ intellexit eloquia dñi mystica. Nec enim Saluator meus angelis indigebat, ut non offenderet ad lapidem pedem suum. Nec enim calumniatur diabolus scripturam diuinã, qui hæc de Saluatore dicta protulerit: nõ de illo, sed de omnib. sanctis hoc dicitur, quia angelis suis mandauit deus pro populo suo, ut non offendat ad lapidẽ pedẽ suũ. Sed & omnia quæ Pſal.91

in hoc psalmo scripta sunt, iustis quibusq; magis q̃ Saluatori cõueniunt. Liberat em̃ dominus à ruina, & dæmonio meridiano nõ Saluatorẽ, quod absit à nobis ita intelligere, sed omnem iustum. Iusti enim sunt, qui indigẽt adiutorio angelorũ dei, uti ne à dæmonibus subruantur, & ne corda eorũ sagitta uolãte in tenebris terebrentur. Per ipsos angelos sub eodem mysterio Paulus portãdos esse quosdam cõfirmat in nubibus cum dicit:
1. Thess. 4 Sed & nos qui uiuimus, qui reliqui sumus, simul cum illis rapiemur in nubibus obuiam Christo in aera. Rapiunt̃ ergo ab angelis ij qui penitus purgati, & leues effecti sunt à delictis. Portantur uerò ij qui aliquibus adhuc reliquijs prægrauãtur. Portãtur uerò & columnæ tabernaculi à quibusdam, & atria, & cætera quæ à scriptura referuntur. Portant̃ autem non ab Israelitis, sed à leuitis, secundum hunc sensum quẽ in transcursu uidemur breuiter contigisse, relinquẽtes sensibus auditorum, ut si quis de ijs maiore desiderio flagrauerit, accendat sibi lumen scientiæ, & maiora horũ oculo perspicaciore cõijciat. Nobis autem cõcedat dominus, ut à talibus operarijs portati, & subleuati, liberemur & defendamur à sagitta uolãte in tenebris, & à ruina, & dęmonio meridiano, ne forte offendamus ad lapidem pedem nostrum, usquequo perueniamus ad locum repromissionis sanctorum. Per Christum dominũ nostrum, cui est honor in secula seculorum. Amen.

Deo eo q̃d scriptũ est, Exijt Moyses ad populũ, & de septuaginta presbyteris, & de Æthiopissa, quam Moyses accepit uxorẽ. Cap. XI Homilia VI

PLVRA nobis simul recitata sunt, & de omnibus ijs dicere, nec temporis breuitas, nec mysteriorum magnitudo permittit. Licebit tamen ex ingentibus campis paucos flosculos legere, et non quantũ ager exuberat, sed quantum odoratui sufficiat carpere. Sicut & cum quis accedit ad fontẽ, non ei tantũ haurire necesse est, quantum uena diues effuderit, sed quantum arentes siti mitiget fauces, ne forte plus iusto sumpta, fiat potanti salubris unda pernicies. Et exijt, inquit, Moyses ad populum, & locutus est ad eum uerba domini. Donec uerba domini audit Moyses & ab ipso docetur, intus est, & in interioribus cõsistit, atq; in intimis secretis habetur. Vbi uerò turbis loquit̃ & populis, ministrat ei qui intus nõ potest stare, exire dicit̃ foras. Quid ergo formę talis cõtinet sermo? Quod omnis doctor, et magister ecclesię si de pfundioribus mysterijs aliquid moueat, si arcanũ quid & recõditũ de dei sapiẽtia proferat inter perfectos, donec in profundis sensibus uersatur, intus esse, & in interioríb. cõsistere dicendus est. Cum uerò loquitur ad turbas, & ea profert quæ sufficiãt ijs qui foris sunt, & quæ potest uulgus audire, foras dicitur exisse, & loqui ad populum uerba dñi. Hoc uideo & Paulũ fecisse, & intus quidẽ fuisse cũ diceret:
1 Cor. 2 Sapientiã aũt loquimur inter perfectos, sapientiam aũt non huius mũdi, neq; principũ huius mundi, qui destruent̃. Sed loquimur dei sapientiã in mysterio absc̃oditã, quã nemo principũ huius mũdi cognouit. Vides quõ intus est, & interna atq; arcana diuinæ sapiẽtiæ penetrat Paulus cũ hæc loquitur. Cum aũt procedit ad populũ, audi quid loquitur. Omnis sermo malus de ore uestro nõ procedat, & qui furabat̃, iam non furetur: & unusquisq; uir uxorẽ suã habeat: & unusquisq; proximũ suum sicut seipsum diligat: & unaquæq; mulier uirũ suum habeat. Hæc & si qua huiusmodi sunt, Paulus secundũ Moysis formã foras exiens ad populum loquitur. Sed uideamus & aliud caput, in quo refertur quod septuaginta uiros elegerit Moyses ex senioribus populi, & habuerit eos ante tabernaculũ testimonij, & de spiritu Moysi accipiens deus dederit septuaginta senioribus, & cũ requieuisset, inquit sup eos
Num. 11 spiritus prophetauerũt omnes. Quod dixit, quia assumẽs de spiritu Moysi, dedit septuaginta senioribus spiritum, nõ ita intelligas quasi materialem aliquã, corporeamq; substantiam auferens deus à Mose in septuaginta secuerit portiones, et ita unicuiq; seniorũ exiguam particulã dederit. Impiũ est ita intelligere naturã spiritus sancti. Sed hoc modo figurã mystici huius sermonis aduerte, quasi Moses, & spiritus qui erat in Mose, clarissimi cuiusdã luminis fuerit lucerna, ex qua alias septuaginta lucernas accẽderit deus, ad quas ita principalis illius luminis splẽdor peruenerit, ut origo ipsa luminis nihil damni ex cõmercio deriuationis acceperit. Et hoc modo pie intelligitur quod scriptum est, quia abstulit dominus de spiritu Moysi, & dedit septuaginta seniorib. Sed uideamus qd est quod ait in consequentibus. Et requieuit, inquit, super eos spiritus, & prophetarunt

omnes

nnes.Requieſcere ſpiritū non in quibuſcūq; hominibus legimus:ſed in ſanctis & bea
s.Requieſcit enim ſpiritus dei in ijs qui mūdo ſunt corde,& in ijs qui purificāt animas
as à peccato: ſicut ecōtrario nō inhabitat in corpore ſubdito peccatis,etiā ſi habitauit
iquando in eo.Nō enim poteſt ſpiritus ſanctus conſortiū pati & ſocietatē ſpiritus ma
i.Certum eſt enim peccati tēpore adeſſe in corde uniuſcuiuſq; ſpiritū malum, & agere
partes ſuas.Cui utiq; cum locus datur,& recipitur à nobis per cogitationes malas,& cō
cupiſcētias peſſimas,contriſtatus, & (ut ita dicā) coanguſtatus fugat de nobis ſpiritus
ſanctus.Propter quod & Apoſtolus ſciens hęc ita accidere,monebat dicens:Nolite cō Eph.4
triſtare ſpiritū ſanctū,in quo ſignati eſtis in die redemptionis.Igitur peccantes cōtriſta-
mus ſpiritū ſanctum:iuſte uerò agētes,& ſancte,requiem ei paramus in nobis. Vnde &
quod nūc ait de ſeptuaginta presbyteris, quia requieuit in eis ſpiritus, laudē uitę eorū,
& uirtutes expoſuit.Deniq; qa pro puritate cordis eorū,& ſyncerítate mentis,atq; intel
ligentiæ capacitate requieuit ſpiritus ſanctus,cōtinuo & operatur in eis, nec otiū patit
ubi operādi materia digna ſuppeditat.Ait enim ſcriptura: Et requieuit in eis ſpiritus,& Num.11
prophetauerūt.In omnib. ergo qui prophetauerūt requieuit ſpiritus ſanctus, nec tamē
in aliquo ipſorū ita requieuit,ſicut in Saluatore.Propter q̄d & ſcriptū eſt de eo,quia exi Eſa.11
bit uirga de radice Ieſſe,& flos de radice eius aſcēdet, & requieſcet ſuper eū ſpiritus dei,
ſpiritus ſapiētiæ & intellectus,ſpiritus cōſilij & uirtutis,ſpiritus ſciētię & pietatis,& re-
plebit eū ſpiritus timoris domini.Sed fortaſſe dicit aliquis: Nihil amplius oſtēdiſti ſcri-
ptum de Chriſto,q̄ de reliquis hominibus.Sicut em̄ de cæteris dictū eſt, quia requieuit
ſuper eos,ita & de Saluatore dictum eſt,requieſcit ſuper eum ſpiritus dei.Sed uide quia
ſupra nullum aliū ſpiritus dei requieuiſſe ſeptemplici hac uirtute deſcribit, per q̄d ſine
dubio ipſa illa diuini ſpiritus ſubſtantia, quę quia uno nomine nō poterat diuerſis uoca
bulis explanat,requieſcere ſuper uirgam quæ de ſtirpe Ieſſe procederet,prophetat.Ha
beo & aliud teſtimoniū quo docere poſſum in domino & Saluatore meo ſpiritū ſanctū
eximio quodam genere, & longe aliter requieuiſſe, quàm refertur in cæteris.Dicit em̄
Ioānes Baptiſta de eo:Qui miſit me baptizare in aqua,ille mihi dixit:Super quem uide Ioan.1
ris ſpiritum deſcendentem, et manentem in eo, ipſe eſt. Si dixiſſet ſpiritū deſcēdentem,
& non addidiſſet manentem in eo,nihil præcipuum præ cæteris habere uideretur. Nūc
autē addidit,& manentē in eo, ut eſſet hoc ſignū in Saluatore, quod in nullo alio poſſet
oſtendi.De nullo enim ſcriptū eſt,quia manſerit in eo ſpiritus ſanctus.Et ne quis me pu
tet in hoc derogare prophetis, ſciūt ipſi quia nō eis derogo præferens eis dominū meū
Ieſum Chriſtum. Recolunt enim ſinguli dicta ſua, & inueniūt quod de nullo alio dictū
eſt,quia peccatum non fecit,nec inuentus eſt dolus in ore eius.Quia enim ſolus eſt ſine
peccato,qui peccatum nō fecit,idcirco in ipſo ſolo mānſit & permanſit ſpiritus. Si enim
ipſe eſt de quo ſingulare aliquid & eximiū dicitur hoc quod ſuprà diximus quia pecca-
tum non fecit,cōſtat reliquos omnes fuiſſe ſub peccato.Si omnes, neceſſario & prophe
tas.Et quomodo cōueniet ut tempore peccati manſiſſe in eis dicamus ſpiritum ſanctū?
Aut ſi tibi incredibile uidetur prophetas poſtq; acceperant ſpiritū potuiſſe peccare, ad
hunc ipſum Moyſen quē habemus in manib.reuertamur,qui utiq; maximus eſt,& exi-
mius prophetarum.Ipſe de ſe ſcribit,& teſtimoniū dat de ſemetipſo, quia peccauerit in
eo quo dixit: Audite me increduli. Nunquid de petra iſta producere uobis poterimus Num.20
aquam? In ijs enim dictis nō ſanctificauit dominum in aqua cōtradictionis: id eſt nō eſt
fiſus in uirtute dei,& nō dixit, quia potens eſt deus de petra hac educere uobis aquam:
ſed quaſi ex diffidētiæ cuiuſdam fragilitate reſpondit dicēs: Nunquid poterimus uobis
de petra hac educere aquam? Quia ergo peccatum ei in ijs uerbis reputatur à deo,certū
eſt quod hæc cum loqueretur, non de ſpiritu ſancto locutus ſit, ſed de ſpiritu peccati.
Quod ſi ſcripturę teſtimonio tantus propheta Moyſes oſtendit aliquādo habuiſſe in ſe
ſpiritum dei,aliquando uerò non habuiſſe,peccati ſcilicet tempore, certū eſt quia & de
reliquis prophetis ſimilis forma tenenda ſit.Quid aūt & de Dauid dicam? qui pro ſpiri-
tu ſancto,tanquam qui à ſe poſſit auferri,orat ne auferatur,& dicit:Ne proijcias me à fa Pſal.50
cie tua, & ſpiritum ſanctū tuum ne auferas à me. In ſequentibus uero tanquā pro culpa
ablatum à ſe munus repoſcit,& dicit.Redde mihi lætitiam ſalutaris tui,& ſpiritu princi
pali confirma me. Quid uerò etiam de Salomone cōmemorem? quē utiq; nemo dicet,

aut ſine

aut ſine ſpiritu ſancto iudicaſſe iudicia, uel templũ domino cõſtruxiſſe: aut rurſus in
cto ſpiritu dęmonibus templa feciſſe, aut impijs mulieribus flexiſſe latera ſua. Etiam
propheta, qui in tertio regnorũ libro in Bethel mittebat à domino, in ſpiritu utiq;
uerba dei locutus eſt: non tamen in ſpiritu dei præuaricatus eſſe præceptum domini
3 Reg. 13 dendus eſt, quo iuſſus fuerat nõ manducare panem in Bethel, propter quod & à leo
perimitur. Sed longum eſt ire per ſingulos. Ego autem licet non uſquequaq; pronun-
ciem, puto tamen quod ſint nonnulla etiam communium hominum geſta, quæ quãuis
peccato careant, non tamen digna uideantur quibus intereſſe putemus ſpiritũ ſanctũ.
Vt uerbi gratia dixerim, cõnubia quidem legitima carent quidem peccato, nec tamen
tẽpore illo quo coniugales actus geruntur prẽſentia ſancti ſpiritus dabitur, etiam ſi pro
pheta eſſe uideatur, qui officio generationis obſequitur. Sed & alia plura ſunt, in quib.
ſufficit ſola uis humana, & neq; res indiget, neq; decet adeſſe prẽſentiam ſpiritus ſancti.
Sed in hæc per exceſſum quendã incurrimus, dum oſtendere uolumus ſuper ſolum do
minum, & Saluatorem meũ Ieſum manſiſſe ſemper ſpiritum dei, in cæteris aũt omnibus
ſanctis, ſicut & in lxx. ſenioribus, à quibus uerbi huius proceſſit exordium, requieuiſſe
tantum ſpiritum dei, & operatum eſſe in tẽpore eo, quo expediebat ijs per quos opera-
batur, & utile erat ijs, quibus miniſtrabatur. Sed & in cõſequentibus cõtinet lectio quæ
recitata eſt, quod Moyſes Æthiopiſſam duxerit uxorem, & Maria atq; Aaron detraxe
rint de Moyſe cur Æthiopiſſam duxerit, & aiunt: Nunquid ſoli Moyſi locutus eſt do-
minus? Nónne & nobis locutus eſt? Et audiuit, inquit, dominus. Et poſt hæc iubet eos
exire ad tabernaculum teſtimonij, atq; ibi iudicio quodam habito leproſa efficitur Ma
ria uſq; ad certũ tempus, & ſic reuocatur ad caſtra. Quod ut cõpendioſius explicemus,
Mariam dicimus formã habuiſſe plebis prioris. Moyſen id eſt legem domini trãſiſſe ad
connubium Æthiopiſſæ huius, quæ ex gentibus cõgregata eſt. Hanc ergo Moyſes, id
eſt lex ſpiritalis accepit uxorem: & pro hoc facto Maria, quæ nũc ſynagoga eſt, indigna
tur, & detrahit, una cũ Aaron, cum ſacerdotibus ſcilicet & phariſæis. Derogat ergo uſq;
in hodiernum Moyſi nobiſcum poſito plebs illa, et turpe ei uidetur quia circumciſionẽ
carnis non docet apud nos, nec obſeruationẽ ſabbati, nec neomeniæ, nec ſacrificia ſan-
guinis: ſed circumciſionem cordis, & peccandi otiũ, dieſq; feſtos in azymis ſynceritatis
& ueritatis, & ſacrificia laudis, & nõ iam pecudum, ſed uitiorum cædi uictimas monet.
Iudicat ergo de ijs deus, & nuptias Æthiopiſſæ confirmat: & Moyſen quidem libenter
cum ea habitare ſinit, ac requieſcere: Mariam uerò eijcit extra caſtra, & porrò facit à ta-
bernaculo teſtimonij, cum qua eijcitur etiam Aaron. Inſuper autem & leproſa efficitur
Maria. Aſpice nunc ad illam plebem, & uide quanta in illa eſt lepra peccati, quãta intel
ligentiæ caligo, quanta obſeruãtiæ fœditas, quanta turpitudo conſpectus. Veruntamẽ
hæc lepra non perpetuo permanet, ſed ubi ſeptimana compleri cœperit mundi, reuoca
bitur ad caſtra. In fine enim mundi cum plenitudo gentium introierit, tunc etiam om-
nis Iſrael ſaluabitur, & tunc eſt cum ceſſabit lepra de facie Mariæ. recipiet enim decus fi
dei, & ſplendorem Chriſti agnitionis accipiet, & reſtituetur uultus eius, cum fiet uterq;
unus grex, & unus paſtor. In quo uere dicendum eſt: O altitudo diuitiarum ſapientiæ &
ſcientiæ dei, qui ita concluſit omnes ſub peccato, ut omnibus miſereatur in Chriſto Ie-
ſu domino noſtro, cui eſt gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

Rurſum de Æthiopiſſa, & de lepra Mariæ quæ ſuperfuerant.
Homilia Septima Cap. XII

ICVT Apoſtolus dicit, hæc omnia in figura contingebant illis, ſcripta ſunt
aũt propter commonitionem noſtram: quæro quid commonitionis accipia
5 mus ex eo quod lectum eſt nobis, quia detraxerũt Aaron & Maria de Moy
ſe, & propter hoc correpti ſunt, Maria uerò etiam leproſa efficitur. Tanta au
tem fuit cura correptionis huius, ut dum Maria ſeptimanę tempus expleret
in lepra, populus dei non ageret iter ad terram repromiſſionis, ne tabernaculũ teſtimo
nij moueretur. Primo interim moneor, & utiliter ac neceſſario moneor ex hoc facto ne
detrahã fratri, ne male loquar de proximo meo, ne aperiã os meum ad derogandum nõ
ſolũ ſanctis, ſed & quibuslibet proximis meis. Vides quanta ex hoc indignatio dei fue-
rit

ꝯ, quanta uindicta processerit. Denicꝙ aduersum peccatū istud simili indignatione etiā
in psalmis Deum cōmoueri uidemus, & dicere: Sedens aduersus fratrē tuum detraheba-
s, & aduersus filium matris tuę ponebas scandalum. Similiter aūt & in alio psalmo ex
rsona iusti scientis hoc deo cꝙ maxime displicere dicitur: Detrahentē occulte aduer- Psal. 101
us proximū suū persequebar. Ex ijs igitur omnibus diuinę scripturę sermonibus, uelut
gladijs quibusdam utrinꝙ acutis, obtrectādi fratribus, & derogandi sanctis uitiū resece
mus. Lepra enim cōsequitur derogantes & cacologos, id est maleloꝙs. Post hæc aūt à
moralibus ad intelligētiam mysticam transeamus. Quāuis & in superiore tractatu pau-
ca iam dicta sint, tamen quæ defuisse uidētur addemus. Videamus ergo quis est qui de-
rogat Moysi, quis de eo male loquitur. Non solū Iudæi, sed & hæretici, qui non recipiūt
legem & prophetas, etiam ipsi detrahūt de Moyse. Denicꝙ solent ei etiam crimē impin
gere dicentes, quia homicida fuit Moyses, interfecit enim Ægyptium: & alia multa, uel
in ipsum, uel in prophetas blasphemo ore concinnāt. Isti ergo quia detrahūt Moysi, ha-
bent lepram in anima sua, & sunt in homine interiore leprosi, & ideo habentur extra ca
stra ecclesię dei. Siue ergo hęretici sint qui derogāt Moysi, siue de ecclesia sint qui detra
hunt fratribus, & male loquūtur de proximis suis, omnes qui hoc uitio agūtur, dubitan
dum non est quin leprosi sint in anima sua. Et Maria quidem interueniente Aaron pōti
fice septima die curatur: nos uerò si in obtrectationis uitiū inciderimus, in animę leprā,
usꝙ ad finem septimanæ mūdi, id est usꝙ ad resurrectionis tempus leprosi in anima per
manemus, & immundi: nisi dum pœnitendi tempus est corrigamur, & cōuersi ad domi
num Iesum, ac supplicantes ei per pœnitentiam purgemur ab immunditia leprę nostrę.
Ego autē puto quod nō solus ille populus prior, neꝙ soli hæretici, de quibus suprà me-
morauimus, detrahunt de Moyse: sed & omnis qui scripta eius male intelligit, & q spiri
talem legem carnaliter suscipit, Moysi derogat: quia de uerbis spiritus carnaliter homi-
nes docet. Audistis quid sibi iudicij obtrectatores & maleloqui, & quid dānationis ad
quirant: audite nunc & quantū beneficij conferant ijs, quibus obtrectāt. Nunquā inue-
nimus tantas laudes deū dixisse de Moyse famulo suo, quantas nunc dici uidemus, quā-
do ab hominibus ei derogatum est. Audi ergo in consequentibus quid referat, et quib.
Moysen laudibus efferat spiritus sanctus. Et descēdit, inquit, Dominus in colūna nu-
bis, & stetit ad ostiū tabernaculi testimonij. Et uocati sunt Aaron & Maria, & steterunt
ambo, & dixit ad eos: Audite uerba mea. Si fuerit propheta quis uestrū domini, in uisio
nibus ei agnoscar, & in somnis loquar ei, nō sicut famulo meo Moysi, qui in tota domo
mea fidelis est, os ad os loquor ad eū, in specie, & nō in ænigmate, & gloriā dñi uidit. Et
quare nō timuistis detrahere famulo meo Moysi? Et ira furoris dñi facta est super illos,
discesserunt, & nubes discessit à tabernaculo, & ecce Maria facta est leprosa sicut nix.]
Videte qd sibi pœnæ contulerint obtrectatores: quid uerò illi cui obtrectauerāt, quæsi
uerint laudis. Sibi turpitudinem, illi splendorem, sibi leprā, illi gloriā, sibi opprobriū, illi
magnificentiā quæsiuerūt. Veruntamē Moyses priusquā acciperet Æthiopissam nō est
scriptū quia in specie locutus sit ei deus, & non in ænigmate: sed ubi accepit Æthiopis-
sam, tunc dicit de eo Deus, quia os ad os loquar ad eum, in specie, & non in ænigmate.
Modo enim cum Moyses uenit ad nos, & cōiunctus est huic nostrę Æthiopissę, lex dei
iam non in figuris, & in imaginibus sicut prius, sed in ipsa specie ueritatis agnoscitur: &
quæ prius in ænigmate designabantur, nūc in specie & ueritate complētur. Et ideo ille,
qui species figurarum & ænigmatum disserebat, dicit: Scimus autem quoniā patres no 1 Cor. 10
stri omnes sub nube fuerunt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube & in mari, & o-
mnes eandem escam spiritalem manducauerunt, & omnes eundem potum spiritalē bi-
berunt. Bibebant aūt de spiritali cōsequēti eos petra. Petra autem erat Christus. Vides
quomodo ænigmata legis Paulus absoluit, & species ænigmatū docet, & dicit qa petra
in ænigmate erat apud Moysem antequā iungeretur huic nostræ Æthiopissæ. Nunc in
specie petra Christus est. Nūc enim os ad os loquitur per legē Deus. Antea in ęnigmate
fuit baptismus in nube & in mari, nunc autem in specie regeneratio est in aqua & in spi
ritu sancto. Tūc in ęnigmate erat māna cibus, nūc aūt in specie caro uerbi dei est uerus
cibus, sicut & ipse dicit: Quia caro mea uere est cibus, & sanguis meus uere est potus. Ioan. 6
Sic ergo iā nūc Moyses apud nos positus, & huic Æthiopissæ cōiūctus, uel ipse ad nos,

uel deus